

24385

T. C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ANABİLİM DALI

CAHİT SITKI TARANCI

Hayatı - Eserleri - Sanatı

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan
Enver OKUR

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÖZBALCI

U.S. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

SAMSUN - 1993

Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

İşbu çalışma jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı
Anabilim Dalında DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : *Kenialıca*
Prof. Dr. Serif Aktaş

Üye : *O O S*
Prof. Dr. Celâl Tasakçı

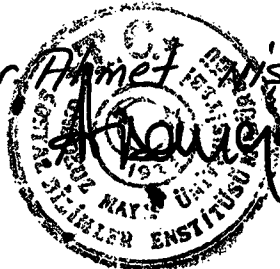
Üye : *Tugay*
J. Doç. Dr. Mustafa Özbata

O N A Y

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait
olduğunu onaylarım. 02/07/1993

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Prof. Dr. Ahmet *Ahmet*
ANISANCI

Ö N S Ö Z

Zengin bir kültüre sahip milletlerin edebiyat tarihleri, değişik müellifler tarafından tekrar tekrar yazılmıştır. Esasen bir milletin kültür sahasındaki dil mahsullerini bütünüyle tespit etmeğe yönelik temel eserler yanında, millî kültür ve karakterin ifadesi olmak, tarihi ve içtimai hadiselerle ilgili olmak gibi daha dar ve sınırlı alanlarda yazılacak edebiyat tarihlerine de ihtiyaç vardır.

Oysa bizim edebiyatımız bugün hâlâ zengin geçmişini ve bütün devrelerini içine alacak, edebiyat kütüğü niteliğindeki bir eserden bile maalesef mahrum bulunuyor.

Böyle bir eserin doğması için, araştırmacı ve terkipçi zekâların ortaya çıkmasını beklemek yanında, yapılacak büyüklükçüklü araştırma ve çalışmalara, toplanacak vesikalara ilmi birikimler sağlamağa, yeni metod ve usûl arayışlarına, monografilere de ihtiyaç bulunduğu kesindir.

Bu düşüncelerden yola çıkarak, eserleriyle Cumhuriyet devri Türk şiirine renk ve zenginlik katmış, devri içinde ve daha sonraki zamanlarda en çok okunan ve sevilen şair ünvanını kazanmış olan Cahit Sıtkı Tarancı hakkında akademik bir çalışma yapmayı ve şairimizin kişiliği ve eseriyle devri içindeki mevkiini ve önemini belirlemeyi istedik.

Bizi böyle bir çalışmaya sevkeden âmillerden biri de Cahit Sıtkı hakkında pek çok yazı yazılmış ve kitaplar da nesredilmiş olmasına rağmen henüz akademik hüviyetli bir eserin ortaya konulmamış olmasıdır.

IV

Bütün eksik ve kusurlarına rağmen hem Cahit Sıtkı'yı bütün yönleriyle tanımak isteyenlere olabildiğince sağlam bir kaynak oluşturmak, hem de edebiyat tarihi yazıncılarına yardımcı olmak bakımından faydalı bir iş yapıldığı inancındayız.

Çalışmamızı, bir "giriş"ten sonra "Cahit Sıtkı Tarancı'nın Hayatı, Mizacının Ana Çizgileri ve Eserleri", "Cahit Sıtkı Tarancı'nın Sanat Hayatı ve Eserlerinin İncelenmesi" başlıkları altında iki ana bölüme ayırdık.

Giriste, Cumhuriyet devri Türk şiirinin umûmî bir değerlendirmesini yaparak Cahit Sıtkı'nın devri içindeki yerini ve durumunu belirlemeyi lüzumlu gördük.

Birinci bölümde şâirin hayatı ile birlikte sanatındaki gelişmeyi de adım adım göstermeğe çalıştık. Her şeyden önce bir duygu şâiri olan Tarancı'nın, eserini büyük ölçüde aydınlatacağı düşüncesiyle mizacının ana hususiyetlerini araştırdık. Yine bu bölümde sanatçının şiir ve nesir alanlarındaki bütün eserlerinin tanıtımı ile birlikte türlere göre ayrı ayrı kronolojik listeler düzenleyerek sanatındaki gelişmenin, eserler üzerinde takibine imkân hazırladık. Ayrıca, şâirin neşrolunan kitapları ile ilgili olarak devrin yayın organlarında lehte ve aleyhte olarak çıkmış yazılardan bazılarını aynen aldık. Her ne kadar antoloji niteliği taşımayan böyle bir çalışmada bu tür yazılara yer vermenin gereksiz olacağı düşünülürse de söz konusu eserlerin kendi devrinde nasıl karşılandığını, bu eserler hakkında ne tür yorumlar yapıldığını okuyucuya asıl kaynağından göstermek bize daha isabetli göründü.

Peyami Safa ve Attilâ İlhan gibi yazarların, Cahit'in şiiri ile ilgili değerlendirme yazılarının tamamının alınmasının sebebi budur.

Cahit Sıtkı Tarancı'nın muhtelif tarihlerde Ziya Osman Saba'ya yazdığı mektuplardan alınarak ilk defa "Sonrası" adlı kitapta neşrolunan şiirlerin kronolojik sıralaması yapılırken şiirlerin ilk defa yer aldığı mektupların tarihleri esas alınmıştır. Ancak, Cahit Sıtkı'nın şiirlerinin kronolojik listesini inceleyecek olanlar, ilk kaynağı "Ziya'ya Mektuplar" olarak gösterilen bazı şiirleri, söz konusu kitabın işaret bulunan sayfalarında bulamayacaklardır. Çünkü, söz konusu mektuplar, "Ziya'ya Mektuplar" adıyla kitap halinde bir araya getirilirken, mektuplardan alınarak "Sonrası"da neşrolunan şiirler, "Sonrası'da var." kaydıyla mektuplardan çıkarılmıştır.

Cahit Sıtkı Tarancı'nın sanat hayatının ve eserlerinin incelenmesine ayırdığımız ikinci bölümde öncelikle, sadece şiir yazmakla kalmayıp şiir üzerine esaslı düşüncelere de sahip olduğunu gördüğümüz şairin poetik görüşlerini tesbite çalıştık. Daha sonra şairin eserlerini muhteva ve şekil yönüyle bir değerlendirmeye tabi tuttuk. Muhteva incelemelerinde herhangi bir temin ilk şiirlerden son şiirlere doğru gelişme çizgisini göstermeğe itina ettik.

"Sonuc" başlığı altında yapılan değerlendirmede Cahit Sıtkı Tarancı'nın sanat hayatının ana çizgileri topluca verilmeğe çalışıldı.

VI

Çalışmamızın ikinci bölümünde sanatçının bütün eserleri tanıtıldığı için bunları bibliyografyada yeniden göstermeyi gereksiz bulduk. Bibliyografyayı "Cahit Sıtkı Tarancı Hakkında Yazılmış Eserler" ve "Diğer Kaynaklar" başlıkları altında topladık ve olabildiğince eksiksiz bir bibliyografya oluşturmağa gayret ettik.

Bu araştırmanın konusunun tespitinde, hazırlanmasında ve yazılmasında sonsuz bir dikkat ve ferâgatle, evindeki istirahat zamanlarını dahi feda ederek bana yardımcı olan, teşvik ve tavsiyeleriyle cesaret veren çok değerli danışman hocam Sayın Yrd.Doç.Dr.Mustafa ÖZBALCI'ya teşekkür borçluyum.

Ayrıca, çok kıymetli fikirleriyle yoluma daima ışık tutmuş olan sayın hocam Prof.Dr.Celâl TARAKÇI'yı ve değerli mesai arkadaşım Sayın Yrd.Doç.Dr.Nazan BEKİROĞLU'nu şükranla anmak isterim.

Bu çalışmanın yazılmasında büyük emeği geçmiş olan Sayın İrfan TOPAL'a, çalışmalarım sırasında yardımlarını gördüğüm Milli Kütüphane ve T.B.M.M. Kütüphanesi çalışanlarına da teşekkür ederim.

Trabzon-1993

Enver OKUR

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.e.	: Aynı eser
a.g.y.	: Adı geçen yer/yazı
a.y.	: Aynı yer/yazı
bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
CST.	: Cahit Sıtkı Tarancı
Haz.	: Hazırlayan
Nr.	: Numara (No.)
s.	: Sayfa
ss.	: Sıra sayfa
vb.	: Ve bunun gibi
vd.	: ve devamı
vs.	: vesaire
yy.	: Yüzyıl
BS.	: Bütün Siirleri
DG.	: Düsten Güzel
ENM.	: Evime ve Nihal'e Mektuplar
OBY.	: Otuz Beş Yas
ös.	: ömrümde Sükût
Seç.	: Seçmeler
S.	: Sonrası
ZM.	: Ziya'ya Mektuplar

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ	III
KISALTMALAR	VII
İÇİNDEKİLER	VIII
GİRİŞ: CUMHURİYET DEVRİ TÜRK ŞİİRİ VE CAHİT SITKI TARANCI	1

BİRİNCİ BÖLÜM

CAHİT SITKI TARANCI'NIN HAYATI, MİZACININ ANA ÇİZGİLERİ VE ESERLERİ

I. HAYATI VE MİZACININ ANA ÇİZGİLERİ	24
A. HAYATI	24
1. Doğumu, Çocukluğu ve Aile Çevresi	24
2. Öğrenim Yılları ve Yetiştirilmesi	27
3. İlk Memuriyeti ve Paris'e Gidişi	42
4. Paris Devresi	44
5. Yurda Dönüşü	47
6. Paris Dönüşü Diyarbakır ve Askerlik Yılları ..	49
7. Terhisi ve İş Hayatı	53
8. Evliliği	58
9. Hastalığı ve Ölümü	59
B. MİZACININ ANA ÇİZGİLERİ	64
1. Hassasiyeti	64
2. İnsanlığı ve İnsan Sevgisi	68
3. Kendinden Nefret	74
4. İçkiye Düşkünlüğü	76
5. Ölüm korkusu ve Yaşama Sevgisi	82
6. Yalnızlığı	89
7. Arkadaşlığı ve Dostluğu	91
8. Mizacının Diğer Hususiyetleri	95
II. ESERLERİ	112
A. ŞİİR KİTAPLARI	112
1. Ömrümde Sükût	112
2. Otuz Beş Yaş	124
3. Düsten Güzel	138
4. Sonrası	149
5. Bütün Şiirleri	151
6. Seçmeler	152
7. Şiirlerinin Kronolojik Listesi	153
B. MEKTUPLARI	171
1. Ziya'ya mektuplar	172
2. Evime ve Nihal'e Mektuplar	172
3. Nesrolunmuş Diğer Mektupları	173
C. MAKALELERİ	174

IX

C. CAHİT SITKI İLE YAPILMIŞ RÖPORTAJLAR	175
D. HİKAYELERİ	176
1. Telif Hikâyeleri	176
2. Telif Hikâyelerinin Kronolojik Listesi	182
3. Tercüme Hikâyelerinin Kronolojik Listesi	184
E. ROMANLARI	186
F. DİĞER ESERLERİ	188

İKİNCİ BÖLÜM
CAHİT SITKI TARANCI'NIN SANAT HAYATI VE
ESERLERİNİN İNCELENMESİ

A. POETİKASI	191
1. Şiir Tutkusu	192
2. Şiir Nedir? Şair Kimdir?	199
3. Şiirde Konu	209
4. Şiirde Form	215
5. Şiirde Nağme	222
6. Şiirde Güzellik	227
a) Mükemmeliyet	234
b) Yapı Sağlamlığı ve Bütünlük	235
c) Yenilik	237
ç) Tabiiyet ve Samimiyet	240
d) Kısa ve Öz Söyleyiş	242
e) Hayatın şiire Aksetmesi	243
f) Hareket	245
g) Şiir ve Sabır	246
7. Sanatta Şahsîlik ve Edebî Cereyanlar	248
8. Vezin ve Kafiye	250
9. Halk Şiiri Üzerine Düşünceleri	257
10. Divan Şiiri Üzerine Düşünceleri	261
11. Divan Edebiyatından Cumhuriyet'e Kadar Edebiyatımızın Durumu	266
12. Batı Edebiyatı Hakkında Düşünceleri	268
13. Türkçeciliği	270
B. ŞİİRLERİNDE GÖRÜLEN BAŞLICA TEMLER	275
1. Yalnızlık	275
2. Ölüm	282
3. Yaşama Sevinci	306
4. Ask	318
5. Tabiat	335
6. İçki	355
7. Geçmişe ve Çocukluğa Duyulan Özlem	361
8. Gece ve Karanlık	366
9. Ayna	371
10. Kaçış	377
11. Pişmanlık	380
12. Günahkârlık Duygusu ve Allah'a Sığınma	383

13. Millî Muhtevalı Şiirler	390
C. ŞİİRLERİNİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ	394
1. Nazım Şekli ve Kafiye	394
2. Vezin	402
3. Dil ve Üslûp	404
C. HİKAYECİLİĞİ	404
1. Yapı Bakımından Hikâyeler	404
a) Anlatıcı ve Bakış Açısı	404
b) Vak'a	408
c) Zaman	409
ç) Mekân	412
d) Şahıs Kadrosu	413
2. Muhteva Bakımından Hikâyeler	414
SONUÇ	419
SUMMARY	434
BİBLİYOGRAFYA	438

G İ R İ Ş

CUMHURİYET DEVRİ TÜRK ŞİİRİ VE

CAHİT SİTKİ TARANCI

G İ R İ Ş

CUMHURİYET DEVRİ TÜRK ŞİİRİ VE CAHİT SITKI TARANCI

Osmanlı İmparatorluğunun yıkılmasından sonra 1923'te kurulan Türkiye Cumhuriyeti, bütün kurum ve kuruluşlarıyla muasır medeniyetin şartlarına göre yeniden şekillenmek üzere; ilmi, iktisadi, siyasi, hukuki ve kültürel hamlelere girer. Değişen hayata muvazi olarak sanat faaliyetlerinde de daha önceki dönemlerle mukayese edilemeyecek bir çeşitlilik, yenilik ve zenginlik görülür. Edebiyatın "canlı ve taze bir varlık" olabilmesine çalışılır. Şiirimizin en güzel, en renkli, en çarpıcı örnekleri ile bu dönemde karşılaşırız.

Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar süregelen ve adına genel olarak "Cumhuriyet Dönemi" dediğimiz süre içerisinde, şiirimizin gösterdiği umumî gelişmeyi, ortaya çıkan nesilleri ve şahsiyetleri, başlıca şiir cereyanlarını, değişik üslup arayışlarını öncelikle ve panoramik olarak gözden geçirmeyi, Cahit Sıtkı Tarancı'nın şairliğinin ve şiirimizdeki yerinin daha iyi anlaşılabilmesi bakımından lüzumlu görmekteyiz.

Mehmet Kaplan, bir yazısında "Cumhuriyet devri Türk şiirini tek başına okumağa kalkışan bir araştırmacı, kendisini bir şiir ormanı içinde kaybeder."¹ diyor. Her ne kadar okuyucu, bu

1. Mehmet Kaplan, *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar-II*, Dergâh Yay., İstanbul 1987, s.312.

karışık şiir ormanında Frenklerin "goût p l m le (karışıklığın verdiği lezzet) deyişleri iktizasınca zevkle tadabileceği lezzetler bulabilirse de bu ferdi hazlar, karışık şiir ormanını tanımamıza yetmeyecektir. Nitekim, bu orman içinde okuyucuya yürüyeceği istikameti gösterecek yollar açmak, farklı eğilimleri, değişik türleri ayırıp tanzim ederek gözler önüne sermek maksadıyla çeşitli tasnif denemeleri yapılmıştır.² Ancak bunlardan hiç biri, henüz herkesçe kabul edilen bir kesinliğe kavuşmamıştır. Böyle olmakla birlikte, nesil ve şahsiyetleri, muayyen bir tasnif disiplini içinde ortaya koymaya da ihtiyaç vardır. Biz bu çalışmamızda Prof. Dr. İnci Enginün' n daha sistematik ve muhtevalı gördüğümüz tasnif denemesini esas aldık.³ Bu tasnife göre Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri kronolojik olarak;

I. 1923-1940 devresi

II. 1940-1960 devresi

III. 1960'tan sonraki devir olmak üzere  c ana devreye ayrılmıştır.

2. Bunların başlıcaları olarak;

a) A. Hamdi Tanpınar, "Türk Edebiyatında Cereyanlar", Edebiyat  zerine Makaleler, İstanbul 1969, ss. 102-131.

b) Mehmet Kaplan, a.g.e., ss. 307-312.

c) İnci Enginün, "Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri", Türk Dili (Şiir  zel Sayısı IV), Ocak-Şubat 1992, Nr. 481-482, ss. 565-615.

d) M. Sunullah Arısoy, "18 Yılda Türk Edebiyatı", Yeni Türk Mecmuası, II. Teşrin 1941, Nr. 168, ss. 750-758.

e) M. Behcet Yazar, Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı, 1938.

f) Seyfettin Pınar, "Bugünkü Türk Şiiri", Yücel, Aralık 1945, C. XIX, Nr. 110, ss. 114-118; Ocak 1946, C. XIX, Nr. 111, ss. 159-161.

3. Bkz. 2. dipnotta belirtilen kaynak.

Bu devrelerden her biri, siyasi tarihimizin gelişme mer-
haleleriyle de yakından ilgilidir. 1923-1940 devresi genelde,
imparatorluk kalıntısı müesseselerin tasfiyesi yanında Cumhu-
riyeti yerleştirme ve kalkındırma faaliyetlerinin yer aldığı
bir kuruluş dönemidir. 1940-1960 devresi, II.Dünya Harbinin
fert ve toplum yaşayışında meydana getirdiği sarsıntıların,
açlık, sefalet, vurgunculuk, karaborsacılık, ahlâksızlık gibi
felâketlerin yaşandığı, dünyanın Amerika ve Rusya gibi iki sü-
per devlet arasında kutuplaştığı, çok partili demokrasiye ge-
cis sancılarının yaşandığı buhranlı bir dönemdir. 1960 sonra-
sı ise, sanayileşme tartışmalarının yoğunluk kazandığı, cemi-
yetin bağlı bulunduğu değerler nizamının büyük ölçüde alt-üst
olduğu, Cumhuriyetin kuruluşuna temel olan düşünce ve kavram-
ların bile tartışma konusu yapıldığı bir devir manzarası gös-
termektedir.

Bu üç ana devrede şiirimizin durumu ise, yukarıda sözü
edilen tasnifte şöyle bir sema ile gösterilmiştir:

I. 1923-1940 devresi

1. Eskiler
2. Memleket edebiyatı yapanlar
 - a) Tasvirî,
 - b) Folklor,
 - c) Hamasî,
 - ç) Marksist,
 - d) Mistik,
 - e) Mitoloji,
3. Öz şiir
 - a) Yedi Mes'aleciler,
 - b) Müstakil şahsiyetler.

II. 1940-1960 devresi

1. Garip (1.Yeni) hareketi,

2. Hisar şairleri.
3. Nazım Hikmet'i devam ettirenler.
4. II.Yeni hareketi.

III. 1960 sonrası

1923-1940 devresi Cumhuriyet şiirinin "Eskiler" başlığı altında toplanan şairleri. Cumhuriyetten önceki nesillerin zevk ve anlayışı ile şiirdeki şöhretlerini sağlamış olup Cumhuriyet kurulduğunda henüz hayatta olan ve yazmağa devam eden şairlerdir. Bunlar arasında Tanzimat devrinden Abdülhak Hâmid Tarhan (1852-1937) başta olmak üzere, Servet-i Fünûn'dan Cenap Şahabettin (1870-1934), Ali Ekrem Bolayır (1867-1937), Faik Ali Ozansoy (1875-1950), Hüseyin Siret Özsever (1872-1859). II.Mesrutiyet sonrasında Celâl Sâhir Erozan (1863-1935), Mehmet Emin Yurdakul (1869-1944), Ziya Gökalp (1876-1924), Mehmet Âkif Ersoy (1873-1936), Ahmet Haşim (1887-1933), Yahya Kemal Beyatlı (1884-1958) gibi şairler vardır.

Bütün bu şairler Cumhuriyetin kuruluşu ile birlikte şiirlerinde aktüel konulara yer vermek. dilde aşırı değişiklikler yapmak suretiyle yeniliklere yönelir, Cumhuriyet devrinin heyecanına ortak olurlar. Bunlardan bilhassa Ahmet Haşim ve Yahya Kemal en güzel şiirlerini Cumhuriyet döneminde yazarlar ve modern Türk şiirinin gelişmesinde önemli rol oynarlar. Cumhuriyet döneminde de bütün yeniliklere açık gözüken Abdülhak Hâmid, "Dâhi-i Teceddüd'e" (1925), "Büyük Gazi'ye" (1927) gibi aktüel konuları denemesine, yeni şekil arayışları içerisinde gözükmeye rağmen dildeki istikrarsızlığını devam ettirir.

Servet-i Fünunculardan Cenap Şahabettin bu dönemde dilini büyük ölçüde sadeleştirerek güzel şiirler yazar. Hüseyin Sîret, Ali Ekrem, Fâik Ali gibi diğer Servet-i Fünuncular ise bu dönemde zafer ve kurtuluş heyecanlarına istirak etmekten öteye önemli bir varlık gösteremezler.

Mehmet Âkif Cumhuriyetin ilk şiiri olan "İstiklâl Marşı" nı yazar. Millî mücadele yıllarının bu büyük ve gür sesli şairi, yazık ki son zamanlarında derin bir bedbinlik ve karamsarlık içinde inzivaya çekilmiş görünür.

İstiklâl Harbi'nin zaferle sonuçlanıp Cumhuriyetin ilan edilmesinin ruhlarda uyandırdığı gurur ve heyecanla şiirin estetik kıymetler nizamından uzak sadece gündelik heyecanlara cevap veren bir hamâsi hikâye durumuna düştüğü bir dönemde, Ahmet Haşim ve Yahya Kemal, şiirleri ile, bilhassa şiir hakkındaki esaslı fikir ve görüşleri ile gençler üzerinde hayli etkili olurlar.

Ahmet Haşim, canlı bir üslûpla mübhemiyete dayalı imaj ve mûsikî gibi unsurları mükemmel bir terkibe kavuştururken hep ölümsüz ve kalıcı olanın peşindedir.

Yahya Kemal, şiirin düşünceleri yaymak için en iyi vasıta görüldüğü yıllarda, şiiri, gelenegin içinde, ortak dilin şahsi bir mükemmeliyete ve ses güzelliğine erştirilmesinde arar ve sanat bakımından iyi bir örnek teşkil eder.

1913'ten itibaren seslerini duyurmaya başlayan ve "Hece- nin bes sairî" diye tanınan Faruk Nafiz Çamlıbel (1898-1973),

Orhan Seyfi Orhon (1890-1972), Yusuf Ziya Ortaç (1896-1967), Enis Behiç Koryürek (1891-1949) ve Halit Fahri Ozansoy (1891-1971)'dan ilk üçü daha çok "aşk ve kadın şairleri" olarak tanınmışlardır. Memleket edebiyatı cereyanına katılincaya kadar bu şairler hep sevgiden, denizden, mehtaptan söz ederler. Halit Fahri, heceyi kullanmaktaki başarısıyla neslinin en iyi şairi olarak tanınırken, Enis Behiç, konuları ve söyleyiş tarzıyla diğerlerinden ayrılır.

Artık memleket kurtulmuş, Cumhuriyet kurulmuştur. Anadolu; insanı, coğrafyası ve kalkınma hamleleri ile ön plana geçmiştir. İşte bu yıllarda Millî edebiyatın devamı mahiyetinde bir memleket edebiyatı başlar ve 1923-1940 dönemi Cumhuriyet şiirinin hâkim cereyanlarından biri haline gelir.

Devrin şairlerinin çoğu, Ziya Gökalp ve Mehmet Emin'in açtığı yolda, Anadolu halk şairlerini örnek alarak yeni bir şiir yaratmaya koyulurlar. Bu şairlerin hemen hepsi, şiirlerinde memleket konularını işlerler. Adeta Anadolu'yu yeniden keşfe çıkmış gibidirler. Halk şiiri nazım şekillerini ve hece ölçüsünü kullanırlar. Dilleri oldukça sadedir. Zaman zaman mahalli söyleyişlere, hatta argoya bile yer verdikleri görülür. İyimser bir ruh hali içinde hitabete kaçan bir tonla gurur ve mefâhirlerini söylerler.

Memleket edebiyatı yapan şairler yukarıdaki semada da görüldüğü üzere çeşitli istikametlerde yürümüşlerdir. Bunlardan bir kısmı gözlemlerine dayanarak Anadolu insanını ve coğrafyasını tanıtmaya yönelik tasvirî şiirler yazmışlardır. Bu

tarzın ilk güzel örneği de şüphesiz Faruk Nafiz'in "Han Duvarları" (1922)'dir.

Memleket edebiyatını benimseyen Faruk Nafiz, "San'at" adlı manzumesinde;

Başka sanat bilmeyiz karşımızda dururken
Yazılmamış bir destan gibi Anadolu'muz
Arkadaş biz bu yolda türküler tuttururken
Sana uğurlar olsun ayrılıyor yolumuz!

derken, artık sanatı besleyecek yegâne kaynağın Anadolu olduğunu söyler. Bu düşünce, daha pek çok şair tarafından benimsenir ve devam ettirilir. Diğer hece sairleri yanında, Necmettin Halil Onan (1902-1968), Halide Nusret Zorlutuna (1901-1983), Sükûfe Nihal Başar (1896-1973), Halûk Nihat Pepeyi (1901-1972) gibi şairler de bu dönemde adlarını duyurmuşlardır. Ancak Faruk Nafiz'in en önemli takipçileri Kemalettin Kâmi Kamu (1901-1948) ve Ömer Bedrettin Uşaklı (1904-1946) olmuştur. Her iki şair de şiirlerinde gözlemlerine dayanarak başarılı Anadolu peyzajları çizerler.

Ahmet Kutsi Tecer (1901-1967)'in "Ülkü" dergisinde başlattığı Halkevleri ve daha çok öğretmen yazarlar tarafından yaygınlaştırılan folklorik şiir, memleket edebiyatının bir başka koludur. Halk kültürünü, köye, köylüye dair bütün değerleri şiire taşıyan bu cereyan, halk şiirimize Âşık Veysel'i kazandırır. Veysel'in şiirleri çok sevilir, taklit edilir, halk şiirinin ölmeyeceğine dair bir kanıt olarak gösterilir. Ancak ne yazık ki Veysel'den sonra yetişen halk şairlerinin hiçbiri onun gücüne erişemez.

Ahmet Kutsi Tecer'in başlattığı bu folklorik memleket şiirleri tarzına bağlı şâirler arasında Zeki Ömer Defne (1903-1992), Cahit Külebi (d.1917), İbrahim Zeki Burdurlu (1922-1984) ve bilhassa Bedri Rahmi Eyüboğlu (1913-1975) gibi isimler yer almaktadır.

Memleket edebiyatı yapan şâirlerin bazıları da şiirlerinde hamasete yönelirler. Büyük bir Atatürk sevgisi ve heyecanı ile "kahramanlık kültü"nü esas alarak söylediği şiirlerle tanınan Behçet Kemal Çağlar (1908-1969), bunların başında gelir. Behçet Kemal'in şiddetli bir tonla söylediği coskun ifadeli şiirler, şekil bakımından, bilhassa vezin ve kafiyeleri kullanmakta düstüğü mihanikilik sebebiyle unutulmaya mahkûmdur.

Hamasî tarzın diğer önemli şâirleri arasında Orhan Saik Gökyay (d.1902), Arif Nihat Asya (1901-1975) zikredilmelidir. Anadolu insanının, coğrafyasının ve kültür değerlerinin bütün bu şâirler tarafından kesif bir şekilde işlenmesi, Anadolu'nun hakikî çehresiyle gözler önüne çıkarılmasını sağlar. Anadolu'nun yoksulluğu, geri kalmışlığı, cehaleti karşısında duyulan hüznün yanında, geçmiş zafer günlerinin mefâhiri, sahip olunan kültürel ve tarihî değerler de ruhlarda heyecanla yankılanmaktadır. Fakat asıl yapılması gereken memleketin ve toplumun içinde bulunduğu kötü şartlardan bir an evvel kurtarılması ve çağın ileri toplumları seviyesine yükseltilmesidir. Bu özlemi ilk defa şiirlerinde dile getiren, Mehmet Emin olur. Mehmet Emin'in şiirlerinde yoksul ve bakımsız Anadolu'yu değiştirmek

arzusu kuvvetle hissedilir. Memleket edebiyatı yapan yazarların çoğunda bu duygu vardır. Fakat bunların hiçbiri Anadolu'nun kötü kaderini yenecek somut teklifler getirmezler. Ancak Nazım Hikmet (1902-1963) ve onun yolundan yürüyen bazı sanatçılar 1917 Rus ihtilalinden sonra ortaya çıkan komünizmi tek kurtuluş çaresi olarak görmektedirler. Komünizm onlar için âdeta hazır bir reçetedir. Bu itibarla Nazım Hikmet yabancı bir ideolojinin en kuvvetli propagandacısı olarak şöret bulur. 1918-1928 yılları arasında Nazım Hikmet'in geliştirdiği serbest nazım hareketi büyük bir alâkayla karşılanmış olmasına, sanatıyla övülmesine karşılık sahip olduğu fikirler itibariyle hep yerilmiştir. Bir değerlendirmede şöyle deniliyor:

"Bu alâkanın fazla oluşunda Nazım Hikmet'in bu nazmı propaganda vasıtası olarak kullanmasının da çok tesiri olmuştur. İnandığı bir şeye bağlılığının kuvveti olan güzel şiirler yazmıştır. Ülküsü igri ve saçma bile olsa, ona karşı olan aşkı, inandığı şeyi sonuna kadar müdafaa azmi, takdire değer. Eger Nâzım Hikmet saçma bir fikrin, uğursuz, kötü olduğu kadar mendebur bir yolun kurbanı olmasaydı ismi edebiyat tarihinin baş sayfasında yer alacaktı. Fikrine inancı ve bağlılığı bugünkü idealimize uygun olsaydı en büyük millî şâir ünvanını almaya hak kazanacaktı. Ne yazık ki bugün bir fikrin zavallı kurbanları arasındadır."⁴

Nâzım'ın tarzını devam ettirenler arasında Ercüment Behzat Lav (1903-1984), İlhami Bekir Tez (1906-1984), Hasan İzzettin Dinamo (1890-1989) gibi isimler vardır. Daha yenilerden Arif Damar (d.1925), Hasan Hüseyin Korkmazgil (1927-1984), Ahmed Arif (1927-1991) gibi şâirler de Nâzım'ın takipçileri olmuşturlar.

4. M.S.Arısoy, a.g.m., s.751.

Yine Nâzım'ı devam ettirdiklerini söyleyen "Mavi"çiler hakkında Prof.Dr.Inci Enginün'ün verdiği hüküm ise şöyledir:

"Attilâ İlhan Nâzım Hikmet'in şiirini Mavi dergisinde ısrarla ve korkmadan devam ettirdikleri yolunda yaptığı açıklamalarla,âdeta bir "Mavi grubu" teşkil ettiklerini iddia etmekteyse de,bu sadece kendisinin şahsî yorumundan ibarettir."⁵

Bu ifadeler "Mavi" hareketinin edebiyatımızda bir grup veya cereyan niteliği taşımadığı anlamına alınabilir. Nâzım Hikmet makinalaşmak ve hayatı değiştirmek uğruna insanın manevî tarafını büsbütün ihmâl ediyordu. İşte buna bir reaksiyon olarak yine memleket edebiyatını hareket noktası olarak alan bazı şâirler, görünenin ötesini, insanların iç dünyalarını, ferdî duygus tarzlarını şiirleriyle dile getirmeye çalışırlar.

Bunların başında Necip Fâzıl Kısakürek(1905-1983)'i görmekteyiz. 1930 sonlarında Nâzım Hikmet'in tam karşısında yer alan Necip Fazıl, halk geleneğine bağlı olarak heceyi kullandığı şiirlerinde batı şiir geleneğine de geniş ölçüde yer verir. Bu yönüyle öz şiire bir hazırlık niteliği taşır.Felsefeye olan yakınlığı kendisini mistik ve dinî heyecanlara sürükler. Necip Fazıl'la başlayan memleketçi mistik şiirin ikinci büyük temsilcisi Asaf Hâlet Çelebi (1907-1958) olmuştur.Doğu dinleri ve felsefesine derin vukûfu olan ve bu yolla varlığı aşmaya çalışan Çelebi, insanı tarih ve medeniyet içinde ele alan kültür şiirleriyle tanınır.

Yine memleket şiiri içinde değerlendirilen bazı şâirle-

rin ise, anlatma vasıtası olarak Yunan mitolojisini seçtikleri görülür. Greko-Lâtin kültürüne bağlanmayı esas alan bu tarz şâirler arasında Salih Zeki Aktay (1896-1970), Ali Mümtaz Arolat (1897-1967), Mustafa Seyit Sutüven (1908-1969) önde gelen isimlerdir. Melih Cevdet Anday (d.1915), Ahmet Hamdi Tanpınar (1901-1962), Behçet Necatigil (1916-1979) gibi şâirlerin de ilgi duydukları bu mitolojik tarz, günümüz şâirleri tarafından da değişik zevk ve kültür seviyelerinde başarıyla devam ettirilmektedir.

Tasvirî, folklorik, hamasî, Marksist, mistik ve mitolojik karakterdeki bu memleket şiirinin ana vasfı, sosyal muhtevalı ve didaktik oluşudur. Tabiatıyla şiirde sanat gayesi gözetilmemistir. Üstelik çok sayıda kötü şâir elinde tekrar-lana tekrarlana artık bıkkınlık verecek bir seviyeye getirilen şiir, ilk yılların heyecanı da geçince reaksiyon görmeğe ve "beylik edebiyatı" olarak nitelendirilmeğe başlar. Böylece öz (saf) şiire doğru bir yönelis başgösterir.

1928 yılında "Yedi Mes'ale" adıyla yayınlanan bir kitap, edebiyatımızda sanat sanat içindir prensibiyle hareket eden bir edebî topluluğun doğduğunu müjdelemektedir. Topluluğa adını vermiş olan bu kitapta Muammer Lütfi (1903-1947), Sabri Esat Siyavusgil (1907-1968), Yaşar Nabi Nayır (1908-1981), Vasfi Mahir Kocatürk (1907-1961), Cevdet Kudret Solok (d.1907), Ziya Osman Saba (1910-1957) ve Kenan Hulusî Koray (1908-1943) in yazıları yer alıyordu. Bunlardan sadece sonuncusu hikâyeci, diğerleri şâir idiler.

Yedi Meş'ale topluluğu ayrıca, ancak sekiz sayı devam etmiş "Meş'ale" adlı bir dergi de çıkarıyor ve bu dergide Ahmet Haşim'in de yazılarına rastlanıyordu.

"Yedi Meş'ale" adlı kitabın mukaddimesi, edebî bir beyanname niteliğinde, bu gençlerin neler yapmak istediklerini ortaya koyuyordu. "Edebiyatımız öldü, ölüyor!" diyenlere karşı bir reaksiyonu ifade eden bu mukaddimede, topluluk mensupları "canlılık, samimiyet ve daima yenilik" prensibiyle hareket edeceklerini belirtiyor, eserleriyle sanatın ölmeyeceğini ispata çalışıyorlardı. Ne yazık ki bu hareket uzun sürmez. Topluluğun Ziya Osan Saba dışındaki diğer üyeleri, şiir dışında başka alanlara yönelirler. Şiire sonuna kadar sadık kalan, bir Ziya Osman Saba olur.

Yedi Meş'alecilerin edebiyatımıza özel bir hava, yeni bir renk kattıkları kuşkusuzdur. En azından devrin genç şâirleri üzerinde tesirleri olduğu söylenebilir. Sırası gelmişken, Cahit Sıtkı Tarancı'nın şiir ve sanat anlayışında, Yedi Meş'ale topluluğundan Ziya Osman Saba gibi şâir bir can dostuna sahip oluşunun küçümsenmeyecek rolü bulunduğunu hatırlatalım.

Yedi Meş'ale topluluğunun dışında, sanat yapmak için şiir yazan, daha doğrusu, şiiri, hayatlarının başlıca gayesi ve mes'elesi haline getiren müstakil hüviyetli sanatçılar da yetişmiştir. Ali Mümtaz Arolat (1898-1967), Ahmet Hamdi Tanpınar (1901-1962), Ahmet Muhip Dranas (1909-1980) ve Cahit Sıtkı Tarancı (1910-1956) kendilerine has duyuş tarzları ve üsluplarıyla edebiyatımızda hususî bir yer tutmuşlardır. Ayrıca

Fazıl Hüsnü Dağlarca (d.1914), Behçet Necatigil (1916-1979), Sabahattin Kudret Aksal (d.1920), Özdemir Asaf (1923-1990), Asaf Hâlet Çelebi (1907-1958) ve Necati Cumalı (d.1921) kendi orijinaliteleriyle Cumhuriyet dönemi şiirimize zenginlik katan diğer müstakil şâirlerdir.

1940-1960 dönemi, "Yeni Şiir, "Birinci Yeni Şiir" gibi adlarla anılan "Garip" hareketi ile başlar. 1936 yılından itibaren, devrin edebiyat ve sanat dergilerinde imzalarına rastlanan genç şâirlerden Orhan Veli Kanık (1914-1950), Oktay Rifat Horozcu (1914-1988) ve melih Cevdet Anday(d.1915) Fransız sürrealizminden kaynaklanan şiir görüşlerini "Garip" adlı bir kitapta toplayarak 1941 yılında nesrettiler. Kitabın Orhan Veli tarafından kaleme alınan fakat ortak görüşü yansıttığı için imzasız yayımlanan önsözü, bu hareketin dayandığı temel görüşleri ortaya koyan bir poetika niteliğindedir

"Garip" mukaddimesinin şiirimize neler getirdiğini, öncelikle bu kitabın adında ve üzerinde "Bu kitap sizi alışılmış şeylerden şüpheye davet edecektir." cümlesi yazılı bir kusakla okuyucuya takdim edilmiş olmasında aramalıdır. Garip olan nedir? Okuyucuların şüpheye düşecekleri alışılmış şeyler nelerdi? Garipçilere göre; bir söz söyleme sanatı olan şiir, bir çok değişikliklerden geçerek bugünkü anlayışa ulaşmıştır. Şiir hakkında bugüne kadar iddia ve tekrar edilmiş olan bütün düşünce ve kaideleri doğru saymak, bunların izafi şeyler olduğunu hesaba katmamak yanlıştır. Şiiri kendine öğretilen şartlar içinde arayan ve öğrendiklerini tabii kabul eden bu-

günün münevveri, tabii ve alelade konuşmaya yakın bir şiiri garip telâkki etmektedir. Öğrendiklerinin tabii değil, izafi olduğunu onlara anlatmalıdır ki, öğrendiklerinden şüphe edebilsinler. Böylece şiire dair her türlü pesin düşünceden sıyrılarak tabii bir şiir anlayışına yöneldiklerini söyleyen Garipçiler, geleneğe bağlı şiire olan itirazlarını şu noktalarda topluyorlardı:

a) Şiirde vezin, kafiye ve sentaks hususiyeti mutlak ve değişmez değildir.

b) Teşbih, mecaz, mübalâğa gibi edebî sanatlar, insan zekâsının, tabiatı olduğundan başka türlü gösterme gayretinden doğmuş olup gereksizdir.

c) Şiirde şekil değişikliği, öteden beri görülen bir durumdur. Bu pek mühim de değildir. Asıl mühim olan şiirde zevk değişikliğinin gerçekleşmesidir. Büyük sanayi devrinden önce "dinin ve feodal zümrenin köleliğini yapmaktan başka hiçbir işe yaramamış" olan şiir şimdi de "burjuvazinin malıdır." Şiir artık "müreffeh sınıfların değil, çalışan insanların" zevkine hitap etmelidir.

c) Sanat taklit edici ve devam ettirici olmak yerine, yenileşme yolunda olmalıdır.

d) Sanatların tedahülü (birbiri içine girmesi), şiirde resme veya musikiye yer vermek, onlardan faydalanmak, asıl şiir değerini ortadan kaldıran bir aldatmacadır.

e) Edebiyatta sınırlayıcı bir mektep fikrine karsıdırlar. En kestirme yol, mektepsizlik yani kuralsızlıktır. Bu durum onları, kendi şuuraltılarını yoklamaya sevk etmiştir. Onları

sürrealistlerle birleştiren nokta da budur. Breton'un "Aklın kontrolünü bırakarak ve bütün ahlâkî, estetik kaideleri düşünmeksizin, ruhî otomatizme tabi olarak şiir yazmak" diye tarif ettiği sürrealizm ile Garipcilerin "ruhî otomatizm"i kaynağını şuuraltında bulmaktadır.

f) Geleneğe karşı alaycı bir tavır takınan Garipciler, şiirin nazım zannedilmesine, şiirde mısraçı zihniyete ve şairaneliğe da karşıdırlar. Birinci Dünya Savaşı yıllarında dünyaya gelen ve hayatı, iki savaş arası yılların sıkıntı ve bunalımları içinde idrak eden bu neslin bariz vasfı; hemen her şeye karşı inancını yitirmiş olmak, âvârelik, idealsizlik, zevk ve eğlenceye karşı düşkünlük, basit ve sathî hayatı özlemek ve sevkitabiilerine göre yaşamak şeklinde özetlenebilir.

Düşünmekten, hayal kurmaktan, rüya ve hulyâdan, derinleşmekten hoşlanmayan bu nesil; görülen, işitilen, tadılan yani duyularla yaşanan hayatı daha güzel bulur. Bu yüzden onlar ferdî ve içtimaf realizmi kuvvetli bir cereyan haline getirirler.

Behçet Necatigil Garip akımı için şöyle der:

"Garipcilerin şiiri, Garip dönemi şiirleri; büyük ihtiraslar, hayaller taşımayan, bu tür sarsıntıların uzağında, içlenmeleri bile sathî ve küçük şeyler yüzünden; iç dünyalarını zenginleştirmeye vaktleri ve kaabiliyetleri olmamış kişilerin aylak, boş dolastıkları bir lunapark görünümündeydi."⁶

6. Behçet Necatigil, "Garipciler", Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C.3, 1979, s.287.

Behçet Necatigil, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Cahit Külebi, İlhan Berk, Celâl Sılay, Selahattin Bırsel gibi dönemin isim yapmış şairleri bu hareketin dışında kalmışlardır. Bununla birlikte alélâde konuşma diliyle ve ihsasları kaydetmekle yazılan bu şiir, çok kolay yazılır görüldüğü için pek çok kişi tarafından taklit edilir ve şiir, hemen herkesin üzerinde konuştuğu aktüel bir mesele haline gelir.

Nurullah Ataç ve Sabahattin Eyüboğlu gibi tanınmış isimler Garip hareketini savunurlarken, Ahmet Hamdi Tanpınar bu hareketi, şiirden uzaklaşmak sayıyordu. Sonradan Behçet Necatigil de Tanpınar'ın bu görüşüne katılmıştı. Garip hareketine baştan beri karşı çıkanlardan biri de Attilâ İlhan'dı.

Prof.Dr. İnci Enginün, Garipçilerle ilgili değerlendirmesinde "Ancak böylesine sık bir şiir anlayışının sürekli olması ve bir kaç istisna ile ölümsüz eserler vermesi mümkün değildi."7 diyor. Nitekim çok geçmeden bu hareketi başlatanların Garip hareketinden uzaklaştıkları görülür. Topluluğun başı ve hareketin en sâdık temsilcisi olan Orhan Veli, "Vazgeçemediğim (1945)" ve "Karşı (1949)" adlı eserleriyle vaktiyle karşı çıktığı geleneğe döner. Orhan Veli'nin ölümü üzerine Oktay Rifat ve Melih Cevdet'in de hareketten uzaklaştıkları ve başka istikametlere yöneldikleri görülür.

1950 yılında çıkmaya başlayan ve 1950-1957, 1964-1980 yılları arasında iki dönem devam eden "Hisar" dergisi etrafında toplanan çok sayıda yazar ve şair "Hisarcılar" veya

7. İ.Enginün, a.g.m.,s.601.

"Hisar grubu" denilen ayrı bir topluluk oluşturur ve Garip hareketinin yıkıcı tutumuna karşı çıkarlar.

Batı taklitçiliğinden kurtulmak, değişmeyi ve yeniliği geleneğin içinde aramak, sanatın belirli bir siyasi görüş ve ideolojinin propaganda vasıtası olmasına karşı çıkmak, dilde görülen "öztürkçe" akımına karşı yaşayan dili savunmak, bu topluluğun temel müsterek görüşleridir. Memleket edebiyatının devamı niteliğindeki kavramları savunan, milî değerlere bağlı, yozlaşmaya karşı mücadeleci ve karamsar tavırlarıyla dik-kati çeken Hisarcılar arasında en tanınmış olanları Mehmet Cınarlı (d.1925), Munis Faik Ozansoy (1911-1975), İlhan Gecer (d.1918), Gültekin Sâmânoğlu (d.1927), Bekir Sıtkı Erdoğan (d.1926), Feyzi Halıcı (d.1924), Yavuz Bülent Bakiler (d.1936) Mustafa Necati karaer (d.1929), Nevzat Yalçın (d.1926), Selahattin Batu (1905-1973) gibi sairlerdir.

Attilâ İlhan'ın 1954-1956 yıllarında çıkardığı "Mavi" adlı dergide bir araya gelen Orhan Duru (d.1933), Ferit Edgü (d.1936), Özdemir Nutku (d.1931), Ahmet Oktay (d.1933), Demir Özlü (d.1935), Adnan Özyalçın (d.1934) gibi genç sanatçılar da Garip hareketine ve sosyal gerçekçilere karşı gösterdikleri tepki ile "Mavi" adı verilen bir hareketi başlatmak isterler. Ahmet Kabaklı'nın;

"Attilâ İlhan'ın 'öncülerle hesaplaşma' adını verdiği bu davranışta Garipçilerin gündelik hayatı yansıtan yalın, düz, açık şiirine karşılık derin ve trajik duyguları, zengin mecazlı, toplumu bir kişi açısından yansıtmak isteyen sairanelik dolu bir sanatın sözcülüğünü yapmaktadır."⁸

8. Ahmet Kabaklı, Türk Edebiyatı, C.3, s.525.

demesine karşılık, "Mavi" dergisinde yer alan bu görüşlerin yeni bir akım sayılması görüşü rağbet bulmamış ve Attilâ İlhan'ın şahsî görüşleri olarak mütalâa olunmuştur. Garip hareketine karşı çıktıkları için Mavicileri İkinci Yeni'nin öncüleri olarak değerlendirenler de olmuş, fakat Attilâ İlhan buna da karşı çıkarak İkinci Yeni'nin de tıpkı Garip hareketi gibi şiirimizi yozlaştırdığını ileri sürmüştür. 9

1956-1961 yılları arasında yetiştirme tarzları, dünya görüşleri birbirinden farklı şairlerin eserlerinde görülen ve kendini kuvvetle hissettiren benzerlikler ayrı bir şiir akımı olarak değerlendirilir ve "İkinci Yeni" diye adlandırılır.

Garip hareketinin yozlaşmasından doğan bu akım, şiir için şiir anlayışına dayanan, sürrealizmden daha aşırı bir soyutlama cereyanıdır. Basitlik ve alelâdelikten kurtulmak, edebî sanatlara ve sembollere geniş ölçüde yer vermek, anlamsızlığı savunmak, konuşma dilinden uzak, anlaşılması güç ve karışık bir sentaks kullanmak, vezin ve kafiyei büsbütün reddetmemekle birlikte şiiri nesre yaklaştırmaya çalışmak bu akım savunucularının başlıca özellikleridir.

İlhan Berk (d.1916), Turgut Uyar (1927-1985) ve Cemal Süreya (1931-1990)'nın öncülük ettiği İkinci Yeni hareketi içinde Oktay Rifat (1914-1988), Edip Cansever (1928-1986), Sezai Karakoç (d.1933), Kemal Özer (d.1935), Ülkü Tamer (d.1937) Ece Ayhan (d.1931), Ercüment Uçar (d.1928) gibi şairler de yer almıştır.

9. A.İlhan. Tutuklunun Günlüğü, Mayıs 1967, ss.144-147.

Bu şairlerden bazıları şiirimize kalıcı katkılarda bulunurken bazıları da Marksizmin propaganda aleti olmaktan öteye geçemezler.

1960'tan sonraki şiirimiz ise bir oluşum halindedir. Bu dönem için kesin hükümlere varmak hususunda vakit henüz erkendir.

Böylece Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin gelişme seyrini ana hatlarıyla gözden geçirdikten sonra asıl konumuz olan Cahit Sıtkı Tarancı'nın bu dönem şiiri içindeki yerini belirlemeye geçebiliriz:

Cahit Sıtkı Tarancı'nın hayatta iken yayımlanan, ilk şiiri 1930, son şiiri de 1954 tarihini taşımaktadır. Buna göre şairimiz Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin 1923-1940 ve 1940-1960 devreleri içinde faaliyet göstermiştir. Cahit Sıtkı söz konusu bu iki devrenin 1954 yılına kadar olan şairlerini, şiir akımlarını, topluluklarını yakından tanımış, onlardan az veya çok etkilenmiş olmakla birlikte hiç bir topluluğa, hiç bir akıma bağlanmaksızın kendine has orijinal bir şiir vücudunda getirmiştir. Bu araştırmanın ana hedeflerinden biri de Cahit Sıtkı Tarancı'yı Cumhuriyet döneminin en çok sevilen şairi yapan bu şiirin başlıca hususiyetlerini ortaya koymak olacaktır.

Türk şiir geleneğine olduğu kadar, batıdan Baudelaire, Verlaine, Rimbaud, Mallarmé gibi Fransız Sembolizm şairlerine bağlanarak sanat için sanat prensibiyle şiirler yazan Cahit Sıtkı Tarancı, bir çeşit yeniliğin peşindedir. Ancak o, yeni-

liği bir takım garipliklerde aramaz. Sanatı, ideolojilerin ve sosyal davaların üstünde tutar ve şöyle der:

"Yeni sanat diye bir şey bilmiyorum... Yeni sanat diye bir şey olmaz da. Nasıl olsun ki bugün yeni olan bir sanat eseri her yeni gibi yarın eskimeye mahkûmdur... Dikkat edilirse gerçek sanatkarlar -kendini bilen kudretli sanatkarlar demek istiyorum- hep böyle moda cereyanların insan meselelerini yalnız bir pencereden gören sanat ekollerinin dışında kalmış olanlardır. Bugün de ille her sanat eserinde sosyal bir meselenin ortaya atılmasını şart koşan bir moda cereyan karşısındayız. Deniliyor ki; Sanat cemiyetin, sosyal bir davanın emrinde olmalıdır. Bunu diyenler sanatın başlı başına bir dava olduğunu unutuyorlar; unuttukları için de yarın büyük bir hüsrana uğrayacaklardır. Zannediyorlar ki, sanat gaye edinildiği zaman, sair cemiyette mevcut olmayan duyguları, hasretleri, istekleri terennüm eder. Oysa ki sanat esasen sosyal bir hadisedir, balığın deniz yaratığı olması gibi."¹⁰

Siirde, ses ve şekle ehemmiyet vermeyiş, Cumhuriyet dönemi siirinin başlıca vasıflarından olmasına karşılık Cahit Sıtkı Tarancı, tam aksine ses ve şekle verdiği değer itibarıyla tıpkı modern estetikçiler gibi düşünür.

Mehmet Kaplan bir yazısında;

"Şahsen her sanatın vücuda gelmesine yarayan değişmez bazı vasıta ve mekanizmalar olduğuna inanıyorum. Şiirin vücuda gelmesine yarayan vasıta, ses ve sabit şekillerdir. Vasıta ve mekanizmanın kullanılması ustasına göre değişir. Her marangoz aynı âleti kullanır ama birinin yaptığı eser, ötekinden apayrıdır."¹¹

diyerek siir sanatının ses ve şekle olan sıkı irtibatını dile getirdikten sonra;

10. Y.Nabi Nayır, *Şiir Sanatı*, İstanbul 1948, s.171.

11. Mehmet Kaplan, "Şiirde Şekil ve Sesin Önemi", İstanbul, 1 Mayıs 1945, C.3, nr.35, s.5.

"Son nesil tarafından ses ve şeklin önemi yeter derecede anlaşılmamış, bunlar çok basit ve şiir dışı düşüncelerle inkar olunmuşlardır. Son asır Türk şiirinin en kuvvetli şahsiyetleri olan Yahya Kemal ve Ahmet Hamdi Tanpınar'ın bir türlü klasik şekilleri bırakmayışları, sadece bir inat ve itiyat olarak telâkki edilemez. Ben onların ancak sabit şekillere ve ses prensibine kuvvetle bağlandıkları için güzel ve sağlam şiirler yazdıklarına inanıyorum."¹²

der. Mehmet Kaplan'ın bu ifadelerine dayanarak Cahit Sıtkı Tarancı'nın şiirde ses ve şeklin önemini kavramış olmasında Divan ve Halk şiiri geleneği ile birlikte batı şiirine, ayrıca ses prensibine ve sabit şekillere bağlanarak güzel ve kalıcı şiirler söyleyen Yahya Kemal, Ahmet Haşim ve Ahmet Hamdi Tanpınar gibi usta şâirlere duyduğu sevgi ve hayranlığın rol oynadığını söyleyebiliriz. Önemli olan şudur ki Cahit Sıtkı Tarancı da şiirde ses ve şekil âletini kendi şâirlik dehası ile maharetle kullanarak çok değişik, hemen herkesin beğenip zevk alacağı cinsten ölümsüz eserler ortaya koyabilmiş ve eskilere karşı kendini kabul ettirebilmiştir. Bu çalışmanın ana konusu Cahit Sıtkı Tarancı'nın söz konusu başarıya nasıl ve hangi yollardan ulaştığını, sanatının ve kişiliğinin orijinal hususiyetlerini araştırmak olacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

CAHİT SİTKİ TARANCI'NIN HAYATI,
MİZACININ ANA ÇİZGİLERİ VE ESERLERİ

BİRİNCİ BÖLÜM

CAHİT SITKI TARANCI'NIN HAYATI, MIZACININ ANA ÇİZGİLERİ VE ESERLERİ

I. HAYATI VE MIZACININ ANA ÇİZGİLERİ

A. HAYATI:

1. Doğumu, Çocukluğu ve Aile Çevresi:

Cahit Sıtkı Tarancı (1910-1956), Diyarbakır'ın "Pirinç-
cizadeler" diye bilinen köklü ve soylu bir ailesine mensup-
tur. Pirinç ziraati ve ticaretle uğraştıkları için bu adı al-
mış olan aile icinden, milletvekilliği, bakanlık, belediye re-
isliği yapmış olan kişiler de yetişmiştir.

Cahit Sıtkı'nın büyük dedesi Hacı Ali Efendi'nin iki og-
lundan biri olan Arif Efendi, Diyarbakır'da belediye reisliği
yapmış, I. Meşrutiyet'in ilânından sonra da Diyarbakır'dan mil-
letvekili seçilmiştir. Arif Efendi'nin oğlu Feyzi Bey (1878-
1933) de Cumhuriyetin ilk yıllarında Diyarbakır mebusu olarak
Meclise girmiş ve Fethi Okyar kabinesinde görev yapmıştır. Ay-
nı şekilde Feyzi Bey'in oğlu Vefik Pirinçcioğlu (d.1909) da
milletvekili seçilmiş ve İnönü hükümetinde bir ara devlet ba-
kanlığı yapmıştır.¹

Hacı Ali Efendi'nin ikinci oğlu Hacı Hüseyin Efendi -ki
Cahit Sıtkı'nın büyük babasıdır- ailenin asıl mesgalesi olan
tarım ve ticaret işleriyle uğraşırdı. Müftü Hacı Ahmed Efen-

1. Sevkett Beysanoğlu, Cahit Sıtkı Tarancı, Ank.1969, s.1.

di'nin kızı Hayriye Hanım'la olan evliliğinin mahsulü olarak 1304 (1888) yılında bir erkek çocukları dünyaya gelir. Adını Bekir Sıtkı koyarlar. Bekir Sıtkı da büyüünce, ziraat ve ticaret işleriyle hayata atılır ve amcası Arif Efendi'nin kızı Arife Hanım'la evlenir. Soyadı kanununun çıkması üzerine ailenin Arif Efendi kolundan gelenler "Pirinçcioğlu" soyadını aldıkları halde, Bekir Sıtkı, çiftçi anlamına gelen "Tarancı"² kelimesini soyadı olarak seçer. Bu hadise ile ilgili olarak Şevket Beysanoğlu, Bekir Sıtkı'nın "O sene pirinç ziraatinden çok zarar etmişim. Bu kızgınlıkla 'Pirinçcioğlu' soyadını almadım." dediğini zikreder.³ İşte Cahit Sıtkı, amcazade bir anne-babanın ilk çocukları olarak Diyarbakır'ın Camiikebir Mahallesi'nde bir süre Trahom Hastanesi olarak kullanılan, günümüzde ise Cahit Sıtkı Tarancı Müzesi haline getirilmiş bulunan evde dünyaya gelmiştir (2 Ekim 1910).

Cahit Sıtkı üzerine yazılmış bazı kitaplarda ve yazılarda doğum tarihi olarak 4 Ekim 1910 ve 1911 gibi değişik kayıtlara tesadüf olunmaktadır.⁴ Ancak Şevket Beysanoğlu'nun bizzat Sıtkı Tarancı'nın kayıtlarından alındığını söylediği⁵ 2 Ekim 1910 tarihini esas almanın doğru olacağı kanaatindeyiz.

2. Derleme Sözlüğü, TDK Yay., Ank. 1978, C. X, Nr. 211/10, s. 3852.

3. Ş. Beysanoğlu, a.g.e., s. 1.

4. Muzaffer Uyguner, Cahit Sıtkı Tarancı; Hayatı, Sanatı, Eseri, Varlık Yay., İst. 1974, s. 5.

Mithat Balcı, "Cahit Sıtkı Tarancı", İlk Çaba (Tokat), Ekim 1968, Nr. 9.

Halim Yağcıoğlu, "Cahit Sıtkı Tarancı", Çağrı, Nisan 1965, C. 9, Nr. 87, ss-3-5.

5. Ş. Beysanoğlu, a.g.e., s. 5.

Doğduğu zaman kendisine, Hüseyin Cahit adı verilir. Bu adın seçilmesinde, büyük babasının adını taşıması arzusu yanında, babasının Hüseyin Cahid (Yalçın)'e duyduğu hayranlığın rol oynadığı anlaşılıyor.⁶ Ne var ki o, babasının adını kullanmayı tercih edecektir.

Diyarbakır Nüfus Müdürlüğü'ndeki aile kütük kaydına göre Cahit Sıtkı'nın kendisinden başka, üçü kız ve ikisi erkek olmak üzere beş kardeşi daha vardır.⁷

Sahap Sıtkı, onun çocukluğunu anlatırken şöyle der:

"Cahit yaşına göre kısa boylu, nazik yapılı, göğsü oldukça dar bir çocuktur. Keskin yüz çizgileri, ipek gibi yumuşak kıvrırcık koyu kahverengi saçlarla çevrelenmişti. Kadife rengi yumuşaklığındaki gözlerinin ifadesi yüzünü tatlılaştırıyordu. Bu gözler, hoş gidici bir hareket, duygulu bir söz karşısında hemen yaşarırdı. Öfkelendiği, ağzından yürek kırıcı bir söz çıktığı pek az görülmüştür...

Son derece duygulu, son derece nazik, son derece alıngan yaratılıştaki bir çocuktur."⁸

İlköğrenimini tamamlayıncaya kadar süren çocukluk yılları Diyarbakır'da ailesinin yanında geçmiş olan şair, seneler sonra kızkardeşi Nihal'e yazdığı bir mektupta doğup büyüdüğü yerlere karşı duygularını ve sevgisini şöyle dile getirecektir:

"İstanbul çok güzel Nihal...Fakat içinde doğup büyüdüğümüz Diyarbakır daha güzeldir...Oranın toprakla-

6. Ş.Beysanoğlu, a.g.e.,s.5.

7. a.y.

8. Sahap Sıtkı İltar, "Cahit Sıtkı'nın Ardından", Yenilik, 1 Kasım 1956,s.44.

rında bize yakınlık var. Oranın taşları bize karşı hissiz değildir. Oranın havası ciğerlerimizi iftiharla şişirecek ne de olsa temiz, öz havamızdır. Oranın suları ancak bizim hararetimizi söndürebilir. O muhit içinde ancak biz varlığımızı gösterebiliriz. Ancak Diyarbakır denen yerde yaşamının ulviyetini kavrayabiliriz...Velhasıl şekerim Diyarbakır'ı sevmek bir vazife ve hem de ihmal edilmeyecek bir vazifedir."⁹

Cahit Sıtkı "En çok sevdiğim ve dudaklarımdan düşürmediğim şiirlerimdir."¹⁰ dediği "Mâziyi Yâda Daldığım Zaman" ve "Mâzim" adlı şiirlerinden de anlaşılacağı üzere, hayatının ileriki yıllarında, zaman zaman çocukluğuna dönmek isteyecek, "Gece bahçelerinde", "Zaman Bir Kuşak Gibi" nev'inden çocukluk yıllarının intibalarıyla dolu şiirler yazacaktır.¹¹

Sıcak Diyarbakır akşamlarında serinlemek için çıkılan dam, pırıl pırıl yıldızlar, evlerinin avlusundaki yüzmeyi öğrendiği havuz.. Ve çocukluk yıllarının daha nice parıltılı zenginlikleri, bütün canlılığı ve samimiyetiyle şiirlerine aksedecektir. "Hele ben büyümeyi ne kadar arzu ediyorum."¹² diyecek derecede çocuk kalma arzusu taşıyan bir şair için bu, oldukça tabiidir.

2. Öğrenim Yılları ve Yetiştirilmesi:

Cahit Sıtkı öğrenimine Diyarbakır Nümune-i Terakkî-i Hâ-

9. C.Sıtkı Tarancı, Evime ve Nihal'e Mektuplar,Haz.i.Enginün,Ank.1989,s.19.

10. a.e.,s.53.

11. Z.Osman Saba, "Cahit'le Günlerimiz", Varlık, 1 Kasım 1956,C.24,Nr.441,s.19.

12. Tarancı, ENM, s.29.

midî Mekteb-i İbtidâî'sinde başlar. Bir yıl sonra da Mekteb-i Sultani'nin ibtidaf kısmına gönderilir. İlkokuldan sonraki öğrenimine ise İstanbul'da devam edecektir. Kadıköy Saint Joseph Fransız Lisesi'nde bir süre okuduktan sonra 1927-28 ders yılında imtihanla Galatasaray Lisesi'nin orta kısım son sınıfına girmiş, 1928-29 ders yılında da lise birinci sınıfa başlamıştır.¹³ O yıl aynı sınıfı iki defa tekrarlamak durumunda kalan ve bu sayede Cahit Sıtkı'yı tanımak bahtiyarlığına eriştiğini söyleyen Ziya Osman Saba, ilk intibalarına dayanarak çizdiği portrede;

"Esmer, arkaya taranmış, siyaha çalar saçlı, ince dudaklı, üst dudağı ile ufak burnunun arası fazla açık, kulakları kabarık, alnı darca, bütün güzelliği, koyu kestane moğolumsu çekik gözlerinin biraz hüzünlü manasında toplanmış, ufak tefek, temiz giyimli, çoğumuzun aksine kravatlı bir gençti. Halinde, duruşunda bir azim okunuyor; tipi, sol yanağındaki Diyarbakır çibânının irice izi, onun hiç değilse İstanbullu olmadığını söylüyordu."¹⁴

diyor.

A. Hamdi Tanpınar da anılarında Cahit Sıtkı'nın portresini çizerken bilhassa gözlerinden söz etmektedir:

"Cahit Sıtkı'yı tanıyanlar onun gözlerini mutlaka hatırlarlar. Küçük, esmer, çinli yüzü daha ziyade bu gözlerle, onların bakışlarıyla canlanır, onlarla yaşar, konuşur, dinler, hatta bazı anlarında, acaip ve tatlı, son derece dokunaklı, âdeta kadınca,

13. Ş. Beysanoğlu'nun Cahit Sıtkı'nın S. Joseph'deki dört yıllık öğreniminden sonra 1928'de imtihanla Galatasaray Lisesi I. sınıfına naklettiğini söylemesine karşılık Z. O. Saba, "Cahit'le Günlerimiz" adlı anılarında 1928-29 ders yılında Lise I. sınıfta tanıdığı Cahit'in Galatasaray'da bir yıllık geçmişi olduğunu belirtmektedir.

14. Z. O. Saba, a.g.m., s. 18.

daha iyisi bir cesit melek güzelliği kazanırdı."¹⁵

Baki süha Ediboğlu da ilk tanıştıkları anı anlatırken Cahit'in portresini şöyle çizer:

"Boyu bir Japon veya çinli kadar kısa, benzi esmere yakın duru-mat, sakakları azıcık çıkık, ağzı büyükçe, gözleri siyah ve güzeldi. Birdenbire dikkat ettim, elleri ve ayakları sekiz on yaşındaki bir çocuğunki kadar ufaktı."¹⁶

Cahit Sıtkı'yı 1947'den sonra tanıdığını söyleyen bir başka yazar da şöyle diyor:

"Onu şiirleri dışında şair olarak kabul etmek güçtür. Yüzlerce, binlerce, onbinlerce insandan fark-sız bir görünüşü ve giyimi vardı. Kısa boylu, esmer tenli, elmacık kemikleri dışarı fırlamıştı sanki. Siması pek sempatikti ve çocuksu idi.

Pantolon ve ceketinin ayrı ayrı ellerden çıktığı ilk bakışta belli olurdu. Yürüyüşünün ayrı bir özelliği vardı. Aşağı doğru gelen gövde ona ayrı bir özellik kazandırırdı. Bu söylenenler Cahit Sıtkı'da ilk göze çarpan şeylerdi."¹⁷

Şairin ruh dünyasını ise, kızkardeşi Nihal'e yazdığı bir mektuptaki şu ifadelerden takip edebilmekteyiz:

"Güzel! Çirkin! Uzun! Zengin! Fakir! Şerefli! Şerefsiz! Bütün bunlar hiç, baştan aşağı saçma ve lüzumsuz... Ama tuhaf değil midir ki yaşayabilmek için, bu evsafın iyilerini şahsında toplamak elzem ve elzemdir.

15. A.H.Tanpınar, "Cahit Sıtkı'ya Dair Hâtıralar". Varlık, 1 Mayıs 1958, Nr.477, s.4.

16. B.Süha Ediboğlu, "Cahit Sıtkı Tarancı". Cumhuriyet, 19 Ocak 1968.

17. Nihat Kuşlu, "Tarancı'nın Özellikleri", Yeditepe, 1 Aralık 1956, Nr.120, s.7.

Güzeli çizdim, uzununu çizdim, zenginliği çizdim, se-
refsizliği çizdim, geriye ne kaldı: Çirkin, kısa,
fakir, şerefli!.

Görüyorsun ki bütün yaşamak ümitlerim şerefli olup
yaşamakta...Mesut olabilir miyim? Yüzde yirmi beş..
Çünkü eğer çirkinlik, kısalık, fakirlik olmasaydı
yüzde yüz mesut olmak şansı olurdu. Vakıa bazı za-
manlar tâliimin bu müthiş haksızlığına bir arslan
kükremesiyle haykırıyorum. Fakat emin ol ki sükûfî
zamanlarımda çirkinliğimden, kısalığımdan âdeta şey-
tanî bir zevk duyuyorum ve aynanın karşısına geç-
rek ne kadar küçük, ne kadar maskara olduğumu göre-
rek gülmekten katılıyorum..Sonra birdenbire aklıma
bir fikir geliyor...Gözlerimde parıltı,kulaklarımda
uğultu,dudaklarımda asabî bir bükülüş halinde tecel-
lî ediyor...Ciddî bir vaziyet takınıyorum ve kendi
kendime diyorum ki: "Sen eğer yaşamış olmak istiyor-
san, eğer hakikî saadete mazhar olmak ihtirasında isen,
bu gülünç suratından ölmez bir çehre yap...Şimdi ha-
line gülenler ilerde varlığın önünde el bağlasınlar.
Şimdi gururunu ayaklar altında çiğneyenler yarın gu-
rurunun zirvesine basamak olsunlar...Şimdi seni ölü-
me mahkûm görenler bir gün senin ölmeyeceğine iman
getirsinler...Dünyalara sığmayan varlığın ebediyetin
koynuna girip ilahî bir şehvetle çırpınsın..."¹⁸

Görülüyor ki Cahit Sıtkı tıpkı' Ahmet Haşim gibi kendisi-
ni tâliin müthiş bir haksızlığına uğramış derecede çirkin
bulmakta, ancak, bütün karamsarlığına rağmen içindeki ebedî-
leşmek arzusunu da ifade etmektedir.

Cahit Sıtkı'nın liseye gelinceye kadar oldukça çalışkan
bir öğrenci olduğunu yine kendi ifadelerinden öğreniyoruz:

"Liseye kadar adamakıllı çalışkan bir talebeydim,
hele Fransız mektebinde çoğu zaman sınıfın birin-
cisiydim. Dersler arasında fark gözetmez, hepsini
aynı aşkla öğrenmeğe gayret ederdim.Fakat liseden
itibaren riyaziye, fizik ve kimya ve tabiiye beni
sıkmağa başladı. Buna karşılık edebiyat tarafım
gelişiyordu."¹⁹

18. Tarancı, ENM, s.10.

19. Y.Nabi Nayır, Dünkü ve bugünkü Edebiyatçılarımız Konu-
suyor, Varlık Yay., ist.1976, s.75.

Fen derslerine karşı duymaya başladığı soğukluğa, imtihanlarda düştüğü zorluklara rağmen kendisine olan güvenini hiç yitirmediği, hatta dersten, imtihandan yana canı yanık olan arkadaşlarına cesaret ve ümit vermeğe çalıştığı görülmektedir.²⁰

Bu sıralarda Cahit Sıtkı'nın edebiyata ve şiire olan alakası, yaptığı şiir denemeleri, hiç değilse yakın arkadaşları arasında dikkat çekici bir noktaya ulaşmışsa da henüz nesredilmiş bir şiiri yoktur. Cahit'in bu yıllardaki şiir hevesini besleyen kaynaklardan biri de Ziya Osman gibi şâir bir arkadaşının olmasıydı."Henüz hiç bir şiirini yayınlamamış bir Cahit Sıtkı'nın yanında ben, iyi kötü bir Yedi Meş'ale şâiri değil miydim?"²¹ diyen Ziya Osman, ömür boyu, üzerine hiç bir gölge düşmeksizin sürececek dostluklarının nasıl başladığını şöyle anlatıyor:

"Dostluğumuz asıl ertesi ders yılıyla gelişmeğe başladı. Lise ikiye geçtiğimizde, yeni sınıfımızda, herkes kendine yer beğenir, çalışanlar önleri, daha az çalışanlar daha gerileri seçerken Cahit'le ben, birbirimizi çekmiş gibi, bir sırada yan yana buluverdik kendimizi. Yine kapıya yakın bir sıraydı. Ama artık ben yeniden yatılı olduğum için iş sırayla, sınıfla kalmıyor, yemekhane, yatakhane, tam manasıyla okul arkadaşlığı başlıyor, günler ve gecelerimiz geçiyordu bir arada...O, ipe çekilen denem haftaları nı sanki aynı ipin ucundan tutmuş beraber çekiyor, cumartesi günleri, tatlılı öğle yemeginden sonra, yeni elbiselerimizi giymek üzere, önce yatakhaneye, sonra, traş olmuş, sıklaşmış, bütün haftanın ders sıkıntılarını, okul içinde giydiğimiz eski elbiseleri dolabımıza tıkıvermekle unutmuş, hafiflemiş, uçarcasına mesut, Beyoğlu caddesine çıkıyor, bir-

20. Z. Osman Saba, a.g.m., s.19.

21. a.m., s.18.

buçuk günlük hürriyetimize kavuşuyorduk."²²

Bu hürriyet günlerinde, ilk uğranılan yerlerin başında da Hachette Kitabevi gelmektedir. İki dost, burada, sevdikleri batılı şâirlerin eserlerini karıştırmaktan, bazı mısraları hayranlıkla birbirlerine okumaktan, ele geçirdikleri yeni bir kitap olursa; sanki başka müşteriler o kitabı ellerinden kâpıp alacaklarmış gibi duyguya kapılarak acele ile parasını ödeyip kitabevinden âdeta kaçırmaktan mesutturlar.²³

İlkokulda iken Namık Kemal'in, Tevfik Fikret'in, Mehmed Emin'in şiirlerini inşad ederek okumayı pek sevdiğini, Fransız mektebine geçtiğinde, ibtilâ derecesinde roman okumak hevesine kapıldığını bildiğimiz Cahit Sıtkı, o sıralarda kız kardeşine uzun manzum mektuplar da yazıyordu.²⁴ Lise yıllarında ise defterlerinde ders notlarından çok şiir karalamalarına rastlanıyordu. Bunları her fırsatta arkadaşlarına, bilhassa Ziya Osman'a okumaktan büyük zevk alırdı. Artık beğendiği ve sevdiği sanatçılar da değişmişti.

Cahit Sıtkı'nın Galatasaray'daki öğrencilik yıllarında Batıda ve bizde kimlerden etkilendiğini, kimlere bağlandığını yine Ziya Osman'dan öğreniyoruz. Okula başladığı senelerde;

"Harmonies Poétiques et Religieuses" şâirinden ezbere parçalar okuyabildiği halde, ya bir frerler okulu öğretiminin özelliğinden, ya da sırası gelmediğinden-

22. Z.O.Saba, a.g.m.,s.18.

23. a.m.,s.19.

24. Y.Nabi Nayır, a.g.e.,s.74.

den, "Les Fleurs du Mal" şairini okumamıştı henüz. Baudelaire'i ona tanıtan Galatasaray oldu. Bu tanışmayla, Cahit aradığını bulmuştu. Fotoğraflarındaki ve portrelerindeki gözleri, Cahit'in gözlerine benzeyen, Cahit'inkiler daha içli ve çok daha merhametli olmak üzere benzeyen Verlaine'le birlikte. Baudelaire onun artık en sevdiği, daha başkasını seveyecek kadar sevdiği şairlerdi."²⁵

"Cahit'in, böyle, elinden düşürmeyeceği, hiç olmazsa, sırasının gözünden eksik etmediği kitaplar arasında, Ad. Van Bever'le Paul Leautaud'nun, yine, Cahit'in sevgililerinden Apollinaire'le başlayıp daha birçok sevgiliyle devam eden antolojisi vardı..... Sevdiği Türk şairleri arasında da, o zamanlar hemen herkesin sevgilisi Ahmet Haşim'le Yahya Kemal'den başka, yine o zamanlar, bir genç şair, Necip Fazıl Kısakürek vardı."²⁶

Hafta sonu tatillerini, dayısı, Nafia Vekili Feyzi Bey'in kadıköy'de Tramvay caddesinde, Altıyol'a varmadan sol kolunda bulunan evinde geçirmiştir. Cahit'le birlikte ders çalışmak üzere Ziya Osman da dört beş kere bu eve gittiğini söylüyor.²⁷

Yaz tatillerinde ise Diyarbakır'a giderdi.

"Günlerini, şehir parkına, sinemaya gitmek, akrabalarına uğramak, arkadaşlarıyla gezinmek, bazan da il kitaplığında çeşitli dergi, gazete ve kitap okumak suretiyle doldurmağa çalışırdı. Ara sıra kızkardeşi Yıldız'a Fransızca, edebiyat dersi verir, onu gelecek ders yılına hazırlardı. Yazın bunaltıcı sıcaklarında büyük ve güzel evlerinin geniş avlusunu süsleyen havuzunda yüzerdi. Yüzmeyi de bu havuzda öğrendiğini söylerdi. Bazan da babasıyla birlikte Karacadağ'ın serin eteklerinde bulunan Çeltik tarlalarına gider, köylülerin çalışmalarını gözetlerdi."²⁸

25. Z.O.Saba, a.g.m.,s.19.

26. a.y.

27. a.y.,s.18.

28. Ş.Beysanoğlu, a.g.e.,s.9.

Zaman zaman ikmallerle de olsa lise öğrenimini tamamlamağa çalışan Cahit Sıtkı'nın daha bu yıllarda, yürüyeceği yolu seçtiği, hayat mefkuresini belirlediği söylenebilir. Onun bütün arzusu, ölüp gittikten sonra ardında kendisinin ve ailesinin nâmını yüceltip yaşatacak bir eser bırakmaktır. 15.12.1929 tarihinde anne ve babasına yazdığı bir mektupta şunları söylüyor:

"Gelecek nesiller bir Pirinççizade ailesinin var olduğunu bilecekler ve bu ismi hürmet ve takdirle anacaklardır...

Siz haldeki saadetten mesulseniz, ben istikbaldeki şöhretimizi hazırlamakla meşgulüm...

Para kazanmak! Nasıl olsa ekmeğimi çıkarabilirim... Ne diyorum, bir şey yapmak, ölmez, yıkılmaz bir âbide yaratmak, işte şâir mefkûresi...

Babacığım, hayatta muvaffakiyet yalnız aç kalmamakta değildir... Asıl muvaffakiyet göçüp gittikten sonra ardında bir eser bırakmaktır... Bu eseri meydana getirmek için saadeti memnû telâkki etmeli...

Benim de çizilmiş bir mefkûrem vardır... Ben her şeyden evvel yaşamış olduğuma delil olmak için bir eser meydana getireceğim, nâmımızı, memleketimizi ve nihayet nâmımı yükselteceğim.

... Vaktinden evvel acı bir surette pişmiş bir meyveyim ki varlığımda toplanan lezzeti şiirin ilahî kalbinde göstereceğim..."²⁹

Niçin böyle bir şey yapmağa karar verdiğini izah ederken de cirkinlik vs. gibi sebeplerle aradığı saadetin kendisi için yasak olduğunu gördüğünü, maddi şeylerden haz almadığını; sahtekârlıktan, dolandırıcılıktan, yalancı hedefler için didinmekten zevk alamayacağını, kendisi için yaşamının bir saa-

det değil, mütemadî bir sa'y ve gayret demek olduğunu söylüyor.³⁰ Aynı düşünceyi bir kaç yıl sonra kızkardeşine yazdığı bir mektupta çok daha açık ve çarpıcı olarak şöyle dile getirecektir:

"Hakikaten Nihal, gözüm çok uzaklarda ve çok yükselklerde. Tuttuğum yolda çok muhterisim. Beni tanıyanların, vücudumdaki kusurların yanında ruhumun da bir çok meziyetleri olduğunu takdir etmelerini elbette isterim. Mesut olamadıktan sonra muvaffak olabilmek büyük bir tesellidir."³¹

Mesut olmaktan ümidini kesmiş görünen ve tek teselli olarak gördüğü muvaffakiyeti şiirde arayan Cahit Sıtkı, edebiyata hangi tesirler altında yöneldiğini ve bu yoldaki tekâmülünü şöyle anlatıyor:

"Edebiyata karşı duyduğum heves on yıl evvel kadar gider. O zaman Fransız mektebinde idim. Annemden uzak bulunmam, mektepdeki yabancı ve kasvetli hava zaten marîz olan ruhumu büsbütün karartmıştı. Anneme yazdığım uzun mektuplarda bu karanlıkları biraz da sınıfta okuduğumuz edebî parçalardan ilham alarak, parlak kelimeler, göz kamastırıcı tesbihler ve süslü cümlelerle anlatmağa çalışıyordum. Corneille'i, Racine'i, Molier'i sınıfta okuyorduk. Romantikleri de kendi kendime mektep kütüphanesinden aldığım kitaplardan takip ediyordum. Lamartine'in bütün şiirlerini ezberliyor, teneffüşhanede arkadaşlarım voleybol, basketbol oynarlarken, ağaçların gölgesine çekilerek kendi kendime okuyordum. Bendeki Lamartine muhabbeti Galatasaray onuncu sınıfa kadar devam etti. Orada Baudelaire'i keşfettim, daldım Elem Çiçekleri'nin sonsuz bahçesine: Baudelaire'i okuyuncaya kadar Lamartine tesirinde bir kaç manzume karalamıştım. Fakat Baudelaire'i okuduktan sonra düşünüşüm, okuyuşum, görüşüm değişti. Daha doğrusu Baudelaire, elinde tuttuğu canlı meş'ale ile bana tutacağım, tutmam gereken yolu gösterdi. Baudelaire bana suyun dibine inmeyi öğretti:

30. Tarancı, ENM ,ss.,89-90.

31. a.e.,s.48.

İçimle dışım arasındaki farkı "Les Fleurs de Mal"i okuduktan sonra idrak ettim. Baudelaire bana kendi kendimi buldurttu; ve ben hayatımı Baudelaire'i okuduktan evvel, Baudelaire'i okuduktan sonra diye iki fasla ayırmaktayım."³²

Bu arada edebiyatla meşgul olmak hususunda gördüğü teşvik ve yardımlara da değiniyor:

"Ailem arasında edebiyatla meşgul olmamı teşvik derecesinde tervic eden bir dayımdı. Bir gün beni yanına çağırarak şiirlerimi götürüp Abdullah Cevdet'e göstermemi söyledi. Ben de bütün yazdıklarımı, cici-li bicili bir deftere büyük bir itina ile geçirerek İctihat Evi'nin eşiginden atlardım. Dr. Abdullah Cevdet beni asla unutamayacağım bir samimiyetle, bir alâka ile, bir güler yüzle karşıladı. Bütün manzumelerimi dikkatle okudu, kusurlarımı söyledi. Beğendiği mısraların altını çizdi ve bana şiire müstaft olduğumu söyledikten sonra bu yazılarımı neşirden vazgeçmemi, çok kitap okumamı ve sonra yazmamı tavsiye etti. Bu tavsiyeyi dinlediğime ne iyi etmişim. Tam o sırada da Baudelaire'i okudum, düşündüm, uğraştım ve bir sene içinde bir defter daha doldurdum. Fakat yazmak beni tatmin etmiyordu, yazılarımın neşredilmesini istiyordum. Bir gün bütün cesaretimi toplayarak o zaman Servet-i Fünun tahrir müdürü Halit Fahri'ye gittim. Yirmiyi mütecaviz manzume içinde Halit Fahri tek bir manzumeyi beğendi ve onu da Servet-i Fünun'da neşretti.³³ İmzamı Servet-i Fünun sütunlarında gördüğüm gün yirmidört senelik hayatımda bir eşini bir daha bilemeyeceğim bir sevinç içinde idim. Bana bu büyük iyiliği yapan Halit Fahri'ye yıllarca sonra bile olsa teşekkür etmek isterim."³⁴

Bu şekilde ilk şiirini neşretmenin sonsuz hazzını tadan

32. İhsan Aygün, "Gençler Diyorlar ki", Yücel, 1. Kanun 1935, s.141.

33. 15 Mayıs 1930 tarihli Servet-i Fünun dergisinde "Talihsiz" adı ile yayımlanan şiir. Cahit Sıtkı'nın basılan ilk şiiridir. Şairin bu tarihte yirmi yaşında olmasına rağmen "... yirmi dört senelik hayatımda.." ifadesini kullanması, yanlış hatırlama veya mülakatı yapanın yanlış anlaması sonucu olmalıdır. Bu durum Gültekin Sâmanoğlu tarafından da tasrih olunmuştur. (G. Sâmanoğlu, Cahit Sıtkı Tarancı, Ank. 1988, s.19)

34. İhsan Aygün, a.g.m., ss.141-142.

Cahit'in imzası, artık Servet-i Fünun dışında "Muhit" ve Galatasaray Lisesi'nin "Akademi" adlı dergilerinde görülmeye başlayacaktır.³⁵

Galatasaray Lisesi'nin 1106 numaralı öğrencisi olan Cahit Sıtkı, 1931 yılında bu okuldan mezun olduktan sonra Yıldız'daki Mülkiye Mektebi'ne daimi yatılı olarak girdi. Bu yeni okuluna dair ilk intibalarını yine bir mektubundaki "Mektebimiz iyidir. Yalnız yemeklerine de alışabilsem iyi olacak. Havası çok güzel. Serbest bir hayat. Dersler, sevdiğim dersler. Muvaffak olacağımı kuvvetle ümit ediyorum."³⁶ şeklindeki ifadelerinden öğreniyoruz.

Tabii şiir denemeleri Ziya Osman'ın "O bitmez tükenmez tanıyabildiğim şairlerin hiç birinde o kadar taşkın görmediğim"³⁷ dediği bir aşkla devam etmekte. bununla da kalmayıp şair ruhundan kısa buluşma saatlerinde âdeta arkadaşına da nefhetmektedir.

Artık Galatasaray sıralarında yazdığı şiirlerde, belirli bir sınırın ötesine bir türlü geçememiş, zoraki diyebileceğim bir kötümserlik yüzünden -kızkardeşlerinden, çok sevdiğini söylediği Nihal'e yazdığı ve yanılmıyorsa yayınlanmamış bir manzum mektup dışında-³⁸ tam manasıyla samimi olamamış, yapmacıklı kalmış Cahit Mülkiye bahçesinin çimenleri üstünde baş-

35. Z.O.Saba, a.g.m.,s.19.

36. Tarancı, ENM ,s.39.

37. Z.O.Saba, a.g.m.,s.5.

38. Mektup için bkz. ENM ,ss.5-7.

başa geçen bu saatlerimizde görüyorum ki, Baudelaire'in yar-
dımıyla de olsa, yavaş yavaş kendini buluyor, dert ve sevinc
ne duyarsa duysun, her şeyden önce samimi görünüyor, sanatı
kıvama ereceğe benziyordu."³⁹

Nitekim "Uzak Bir İklimde", "Gece bir Neticedir", "Güne-
se Âşık Çocuk" gibi şöhretini ilk sağlayacak şiirler bu döne-
min mahsulleridir. Cahit bu şiirleri fırsat buldukça yakın ar-
kadaşı Ziya Osman'a okumakta ve görüşlerine değer verdiği
başka sanatçıların da kendi şiirleri hakkındaki kanaatlerini
öğrenmek istemektedir. Bu maksatla tanınmış romancı Peyami Sa-
fa'ya da şiirlerinden bazılarını gönderdiğini yine Ziya Os-
man'ın hatıralarından öğreniyoruz.⁴⁰

Peyami Safa, Cahit'e bir mektupla karşılık vermekle kal-
mıyor, 27.10.1932 tarihli Cumhuriyet gazetesinin 3045 nolu
sayısında çıkan "Bugünkü Türk Şiiri" başlıklı makalesinde şi-
irimizi ana hatlarıyla gözden geçirdikten sonra, yazısına şu
cümlelerle son veriyordu:

"Edasını halk edebiyatından, felsefesini Yunus Emre'
den ve bir kısım estetiğini de sathî bir avrupa kül-
türünden dilenen bugünkü Türk şiiri büyük yoluna gir-
memiştir. Halbuki zekalarımızın terkipçi ve metafizik
teşekkülüne bakarsak bizim avrupadan da, kendi
mazimizden de medet ummaya ihtiyacımız yoktur. Mev-
lânâ'yı ve Yunus Emre'yi diriltmeyen, Mallarmé'yi ve
Valéry'yi andırmayan yepyeni bir Türk felsefe kafa-
sı doğması için pek çok şartlar müsaittir.

Bize bu yolda bir şiirin ümidini veren ve kendisin-

39. Z.O.Saba, a.g.m.,s.5.

40. a.y.

de bir deha tomurcuğu sezdiğimiz genç ve yeni bir imzadan gelecek makalemde bahsedeceğim. Kendisinde henüz bu yeni şiir müdrikesinin tam bir teşekkülü yoktur, fakat en büyük ümitlerin bile hızını kesmeyecek kadar kuvvetli vaatleri vardır. Cep defterinize kaydetmeniz için bu ismi şimdiden söyleyebilirim: Cahit Sıtkı.

Bu onun sanat âlemine ilk takdimi idi. Hemen arkasından gelen Peyami Safa'nın va'dini yerine getirmek için kaleme aldığı, Cahit Sıtkı'nın şiirlerini tahlil eden "Yeni Bir Şair" başlıklı iki makalesi ile de artık az çok tanınmış bir isim haline geliyordu.⁴¹

Bu durumun Cahit'i ne kadar mutlu ettiğini kendisinden öğrenelim:

"Bu günlerde pek keyifli olduğumu belki biliyorsun. Bu keyfime sebep hakkımda yazılan yazılardır. İstanbul'un edebiyatla meşgul olan her ferdi benimle meşgul, herkes benden bahsediyor...Kimi görsem "yahu filankes seni soruyor, şiirini çok beğeniyormuş" yahut da "filankes seni görmek ve seninle tanışmak istiyor." Bu kabil sözler. Herkes tarafından aranılmak çok hoş bir şey..."⁴²

Ziya Osman'ın dediğine göre;

"İş bu kadarla kalmadı. Makalelerde incelenen şiirler, Semih Lütfi Kitabevi tarafından ömrümde Sükût adını taşıyan ince bir kitap halinde yayınlandı. Yıl, daha 1932 idi."⁴³

41. Peyami Safa, "Yeni Bir Şair", Cumhuriyet, 5.11.1932. Nr.3053; 10.11.1932, Nr.3058.

42. Tarancı, ENM, s.48.

43. "Ömrümde Sükût"un neşir tarihi olarak 1932'nin alınmış olması, baskı yanlışı değilse bir yanlışma eseri olmalıdır. Çünkü Cahit Sıtkı'nın kızkardeşine yazdığı 4.1.1933 tarihli mektubunda "Kitabımın müsveddelerini hazırladım ve dün matbaaya verdim...Bir buçuk aya kadar çıkacağını ümit ediyorum; küçük bir kitap, içinde yirmi beş şiir olacak..." dediğine bakılırsa, müsveddenin matbaaya verildiği tarih 3.1.1933'tür. Kitabın ilk baskısı da zaten 1933 tarihini taşımaktadır.

Cahit ilk kitabını o üç makaleyi yazana "büyük dostum" hitabıyla ithaf ediyordu. ⁴⁴

Bir göz enfeksiyonu sebebiyle yattığı okulun hastanesinden yazdığı bir mektupta kız kardeşine, eserinin çıkışını müjdelerken;

"Sana bir müjde vereyim Nihal Abla, kitabım çıktı. Hayırlısı. Kalkar kalkmaz ilk isim sizlere göndermek olacak... Beni beğenenler çok Nihal Abla... Memleketin en tanınmış edipleri yazılarımı çok beğeniyorlar... Hele hiç bir şey beğenmeyen ve çok titiz olan Ahmet Haşim bile bana "Bravo" diyor. Sevincime payan yok..."⁴⁵

Ne var ki, şiir adına duyulan bu sevinçler, şiirde çok yükseklere çıkma ihtirası, lise yıllarından gelen sigara tiryakiliğine eklenen ve gittikçe ibtilaya dönüşen meyhane alışkanlıkları, aşklar... Cahit'in derslerini ihmal etmesine, haylazlaşmasına yol açacaktır. Ve dört yılın ardından tamamlanamayan mülkiye tahsili...

Artık, varsa yoksa şiirin peşindedir Cahit. Aşağıdaki cümleler onun nihilizme varan bir tutku ile hayatı nasıl kucakladığını açıkça gösteriyor:

"Aşk! Ama yalnız mahcup bakireleri veya Kleopatra hafidesi şerare gibi kadınları mı sevmeli, hayır; güzel havaları da, çocuk bahçelerini de, kedi yavrularını -pisi pisiler- da, bütün insanları, bütün kâinatı bir âşık bakışıyla kucaklamasını bilmelidir. Hele kendimize seçtiğimiz mesleğe karşı ask icabında cinnet hududunun, hudutlarının ötesine de geçmelidir. Şiire âşık olmayan adamlardan beşer hafızasında yer etmeğe layık nağmeler beklemek abes olur. Bir çoklarının yarım şâir kalmaları bundan değil midir?"⁴⁶

44. Z.O.Saba, a.g.m.,s.5.

45. Tarancı, ENM ,s.61.

46. Tarancı, Ziya'ya Mektuplar,Varlık Yay.İst.1957,s.203.

Kadınlara olan aşkını da yabana atmamalı:

"O, hep böyle küçük, kendisinden yaş yaş küçük kızların peşinde, benliğinin yarısı sanki daima âşık, öteki yarısı sanki daima sarhoş yaşadı. Ta yatağa düşünceye kadar... Cahit'i âşık eden kızların hiç birini görmem kısmet olmadı. Onları ya kendi ağzından dinledim, ya mektuplarıyla şiirlerinden öğrendim. Onlar hep küçük kızlar oldular. Hatta bazıları, kara okul göğüslüklerini olsun çıkarmamışlardı." Beşiktaşlı'dan önce, hakkında şiir yazmamış olsa bile, böyle henüz göğüslüklü bir "Kadıköylü"sü de vardı galiba. Sonra, on dört yaşındaki Beşiktaşlı geliyordu. Burhaniye'de askerliğini yaparken komşusu "Boşnak kızı" da aynı yaşıydı. Hemen sonra, gene askerliği sırasındaki kendi tabiriyle "esmer güzeli yar"ının on yedi yaşlarında var-yok olduğunu yazdığı mektubu, 18 Temmuz 1943 tarihini taşıyor."⁴⁷

diyor Ziya Osman ve devam devam ediyor:

"Cahit'in, böyle, kendi yaşından kat kat küçük yaşlarda kızlar sevmesinin sebebini, daha lise yıllarındayken, hafta başları, Kadıköy'deki yengesine gittiği zamanlardan beri biliyordum...

Cahit, kendisinin, çirkin, hiç bir kızın beğenmeyeceği kadar çirkin olduğuna inanmıştı... Bunu bir kara talih sayıyordu... Aşağı yukarı şöyle diyor: "Ben çirkinim, yetişkin kızlardan beni beğenen olmaz. Onlar tecrübelidir. Ben ancak, küçük yaştaki toy kızları elde edebilirim, ancak onlar bana yüz verirler."⁴⁸

Cahit Sıtkı, Mülkiye'deki öğrenim yılları boyunca "Beşiktaşlı"sının evinin bulunduğu yokuşu aşk heyecanları içinde inip çıktıktan sonra, iste dört yıl sonra Mülkiye'den, Beşiktaş'tan ve Beşiktaşlı'dan ayrılmak zorunda kalıyordu. Oysa babası oğlunun yüksek tahsil yapmasını, Mülkiye'yi bitirmesini, oradan yaldızlı bir diploma almasını ne kadar isterdi... Ayda otuz lira gibi, o zaman için mühim sayılabilecek maddi

47. Z.O.Saba, a.g.m., s.6

48. a.y.

bir fedakârlığa hep bunun için katlanmıştı. Siirle uğraşmasını da bu yüzden istemezdi. Cahit'in derslerindeki başarısızlığının sebebini siirle uğraşmasında görürdü. Bu yüzden sık sık münakaşa ettikleri olurdu. Bunlardan birini kız kardeşi Yıldız Köksal, şöyle naklediyor:

"Bu yaldızlı kağıt üzerinde ne diye bu kadar duruyorsun." "Bak Hüseyin Cahit'in de diploması yok" demmişti. Babam da "Artık o zamanlar geçti" diye cevap vermişti."⁴⁹

3. İlk Memuriyeti ve Paris'e Gidişi:

Cahit'in siirden vazgeçmesi elbette mümkün değildi. Ancak babasının arzuları da büsbütün boşa çıksın istemezdi. Zaten babasına karşı çok büyük bir mahcubiyet içindeydi.⁵⁰ Şansını bir kere de yine İstanbul'daki Yüksek Ticaret Okulu'nda deneyecekti. Bu okul yatılı olmadığı için bir pansiyonda kalıyordu. "Mülkiye'de ancak kaçamak olarak ve belirli bir saatte kadar uzatılabilmis gece hayatı"⁵¹ sürdürebilmek için, şimdi daha elverişli bir ortam içindedir. Ne var ki, babasının pirinç ziraatinden çok zarar etmiş olması ve maddi durumunun bozulması üzerine, eskisi kadar bol para gönderemeyişi Cahit'i hayatını bizzat kazanmak mecburiyetine sürükler. 1936 yılı sonlarına doğru⁵² Sümerbank'ın açtığı bir imtihanı kazanarak memuriyete başlar. Fakat bu hayatın Cahit'i fazlasıyla sıktı-

49. Mustafa Baydar, "Kız Kardeşi Yıldız köksal Cahit Sıtkı'yı Anlatıyor" Varlık, 15 Ocak 1957, s.10.

50. Tarancı, ZM ,s.47.

51. Z.O.Saba, a.g.m.

52. "C.Sıtkı Tarancı'nın Mektupları", Varlık, 15 Aralık 1956 Nr.444, s.9.

ğı anlaşılıyor. Ziya Osmanın dediğine göre;

"Banka, ona göre değildi. Kurtarıcı bir rüzgar çıkıversin, masasının üstündeki bütün kağıtları alıp götürsün istiyor; akşamı, azad saatini zor ediyordu. İstifasını hemen verecekti, aksi gibi, memur olurken ona usulen bir taahhütname imzalatmışlardı. Sâir, bankadan sanki nefesi tıkanmış, kendisini açık havaya, hürriyete atabildiyse de, o taahhütname işi, kısa bir zaman için olsa bile banka memurluğu etmenin cezası olarak, epey zaman, can sıkarak sürdü."⁵³

Cahit Sıtkı'nın bu ilk memuriyeti ancak bir yıl kadar devam etmiştir. Görevinin Karabük fabrikasına nakledilmesi üzerine kendi tabiri ile "hemen istifayı basar".⁵⁴ Yeniden iş aramağa koyulur. Bu arada Varlık mecmuası sahibi Yasar Nabi'ye: "Varlık"ın buradaki bütün işlerini -tashih de beraber-bana devredebilirsen ve nüsha başına bir on lira vermek imkânına malik isen maalmemnûniye ve maazzarûre kabul ederim."⁵⁵ dediğine bakılırsa, maddi bakımdan tam bir zaruret içindedir. Bu yüzden ki -hikâyeci olmadığı halde- her gün bir hikâye yayınlayan Cumhuriyet gazetesine para karşılığı hikâyeler yazıyordu. "Public huzuruna kirli çamaşırlarımızla da çıkmak mukaddermiş neyleyim."⁵⁶ diye sızlanmak pahasına da olsa... Bir dostuna yazdığı mektupta, bu devredeki durumunu şöyle dile getirmektedir:

"Ben hâlâ bir baltaya sap olamadım. Ufak tefek ya-

53. Z.O.Saba, a.g.m.

54. "C.Sıtkı Tarancı'nın Mektupları", Varlık, 15 Ağustos 1956, Nr.444, s.9. (7.12.1939 tarihli mektup)

55. a.y.

56. a.y. (5.2.1938 tarihli mektup)

zılar, tashihler, tercümelerle geçinmeğe gayret ediyorsam da şiirden gayri yazılar beni asla tatmin etmemekte ve kendi kendime karşı utan-dırmaktadır. Mamafih prime tout."⁵⁷

4. Paris Devresi

Hikâyeler yetiştirmek ve arkadaşı Ziya Osman'ı ziyaret etmek maksadıyla sık sık gelip gittiği Cumhuriyet gazetesin-de, Doğan Nadi ve Nadir Nadi ile tanışarak kısa zamanda onla-rın sevgi ve dostluklarını kazanmış olması, Cahit'e Paris yo-lunu açar.

Ziya Osman'ın "İlk heyecan ve hayretlere yorumlanarak mazur görülebilecek"⁵⁸ dediği bir kaç aylık bir susuş devre-sinden sonra Paris'ten aldığı ilk mektubun, 1 Şubat 1939 ta-rihini taşıdığı dikkate alınırca, Cahit, 1938 yılı sonlarında Paris'e gitmiş olmalıdır.

Cahit daha Paris'e gitmeden evvel orada neler yapacağına dair planlar kurmuştu. Bir yandan Sciences Politiques'te öğ-renimine devam ederek babasının o kadar arzu ettiği yüksekög-renim diplomasını alacak, bir yandan da Cumhuriyet'e hikâye-ler, edebî makaleler yetiştirecekti. Bu yazıları hangi adla neşredeceğini bile düşünmüş, bulduğu "Edebiyattan Yana" adını nasıl bulduğunu dostu Ziya Osman'dan öğrenmek istemişti.⁵⁹

Paris'e gidince "Sciences Politiques"e devama başlar. Bir yandan da geçimini sağlamak üzere Paris Radyosu'nun Türkçe

57. Varlık, (8.1.1938 tarihli mektup)

58. Z.O.Saba, a.g.m., s.7.

59. a.y.

yayınlar servisinde spiker olarak görev yapmaktadır. Radyodan aldığı para ile babasının her ay kendisine gönderdiği elli lira, kendi tabiri ile, "fena para değil"dir.⁶⁰ O sıralarda Maliye tahsili için Paris'te bulunan Oktay Rifat'la içtikleri su ayrı gitmeyecek derecede yakın bir dostluk kurarlar.

Cahit'in Paris'te geçirdiği süre, ömrünün belki en mesut dönemidir. Bulvarları, sanat galerileri, kahvehaneleri, meyhaneleri, şairleri ve kadınları ile gönlünce tattığı Paris, ona sonsuz bir yaşama sevinci vermişti. Fakat çok geçmeden patlak veren İkinci Dünya Harbi, şairimizin ölüm korkularını da en kesif şekilde duymasına yol açar. Hayat ve ölüm!.. Her an ölebileceğini düşünmek, Cahit'i hayata daha çok bağlar. Dostu Ziya Osman'a yazdığı bir mektupta;

"Cruel bir enthousiasm içindeyim. Bugün yarın ölmek pek mümkün. Tayyare bombardımanları başladı. Ölmeden evvel kurtlarımı dökmek istiyorum. Yaşamamın Don Juan'ıyım; hayatı her şeyiyle çok, ama pek çok seviyorum. Bu akşamı tam olarak terennüm etmeden gümdürdeyip gidersek çok yanacağım, Ziyacığım çok! "

diyordu.⁶¹

Paris, onun sanatını da hayli etkilemiş görünüyor:

"Bahar, harb, bir ay süren idyllique (şairane) bir aşk, Fransızca okumaktan mütevellit Türkçe yazmak ihtiyacım ve bütün bunların beni extasedan extase (cezbeye varan bir hazz)a atması, tutuk dilimi çözüverdi, yazdım ve yazdım."⁶²

Şeklindeki ifadeleri de gösteriyor ki, Cahit'in şairliği Paris'te verimli ve çok daha başarılı bir yola girmiştir. Ziya

60. Tarancı, ZM.s.97.

61. a.e.,s.63.

62. a.y.

Osman, bu yıllarda Cahit'in kaleminden "Kâh insanlığın talihi karşısında, kâh ölüm korkusuyla yaşama aşkı arasında, en insanca sesleri bulmuş şiirler çıkıyordu."⁶³ diyor. Onun bu şiirlerinde tam manasıyla kendini bulduğunu ve tam Cahit Sıtkı olarak yazdığını söylüyor ve ilave ediyordu:

"Paris'in en yüksek okullarından alınmış hiç bir diploma, paris'te verilmiş hiç bir doktora,vatanımız için bu şiirler kadar değerli olmamıştır."⁶⁴

Yazdıkları arasında "Bugün hava Güzel", "Sıla","Kuşlar", "Sulh Bir Hatıra Oldu", "Bir Haritam Vardı Benim","İmkânsız Dostluk", "Yanlış Bilmesinler Beni", "Bir de Baktım ki Ölmüşüm" gibi ölümlle hayatın kucaklaştığı hakikaten güzel şiirler vardı. En güzel aşk şiirlerinden biri olan,kaç neslin dilinden düşürmediği, daha kaç neslin zevkle terennüm edeceği "Desem ki" siiri de orada yazılmıştı.

Bütün bu şiirlerin ilk okuyucusu da elbet Ziya Osman'dı. Çünkü şairimiz, bu şiirlerinin müsveddelerini (henüz son şekillerini almamış bile olsalar) yazdığı mektuplara koyuyor, onların doğuş sancılarını arkadaşı ile paylaşmaktan ayrı bir zevk alıyordu.

Gültekin Sâmanoğlu, "Cahit Sıtkı Tarancı" adlı eserinde Cahit'in harb sebebiyle Paris'te daha fazla kalamayışına "Daha nice güzel şiirleri orada kaleme alacaktı." diye haklı olarak hayıflanır.⁶⁵ Üstelik birkaç dersi kalmış olmasına rağmen

63. Z.O.Saba, a.g.m.,s.7.

64. a.y.

65. G.Sâmanoğlu, Cahit Sıtkı Tarancı,Ank.1988,s.13.

men Ecole Sciences'dan da diplomasını alamayacaktır.⁶⁶

5. Yurda Dönüşü:

Cahit Sıtkı, Paris'ten Ziya Osman'a yazdığı 7.6.1940 tarihli mektubunda, hükümetin tebligatı ile dönüş için yol hazırlıkları içinde olduklarını haber veriyor. Perigueux'den 23 Temmuz 1940 tarihinde postaya verilmiş ve Fransızca ile yazılmış bir karttan hem Paris'ten ayrılış tarihini hem de yolculuğun hangi şartlar altında cereyan ettiğini öğreniyoruz:

"Ziyacığım, son hadiseler üzerine, Paris'ten, haziranın on üçünde ayrılmak zorunda kaldık. O günden beri, Fransa yollarında, bisikletle, bombardımanlar altında olanca hızımızla kaçarak on gün kadar yol aldık. Nihayet Bordeaux'a vardık. Bu şehirde, sefirle talebe müfettişimizi bulduk. Yirmi günden fazladır, işgal edilmemiş bölgedeki, Dordogne vilayetinin merkezi Perigueux'deyiz. Müfettişimiz de başımızda bulunduğu için, her ihtiyacımız temin ediliyor ve Allah'a şükür, hepimiz sıhhatteyiz. Parlak bir hayat sürüyoruz demiyecem; Türkiye'ye dönmekten ümit kesmemeye çalışıyoruz iste. Zaten sefaret de bizi vatanımıza bir an önce kavuşturmak için, Fransız ve Alman makamları nezdinde teşebbüse geçmiş bulunmaktadır. Ben gene bildiğimce çalışıyorum; bir çok şiir yazdım. Onları sana okumak için acele ediyorum."⁶⁷

Yine bir mektubunda:

"Ziyacığım, paris'ten çıkış tarihimiz olan 13 Hazirandan beri neler gördüğümüzü mümkün değil tasavvur edemezsin. Bilirsin ki, herhangi bir şeyi tasavvur veya tahayyül edebilmek için daha evvel onun bazı unsurlarını tanımak, görmüş olmak lazımdır. Bu sefer gördüklerim beni on senelik normal bir hayat tecrübesinden daha fazla zenginleştirdi. Tasavvurlarım arasında o kadar yazılacak şeyler var ki, hangisinden başlayacağımda mütereddidim."⁶⁸

66. M. Baydar, "Kız Kardeşi Yıldız Köksal Cahit Sıtkı'yı Anlatıyor", Varlık, 15 Ocak 1957, s.10.

67. Tarancı, ZM, s.66.

68. a.y.

dedigine bakılırsa Cahit, yaşadığı bu hadiselerden fazlasıyla etkilenmiş ve bunları sanatına geçirmek istemiştir. Nitekim Paris'ten kaçış müddetince uğradıkları şehirlerde bile siirler yazmağa devam etmiştir:

"Paris'ten yazdığım son mektuptan beri, bir çok siirler yazdım. Fakat hiç birine tam ve bitmiş nazarıyla bakmadığım için senin tenkid ve tahliline arz edemeyeceğim. İnşallah İstanbul'a ayak bastığım zaman bitmiş olurlar da Kadıköy vapurunda bol bol okuruz."⁶⁹

Lyon, 25.8.1940 tarihli mektubunda yer alan "On iki günden beridir ki Lyon'dayız" ifadesinden anlaşılacağı üzere, Cahit Sıtkı Perigueux'dan ayrılarak 13 Ağustos'ta Lyon'a gelmiştir.

"Burada günlerimiz kahvede, sinemada geçiyor. İmkân oldukça ufak tefek kitaplar da alarak mütalaayı ihmal etmiyorum.Şiir faaliyetiyse kendiliğinden devam ediyor... Sıhhatçe iyiyim. Lyon'da canımız sıkılmıyor diyebilirim,Paris'in küçük çapta bir eşi."⁷⁰

ifadeleri, buradaki günlerinin nasıl geçtiği hakkında bir fikir vermektedir.

Bu arada Cahit'in en çok canını sıkan şey, apar topar Paris'ten ayrılırken geride bıraktığı kitaplarıdır:

"Ziyacığım, Paris'te birçok kitaplar bıraktım, elbise ve çamaşırlarımdan ziyade, onlara yanıyorum. Görseydin ne güzel kitaplarım vardı! Ve tabii,yüzde sekseni şiire dair."⁷¹

diye yakınır.

Cahit sıtkı 26 Eylül'de arkadaşları ile birlikte Cenev-

69. Tarancı, ZM,s.67.

70. a.e.,ss.67-68.

71. a.y.

re'dedir. Burada her türlü istirahatleri sağlanmış olmasına rağmen, okuduğu gazete haberleri sebebiyle henüz hadiselerin sükûnet iklimine bir türlü kavuşamamış görünüyor.⁷²

6. Paris Dönüşü Diyarbakır ve Askerlik Yılları:

Nihayet 1940 yılının Ekim ayı içinde Cahit, Diyarbakır'a vasıl olur. Sevdiklerine, yakınlarına kavuşmuş olmanın verdiği ilk sevinç günlerinin ardından, sıkıntılı ve kısır bir bekleyiş dönemi başlar. Askere gitmek istememekte fakat durum bir türlü takarrür etmemektedir. Gazeteden başka bir şey de okuyamamaktadır. Siir yazmak şöyle dursun bir mısraın tek kelimesini bile değiştirebilecek durumda değildir. Kalemle parmakları arasında âşikâr bir geçimsizlikten şikayetçidir.⁷³

Hele;

"Diyarbakır'da na-mevcut gibiyim. Adeta nebatî bir hayat yaşıyorum. Hiç memnun olmadığımı söylemeğe ne hacet! Bir tek satır yazı yazmak iktidarından âciz bulunuyorum. Bunun için İstanbul'da ve Ankara'da olanlara gıpta ediyorum."⁷⁴

sözleri Diyarbakır'daki hayatın kendisini ne ölçüde sıktığını ifadeye kâfidir.

Bu sıkıntılı bekleyiş 1941 yılı baharına kadar sürer.¹² Mart 1941'de hazırlık kıtasına katılarak askerlik görevini ifaya başlar.⁷⁵ Hazırlık kıtasında birlikte olduğu Kenan Hulusî'nin habire hikayeler yazmasına karşılık, kendisinin kalemi eline alamayışından şikayetle, ancak bir siirini tamamlama-

72. Tarancı, ZM, ss.67-68.

73. a.e., ss.70-71.

74. a.e., s.74.

75. a.y.

yarak neşredilmek üzere Yücel dergisine gönderebildiğinden yakınırken kitadaki arkadaşları arasında şiir ve hikaye me-reklılarının bulunması. hele bu çocukların, şiirlerinden ez-bere mısralar okuyacak derecede kendisini tanımaları çok ho-suna gitmiştir. Askerliği zihnen ve bedenen yorucu bulmakla birlikte askerî disiplinden şikayetçi değildir.⁷⁶

Nisan ayı sonlarına doğru Ankara Yedek Subay Okulu'na geçen Cahit Sıtkı altı aylık okul döneminin sonunda, 10 Kasım 1941'de Piyade Astegmeni olarak Burhaniye II.Tabur. 5. Bölük Komutanlığı emrinde kıta hizmetine başlar.

Burhaniye, Balıkesir merkezinden dört km. içeride küçük bir kaza merkezidir. Bir süre otelde kaldıktan sonra "güzel, sabah güneşi alan, şirin, mahfuz bir ev"e yerleşir. Rahatı ye-rindedir.⁷⁷ Daha önemlisi, şiir yazma işi daha kesif bir hal almıştır. Artık, "sıkıntısız, emniyetle, şuurla, hazla" yaz-maktadır.⁷⁸

Şiir yazma tarzında da bazı değişmeler olduğunu bir mektubunda şöyle ifade ediyor:

"Eskiden bilirsin ki, daima elimde bitmemiş ve üzerinde çalıştığım bir, iki veya üç şiir bulunurdu. Paris seyahatimden beri artık böyle yapmıyorum, daha doğrusu böyle olmuyor. Beş, altı ay, bazen bir sene hiç yazmadığım halde birdenbire onbeş yirmi şiir birden çıkıyor. Şiirlerin belki ben de farkında olmadan, kendi kendilerine hazırlanmış, olgunlaşmış olmalarına şüphe yok. Bu, serbest ve-zinle yazdığım şiirlerde olduğu kadar diğerlerin-de de varittir. Bu türlü yazışta en çok hoşuma gi-den cihet, söylemek istediğimi, kekeleymeden, rahat

76. Tarancı, ZM, s.74.

77. a.e., s.78.

78. a.y.

rahat, kolay söyleyebilmektir."⁷⁹

Bu dönemde de günlük hayat olaylarının Cahit'in sanatına ne ölçüde aksetmiş olduğunu göstermesi bakımından şu cümleler dikkat çekicidir:

"Buradaki hayatımda bir değişiklik yok. Ara sıra a-ta biniyorum. Ava meraklı bir arkadaşla bir kere a-va gittik, onun hatırası olarak "Yoldaşlar" şiiri kaldı. Soğukta ve rüzgarda talim yaptırırken birdenbire çıkıp hepimizi sevindiren kış güneşinin de aynı isimde bir şiire kaynak olduğunu söylemem lazım. "Ben Aşk Adamıyım" isimli şiirse Paris'tey-ken kısmen yazılmıştı, bu sefer derleyip toparla-dım, ilave edilen kısımları, ben aşk adamıyım di-ye başlayan parçadır."Neden Sonra" ise bir yalnız-lık anının nağmesi..."Ben Ölecek Adam değilim" şi-riyse bildiğin ben."⁸⁰

Cahit Sıtkı'nın şiiriyle yakından ilgilenenler,onun "Şi-irim ömrümün enstantaneleridir."⁸¹ sözünün ne kadar doğru olduğunu göreceklere dir.Hayatın her hadisesini,şiir için ves-i-le telakki eden Cahit Sıtkı, bir mektubunda, babasının kendi-sini Diyarbakırlı bir kızla evlendirmek istediğini müjdele-dikten sonra; "Zaten, hayatın her safhası gibi evlenmeyi de zengin bir iş tecrübesi olarak görmekteyim. Ne taze,ne duyul-mamış, işitilmemiş şiirler yazacağımı şimdiden hazla düşün-mekteyim."⁸² der. Bu ilhamla "Kırk Haramiler"in en küçüğün-deki hayret, safiyet ve çılgınlıkla bakir mısraların hazine-sine dalacaktır.

Kendi şiir çalışmaları bu şekilde hızla devam ederken

79. Tarancı, ZM,s.80.

80. a.e.,s.81.

81. Tarancı, ENM,s.25.

82. Taracı, ZM,s.172.

yakın dostu Ziya Osman'a da siire devam yolunda sıkı tavsiyelerde bulunur:

"Bu can bu tende oldukça Türkçe diliyle daha ne güzel, ne yeni, ne harikulâde şiirler yazacağız! Öyle değil mi? Öyle yapalım ki Ziyacığım, Türkçe bizden hoşnut olsun. Gerisi kolaydır."⁸³

Ayrıca Ziya Osman'a yazdığı mektuplarda gerek kendi, gerekse Ziya Osman'ın şiirleri üzerindeki görüşlerini belirtirken adım adım kendi poetikasını oluşturduğu dikkati çekmektedir:

"Şiire Baudelaire'i anlayarak sevmekle başlamış olmamızın bizim için sahiden bir talih eseri olduğunu zamanla idrak ediyorum. Türkçede "Les Phares" gibi bir şiir yazabilirsem, muhakkak Baudelaire'i de zikretmek lazım. Baudelaire'e muhabbetim, tesir unsurlarından sıyrılarak, mücerret bir istiklâl kazandığına öyle memnunum ki! Bir çok şiirlerinin hakiki güzelliğini ve ehemmiyetini de şimdi anlıyorum. Mallarmé'nin şiirleri de yanımda, her okuyuşumda yeni güzellikler keşfetmekteyim. Rimbaud yanımda değil maalesef. Superville'i de arıyorum. Bayılıyorum şu şâirlere vesselam."⁸⁴

ifadeleri, Cahit'in sanatındaki gelişmeyi ifade ettiği kadar, sevdiği şâirleri okumaktan aldığı sonsuz hazza da işaret etmektedir.

Cahit, 1942 yılı Ağustos ayı başlarında İlica Sahil Muhafaza Taburu'na naklolunur. Tabur'un Emir subaylığı ile birlikte ayniyat muhasipliği görevini de yürütmektedir.⁸⁵

Kendi ifadesine göre, o zamanlar;

"İlica, Edremit'in on dört km. batısında, Küçük Kaz dağlarıyla sahil arasında, Edremit'e tren yoluyla

83. Tarancı, ZM, s.82.

84. a.e..s.99.

85. a.e..s.136.

bağlı, bir kaç balıkçı evinden, yalnız kışın faaliyette bulunan bir zeytinyağı fabrikasından, tabur karargâhından, radyolu bir kahveden ibaret küçük, ıssız, âsûde bir yer"miş.⁸⁶

Gazetesi, mecmuası, postanesi, rakısı bulunmayan böyle bir yerde; insanları, kalabalığı, hareketi aşk derecesinde seven Cahit'in sıkıldığı muhakkaktır. Fakat şairimiz, her sıkıntılı vaziyetin ferahlıklarını da beraberinde getirdiği inancındadır: "Dağlarla, denizle ve gökyüzüyle sıkı fıkı komşuluğum var."⁸⁷ dediği bu yerin, kendisine bol bol, gani gani şiir düşünme imkanı vermesinden memnundur. 1943 Ekiminde terhis edilinceye kadar yazdığı şiirlerin, bugünkü şöhretinin temininde önemli rol oynadığı ve onu sanatının zirvesine doğru yaklaştırdığı söylenebilir. Bu şiirlerin büyük bir kısmı "Varlık"ta olmak kaydıyla, "Kültür Haftası", "Yücel" ve "İnsan" dergilerinde neşrolunmuştur.

7. Terhisi ve İş Hayatı:

Cahit Sıtkı, terhisinden sonra İstanbul'a giderek ticarî işlerini Eminönü, Yemiş semtindeki bir yazıhanede sürdürmekte olan babasının yanında çalışmaya başlar. Onun ticarî defterlerini tutmaktadır. Evleri ise Beyoğlu Firuzağa'da bir apartman dairesidir. Fakat çok geçmeden kendini yeniden Beyoğlunun bohem yaşayışına kaptıran Cahit, bu durumun aile içerisinde uyandırdığı haklı tepkileri bahane ederek başına buyruk yaşayabileceği bir pansiyona yerleşir:

86. Tarancı, ZM, s.137.

87. a.y.

"Cahit, tam istediği yerde, Beyoğlu'nun göbeğinde bir pansiyon bulmuştu. Bugün bir köşesinde Kitap-saray'ın bulunduğu genişçe sokakta çok gitmeden sağda, eski sağlam bir yapı, demir bir kapı. Merdiveni çıkar çıkmaz, yani zemin katından sonra ilk kat. Büyük, çift kanatlı bir kapıdan girilince yüksek tavanlı bir oda. Karşıya gelen cumba. Solda karyola; sağda, yüksek, kendinden aynalı, konsol nev'inden mobilya. Losluğa göz alışınca, cumbanın içindeki minderin üstünde, yarısından çoğu içilmiş bir rakı şişesiyle, yarısından çoğu okunmuş Fransızca bir şiir kitabı ve.. Daha Otuz Beş Yaş şiirini yazmamış Cahit'in, meğer yarısından ne kadar çoğu yaşanmış ömrü..."⁸⁸

Cahit, bu bekâr odasında "Garip Kişi" adlı şiirinde anlattığı garip bir kişilikle yaşamaktadır. Akşamları duvar dip-lerine yığılıp kalacak derecede sarhoş, gündüzleri, kendisini akşamları görenlerin tanıyamayacakları derecede farklı bir kişiliğe bürünerek babasının yazıhane işleriyle meşguldür. Lâkin "yalnız şiirle temas ettiği anlarda mesut olan insanlardan"⁸⁹ olan Cahit'in bu işi uzun müddet sürdürmesi beklene- mezdi. Nitekim 1944 yılı sonlarına doğru Anadolu Ajansı'nda mütercimlik yapmak üzere Ankara'ya gider. Bir mektubunda:

"İş fena değil; elime geçen para tam 157 lira do- kuz kurustur. Evvelsi akşama kadar gündüzleri çalışıyordum. İki gündür gece mesaisi yapmaktayım, yani akşam yediden gece bir ilâ bir buçuğa kadar çalışıyorum. Bu çalışma şeklinin daha çok işime geldiğini takdir edersin. Bir kere akşamın o teh- likeli saatlerinde meyhanede ifna-yı ten edeceği- me Ajans'ta ıslah-ı hal ederim; saniyen bütün gün boş olduğuma göre şiirle, hikayeyle ve tercümeyle uğraşmaya vakit bulabilirim."⁹⁰

88. Z.O.Saba, a.g.m.,s.9.

89. A.H.Tanpınar, a.g.m.,s.5.

90. Tarancı, ZM,s.205.

dediğine bakılırsa, Ankara'da bulunmaktan ve Oktay Rifat, Melih Cevdet, Yaşar Nabi, Şahap Sıtkı, Osman Attilâ, Ahmet Muhib vs. gibi sanatçı dostlarla birlikte olmaktan memnun gibidir. "Bahar Sarhoşluğu" şiiri böyle bir hava içinde yazılmıştır. Şairin ikinci kitabına adını veren "Otuz Beş Yaş Şiiri"nin yazılması da bu dönemdedir. 1946'da C.H.P.'nin açtığı ve 164 şiirin katıldığı şiir yarışmasında bu şiirin birincilik ödülüne layık görülmesi, ilgilerin daha çok Cahit üzerine yönelmesini sağlar. Aynı müsabakada Attilâ İlhan'ın ikinci, Fazıl Hüsnü'nün üçüncü olması devrin edebiyat çevrelerinde tartışma konusu olur. Bu hususta en güzel hükümlerden birini Orhan Veli verir:

"Fazıl Hüsnü Dağlarca'yı yıllarca tanırız. Bir çok kitaplarını okuduk. Üçüncü olması hiç bir vakit, birinciden pek aşağı bir şâir olduğuna delalet etmez. Bu sözümüz birinciliği kazanan Cahit Sıtkı'nın da, hiç bir vakit birinciliğe layık olmadığı manasına gelmez."⁹¹

Şairin 1933'ten 1946'ya kadar yazdığı şiirlerden 108'ini ihtiva eden "Otuz Beş Yaş" Varlık Yayınevi'nin ilk kitabı olarak 1946 yılında basılır. Ziya Osman'a göre bu kitap, "Varlık Yayınevi'nin uğurlu temel taşı"⁹² olmuştur.

Bu arada Cahit'in hayatında arka arkaya görev değişiklikleri olur. Anadolu Ajansı'ndan ayrılarak Toprak Mahsulleri Ofisi'ne, oradan da Çalışma Bakanlığı bünyesinde bir mütercimlik kadrosuna geçer. Bu son görevi ile birlikte yaşayışına

91. O.Veli Kanık, "Şiir Mükafatı", Ulkü, 16 Mart 1946.

92. Z.O.Saba, a.g.m..s.6.

nisbi bir düzen de gelir:

"Artık, kısmen muntazam sayılabilecek bir hayat sürüyor, ailesi ve babası ile görüşüyor, mektuplaşıyor, işine zamamnında gidiyor, zamanında çıkıyor, ancak akşam üstleri şaşmaz ve değişmez bir intizamla saat altı sularında Ankara'da Büyük Postane'nin yanındaki Şükran Lokantası'na devam ediyordu. Burası lokanta ile meyhane arası sevimli bir yerdi. Ancak 20-25 kişiyi alabilecek büyüklükte olan Şükran Lokantası'nın belli başlı müşterileri şâirler, hikâyeciler, gazeteciler ve sayıları birkaçı geçmeyen ressamlardan ibaretti."⁹³

Şâirin bu tarz yaşayışı, evliliğine kadar devam eder.

"Yaşaması bir kadehin karşısında şiir düşünmek, şiir söylemek, şiirden konuşmakla geçti. Otuz yıla yakın bir zaman, bu her akşam saat dörtten, besten gece yarılarında kadar böyle sürdü gitti. Değişen sadece şehirler, semtler, dostları arkadaşları olmuştur. Yaşayışının düzeni, şiire katıksız tutkusunu başladığı gibi kaldı. Rahatça acılacak bir dost, bir insan, şiir sözü etmek ya da yeni bir şiirinizi okumak için güvendiğiniz bir şâir ararsanız, şayet aynı şehirdeyseniz bilirdiniz ki, gecenin hangi saatinde olursa olsun, yeri belli, hemen bulabileceğiniz, dostluğun, şiirin nöbetini hiç kaytarmadan tutan bir Cahit Sıtkı vardır. Böylece otuz yıla yakın bir zaman, insanca, şâirce bir açılışa hazır, dakika kaybetmeksizin havanıza uyabilecek durumda, bir meyhane masasında, çoğu kere camın önünde, gözleri caddeye çevrili dost, şâir bekledi. İçki, dostlukla şiirin içinde eridiği bir havaydı onun için."⁹⁴

Tanpınar'ın, hatıralarında; "Daha o gece Cahit'in alkole bizden çok başka türlü, bir çeşit ihtiyaçla gittiğini gördüm."⁹⁵ dediği "ihtiyaç" nasıl bir şeydi? Cevabı şâirden alıyoruz:

93. B.Süha Ediboğlu, "Cahit Sıtkı Tarancı", Cumhuriyet, 19 Ocak 1968.

94. S.Kudret Aksal, "Cahit Sıtkı Tarancı İçin", Varlık, 1 Kasım 1956, s.11.

95. Tanpınar, a.g.m.s.4.

"Aksamcı şiirimde, rakı içmekteki hakiki sebebin nağmesini bulacaksın. Rakı içen ve bu kahrolası ihtiyacı duyan bir insan olmadığın için, bu şiiri tadabileceğini pek zannetmiyorum. Halbuki mesele, birçok mısraları ağlayarak yazılmıştır; ağlayarak veya gülerek, sen şiire, mısraa, nağmeye bak; ki benim gözettiğim esas da bu."⁹⁶

Söz konusu Aksamcı şiiri:

.....
Sana başvurduğum akşamları,
Bunca yıllık emektar kadehim,
Sadece hoşnut olmadığımdan.

mısralarıyla biter ki, ~~şairi~~ kadehe sürükleyen sebep bir hoşnutsuzluktur. Bu; yalnızlıktan, hasretlerden, aradığı saadeti bir türlü ele geçirememiş olmaktan, bohemce bir hayatı sürdürüyor olmaktan ileri gelmiş olabilir. Fakat her halde kendi ifadesiyle "hayatı daha kesif yaşamak" için hep şiir adına ve uğruna ıctığı muhakkaktır."⁹⁷

Aslında Cahit, daha askerliğinin son devrelerini yaşadığı Ilica'da iken, babasının onu, kendisinin de tanıyıp takdir ettiği, edebiyat ve şiir meraklısı Diyarbakırlı bir kızla evlendirmek istemesi üzerine bütün çılgınlıklara paydos demeye hazırdır:

"İşte bu mesut evlenme işi tahakkuk ettiği takdirde bekârlık belâsı bir sürü kötü -kötü demeye dilim varmıyor ya- itiyada esaslı ve kat'i surette "paydos" demek icabedecek. Rüyalarım girmemiş, girememiş bir saadet uğruna -hem de böylesi bir saadet!- elbette ki dünyanın en akıllı, uslu kocası olmaya amadeyim. Laissons faire le temps et les evenements (Zamanı ve olayları bekleyelim)."⁹⁸

İlk defa 15.7.1942 tarihli Varlık'ta nesrolunan "Paydos" şiiri de aynı duyguları anlatır. Mehmet Kaplan'ın da belirttiği üzere; "Cahit Sıtkı'da aile hayatına karşı derin bir

96. Tarancı, ZM, s.156.

97. Saba, a.g.m., s.6.

98. Tarancı, ZM, s.167.

hasret vardır. Sürdüğü bohem hayatından pek hosnut değildir." Ve eninde sonunda "Pek yakın bir gelecekte, aşılmaz bir müdafaa cephesi" kuracağından emindir.

8. Evliliği:

Sâirin sözünü ettiği müdafaa cephesi evlilikle kurulur. Görevli bulunduğu Bakanlıkta görüp âşık olduğu, uğruna güzel ask şiirleri yazdığı Cavidan Tınaz'la 4 Temmuz 1951 Çarşamba günü, Ankara Halkevi'nde nikâhlarının kıyılması, Cahit'in hayatında gerçek bir dönüm noktası olur. Ask ile koskoca dağları düz etmiş, sonunda o civan kekligi avlamıştır. Artık, düsten güzel bir gerçek içindedir.

"Artık, yeni evli Cahit -hep bana anlattıklarına göre- hanımının hayırlı tesiri ve nüfuzuyla rakıyı bırakmış veya çok azaltmış, o yol kesici meynahelelerin önünden cesâretle geçerek evine, karısına bir an önce kavuşmaya bakıyordu. Artık, yeni evli Cahit, -hep şiirlerine göre- mazbut bir ev erkeği olmaya gayret ediyor, bugün hepsi Düsten Güzel'deki bu şiirlerin hemen hepsi de herhalde bundan tam bir biçim kaygısıyla yazılmış oluyordu."¹⁰⁰

Sâirin sanatına dahi tesir eden bu değişikliği, Zahir Güvemli'nin şu ifadelerinde de görebiliyoruz:

"Dört yıl oluyor. Bir iş için Ankara'ya gitmiştim. Cahit'in çalışma bakanlığı'nda çalıştığını biliyordum. Onu aradım. Buldum. Behçet Necatigil ve diğer bir arkadaşla çıktık. Yemeğe beraber gittik. Cahit yemekte sarap dahi içmedi. Gayet sık ve temiz giyiniyordu. Hayatında mühim bir inkılap olmuş-

99. Mehmet Kaplan, Edebiyatımızın İçinden, s.193.
100. Saba, a.g.m., s.7.

tu. Görüşmediğimiz son yıllarda evlenmişti. Esine hayrandı ve onu çok seviyordu: -Düşün kardeşim, bütün saadetimi ona borçluyum. Beni bak ne yaptı!"¹⁰¹

Evliliğinin ikinci yılında (Aralık 1952), bu düsten güzel hayatın akisleri ile dolu üçüncü şiir kitabı "Düsten Güzel" da artık çıkmış bulunuyordu.

9. Hastalığı ve ölümü:

Ne yazık ki bu saadet devresi uzun sürmez. Büyük şair 1954 yılı Ocak ayının ikinci yarısında aniden sağ yanına gelen tam bir felçle Ankara Nümune Hastanesi'ne kaldırılır.¹⁰² Yatağa birden mihlânı vermiş gibi yatırılmakta, kimildayamakta ve söyleyememektedir. Üç ay kadar hastanede kaldıktan sonra evine getirilir. Sunullah Arısoy'un anılarına göre; bu müddet zarfında eşi Cavidan Hanım, gece gündüz baş ucundan bir an bile ayrılmayarak Cahit'e anlatılmaz bir güven kaynağı olur. Sevdiklerini ve yakın dostlarını gördükçe duyduğu heyecan sebebiyle doktorlar yanına kimseyi sokmamaktadırlar. Bu yüzden dostları ancak hastane kapısına kadar gelip eşinden bilgi almaktadırlar. Annesi, kız kadesi de hep yanında ve etrafındadırlar. Sunullah Arısoy şöyle diyor:

"O sıralar hafızası da yitikti. Konuşulanların çoğunu anlamıyordu. Durup durup gülmeyle ağlama arası sesler çıkarıyordu. Tüyler ürpertici bir hali vardı.

101. Zahir Güvemli, "Cahit Sıtkı Tarancı İçin". Varlık, 1 Kasım 1956, C.24, Nr.441, s.11.

102. M.Sunullah Arısoy, "Bir Avuç Anı". Varlık, 15 Kasım 1956, C.24, Nr.442, s.14.

Cok karamsardı."103

Sonra tıbbi imkanların daha iyi olacağı düşüncesiyle İstanbul'a götürülür. Fakat orada çok kalmaz. Zira doktorlar iyileşme ümidi olmadığını, baba evine gitmesinin uygun olacağını söylemişlerdir. Bundan sonrasını Arısoy şöyle anlatıyor:

"Evet, Cahit Sıtkı İstanbul'daki doktorların tavsiyesi üzerine Diyarbakır'a gönderildi. Bu arada, bir kaç kere yazdığım çok kereler, çok kimselere söylediğim bir düşüncemi belirtmeden edemeyeceğim. İstanbul'dan sonra Cahit Sıtkı'nın gideceği yer Diyarbakır değildi. Cahit Sıtkı bir yıl Diyarbakır'da tedavisiz kalmıştı. Hiç bir şey yapılamamıştı. O sıralarda bu gerçeği kimselere anlatamadık. Tıbbi imkanları Ankara'ya İstanbul'a göre son derece az bir memlekette bırakılması hata olmuştur. Bu inancımda sonuna kadar direneceğim. Hastalığın yeni olduğu sıralarda, herhalde kade-re teslim edilmeden önce yapılması mümkün bir takım şeyler vardı. Hiç olmazsa mevcut imkanlar denenmeliydi. Cavidan Tarancı'nın Diyarbakır'dan Ankara'ya getirilmesi için nasıl çarpındığını yakından bilenlerdenim. Ankara'dan uçakla özel bir doktor göndermişti karısı. Doktor, Diyarbakır'da kalmasını uygun bulmadı. Bundan sonra da Ankara'ya nakli için bir süre beklemek gerekti. Ankara'daki hastanelerde yer sağlamak da pek kolay olmadı. Tıp Fakültesi Hastanesi'nde bu çeşit hastalıklar için fizik tedavi yapıldığı, bunların çoğundan olumlu sonuçlar alındığı öğrenilmişti. Bu hastanede yer sağlamak konusunda Samet Ağaoglu'nun yardımını anmak gerekir. Onun ilgisi, Tıp Fakültesi Fizyoterapi Kliniği'nde iki yataklı bir odanın Cahit Sıtkı için ayrılmasını sağladı. 7 Ekim 1955 Cuma günü Diyarbakır'dan getirilen Cahit Sıtkı, hastanede ayrılan yerine yatırıldı. Gene basucunda esi ile annesi vardı."104

Cahit Sıtkı'nın bu hastanede geçen 11 aylık tedavi süresi içinde, doktorların hastalığı fazlasıyla eskimis görmele-rine rağmen sevindirici gelişmeler olduğunu su satırlardan

103. Arısoy, a.g.m.,s.15.

104. a.y.

öğreniyoruz:

"Tedaviye başladıktan bir süre sonra, sevindirici gelişmeler de gördük. Bunu kendisi de görüyordu. Hepimiz gittikçe umutlanıyorduk. Doktorlar hastalığı gerektiğinden çok "eskimiş" buluyorlar, bunun için tedavisinin uzun süreceğini söylüyorlardı. Gerçi kesin olarak iyileşeceğine dair söyledikleri bir şey yoktu ama, bütün bütün umutsuz da görünmüyorlardı. Hafızası tamamen yerine gelmişti. Herkesi tanıyor, her söyleneni anlıyor, gazetelerde, dergilerde çıkan yazıları okuyabiliyor, adını görünce gösteriyordu. Yazıların tümünü okuyamıyordu. Yoruluyordu herhalde. Ama okutup dinliyorduk. Konuşmalarını sıkıntısız anlamağa başlamıştı. Geçmiş yıllara ait bütün anılarını, olanca tazeliği ile hatırladığı belliydi. Hastalığından önce, bütün şiirlerini ezbere bilirdi. Bu yönden bana çıkışmıştı da, "Neden ezbere okumuyorsun şiirlerini, demişti, olmaz böyle şey!" Gene de bütün şiirleri ezberindeydi, hastalığının gereklerine alışmış da görünüyordu. Cahit Sıtkı'nın hastalığına karşı gösterdiği sabrı, hiç birimiz gösteremedik. Bu peygamberlere layık bir sabırdır ki, bize umut veriyordu. Felçli sağ ayağını hareket ettirmeğe, bükülü kalan kolunu bir dereceye kadar oynatmağa başlamıştı. Dağınık kelimeleri söylemeğe çalışıyordu. Bir aralık bu kelimeler on beş yirmiyi bulmuştu. Ne var ki bunlarla bir cümle kuramıyordu... İki üç ayda bir hastaneden çıkıp evine geliyor, dinleniyor, evde yalnız banyo ile masaj yapılıyor, sonra tekrar hastaneye yatıyordu. Hastaneye ısınmıştı. Günü dolunca gitmek istiyordu. Yüzüne renk gelmişti. Daha bir güzelleşmiş, toplamıştı. Son zamanlarına doğru evin içinde, koluna girilerek bir on adım yürüyebiliyordu. Buna çok seviniyordu. Hepimiz seviniyorduk. Artık o ilk zamanların marazî ağlamaları da kalmamıştı. Dileklerini işaretlerle anlatabiliyordu. Umutlu umutlu gülebiliyordu. Yemeklerini hep karısının yedirmesini isterdi. Bundan, anlatılmaz bir zevk duyuyordu. O sefkat, o sevgi, o itina, o dikkat kendisine bir çeşit yaşama gücü veriyordu." ¹⁰⁵

Hastalığının bu devresinde bile şiire olan ilgisini göstermesi bakımından Arısoy'un şu ifadeleri hayli dikkat çekicidir:

"Baş ucunda, hep üç şiir kitabı dururdu. Otuz Bes Yaş, Düsten Güzel, Bütün Şiirleri...Orhan Veli'den başkasının şiirlerini pek dinlemek istemezdi. En çok Otuz Bes Yaş'tan şiir okumamı isterdi. Bir saat, bir buçuk saat ona sürekli şiirler okurdum. Önce şiirinin adını söylerdim. Okuyayım mı bunu, derdim. Beğendiği, sevdiği bir şiirse başını sallardı, güler "evet" anlamına bir ses çıkarırdı.Okurdum. Bazı şiirler için "cık" derdi. "Hayal Ettiğim Şey" şiirinin adını söyleyince güler,muhabbetle karısına bakar, "oku" işareti yapardı. Her seferinde "Abbas"ı okurdum. Ve daha başkalarını... Sonra Orhan Veli'den okuturdu. Dikkatli dikkatli dinlerdi. "Başkasından" derdim, "cık" derdi. Baş ucunda pencere vardı.Pencereden hiç "Gün Eksilmez" di. Denemek için şiirlerini okurken, bir mısra atlasam ya da bir mısradada noksan bir kelime okusam, kelimelerin yerini değiştirsem hemen anlar, elini salları, "hımmm!" derdi. Bilirdi. Bu derece hafızası yerindeydi."¹⁰⁶

Yakın arkadaşlarından bazıları, Cahit'in hastalığı süresince layık olduğu alakayı görmediği kanaatinde idiler. Hükümette bir bakanlık görevi bulunan Sâmet Ağaoglu'nun yakınılığı ve müzahareti olmasaydı, Cahit Sıtkı ne Tıp Fakültesi Hastanesi'nde aylarca yatırılabilir ne de tedavisi için Viyana'ya gönderilebilirdi diye düşünüyorlardı. Neticede Viyana'ya gönderilmesi sağlanmıştı ama çok da geç kalınmıştı.

"Kimse birbirine diyemiyordu ama, hiç birimizin içinde büyük umutlar da yoktu. Gecikilmenin buruk acısı vardı. Ne de olsa cılız bir umut ışığı da yanıp duruyordu."¹⁰⁷

Cahit Sıtkı, 6 Eylül 1956 günü saat 10.30'da Esenboğa Havaalanı'ndan kalkan bir KLM uçağı ile Viyana'ya bu duygularla uğurlanır. Beraberinde aile fertlerinden sadece kardesi

106. Arısoy, a.g.m.

107. a.y.

Halit Tarancı bulunmaktadır.

Viyana'da bir hastahanedeki tedavi görmekte iken 12 Ekim 1956 Cuma günü zatülcenp teşhisi ile hayata gözlerini yumar. Ölüm haberi 14 Ekim 1956 tarihli gazetelerde yer alır.

M.Sunullah Arısoy'un da dediği gibi;

"Cahit Sıtkı'nın bahtsızlığı, böyle onulmaz bir hastalığa daha genç yaşında uğraması ile, bir el memleketinde, çok sevdiği karısının, anasının, yakınlarının sefkatinden, ilgisinden yoksun bir şekilde ölüşüyle bitmez."¹⁰⁸

Na'sı İstanbul'a getirildikten ancak üç gün sonra 24 Ekim 1956 Perşembe günü saat 15.50'de Erzurum Posta trenine bağlanan bir vagonla Ankara'ya getirilir. 25 Ekim 1956 Cuma günü Hacı Bayram camii'nde kılınan öğle namazını müteakip Cebeci Asri Mezarlığı'nda toprağa verilir. Mezar taşı kitabesindeki;

"Gitti gelmez bahar yeli;
Sarkılar yarıda kaldı.
Bütün bahçeler kilitli;
Anahtar Tanrı'da kaldı."

mısraları, gelip geçenlere, sonsuza dek bu hazin hikayeyi anlatacaktır.

B. MIZACININ ANA ÇİZGİLERİ

1. Hassasiyeti:

Cahit Sıtkı'nın son derece hassas bir kalbi olduğunda şüphe yok. Kendisi de bu durumun farkındadır. "Ne de olsa mizacımın esaslı unsuru hassasiyettir."¹⁰⁹ der. Dostları ve yakın arkadaşları onun sık sık küçük hadiseler karşısında nasıl ağladığına şahit olmuşlardır.

İllica'da askerlik görevini yapmakta iken 1942 yılı Aralık ayının son günü yılbaşını geçirmek üzere Edremit'e giden Cahit, 1943 yılının ilk günü kendini Tophane rıhtımında bulur. İçinde ilk gençlik yıllarını yaşadığı İstanbul'a, arkadaşlarına karşı derin bir hasret vardır. Beyoğlu'nu yaya olarak fethe karar verir ve:

"Nihayet işte Beyoğlu: Bizim cadde, gençliğimin en serazad senelerini kâh sefil, kâh ulvî bir hayat yaşayarak geçirdiğim, her meyhanesinde başka bir adam olarak görüldüğüm bu ihtiraslar, sefaletler, sefahatler ve fahişeler mahallesi, ırsığın, kalabalığın, hareketin, hayatla ölümün kolkola dolacağı İstiklâl Caddesi; keyifle ve olur olmaz şeyler hatırlayarak, olur olmaz tesadüfler tahayyül ederek yürüyorum."¹¹⁰

dediği Beyoğlu... O geceyi halasının Ayazpaşa'daki evinde geçiren Cahit, ertesi günü doğruca Beşiktaş'a gider. Yıldız'ı, eski Mülkiye mektebi civarını, şimdi park olmuş olan eski Ab-basağa mezarlığının çevresini derin bir melâl içinde dolasır ve intibalarını şu cümlelerle ifade eder:

109. Tarancı, ZM.s.175.

110. a.y.

"Yerli yerinde olan şeyler var, fakat ya olmayanlar! Ben hem mevcut hem namevcuttum. Sık sık gözlerim yaşardı."¹¹¹

İşte bu göz yaşarması, Cahit'te sıkça görülen bir durumdur ve şairin ruhundan feveran eden zaptedilmez duyguların tezahürüdür.

Arkadaşlarının başkalarını rahatsız edecek münakaşalarının bile Cahit'i nasıl ağlattığını Baki Süha şöyle anlatıyor:

"Şükran meyhanesi, hepimiz için hem ucuz bir dinlenme yeri oluyor hem de şiirlerimizi, hikâyelerimizi orada okuyor, tartışıyor bazan sert, bazan tatlı sohbetler ediyorduk. İçimizde sert, kavgacı mizaçlı arkadaşlar da vardı. Onları bir kaç kadehten sonra idare etmek bazan çok zor oluyordu. Cahit'in böyle sert, sonu tatsızlıkla bitecek tartışmalarda hiç sesi çıkmaz; usulcacık kadehini yudumlar, bazan lâfa karışarak tarafları sükûnete davet eder, çok üzüldüğünü, meyhanenin diğer müşterilerini rahatsız ettiğimizi yumuşak, hatta yalvaran bir sesle arkadaşlara hatırlatırdı.

Bir akşam iki şair arkadaş yeni çıkmakta olan bir dergi yüzünden uzun uzun tartıştıktan sonra işi azıttılar, hafiften başlayan hakaretler küfürleşmeye kadar vardı. Nerede ise yumruklaşacaklardı. Bir ara baktım masanın bir köşesine büzülmüş olan Cahit sessizce ağlıyordu. Bir fırsat bulup kavgacı şairlere işaret ederek Cahit'in gözyaşlarını gösterdim. Her ikisi de bir anda sustu. Bir iki dakika sonra mendilini çıkararak gözlerini silen Cahit şöyle konuştu:

-Ne kadar üzülüyorum, ne kadar bilemezsiniz? Paylaşmadığınız ne var bu dünyada...Ayıp değil mi canım...Şair insanlara yakışır mı böyle münakaşalar etmek?

Bunları söyledikten sonra yine dolup dolup boşalıyor, tekrar ağlıyordu. Kavgacı şairler bir aralık kendi konularını unutmuşlar, Cahit'i teselli etmeğe başlamışlardı."¹¹²

111. Tarancı, ZM.s.175.

112. B.Süha Ediboğlu, "Cahit Sıtkı Tarancı", Cumhuriyet, 19 Ocak 1968.

Ya telaş içinde gördüğü dostlarının haline bakıp döktüğü gözyaşlarına ne demeli? Bedri Rahmi Eyüboğlu anlatıyor:

"1943-1944 senelerinde idi. Ankara'da bir resim sergisi açmağa hazırlanıyorduk. Davetiyeler basılıp gönderilmiş, ertesi günü sergi açılacak ama resimler henüz çerçevenmemiş. Ankara'daki ağabeyimin küçücük evi tepeleme resim çerçevesi dolmuş. Kırk elli tane kocaman hantal çerçeve oniki saat içinde boyanacak. camları, kartonları, halkaları, sicimleri takılacak ertesi gün açılacak sergi salonuna asılacak. O eyyam Ankara'da ağabeyimin küçücük evinde ne büyük dostluklar bağlanmış, ne güzel, ne tadına doyulmaz sanat sohbetleri uzayıp gitmişti. Orhan Veli ile Cahit hemen hemen her gün burada idiler. Gündüz uğramazlarsa akşamları, gecenin herhangi bir saatinde cat kapı gelirlerdi.

Ama biz camlarımız, çerçevelerimiz, kartonlarımızla minicik evi öylesine kaplamıştık ki, resimden edebiyata pek yer kalmamıştı.

Mutfakta Eren tutkal kaynatıyor, boya hazırlıyor, ben de kocaman fırçalarla habire çerçeve boyuyorum. İşimiz öylesine öldüresiye yorucu bir iş degildi. Fakat hem yerimiz dardı, hem de vaktimiz. Bu yüzden olacak ağzımızı bıçak açmıyordu.

Vakit gece yarısını gecmişti. Üstümüz başımız, yüzümüz gözümüz boya içinde çalışırken kapının eşiginde yüzünün yarısı aydınlıkta birisinin bizi dikkatle seyre daldığını gördüm. Birden tanımadım. O da benim kendisini farketmediğini görmedi. Dikkatle bakınca Cahit Sıtkı'yı gördüm. Gözlerinden yaşlar boşanıyordu. Bu yaşları silmiyor, gözleri tutkal çanağına yapışmış kalmış.

-Hoş geldin reis! Hadi sana da bir fırça verelim giriş. Bu gördüğün hengâme yarın sabaha kadar hazır olacak da sergiye yetiyecek.

Bu tatlı gözyaşlarını ona bizim halimizin döktüreceği aklıma gelmemişti. Kimbilir nereye ne için efkârlanmıştı. Cahit hiç telaş etmeden kravatının düğümünü düzeltircesine gözyaşlarını elinin tersi ile sildi:

-Ben fırça sürmesini beceremem ki! dedi. Yahu yarım saattir, kapının şurasında sizleri seyrediyorum. Öyle dalmışsınız ki geldiğimi duymadınız bile. Bu ne belâlı iş böyle? Çerçevelerinizi hep siz kendiniz

mi hazırlarsınız?

-Reis bunları boyamak çocuk oyuncağı. En belâlısı ne biliyor musun? Bunların camlarını takmak. Bir belâlı ağaca rastlarsan çat! Gitti bir cam. Sonra bunları sergiye taşımak, klasik şoför kavgaları. Bir de bakarsın on resimden ikisinin camı sizlere ömür.

Bizimki yeniden tatlı tatlı ağlamağa başlamaz mı? Neredeyse ben de işi gücü bırakıp onunla ağlayacaktım. Kendi halimizle değil de onun başkalarının derdi ile dertlenen, başkalarının tasası ile tasalanan içli, candan haline."¹¹³

Bu göz yaşları, bazan da şairin sevdiği siir kahramanları için dökülür. Yine Bedri Rahmi Cahit'in söyle dediğini nakleder:

"Bir başka gece yarısı. Ne gece yarısı sabahın dördüne beşine doğru onu evine götürdüm. Güç belâ adım atabiliyor, ikide bir duruyor. Kırık dökük mısralar mırıldanıyordu. Bir ara:

-Dur, dedi. Şimdi hatırladım, şu senin kırk odalı konaktaki küçük kız;

Bir bayram sabahı
En güzel urbalarını giydirdiler
Saçlarını badem yağıyla sımsıkı taradılar
Onu çok güzel bir yere götüreceklerdi
Unuttular

-O küçük kız yok mu, o küçük kız. Ben onu öyle tanıyor, öyle seviyor, ona öyle acıyorum ki...Ne zaman okusam gözlerim dolar."¹¹⁴

Bütün bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Ancak şu bir kaç anı bile Cahit'in ne ölçüde ince ruhlı, duygu yüklü olduğunu görmemize yetecektir. Ancak bir husus daha var ki değinmeden geçemeyeceğiz: O da Cahit'in duygu yüklü siirleri ile kendin-

113. B.Rahmi Eyüboğlu, "Cahit Sıtkı İçin", Cumhuriyet, 15 Ekim 1956.

114. a.y.

den sonra yetişenler üzerinde uyandırdığı tesirlerdir. İşte bunlardan biri:

"Yücel'de beni kendine bağlayan, duyarlılığıyla kalbimi mayalı hamur gibi kabartan, başka iklimlere götüren ozan Cahit Sıtkı'ydı...Değişik, ezgili bir tadı vardı Cahit Sıtkı'nın. Duyarlık dizelerinde elle tutulacak kadar belliydi. Hecenin kulağı yoran sesi onda daha yumuşuyor, kafiye ruh gibi bir şey oluyordu. "Obsession"u her okuyuşumda yeni bir tılsımlı odaya girmiş gibi oluyordum. O genç bir sihirbazdı..."¹¹⁵

2. İnsanlığı ve İnsan Sevgisi:

Cahit Sıtkı ile yakın arkadaşlığı, dostluğu olmuş kimse-lerin, onu yakından tanıyan hemen herkesin, Cahit Sıtkı bahsi açıldığında onun şairliği yanında insanlığından söz etmeleri sebepsiz değildir. Ziya Osman, kendi nev'inde Türkçenin en güzel örnekleri arasında yer alan "Cahit'le Günlerimiz" adlı nefis yazısını "...o ufacık vücudun kısacık ömrü boyunca büyüklükte birbiriyle boy ölçüsmüş insanlığı, şairliği ve arkadaşlığı önünde saygıyla eğiliyorum."¹¹⁶ diye bitirir. Gerçekten de devrinin ve daha sonraki zamanların bu en çok sevilen büyük şairi. insanî meziyetleri itibariyle sanatının fevkindedir.

"Cahit Sıtkı, insanların kardeşçe yaşamalarını isterdi, birbirlerinin burunlarını kanatmadan, kalp kırmadan, birbirlerine yardım ederek, acıyarak, bir-

115. Halim Yağcıoğlu, "Cahit Sıtkı Tarancı". Çağrı, Nr:87, Nisan 1965, s.3.

116. Saba, a.g.m., s.8.

birlerini severek, sayarak, kötülük gelirse bir ö-
lümünden gelsin derdi."¹¹⁷

diyen Melih Cevdet, Cahit'in böyle düşünmekle kalmayıp, kim-
senin kalbini kırmadan yaşadığını da ifade ediyor. Zaten ken-
disi de mizacının bu çizgisini, kızkardeşi Nihal'e yazdığı
bir mektupta "Nihal neden bu sükût? Seni darılttım mı, ben ki
ömrümde kimsenin kalbini kırmamış bir çocuğum"¹¹⁸ demek sure-
tiyle acığa vurur.

Munis Faik Ozansoy da Cahit Sıtkı için şöyle der:

"Şairliği gibi insanlığı da müstesna idi. Kimse hak-
kında fena konuştuğunu, hatta fena düşündüğünü görme-
dim. Beğenmediği şiir ve şairden bahsetmemek suretiy-
le vicdanını bütün kırıcı hareketlerin üstünde tut-
masını bilmıştır. Şiiri tenkit etmek bile onun yap-
mayacağı bir şeydi."¹¹⁹

Baki Süha da hemen hemen aynı şeyleri dile getirmekte-
dir:

"O akşam geç saatlere kadar Küçük Afrika Meyhane-
si'nde oturduk. Karşılıklı şiirler okuduk. Birbi-
rimizi tenkit ettik. Dikkat ettim, Cahit daha çok
beğendiği mısralar, buluşlar, yenilikler üzerinde
duruyor, beğenmediği, sevmediği parçalar hakkında
hiç bir şey söylemiyor, susmayı tercih ediyordu."¹²⁰

Cahit Sıtkı'nın insanî yanını grebileceğimiz bir başka
ifade de Bedri Rahmi'ya aittir. O Cahit için şunları söyler:

117. M.Cevdet Anday, "Ölümünden Sonra", Yeditepe, Nr.119,
s.1..

118. Tarancı, ENM, s.20.

119. M.Faik Ozansoy, "Cahit Sıtkı Tarancı'yı Ugurlarken",
Hisar, Kasım 1956, C.4, Nr.73, s.3.

120. B.Süha Ediboğlu, "Cahit Sıtkı Tarancı, Cumhuriyet,
19 Ocak 1968.

"Sait'le ara sıra çektiğimiz olurdu. Hatır gönül dinlemeden birbirimize kıyasıya sözler söylediğimiz olurdu. Cahit Sıtkı'nın kimseyle kavga ettiğini, paldır küldür bir söz ettiğini, kimseyi gücendirdiğini, kimseyi çektiğini bir defa olsun görmedim. Duymadım. Onun bu kadar tatlı bir insan olması, ne tarafa çeksen o tarafa giden insanlardan olduğundan değildi. Her zaman iyiden, güzelden, her zaman kimsesizlerden, fakir fukaradan yana idi."¹²¹

Suat Taşer, Cahit'in gönlünü, büyük bir şehrin, kapıları herkese açık parkına benzetiyor:

"Her giren orada sıcak bir köşe bulurdu. Dost, düşman demez, neşesini, sevincini herkesle paylaşmak için can atardı. Kederini, hüznünü kimselere duyurmazdı."¹²²

Sahap Sıtkı, Cahit'in daha başka insanî meziyetlerinden söz etmektedir:

"Geç kızıyor, geç küsüyor, kolay bağışlıyor, insanlara vergi za'afı anlamasını biliyordu. Büyük bir sırrı dost omuzunu sıkı sıkı kolayca emanet edebilirdiniz ki bu sır mezara kadar gidecektir."¹²³

"Ben gururu, kibri hiç sevmeyen bir çocuğum. kendimi bir kimseden yüksek görmek hiç aklımdan geçmez."¹²⁴ diyen, sevdiklerini daima seven, kimseye kin beslemeyen Cahit, bir mektubunda:

"Benden şikayetçi değilsiniz ya! Esasen sekerim benim prensibim dünyada kimseyi incitmemektir. Ben kendimi ekseriya bir muma benzetirim. Mum yanar ve

121. B.S.Ediboğlu, "Cahit Sıtkı İçin", Yenilik, 1 Kasım 1956, s.3.

122. S.Beysanoğlu, Cahit Sıtkı Tarancı; Hayatı, Sanatı, Seçme Siirleri, Hikayeleri ve Diğer Yazıları, Ank.1969, s.156.

123. Sahap Sıtkı, "Cahit Sıtkı Tarancı İçin", Zafer, 31 Ekim 1956, ss.3-4.

124. Tarancı, ENM, s.44.

etrefindakileri aydınlatır. Fakat erir ve bir gün biter. Ben de tıpkı öyleyim. Kimseye fenalık yapmam. Herkese yüzümü aydınlık gösteririm...Fakat için için erimekteyim."¹²⁵

der ki hakikaten doğrudur. insanların duygusuzlukları,ikiyüzlülüğü, menfaat hisleri,insan âşığı Cahit'i son derece rahatsız eder:

"Nihal Abla, insanları çok seviyorum. Fakat bazen öyle kaya kalplileriyle insan karşılaşıyor ki! Riyasız bir tek çehreye hasret kaldım dersem inan bana...!"¹²⁶

derken şikayeti budur.

Duygularının realite ile çatışması Tarancı'yı son derece rahatsız eder. Careyi, hiç bir zaman gerçekleşmeyecek bir ideal olarak görse bile. baska âlemlere, baska insanların yanına kaçmakta veya çocukluğuna rücu' etmekte arar:

"Hakikaten ben bu dünyanın adamı değilim.. Herkesin paraya, maddiyata ehemmiyet verdiği, menfaatini gözettiği bir zamanda ben içimde nihâyetsiz bir sevgi duyuyorum ve seviyorum; fedakarlıktan çekinmiyorum, beni aptallıkla itham edenler oluyor. Fakat ben asla aldırış etmiyorum...Bu dünyadan, bu dünya insanlarından bazen o kadar nefret ediyorum ki çıkıp gitmek için bir kapı arıyorum ve emin ol ki aradığım kapıyı bulduğum gün asla tereddüd etmeden o kapıyı açıp gideceğim, başka âlemlere, başka insanların yanına, her halde bu dünyaya benzemeyen bir dünyaya.Ama bu ideal olarak kalacak şey.. Ne ehemmiyeti var... Idealsiz yaşayan insanın hayvandan ne farkı vardır. Öyle parlak bir mazim olmadığı halde, yine eski zamana, meselâ çocukluğuma rücu' etmek isterdim."Maziyi yâda daldığım zaman" mısraıyla başlayan şiirimi bu arzumu tatmin etmek için yazdım."¹²⁷

125.Tarancı, ENM,s.45.

126. a.e.,s.70.

127. a.e.,ss.52-53.

Bir mektubunda kendisini "Ben insan ve kalabalık, hareket âşığı adam..."¹²⁸ olarak vasıflandıran, bir başka mektubunda da "Ancak Paris gibi bir şehirde, Baudelaire'in söylediği bain de multitude (Kalabalık Banyosu)ü yapmak mümkündür. Hareket ve kalabalığa olan aşkımlı bildiğin için Paris faslını uzatmaya gerek görmüyorum."¹²⁹ diyen Cahit Sıtkı, insanları karşılıksız sevmekten yanadır.

Kadıköy vapurunda hoşlanmadığı bazı kimselerle karşılaşmamak için kaçmayı tercih eden Ziya Osman'a hitaben yazılmış şu satırlar, Cahit'in insanları ne kadar hasbî ve candan sevdiğini göstermektedir:

"Kadıköy vapurunda beni hatırladığına inanıyorum, çünkü sabahları ve akşamları sık sık kulağım çınlıyor. Yalnız ...dan ve ...dan kaçmana bir mana veremiyorum. İnsanları sevmeyi bana sen öğretmiştin, şimdi aynı dersi sana ben mi tekrarlayayım? Yoo, Ziyacığım, onları da hoş gör, muhabbetini onlara da bezlet. Mukabele etmesini bilmezlerse ne kaybedersin? Seven adam sevilme de, servetine halel gelir mi?"¹³⁰

Tarancı bir siir tasavvurunu anlatırken de yine insandan söz ediyor:

"Şiir de şu: Geceleyin yatakta, uyumak üzere gözlerimi kapadığım zamanla uyuduğum dakika arasında bazan bir saat, bazan iki saat filân geçiyor. Gözlerim kapalı olduğu zaman, karanlıkta bir takım şekiller beliriyor, ekserisi sisler içinde. Fakat bazan bir ev, bir bahçe, bir cadde, bir dükkan filân da oluyor. Bazan koca bir şehir de. Evlerinin pencereleri sayılacak kadar sarahatle gelip karşıma dikiyor. Gene bazan köpekler, kediler, kuşlar, atlar

128. Tarancı, ZM, s.155.

129. a.e., s.183.

130. a.e., s.49.

filan da resmigecit yapıyor. Fakat uyuyamıyorum. Ne zaman ki bütün bu camit eşya veya hayvanlar arasında bir insan çehresi beliriyor, ancak o zaman içim ferahlıyor ve uyuyabiliyorum. Bir kaç gece suurumu uyanık tutmaya çalıştım ve şuna şahit oldum; bu insan çehresi annem, dostum, sevgilim yahut tanıdığım olmayabilir, yeter ki insan çehresi olsun. Senin anlayacağın bütün huzur o çehrede. Baudelaire'in, insan çehresinin bir işkence olduğundan bahsettiğini hatırlarsın. Bizimki tamamen aksi. Ancak o çehrede sükûnet buluyor, huzur duyabiliyorum ve arkasından uyku canım uykusu." ¹³¹

Cahit Sıtkı, bir sanatçının da sanatçı olmadan evvel insan olmasını ister. Oscar Wilde gibi. İnsan tarafı, sanatkâr tarafı tekemmül etmemiş sanatkârların bizi yüzde yüz tatmin etmemesi bu yüzdendir. Goethe'nin olempiyen kemâlinin sırrını sanatkârla insanı sarmas dolaş ettirmesini bilmiş olmasında arar. Yahya Kemal'in Haşim'in aleyhinde bulunduğunu duyduğu zaman ondan nefret edeceği gelir. Eserindeki o parnasyen yanı, ruhsuz mükemmeliyetin sebebini insan payının noksan oluşunda bulur ve "insandan şaşmamalı Ziyacığım; başımızın belası da Mevlası da insandadır." ¹³² der.

İnsan tarafı bu derece yüksek ve insan sevgisi böylesine sonsuz olan Tarancı için en güzel sözlerden birini Tanpınar dile getirmiştir:

"Cahit, hiç bir günahın kirletemeyeceği yaratılışta insanlardandı. Onun için düsmüş bir melek gibi yerini yadırgayarak yaşadı ve bizim görmediğimiz kanatlarından tutuşarak öldü." ¹³³

131. Tarancı, ZM, ss.61-62.

132. a.e., ss.104-105.=

133. A.H.Tanpınar, "Cahit Sıtkı'ya Dair Hatıralar", Varlık, 1 Mayıs 1958, NNr.477, s.4.

3. Kendinden Nefret:

Bir sanatçının kaleminden çıkmış mektuplar, o sanatçıyı yakından tanımak isteyenlerin başvuracakları ilk kaynaklardır. Çünkü bir sanatkârın ruh hallerini, sevgilerini, nefretlerini bu mektupların sıcak ve samimi satırları arasında bulmak hiç de zor değildir.

Cahit'in kızkardeşi Nihal'e yazdığı mektupların birinde "Ben kendini sevmeyen bir budalayım."¹³⁴ demesi, içinde bulunduğu ruh halini ifade etmesi bakımından mühimdir.

Bu, kendini sevmeme ya da kendinden nefret vakıasının şâirin fizik yapısı ile ilgili olduğunu söyleyebiliriz. Ahmet Hasim gibi, o da kendisini cirkin bulmakta, boyunun kısalığından ve fakirlikten yakınmaktadır. Bu mahrumiyetler, şâirin her şeyi karanlık görmesine yol açar. Alnına vurulan bu damgayı inkâr etmesi mümkün değildir. Kendisini "askerlerinin bir bir düştüğünü görüp de düşmanın ortasında yalnız başına kalan kırlıca kırık, tüfengi bos, süngüsü kör bir bedbaht kahraman vaziyetinde"¹³⁵ görür. O kadar caresizdir. Çoğu zaman, etrafındaki her şeyin kendisine karşı sanki gizli bir ittifak yapmış olduğu zehabına kapılır. Bu müdhiş hakikat, hayat yolunda daima karşısına çıkacak bir heyûlâdır.¹³⁶ Taliin bu müdhiş haksızlığı karşısında mesut olmaktan ümidini kesmiş görünen Cahit, teselliyi sanatta ve muvaffakiyette arayacaktır.¹³⁷ Mut-

134. Tarancı, ENM.s.12.

135. a.e.,s.34.

136. a.e.,s.9.

137. a.e.,s.10.

laka bir şeyler yapacak, ömrünü gaye olarak seçtiği siir uğruna harcamaktan çekinmeyecektir. Aksini düşünmek Cahit'e göre zavallılıktır.

"O kadar zevelli değilim! Eger düşündüğün gibi olsaydım ilk ve son isim intihar olurdu... Fakat hayır yaşayacağım. Bütün bu mahzurlara rağmen taliin bütün namussuzluğuna rağmen yaşayacağım ve Nihal, sen kardeşinle iftihar edeceksin. Bunu sana vadediyorum."¹³⁸

"Mesut olmamak, bedbaht olmak için şahsımda bütün şartları topladığım halde yasamağa karşı sonsuz bir istiyakım vardır."¹³⁹ demesi, onun bütün karamsarlıklarına ve şikayetlerine rağmen yaşamayı ne kadar sevdiğini gösterir.

Yakın arkadaşı Ziya Osman da Cahit'in aşk konusundaki bedbinliklerini, hatta içki ibtilâsını da bir dereceye kadar bu ruh haline bağlayarak şöyle der:

"Cahit'in böyle kendinden kat kat küçük yaşlarda kızlar sevmesinin sebebini, daha lise sıralarından, o, hafta başları, Kadıköy'deki yengesine gittiği zamanlardan beri biliyordum...Cahit, kendisinin çirkin, hiç bir kızın beğenmeyeceği, beğenemeyeceği kadar çirkin olduğuna inanmıştı. Ben ce, erkekte güzellik veya çirkinliğin hiç bir önemi olmadığı halde, o, bu konuda aşırı bir duyarlılık gösteriyor, bunu bir kara talih sayıyordu. Ta o yıllardan beri aklımdan çıkmamış, aşağı yukarı şöyle diyor: "Ben çirkinim, yetişkin kızlardan beni beğenen olmaz. Onlar tecrübelidir. Ben, ancak, küçük yaştaki toy kızları elde edebilirim, ancak onlar bana yüz verirler." Bu sözlerden yıllarca sonra;

Sert konuşmaya başladı aynalar

mısraını yazacak; otuzbesine geldiğinde;

138. Tarancı, EMN, s.?

139. a.e., s.61.

Neden böyle dşşman görünürsünüz
Yıllar yılı dost bildiğim aynalar

beytini düzecek Cahit, daha o zamanlardan, ömründe Sükût'un Aynalar faslında yer almış, adı bile çok sey söyleyen Dar Kalıp siirinde;

Aynam, aynam bana bir devle bir cüce
Halinde gösterir içimle dışımı
Bu müthiş tezdı duyup düşündükçe,
Nasıl zaptedeyim ben haykırışımı?

diye haykırıyordu. Ben de, bugün Türk şiirinin, aynalardan en çok, dikkati çekecek kadar çok bahsetmiş şâirinin, aynalarla bu bir türlü alıp veremeyişinin sebebini daha o zamandan anlamış oluyordum. Aynı ruh kompleksi içinde yaşadığını işittiğim Ahmet Haşim gibi, Cahit Sıtkı da fizik yapısından, kendi deyimiyle dar kalıbından memnun görünmüyor: sabah traş olurken seyrettiği yüzünden sonra bu yüzden, ancak küçük kızların "hayatında ilk erkek" olabileceğine inanıyor; akşam demlendiği meyhanenin duvarlarında belki aynalar da bulunuyor. bu aynalardaki hayaline gözü ilişince, belki bu yüzden de bir kaç kadeh daha atmış oluyordu."¹⁴⁰

Cahit Sıtkı, kendi şiir estetiğinde "form"a hususi bir yer ayırır ve bunun sebebini de kendi fizik çirkinliğinde arar:

"Şimdi sana bir itirafta bulunabilirim: Form meselesine bu kadar takılıp kalmam, onun hakiki mahiyetini araştırma yolunda bu kadar çalışmam fizik çirkinliğimin mahsulüdür. İnsan mahrum olduğu şeyin kıymetini ve manasını daha iyi anlayabiliyor."¹⁴¹

Güzelliğe karşı duyduğu zaaf da bu yüzden olmalı.¹⁴²

4. İckiye Düşkünlüğü

Ziya Osman, Cahit Sıtkı için "O...benliğinin yarısı sanki daima aşık, öteki yarısı sanki daima sarhoş yaşadı."¹⁴³

140. Saba, a.g.m.,s.6.

141. Tarancı, ZM,s.102.

142. Tarancı, ENM,s.70.

143. Saba, a.g.m.,s.6.

derken ne kadar haklıdır! İnsanları, tabiatı, yaşamayı, siiri, bütün güzellikleri ölesiye seven Cahit, gerçek bir ask adamıydı. Bir insanın;

Ben ask adamıyım,
Sevmeye geldim insanları,
Gönlümle, elimle, kafamla sevmeye;
Hesapsız, karşılıksız,
Ayrılık gayrılık gözetmeden¹⁴⁴

mısralarını söyleyebilmesi için herhalde Yunusça sevgilerle sarhoş olması lâzım. Hem yalnız içkiyle değil, faziletle ve şiirle de. hatta din ile de, ask ile de sarhoş olunabileceğini söyleyen o değil midir?¹⁴⁵

"Elbette sevmeli kardeşim, ama yalnız onbeş on altı yaşındaki mahcup bakireleri mi, hayır, güzel havaları da, çocuk bahçelerini de, dağları, denizleri, ovaları, kurtları, kuzuları da, iyiliği, merhameti, fazileti ve bunun gibi bütün güzel ve insanoglunun şanını artıran hareket ve jestleri de sevmeli; yaşamanın sevmekten ibaret olduğunu kemale ermiş bir suurla idrak etmeli."¹⁴⁶

diyen de o değil midir?

"Yaşamanın Don Juanıyım"¹⁴⁷ diyecek kadar sevgilerle sarhoş Cahit'in, ömrü boyunca en çok girip çıktığı yerler meyhaneler olmuştur. Askerlik yıllarında bile;

"Haftada üç dört gece içmeden edemiyorum; her sabah "paydos" kararıyla uyandığım halde, terhisimin gecikmesi beni her akşam değilse de ekser ak-

144. CST, Bütün Şiirleri, (Haz.A.Bezirci), Can Yay., 4. Basım, ist. 1988, s. 160.

145. "Cahit Sıtkı Tarancı'nın Hasan Şimşek'e Bir Mektubu, Tarancı, 15 Mart 1987, Nr. 1, s. 9.

146. a.y.

147. Tarancı, ZM, s. 63.

samlar "Haydi Abbas" diyerek sofraya oturmayaya mecbur ediyor."¹⁴⁸

der. Halim Yağcıoğlu "Sonraları gördüğüm içki alışkanlığını kendini unutmak isteğine bağlıyorum. İçmeseydi kahrolurdu, çıldırırdı."¹⁴⁹ demektedir. Çünkü içki onun için; yiyip içmekten, gezip dolaşmaktan, çalışmaktan, uyumaktan, nefes alıp vermekten farksız hayati bir ihtiyaçtı. "İçki hakikaten bir ihtiyaçtır, bunaltıcı bir yaz gününde soyunup dökünmemiz kabildinden. insana ferahlık vadeden ve veren bir ihtiyaç."¹⁵⁰ diyordu. "Zaten böyle olmasaydı hiç Baudelaire gibi dev bir şair en güzel mensurelerinden birine "Serhoş Olunuz!" başlığını kor muydu?"¹⁵¹

Cahit'le daha ilk tanıştıkları akşam bu durumu fark eden Tanpınar da "Daha o gece Cahit'in alkole bizden çok başka türlü, bir çeşit ihtiyaçla gittiğini gördüm."¹⁵² diyerek aynı şeyi söylemiyor mu?

Asklar, can sıkıntıları, hasretler, yalnızlıklar, ıztıraplar içinde yaşayan Cahit, Baküs'ün sadık ve devamlı müşterilerindendir. İçkiyi fazla kaçırdığı akşamlar, onu yığılıverdiği kaldırımlardan evine taşıyan hep vefakâr dostlarıdır. İçkiyi büsbütün bırakmak değil ama hiç değilse azaltmak yolunda arkadaşlarına verdiği vaadler daima boşa çıkar. Babasının Firuzaga'daki apartman dairesinden ayrılıp bir pansiyona yer-

148. Tarancı. ZM, s.200.

149. H.Yağcıoğlu, "CST". Çağrı, Nisan 1965, Nr.87, s.4.

150. "Cahit Sıtkı Tarancı'nın Hasan Şimşek'e Mektubu", a.y.

151. a.y.

152. Tanpınar, a.g.m.

leşmesi ve orada "Garip Kişi" şiirinde anlattığı garip kişiliğe bürünmesi de bu içki alışkanlığı sebebiyledir.

"Cahit, tam istediği yerde, Beyoğlu'nun göbeğinde bir pansiyon bulmuştu. Bugün, bir kösesinde Kitapsaray'ın bulunduğu genişçe sokakta çok gitmeden sağda, eski, sağlam bir yapı, demir bir kapı, merdiveni çıkar çıkmaz, yani zemin katından sonra ilk kat. Büyük çift kanatlı bir kapıdan girilince, yüksek tavanlı bir oda. Karşıya gelen cumba. Solda kar-yola; sağda, yüksek, kendinden aynalı, konsol nevinden mobilya. Losluğa göz alısınca, cumbanın içinde minderin üstünde, yarısından çoğu içilmiş bir rakı şişesiyle, yarısından çoğu okunmuş Fransızca bir şiir kitabı ve... daha Otuz Beş Yaş şiirini yazmamış Cahit'in, meğer yarısından ne kadar çoğu yaşanmış ömrü... Ne cabuk unutuvermişti o mektupta yazdıklarını!.. Hani, İstanbul'da, o da ancak benim hatırım için bir kaç duble bira içecekti. Hani bir daha "kendini kaybedercesine" sarhoş olmaya-caktı. Kendini kaybettiğini kabul etmek istemiyordu ki!.. Kaç meyhaneye uğramış, kaç meyhaneciyle, kaç garsonla merhabalaşmış bulunduğumuz, Cahit, kim bilir ne kadar içmiş ki, artık ayakta duramaz hale gelmiş olduğu halde, onu, ne nasıl tutacaksa bir türlü tutmuyordu. Ben demin anlattığım pansiyonuna götürmeğe çalışırken, o, mağazaların inik kenpenklerinin dibine oturu oturuveriyor, ısrarla, inatla "tutmadı" diyordu. Çöktüğü yerden kaldırmağa uğraşırken, tırnaklarını -hani benim hatırım!- avuçlarıma geçiriyor, yalnız bir tek kelime bilirmişçesine tekrarlıyordu: "tutmadı". Onu bin güçlkle odasına çıkarıp yatağına yatırıyor, oradan kalbim paramparça ayrılıyordum." ¹⁵³

diyen Ziya Osman gibi onun bu haline üzülen başka dostları, arkadaşları da vardı.

Füruzan Hüsrev Tökin şunları söylüyor:

"İçki dönüşü kaç defa Cahit'i ya güzel bir gecede veya karlı gecelerde evine götürmüşümdür. İste bu gecelerde Cahit öyle güzel seyler anlatırdı ki. Bazen kaldırımın kenarına oturur, saatlerce münakaşa ederdik." ¹⁵⁴

153. Saba, a.g.m., s.9.

154. F.Hüsrev Tekin, "Öldü, Ölümünden Birseyler Umarak", Yeditepe, 15 Kasım 1956, ss.1-7.

Sabahattin Kudret'in Şu cümleleri, Cahit'in bu tutkusunu ve içki masalarında ne aradığını, ne bulduğunu bize açıkça gösteriyor:

"Yaşamayı bir kadehin karşısında şiir düşünmek, şiir söylemek, şiirden konuşmakla geçti. Otuz yıla yakın bir zaman, bu her akşam saat dörtten, beşten gece yarılara kadar böyle sürdü gitti. Değişen sadece şehirler, semtler, dostları, arkadaşları olmuştur. Yaşayışının düzeni, şiire karşı katıksız tutkusunu başlattığı gibi kaldı. Rahatça açılacak bir dost, bir insan, şiir sözü etmek ya da yeni bir şiirinizi okumak için güvendiğiniz bir şair ararsanız, sayet aynı şehirdeyseniz bilirdiniz ki, gecenin hangi saatinde olursa olsun, yeri belli, hemen bulabileceğiniz, dostluğun, şiirin nöbetini hiç kaytarmadan tutan bir Cahit Sıtkı vardır. Böylece otuz yıla yakın bir zaman, insanca, şairce bir açılışa hazır, dakika kaybetmeksizin havanıza uyabilecek durumda, bir meyhane masasında, çoğu kere camın önünde, gözleri caddeye çevrili dost, şair bekledi. İçki, dostlukla şiirin içinde eridiği bir havaydı onun için."

Evet, Cahit aradığı şiir ve dostluk atmosferini, ancak bu içki masalarında buluyordu. Daha Mülkiye öğrencisi olduğu yıllarda kendisini bu cazibeli havaya nasıl kaptırdığını Saba şöyle anlatır:

"O akşam üstü izinlerinde, yokuş aşağı kolayca iniveren Beşiktaş; hemen oracıkta, çarşı içindeki meyhanelerden taşan, alkol kokulu, ılık, sonunda paltomuzu çıkartıp meyhaneciye rehin bırakmaya mecbur edici olsa bile kimin umurunda, simdilik yakamıza yapışmakla kalmış o dayanılmaz hava; sonra, hafta izinlerinde, Beyoğlu'nun, daha büyük dostlarla kadeh tokuşturulan büyük meyhaneleri, bütün bunlar, sınıf dönmelere mal olmakta gecikmemiştii. Ona, böyle Beyoğlu gecelerinden birinde rastlamış, Cumhuriyet gazetesinden, beyoğlu'nda oturan bir arkadaşım, ertesi sabah, bana, Cahit'in kendisini önünden geçmekte olduğu meyhaneye davet etti-

gini, içerdeki daha başka arkadaşlara katıldığını, bu arkadaşların nihayet tam bir dostlar kadrosu teşkil etmesiyle, Cahit'in ikide bir coşup "seul Ziya nous manque" diye haykırdığını anlıyordu. Demek, böyle gecelerde, dost canlısı arkadaşımın bir eksigi ben oluyordum ve o bundan yakınıyordu." ¹⁵⁴

Ziya Osman, sabahattin Kudret'in yukarıda zikrettiğimiz

"İçki, dostlukla siirin içinde eridiği bir havaydı onun için" sözünü teyid edici mahiyette olmak üzere;

"İçki bahsine dokunmuşken, Cahit'in rakıyı ve daha başka şeyleri, kendi sözüyle, "hayatı daha kesif yaşamak" için, hep siir adına ve uğruna içtiğine işaret edeyim." ¹⁵⁷

der. Ayhan Hünalp de bu durumu şu şekilde dile getirir:

"Ankara'da sabahları kızılây'a çıkanlar, trenkotlu Kısa boylu ve tin tin yürüyen genç bir adamın. Yenisehir Eczanesinin bitişindeki meyhaneye girip ayak üstü aç karnına iki kadeh votka attığını sonradan Çalışma Vekâleti'ndeki işine gittiğini görürlerdi. O zamanlar çiçeği burnunda bir fakülte talebesiydim. Çantam elimde ona her rastlayışında "İçme ağabey" derdim. O kara yüzüyle, sevgi taşan gözleriyle yüzüme bakıp "Senin aklın ermez. İçe içe, öle öle yazılır." derdi." ¹⁵⁸

Şairlerin itibar görmediği bir cemiyet içinde Cahit'in nasıl bir ıztırapla kıvrandığını Necati Cumalı şöyle dile getirir:

"Bir şaire yakışan yavaş yavaş intihar etmektir." Cümlesini tekrarları arasında bir kere daha. Ben şairim diyordu. Mütercim değilim. Orhan da memur olamaz. Böyle, olduğumuz gibi, yaptığımız işle yaşamamıza yer vermeyenlere karşı başka şey gelmez elimizden. yapacağımız en iyi şey yavaş

156. Saba, a.g.m.,s.5.

157. a.y.

158. Ayhan Hünalp, "İyi ve Hüzünlü Günlerin Şairi Tarancı Öldü", Yenilik, 1 Kasım 1956, ss.3-7.

yavaş intihar etmektir!"¹⁵⁹

Yaşar Nabi de Tarancı için şunları söyler:

"Elbette hepimiz gibi bir insandı. Yaşamayı sevdi, yaşamanın tadını arttıran sarhosluğu, o sarhosluğu veren her şeyi sevdi; dünya nimetlerinin her çeşidini sevdi, insanları sevdi, insanların dişilerini daha çok sevdi. Ama hepsinin üstünde, çok üstünde siiri sevdi. Denebilir ki onun için yaşadı, onun uğrunda öldü. İçki düşkünlüğünün bile daha keskin, daha yoğun duyarak daha iyi şiirler yazmak için bir vasıta olduğunu söyleyen Ziya Osman kardesimiz haksız değildir."¹⁶⁰

Bir mektubunda Ziya Osman'a;

"Akşamcı şiirinde, rakı içmekteki hakiki sebebin nağmesini bulacaksın. Rakı içen ve bu kahrolası ihtiyacı duyan bir insan olmadığı için bu şiiri tadabileceğini pek zannetmiyorum."¹⁶¹

derken Yaşar Nabi'nin "içki düşkünlüğünün daha keskin, daha yoğun duyarak, daha iyi şiirler yazmak için bir vasıta olduğu" düşüncesini adeta teyid ediyordu.

5. Ölüm Korkusu ve Yaşama Sevinci

"Ölüm, hepimizin titreyerek düşündüğümüz, düşünmekten korktuğumuz, her geçen günle bize yaklaştıkça heybeti artan ölüm"¹⁶² Shakespeare'in "Olmak ya da olmamak" dediği kaçınılmaz gerçek! Çoğu insanlar gibi Cahit Sıtkı da "Hep bu alın

159. Necati Cumalı, "Şiirin Diyeti", Varlık, 15 Mart 1957, Nr.450, .8.

160. Yaşar Nabi, "Örnek Sair", Varlık, 15 Kasım 1956, Nr. 442, s.3.

161. Tarancı, ZM.s.156.

162. Yaşar Nabi, "Cahit Sıtkı'nın Şiiri ve Kisiligi", Varlık, Aralık 1971, Nr.771, s.6.

yazısı sonun tasası içinde yaşadı ve yaşadığına dair kendisinden bir şeyler kalmasını istedi."¹⁶³ Daha lise öğrencisi iken babasına yazdığı mektupta şöyle demişti:

"Babacığım hayatta muvaffakiyet, yalnız aç kalmakta değildir. Asıl muvaffakiyet, göçüp gittikten sonra ardında bir eser bırakmaktır... Bu eseri meydana getirmek için saadeti memnu telakki etmeli.. Benim de çizilmiş bir mefkurem vardır. Ben, her şeyden evvel, yaşamış olduğuma delil olmak için bir eser meydana getireceğim."¹⁶⁴

Yaşar Nabi, Cahit'in edebiyatımızda eriştiği mevki, bu pek genc yaşta verdiği karara bütün hayatınca sadık kalarak bu uğurda her şeyi feda etmiş olmasına borçlu görür.¹⁶⁵

Cahit, eserlerinde nedense romantik şiirin temel unsurlarından olan aşk, tabiat ve ölüm temlerine geniş yer vermişti. Ölüme dair söylediği nice unutulmaz mısralar onun, edebiyatımızda bir ölüm şairi olarak tanınmasına yol açmıştı. "Ölüm" kelimesini bu kadar çok terennüm etmesi, ölümden korktuğu icindisi şüphesiz.

"Ne kadar da korkuyordu yavrucuk ölümden! Evet yavrucuk... Çünkü o, bu ölüm bahsinde tam bir yavrucuktu; bir yavrucuğun cinden, periden, karanlıktan korkması kadar samimi, içten gelen, titreyen ve titreten bir korku içindeydi. En güzel, en muvaffak şiirlerinde hep bu ölüm korkusu, ölüm konusu işlenmiş veya hiç olmazsa bir köşeden başını çıkarıp görünmüştür."¹⁶⁶

diyor Muhtar Körükçü.

163. Yaşar Nabi Nayır, a.g.m.,s.6.

164. Tarancı, ENM,s.90.

165. Yaşar Nabi Nayır, a.g.m.,s.6.

166. Muhtar Körükçü, "Cahit Sıtkı Tarancı için". Varlık, 1 Kasım 1956, Nr.441,s.10.

ölüm korkusunun Cahit'in yüreğine kök salması, ta çocukluk yıllarına dayanır:

Cahit, bir gün Beşiktaş'ta her mezarın içini görüyormuşçasına pencereleri Abbasğa Mezarlığına bakan Madam Mari pansiyonunun bekâr odasında ölümle bu kadar içli dışlı oluşunu soran dostlarını tohum sebeple tanıştıırıyordu:

"Diyarbakır'da bir yaz gecesi bir türlü uyuyamamıştım. Dört beş yaşında var yokum. Durmadan ağlarmışım ve annemin oksamaları yatıştırma gayretleri kâr etmezmiş. Nihayet günün yorgunluğunu on, onbeş misli ağırlaştırıran huysuzluğuma karşısında babam yerinden fırladığı gibi beni yatağımdan kapmış ve pencereden görünen siyah uçuruma doğru uzatarak: Şunu atayım da kurtulayım, demis. Tabii bu, yorgunluktan bitab düşen insanın, kâr etmeyen oksama ve yatıştırma gayretlerinin yerine koymayı düşündüğü, sadece bir korkutmadan başka bir şey değil. Fakat, ben babamın elleri arasında havalandırılıp pencerenin dibindeki kara boşluğu görür görmez ölümle karşılaşır gibi oldum. O boşluk, o yokluk ölümün kendisi gibi geldi bana."¹⁶⁷

Penceresi Abbasğa Mezarlığı'na bakan Madam Mari pansiyonunda uzun süre kalmış olması, Vecdi Bürün'ün dediği gibi "her mezarın içini görecek derecede mezarlığa yakın olması" da herhalde onun her an ölümü düşünmesinde, ölümü bir phobie haline getirmesinde rol oynamıştır.

"Arkamda bıraktığım senelerin adedi fazlalastıkça ölüm korkusu da büyüyor. Ben yirmi üç yaşına girdim...Nasıl inanayım?"¹⁶⁸

dediğine bakılırsa, geçen seneler onun korkularını büyütmektedir.

Cahit'i bu acı gerçeğe yüz yüze getiren hadiselerden

167. Vecdi Bürün, "Cahit Sıtkı Tarancı", Türk Düşüncesi, Nr.6(34),s.7 vd.

168. Tarancı, ENM,s.55.

biri de çevresindeki insanların kaybıdır. Daha talebelik yıllarında bir arkadaşının ölümünden duyduğu teessürü kızkardeşi Nihal'e yazdığı bir mektupta şöyle dile getiriyor:

"Bugün karanlıklar içindeyim Nihal Abla...Galatasaray'dan beraber mezun olduğumuz bir arkadaşı bir saat evvel Eyüp sırtlarında gömdük...Düşün, Mühendis'in üçüncü sınıfında,yirmiiki yaşında.Bahar gibi neseli ve portakal bahçeleri gibi sarışın bir çocuk..ölümü düşündüğüm vakit zıvanadan çıkıyorum..ölümsüz bir hayat yok mu acaba? Sonu olmayan bir şey, ne kadar güzel olurdu!.."149

"Otuz Bes Yas" şiirinde;

Hayata beraber başladığımız
Dostlarla da yollar ayrıldı bir bir.

diye hayıflanmasına sebep yine bu kayıplar değil midir?

Cahit Sıtkı ve nesli kan ve barut kokuları içinde gözlerini dünyaya açar.Ard arda gelen herplerin yıkıcı tesirlerine maruz kalarak yaşarlar. Balkan Harbi, I.Dünya Harbi, İstiklâl Savaşı ve II.Dünya Harbi felâketlerine maruz kalan bir dünyada açlıklar, sefaletler, ölümler yaşanırken Cahit'in bunlardan müteessir olmaması elbette düşünülemezdi. Yaşadığı devrin tarihî realiteleri de onu hep ölüm gerçeği ile yüzyüze getirmisti.

Cahit Sıtkı'nın en çok sevdiği şâir olan Baudelaire'in şiirlerinde ölüm temine oldukça geniş yer vermesi de Cahit'in ölüm duygusunu mizacının önemli bir unsuru haline getirmesinde rol oynamıştır denilebilir. Esasen;

"...Her iki şâirin de hayat anlayışlarından tutun da aşkları, nefretleri, hastalıkları, hastalık belirttileri, ölüm yaşlarında görülen benzerlik- bir tesadüf eseri olsa bile- insanı düşündürmektedir."¹⁷⁰

Pek çok yazar, şâir, eleştirmeci Cahit'in ölüm korkusunun biraz da yaşamaya olan aşırı sevgisinden ileri geldiği düşüncesinde birleşmiş gibidirler:

"Yaşama sevincini, bulvarlarıyla, kahveleriyle, müzeleri, sanat eserleri, şâirleri, kadınları ve içkileriyle tam istediği gibi, tam şâirce duyduğu Paris'te başladı; derken gittikçe yaklaşılan o insan, hayat, saadet düşmanı harble birlikte ölüm korkusunu da olanca acılığıyla tadıyor; böylece hayatı, üstelik ölümü, hiç bir içkinin duyuramayacağı kadar kesif duyarak, ne diyeyim tam Cahit Sıtkı olarak yazıyordu o mısraları..."¹⁷¹

diyor Ziya Osman ve Cahit'in kendisine yazdığı bir mektupta;

"Cruel bir enthousiasme icindeyim. Bugün yarın ölmek pek mümkün. Tayyare bombardımanları başladı. Ölmeden evvel kurtiarımı dökmek istiyorum. Yaşamamın Don Juan'ıyım; hayatı, her şeyiyle, çok, ama pek çok seviyorum. Bu akşam tam olarak terennüm etmeden gümbürdeyip gidersek çok yanacağım. Ziyacığım, çok!"¹⁷²

dediğini ilâve ediyor.

Gerçekten de Cahit Sıtkı için hayat, tatlı bir rüya, güzel bir şiirden farksızdır. Bu rüyanın, bu şiirin bitecek olması onu korkutur. "Şu üç bes günlük, bir kaç mısralık ömrümüzü iyi geçirmeğe bakalım; nasılsa şiir bitecek ve öleceğiz."¹⁷³ demesi bunun için. Sanki, ölümün pek erken geleceğini biliyormuşçasına bir aceleyle, bel bağladığı tepelerden

170. Behçet Dedeoğlu, "Cahit Sıtkı ve Baudelaire'de Ölüm Temi", Çağrı, 15 Kasım 1968, C.12,Nr.130,s.4.

171. Saba, a.g.m.

172. a.y.

173. Tarancı, ZM,s.191.

gün, bir daha doğmayabilir endişesiyle yaşamaya dört elle sarılır.

"Şu içinde yaşadığımız kör, topal dünya, her şeyiyle başını döndürüyordu onun. Gerçi kavgaları, gürültüleri, savaşları ve onların yarattığı sayısız acıları, dertleri, mutsuzlukları vardı dünyanın. Ama şu gökyüzü vardı ya masmavi, "kanat seslerinde ilk uçtukları günün altın sevinci ısıldayan" kuşlar vardı ya, şu dere vardı akan sırıl sırıl, şu yelken enginde çırpınan, şu türkü tadına doyumlanmayan, şu insanlar vardı ya insanlar, evlerine bir somun ekmeği götürmek için koşuşan şu insanlar ve onların arasında gencecik bir kız, sen kahkahalar atan, şu kadeh vardı ya bir bileyi taşı gibi duygularımızı keskinleştiren, yaşama sevincimizi şiir mayasıyla kabartarak hamur eden, nasıl tutkun olmazdı göz açıp kapayırsa bu süre içinde görünüp kaybolan bu düşe. Bu mutluluğu dile getirip insan kardeşlerine daha derinden duyurmak için nasıl çırpınmazdı ömrü boyunca?"¹⁷⁴

"Güneşi, denizi, semayı, ağaçları seyretmek kadar hoş bir şey yok... İnsan tabiatın bu mükemmeliyeti karşısında küçüklüğünü duyuyor ve kızarıyor... Fakat elimizden ne gelir? Hiç düşünmemek, sadece koklamak, emmek, teneffüs etmek, seyretmek bize kâfi bir saadet vermiyor mu? Ve biz niçin bu kadar muhteris oluyoruz? Mavi bir sema, gülümseyen bir güneş; bahar manzarası dallar ve üstlerinde sarkı söyleyen kuşlar... Hayatın tabii ve her günkü munis gürültüsü, bunlar bize kâfi gelmelidir... Biz her geçen dakikamızı iyi geçirmiş olmalıyız. Her dakikamıza, ebediyet sığdırabilmeliyiz.. Bunu muhakkak yapabilmeliyiz... Yoksa yaşamının sonsuzluğunu anlıyoruz diyemeyiz..."¹⁷⁵

ve;

"Ziyacığım, hayatı sevmekle geçiyor ömrüm, az daha gençliğim diyecektim, gene de diyebilirim, zira yaş oldu otuz. Desene ki, Dante gibi ortasındayız ömrün. Fakat bu an ne güzel! Bu kahve, bu aperitif, karşı masada gülümseyen midinette, annem (görüyorsun ki sıra gözetmeden, rastgele söylüyorum), sen, Beşiktaş'taki vefasız fakat gene de

174. Yaşar Nabi Nayır, "Cahit Sıtkı'nın Siiri ve Kisiliği", Varlık, Aralık 1975, Nr.771, s.5.

175. Tarancı. ENM, s.57.

sevgili sevgilim, siir istahım ve daha bir sürü nimetler! Hakikaten Hamid'in hakkı var: 'Nüsha-i saniyesi yoktur bu dünyanın' ve öldüğümüzde muhakkak ki "C'était le temps inoubliable ou nous étions sur la Terre" (o yeryüzünde olduğumuz unutulmaz zamanlardaydı) diyeceğiz."¹⁷⁶

diyordu.

Ölmek varsa günün birinde gayrı,
Göz nuru, el emeği, alın teri
Yaşadığım iyi kötü günleri
Değışmem hiç bir cennet masalına

derken hayata nihilist bir gözle bakıyordu.

Mehmet Kaplan'ın da bir yazısında işaret ettiği gibi "Sürekli ölüm duygusu, Cahit Sıtkı'ya hayatın en basit hadiselerini dahi harikulade gösterir."¹⁷⁷ Fakat o yine Mehmet Kaplan'ın ifadesiyle;

"Düşüncelerine hakim olan ölüm temi dolayısıyla daha ziyade kendi ızdırabı içine kapalı, metafizik seviyeye yükselemeyen, dünya ile boşluk arasına sıkışmış, hayata kosmak isteyen fakat ondan tam istediğini alamayan bir insandı."¹⁷⁸

Cahit Sıtkı'nın eserine de büyük ölçüde yansımış olan bu ölüm korkusu ve yaşama sevgisini en iyi ifade eden sözlerden biri Cahit Tanyol'a aittir:

"Cahit Sıtkı , dünyayı emsalsiz lezzetleriyle yüklü büyüğü bir ağac gibi hissedirdi; ve kendisini bu ağacın dallarına yapışmış, karanlık bir uçurumda sarkar görürdü."¹⁷⁹

176. Tarancı. ZM.s.53.

177. Mehmet Kaplan, Edebiyatımızın İçinden.s.188.

178. a.y.

179. Cahit Tanyol, "Cahit Sıtkı İçin", Yeditepe, 15 Kasım 1956,Nr.119,s.6.

6. Yalnızlığı

"Bense hep istemediğim hayatı yaşıya yaşıya istediğim hayatın nasıl bir şey olduğunu unuttum gitti. Yarınım dair hiçbir şey bilmiyorum. Üstüne eğildiğim mühim bir mazim de yok. Sürekli hüzneler, dertler, sıkıntılar, hüsranslar arasında perakende saadetleri, tesadüfî vuslatları hayal meyal hatırlıyorum."¹⁸⁰

Bu satırlar, Cahit'in yaşadığı kısacık ömrün bir hülâsası olarak alınabilir. Zahir Güvemli de bir yazısında;

"Ben sevgili kardeşim Cahit Sıtkı'nın gerçekten mesut olduğu, uzun süreli bir saadet yaşadığı son Ankara devrine pek katılamadım. Ama eski deyimle ilcaî (impulsif) nese infilâkleri dışında, daima alnının kırıştığını, herşeyi gayet ciddiye aldığını ve bir türlü rahat etmediğini çok yakından bilirim."¹⁸¹

demek suretiyle Cahit'in anlık saadetlerin dışında daima muztarip yaşadığına dikkat çeker.

Cahit'i böylesine muztarip yaşatan sebeplerden biri de içindeki derin yalnızlık duygusudur. Daha çocuk yaşta Diyarbakır'daki aile ocağından ayrılarak öğrenimi için İstanbul'a giden Cahit, bu duyguyu daha o zamanlarda tadar. Ömrünün büyük bir kısmı pansiyonlarda, bekâr odalarında geçer. Zaman zaman hayatın tabii akışına uyarak sevdiği arkadaşlarından, dostlarından ayrılmak zorunda kalır.

"Kendimi bildim bileli gurbet ve hasret peşimi bırakmıyor. Silanın nasıl bir cennet, vuslatın ne çeşit bir saadet olduğunu yalnız hayal etmekle sürdüğüm ömrün daha fazla uzamasına mani olmak biraz da hakkımdır sanırım."¹⁸²

180. Tarancı, ZM,s.148.

181. Zahir Güvemli, "Cahit'in İstirabı Yalnızlıktı", Varlık 1 Aralık 1956,Nr.443,s.10.

182. Tarancı, ZM.s.121.

der ama, o kadar arzu etmesine rağmen evlenip bir yuva kurması da hayli gecikir. Bütün bunlar, onun hassas kalbindeki yalnızlık duygusunu besler ve kuvvetlendirir. "Yalnızlık", "Yalnızlığa Dair", "Yalnızlığımız", "Yalnızlık Macerası", "Robenson" adlı şiirleri dışında daha pek çok şiirinde yalnızlıktan söz etmesi bu yüzdendir.

Şu satırlardan anlaşılacağı üzere Cahit Sıtkı'nın yalnızlığı bu derece kuvvetle hissetmesinde inanclarını yitirmiş olmasının da rolü olmuştur:

"Bakın şu Otuz Beş Yaş kitabına...Ne kadar çok yazmıştır yalnızlığa dair. Yalnızlıktan ve ölümden bahsetmediği şiiri azdır. Hayata sarılışı, hayatın nesini yaşamak isteyişi, hep o kendini tek başına hissetmektedir. Koskoca dünya içinde, sevdikleri ortasında, yemyeşil dallar, masmavi gökler arasında, o tek basıyordu. Bütün büyük sanatkarlar gibi o da büyük yükün altındaydı; kendi yükünün... Çünkü, ruhuna teselli kaynağı olacak inancını kaybetmişti. Bunu "Bugün Cuma"da: "O zaman inandığım gibi. Sahiden öbür dünya varsa eğer..." mısralarıyla açıklıyor."¹⁸³

Halim Yağcıoğlu da onun yalnızlığını şu sözlerle dile getiriyor:

"Tarancı'nın şiirlerini daha bir dikkatle okuduğum zamanlar, onda, Ahmet Haşim gibi, kırık, küskün, çileli bir ruhun yükü altında ezilmiş acılı bir insanın yankılarını buldum. Anlaşılmamanın belki de sevilmemenin yankılarıydı bunlar. Onu hiçbir şeyler avutmuyordu. Yalnızdı. Tanrı gibi büyüklüğü içinde yapayalnızdı. Verlaine'nin, Baudelaire'in yalnızlığıydı bu."¹⁸⁴

183. Zahir Güvemli, a.g.m.

184. Halim Yağcıoğlu, "Cahit Sıtkı Tarancı", Çağrı, Nisan 1965, Nr.87, s.4.

7. Arkadaşlığı ve Dostluğu

"Düşman gelir dost gider kapımızı çalanlar!"¹⁸⁵ diyen Cahit Sıtkı'nın herhangi bir menfaat hesabına dayanmayan, hiç bir karşılık gözetilmeksizin ömür boyu yaşatılacak, güvenilir dostlukları, arkadaşlıkları sürdürmeye açık bir mizacı vardı. "Ziya'ya Mektuplar", edebiyatımızda bir örneği daha gösterilemeyecek böylesi bir dostluk ve arkadaşlık âbidesidir.

Ziya Osman bu mektuplar için sunuları söyler:

"Bu mektuplar artık, sınıf, sanat, her türlü arkadaşlığı ispatlamak, sonra da bu arkadaşlığın en sağlam belgeleri olarak kalmak üzere birbirini kovalayacaktı. Cahit, o mektuplarda, emellerini, ümitlerini, sanat ihtirasını (ondaki şiir ihtiyacı aşktan çok üstün olduğu için bu kelimeyi kullanıyorum) açığa vuruyor; sır sayılıp gizlenecek taraflarını bile saklamıyor, içini, belki kardeşine dökeceğinden çok banna döküyordu. Yeniden, tarih sırasıyla okuduğum o mektuplarda Cahit'i, aynı sırada olduğumuzdan çok daha yanibaşımda, başucumda, sanatımın saadetimin üstüne titrer duydum. Lisede, sınıfta kalmamam için kopye vermeğe uğraştığı gibi, şimdi de sanat alanında başkalarından geri kalmamam için, henüz yayınlanmamış şiirlerime, okuyucu arasına çıkmadan çekidüzen vermeye çalışıyordu. Artık, ben de onun iyi riyaşiyeci olmadığı nisbette, iyi şâir olduğunı bildiğimden, teklif ettiği mısraları hemen hemen gözü kapalı kabul ediyordum. Geçen Zaman'ı ne vakit açsam, onun, bu dost ilgisine mısra mısra rastlarım."¹⁸⁶

Cahit Sıtkı da arkadaşının kendisine kardeşinden daha yakın olduğundan bahisle şöyle diyecektir:

"Demin, belki de sana tanıtmış olduğum, kardeşim Halit'e -ki Sapanca'da topçu teğmenidir- bir tebrik mektubu yazdım, kerata evlenmiş de haberim

185. Tarancı, ZM, s.136.

186. Saba, a.g.m., s.8.

yok; ancak annemin son mektubundan öğrendim. Bir de seni düşünüyorum, değil evlenmek gibi hayatî bir teşebbüsten, en küçük tasavvurlarından, sevinçlerinden, üzüntülerinden bile beni haberdar ediyorsun.

Vive l'Amitié! (Yaşasın dostluk)

Hele sıhhatim hakkındaki endişelerin bende Zero Ağa kadar diyelim, Victor Hugo kadar yaşamak arzusu uyardırıyor."¹⁸⁷

Arkadaşının siirdeki geleceğini, kendi geleceğinden farklı görmeyen Cahit, arkadaşına;

"Hep canını sıkacak şeyler söyledim. Fakat ne yaparsın, amitlé oblige! (Dostluk bunu gerektiriyor!)"¹⁸⁸

diyecek kadar açık sözlü;

"Bu mektubun edasında, ben farkında olmadan, nasihat yollu bir şey sezersen kusura bakma, böyle bir şey katiyen aklımdan geçmez. Benimki sadece dostane bir hasbihal; nitekim ben de senin bir çok tenkitlerinden istifade etmiş değil miyim? Bilhassa ilk zamanlarımda."¹⁸⁹

diyecek kadar da naziktir.

Bir mektubunda da;

"Ziyacığım, yaşamakla ölmek arasında ter döken bir adam olduğumu ve bir çok defalar ölüme teslim olmaya kadar gittiğimi yakından bilirsin. Her seferinde beni eteğimden tutup geri çeken mukaddes "el" in parmaklarından biri de sen olduğuna gene bugün burada itiraf edeceğim. Hayata her dönüşüm biraz da senin eserin olmuştur, zaten ben, seni tanıdıktan ve sana hayran olduktan sonra, derbederliğim, içki ibtilâm ve vurdumduymazlığım haric, şiir askımla, siirlerimle, açık gönüllülüğümle ve çok veya az mevcut bütün meziyetlerimle intégrelement (mutlak surette) senin eserin değil miyim?"¹⁹⁰

derken, şahsiyetinin bütün iyi taraflarını dostuna borçlu olduğunu söyler.

187. Tarancı, ZM, s.160.

188. a.e., s.164.

189. a.y.

190. a.e., s.49.

Cahit Sıtkı için arkadaşlık, aynı yolda yürüyüp, hayatın bütün manialarını birlikte aşmak demektir. Su satırlar onun derslerden, imtihanlardan yana canı yanık olan arkadaşına nasıl cesaret ve ümit vermeğe çalıştığını gösteriyor:

"Çalış, Ziyacığım, çalış! Arkadaşına nümune olmayı bir saadet bil!.. Ben de arkadaşlığını hak etmek için, hak etmişsem eğer, onu daima muhafaza etmek için çalışacağım ve ikmal imtihanı günü geldiğimiz yol gibi dönüste de yolumuz aynı olacak Ziya! Yani muvaffakiyet, muvaffakiyetsizlik gibi ayrı ayrı yollarda yürümeyeceğiz.. Ümit geçidinden geçerek, Del-
leo ve Bayen eskiyelerinin elinden kaçmaya muvaffak olarak, asıl muvaffakiyet sosesine çıkacağız. Sim-
diden o sosede yürüyoruz kanaatindeyim."¹⁹¹

Cahit, bu dostluğu sadece "Sen" kendisine o kadar inandığım adamlardan birisin ki, aleyhimde olan fikirlerinin bile benim için kıymeti vardır."¹⁹² dediği Ziya Osman'a değil, kendi nesli içinde hemen herkese göstermek ister.

"Peyami'yle Necip'in er geç tutusacaklarını, kapı-sacaklarını sana bir kaç yıl evvel söylediğimi hatırlarsın. Bunda Necip'in söhrete düşkünlüğü kadar Peyami'nin hasedinin de tesiri vardır. Bizim nesilde bu gibi şeylere meydan vermeyeceğiz. İstiyorum ki bizim nesil mensuplarında insan ve sanatkâr at başı yürümesini, birbirini desteklemesini bilsin. İnşallah sütü bozuk birisi çıkmaz da. Türk edebiyatında en efendi nesil olmak payesini ihraz ederiz."¹⁹³

Hased, kıskançlık, ikiyüzlülük gibi bayığı duyguların çok uzağında yaşayan Cahit, Hasan Şimsek'e yazdığı bir mektubunda şöyle der:

"Ve nihayet isterim ki Ziya, Oktay, sen ve daha bir kaç candan şâir ve dost, hep aynı şehirde

191. Tarancı, ZM, s.41.

192. a.e., s.92.

193. a.e., s.107.

olalım ve müsterek sevgilimiz -âşıkları arasına nifak, kıskançlık vesaire değil, muhabbet ve dostluk, kardeşlik tohumları saçan yegane sevgili-şiire beraberce ilân-ı aşk etmeğe ve saadet yeminlerinde bulunmağa devam edelim."¹⁹⁴

Cahit'in bu dediklerine ne ölçüde bağlı kaldığını, dost canlısı mizacını Sabahattin Kudret'in şu sözlerinde apaçık görmekteyiz:

"Yaşayışının düzeni, şiire karşı katıksız tutkusu başladığı gibi kaldı. Rahatça açılacak bir dost, bir insan, şiir sözü etmek ya da bir şiirinizi okumak için güvendiğiniz bir şâir ararsanız, sayet aynı şehirdeyseniz bilirdiniz ki gecenin hangi saatinde olursa olsun, yeri belli, hemen bulabileceğiniz, dostluğun, şiirin nöbetini hiç kaytarmadan tutan bir Cahit Sıtkı vardır. Böylece otuz yıla yakın bir zaman, insanca, şâirce bir açılışa hazır, dakika kaybetmeksizin havanıza uyabilecek durumda, bir meyhane masasında çoğu kere camın önünde, gözleri caddeye cevrili dost, şâir bekledi: İçki, dostluk ve şiirin içinde eridiği bir havaydı onun için."¹⁹⁵

Cahit için arkadaşlarının bulunmadığı yerler -o yer Paris bile olsa- bütün cazibesini yitirir:

"Meğer İstanbul'un en büyük cazibesi, istediğim zaman seni görebilmek imkânını bana bahsetmesiymiş. Paris'in bu primordial (pek önemli) cazibeden mahrumiyetine zor katlanıyorum."¹⁹⁶

demesi bunu göstermiyor mu?

Cahit Sıtkı'yı tanıyan, onunla arkadaşlığı, dostluğu bulunan kimselerin hemen hepsi, ölümü üzerine, büyük şâiri yitirmenin ötesinde eşi bulunmaz bir dostun kaybına yanmışlar, yakılmışlardır.

194. "CST'nin Hasan Simsek'e Mektubu", Tarancı, 15 Mart 1967, Nr.1, s.5.

195. S.Kudret Aksal, "Cahit Sıtkı için", Varlık, 1 Kasım 1956, Nr.441, s.11.

196. Tarancı, ZM.s.48.

İşte bunlardan bir kaçı:

"Sevgili Cahit Sıtkı, iyi şair olduğu kadar gerçek bir dost, vefalı ve alçak gönüllü bir insandı. Tanıdığım insanların da en sevimlisiydi."¹⁹⁷

"Cahit Sıtkı Tarancı'nın şahsında, Çağdas Türk Siiri hiç şüphesiz en kuvvetli temsilcilerinden birini, cemiyetimiz örnek bir insan, ben ve yakın arkadaşları, bunlarla birlikte bütün bir mektep ve meslek mazisini beraber sürükleyip götüren aziz bir dost kaybetmiş olduk."¹⁹⁸

8. Mizacının Diğer Hususiyetleri

"Hareket" adlı siiriyle bütün estetik kıymetlerin harekette toplanmış olduğunu göstermeye çalışan Cahit Sıtkı, mizac itibariyle de yürümekten, gezip dolasmaktan ve hareketten hoşlanır.

Bir göz enfeksiyonu sebebiyle bir kaç gün sırt üstü yatmak mecburiyetinde kaldığı bir sırada kızkardeşi Nihal'e yazdığı bir mektubundaki şu ifadeler bu konuda yeterli bir fikir vermektedir:

"Fakat beni asıl üzen şey dışarı çıkamamaklıgımdır...Bugün de Hidrellez olduğu için öğleden sonra mektebi tatil ettiler...Aksine hava da yağmurlu...Fakat bütün bunlara rağmen sokakta gezmek dururken yatakta yatmak doğrusu acı oluyor.

Dışarda güneş yok, hafif bir yağmur yağıyor. Fakat gündüz de keyifli. Bütün renkler insana gülüyor..Evler, ağaçlar, yollar insana kollarını açmış "Gel, gel" diyor...Şimdi ıslak kaldırımlarda

197. Sinasi Özdenoğlu, *Hisar*, Kasım 1956, C.4, Nr.73, s.5.

198. Munis Faik Ozansoy, "Cahit Sıtkı Tarancı'yı Uğurlarken". *Hisar*, Kasım 1956. C.4, Nr.73, s.3.

ayakların sarhoşluğunu düşünüyorum da içim içime sığmıyor.

...Sahiden hasta bir adamın ilk isyan eden uzuvları ayaklarıdır...Hele o hasta benim gibi gezme-ye bayılan, yaramaz ve yorulmaz bir çocuk olursa!

Son iki seneden beri beni görmediğin için yeni ve hususi zevklerim hakkında malûmatın yoktur. Geçen seneden beri gezmeğe o kadar alıştım ki! Bu âdeta bende bir iptilâ halini aldı. Hele güneşli günlerde hoca derse gelmedi mi hemen dışarı fırlıyorum. Kendimi ışığın, havanın ve renklerin içinde hissetmekten o kadar hoşlanıyorum ki! Bazı cumaları saatlerce yürüdüğüm vâkidir...Nihal Abla, ben duran değil yürüyen adamım. Bu yürüyüş ibtilâsı yalnız güneşli günlere münhasır değil...Yağmurda ve karda da dolaşmağa bayılıyorum...Artist Greta Garbo yağmurlu havalarda, sırtında muşambasıyla, elleri ceplerinde, ıslık çalarak ıslak kaldırımlarda alabildiğine yürümeyi çok severmiş...Ben de bu artistle beraberim...Hele kar yağarken gezmek,aman Nihal Abla aman, ne hoş şeydir.Hele kara ait içimde ölmez hâtıralar olduğunu söylesem bana tamamıyla hak verirsin. Şimdi düşün yatakta mihlanmış gibi kalmak, ağaçları yalnız pencereden seyredebilmek, onların o canım, o taze, o yeşil yapraklarını oksayamamak, yolların bir seccade gibi açıldığını görüp de onların üstünde yalın ayak, baş açık koşamamak, yolda yürüyen insanların arasına katılamamak, onlarla beraber olamamak. Düşün Nihal Abla, bu ne acı bir yokluktur."¹⁹⁹

"Tarancı'ya göre yaşamak hareketler toplamıdır, duran ölüdür.Kaçış temasını işleyen şiirleri grubuna bir düğüm gibi attığı Hareket şiiri, bütün bahar sarhoşluklarının, güzel havalarda sokaklara fırlayışların, aşklara açılışların sebep ve manasını açıklıyor. Yalnızlığa Dair'de şaire Can yoldaşın olmazsa olmasın/ Yalnızım diye hayıflanmayasın , dedirtip gökyüzünün, denizin, ağaçların, rüzgârın, kısaca tabiat güzelliklerinin yeterliğini kabul ettiren ruh hali, şiirin sonunda, Yalnızlık nedir göreceksin öldüğün zaman, mısraıyla Tarancı'nın çarşı pazar içinde, insanlar arasında, hareket halinde bulduğu hazzı, yani yaşamak sevincini yeniden ortaya koyar."²⁰⁰

199. Tarancı, ENM.ss.60-61.

200. Behcet Necatigil, "Tarancı'da Yaşamak". Varlık.1 Kısım 1956, Nr.441.s.14.

diyen Behçet Necatigil ne kadar haklıdır.

Birkac günlük hareketsizliğe bile tahammülü olmayan Cahit'in, kaderin zalimce bir oyunu ile meflûc bir şekilde ölüme yenik düşmesine ne demeli?.. Cahit'in bu durumu her halde halk arasında yaygın olarak kullanılan "insan korktuğuna uğrar" sözü ile izah olunabilir. "Ben duran değil yürüyen adamım" diyen zavallı Cahit Sıtkı'nın, ömrünün son senelerini tam bir hareketsizliğe mahkum olduğunu bile bile, uyanık bir suurla yaşarken çektiği azabı, kim, hangi kelimelerle ifade edebilir?

Yaşar Nabi, bir yazısında Cahit Sıtkı'nın mizacının bir başka yanına ışık tutuyor:

"Kabına sığmayan coşkun bir mizacı vardı. İçkiye de, kadına da bu coşkunluğu arttıran şeyler diye sarıldı. İyi şiir yazmak için coşmaya ihtiyacı olduğunu biliyordu. Ancak coşkun anlarında, coştuğu ölçüde yazdı. Onun için de az yazdı."²⁰⁰

Kendisi de yine bir mektubunda:

"Coşkun olmak çok iyi şeydir. Selâleleri, bahr-i muhitleri, fırtınaları, çiftlikleri sevdiğim gibi coşkun insanlara karşı da fevkalâde sempati vardır..Seni daima coşkun görmek isterim..İçlerindeki sarkının baş döndürücü ve sürükleyici ahenğiyle sarhoş olmasını bilmeyenler yaşadım demesinler..."²⁰¹

demek suretiyle iç dünyasını açığa vurur.

Cahit Sıtkı, sevdiklerine karşı daima sıcak, saf ve temiz duygular besler. Bu duyguların sevdikleri tarafından an-

200. Yaşar nabi, "Örnek Şâir", Varlık, 15 Kasım 1956, Nr. 442,s.3.

201. Tarancı, ENM.ss.46-47.

laşılmasını ister. Anlaşıldığı ölçüde mesut olur.

"Ben yalnız bir noktaya ehemmiyet veriyorum. Fakat mateessüf o noktada durduğum vakit gözlerimden yaşlar boşanıyor. Ben sevdiklerim tarafından anlaşılmak isterim. Ve böyle beni anlamamakta ısrar ve inat edilirse ben elbette taliime ağlarım."²⁰³

demesi, ayrıca:

"Ben sana bir dağ tepesindeki kar kadar beyaz, deniz dibindeki sedef kadar temiz, henüz ayak basılmamış bir orman kadar körpe ve güneş kadar büyük ve sıcak şeylerden bahsetmek isterim. Bir sürahideki suyu diğer bir sürahiye boşaltır gibi içimdekileri içine boşaltabilseydim! Sana, dışımı aksettiren fotoğrafı gönderebildiğim gibi içimi aksettiren bir fotoğrafı da bulabilseydim ve onu da sana gönderebilseydim!"²⁰⁴

diye yakınması hep bu anlaşılmamak endişesindedir.

Mehmet kaplan; Orhan Veli, Sait Faik gibi sanatçıların İstanbul'un kozmopolit havası içinde fazlaca bozulmuş olmalarına rağmen Cahit Sıtkı'da şiirle işlenmiş bir Anadolu safiyeti görür.²⁰⁵

Her şâirde olduğu gibi onda da büyük bir duygu zenginliği vardır.

"Ben istedim mi içimde bahar yaparım, istedim mi içime kar ve yağmuru yağıdırırım, istedim mi cehennemler kaynatırım, istedim mi bütün ağaçların yapraklarını döktürtürüm. Bu biraz da şâirliğin sırrıdır."²⁰⁶

Böylesi bir duygu zenginliğine malik olmayanlar her halde şâir de olamazlar.

Tanpınar da:

203. Tarancı, ENM, s.44.

204. a.e., s.55.

205. Mehmet Kaplan, Edebiyatımızın İçinden, s.193.

206. Tarancı, ENM, s.27.

"Cahit Sıtkı'da içine gömülü bir taraf vardı. Şiirimize asıl getirdiği de bu tarafıydı. Onun eseri Türkçede bütün bir mahremiyet havasıdır. Şu şartla ki, Cahit bu intinisme'i bütün insanlığa doğru genişletmesini bilmisti."²⁰⁷

derken eserle mizaç arasındaki kuvvetli bağa işaret etmektedir.

Cahit Sıtkı Ziya Osman'a yazdığı bir mektupta;

"Mütemadiyen kendimi, adımlarımı, duygularımı, düşüncelerimi, görüşlerimi tazelemek, yenilemek arzusu ve hasreti içindeyim. Benim karakteristik vasfım, zannederim, yavaş bir aşk, sevdalılık, Mecnunluk, Ferhadlık...ilh."²⁰⁸

demek suretiyle içindeki kuvvetli aşk eğilimlerini açığa vurmaktadır. Şiiri, insanları, tabiatı, kadınları, yaşamayı bir aşk derecesinde seven Cahit aşksız hiç bir şeyin olamayacağını düşünür.

"Aşksız hiç bir şey, hele sanat bahsinde hiç bir şey yapılamaz. Hatta daha ileri giderek Atatürk'ün bile bir âşık olduğunu söyleyebilirim; hakikaten o da Türklüğe ve Türkiye'ye âşıktı. Gezip dolasmakla bitiremediğimiz, dağına taşına kurban olmağa her an için hazır bulunduğumuz, dostlarımızı insanları arasından, sevgililerimizi dilberleri arasından seçtiğimiz, türkülerini dudaklarımızdan düşürmediğimiz bu canım Türkiye, bu mert ve güzel memleket Atatürk'ün yazdığı bir şidir, çizdiği bir tablo, bestelediği bir senfoni değil midir? Bir Michel Ange, bir Sinan, bir Fuzûlî, bir Tanburî Cemil de mesleklerinde aynı serdengeçtiliği göstermiş müstesna adamlar sayılmıyorlar mı? Bugünün şairi de bu ölümsüz örneklerle bakarak şiirde aynı âşıklığı, icap ederse aynı fedakârlığı şiar edinmek mecburiyetindedir, sayet letâfeti nisbetinde ebedî nağmeler çıkarmak istiyorsa sazından."²⁰⁹

207. A.H.Tanpınar, a.g.m., ss.4-5.

208. Tarancı, ZM,s.110.

209. "CST'nin Hasan Şimşek'e Bir Mektubu". Tarancı 15 Mart 1967, Nr.1.s.9.

Görülüyor ki Cahit Sıtkı, içkiyi nasıl "hayatı daha keşif yaşamak" için içtiyse, aşkı da ölümsüz şiirler yazmak için gerekli görür. İlk aşkıdan söz ederken;

"Fakat nerede Beşiktaş'taki sevgilim? Onun üzerine yoktur ve olamaz. Bu işe (yaşamak, şiir yazmak ilh.) onu sevmekle başladım, onu sevmekle bitireceğim."²¹⁰

der.

Mehmet Kaplan'ın da dediği gibi: "Cahit Sıtkı'da aile hayatına karşı derin bir hasret vardır. Sürdürdüğü bohem hayatından pek hoşnut değildir."²¹¹ Arzu ettiği evliliğin gerçekleşmesi halinde büsbütün başka bir insan olacağını, bakışından, adım atışından, mırıldandığı şiirlere kadar her şeyin değişeceğini, varlığında şimdiye kadar idrak edemediği bir müstesna ve devamlı bahar hüküm süreceğini düşünür. Nitekim öyle de olur. Geç gelen ve ancak bir kaç yıl sürebilen evlilik hayatının onu nasıl değiştirdiği, ne derece mutlu ettiği herkesçe bilinmektedir.

Cahit Sıtkı'nın annesine, babasına, kardeşlerine çok kuvvetli duygularla bağlı olduğu söylenebilir. "Evime ve Nihal'e Mektuplar"ın hemen her satırı anne, baba, kardeş sevgisinin cesitli tezahürleri ile doludur. Bunlardan bir kaçını buraya almakta yarar görüyoruz.

"...Bugünlerde altın yağmuruna tutulmuş tali'li bir adam gibiyim: bütün sevdiklerimden yani sizden, annemden, sevgili kardeşlerimden bol bol mektuplar alıyorum. Bu kadar bahtiyarlığa layık mıyım diye kendi kendime soruyorum. Hakkımda gös-

210. Tarancı, ZM.s.156.

211. M.Kaplan, Edebiyatımızın İçinden.s.93.

terilen bu teveccüh ve muhabbet beni âdeta sarhoş ediyor. Artık anlıyorum ki hayatta ickiden, aşktan başka insanı sarhoş eden çok daha kuvvetli ve ulvi şeyler varmış..."²¹²

"Kardeş. sevgili nihal, en temiz ve riya kabul etmez bakir bir sevgidir. Bu sevgiyle birbirine bağlı kimseler mesut olmağa namzettirler."²¹³

"Ana baba birdir. Allah gibi. Onların yeri dolduramaz."²¹⁴

"Seciyesinin hayranı ve takdirkârı olduğum aziz ve biricik babacığım, nasıl ki Gazi'nin Nutuk'u Türk gençliğine düstür oldu, sizin de "Benim senden pek büyük ümitlerim vardır..Bu ümitlerimin boşa çıkmamasına gayret et. hayatta her şeye gül, neseli ol, insan ol..." sözleriniz içimde doğan yeni çocuğa, yeni gence hayat alfabesi, mücadelede muvaffakiyet, dünyada saadet düsturu olacaktır...Sefkat ve muhabbeti bana her şeyden elzem sevgili ve seker anneciğim, yaşamak bütün ağırlılıyla sırtımı çöktürdüğü anlarda belimi doğrultabilmek, yeni bir hamle ile yeni bir dövüşmeye atılabilmek için mektubunuzu okuyacağım, ondaki cesaret, azim ve sebat asısı benden yeni bir kahraman yaratacaktır..."²¹⁵

"Sizi niçin severim babacığım? Babam diye mi? Beni büyütüp mektebe gönderdiğiniz, para sarf ettiğiniz için mi? Katiyen! Ben sizi mükemmel bir insan diye alkışlıyor ve size olan sevgim de hayret ve takdirle karışık çılgın ve makul bir histir.Ben sizi mefkûremin yaratılabileceği tam manasıyla bir insan diye seviyorum."²¹⁶

"Ben babamı çok ama pekçok severim.bilhassa insan mezziyetlerine hayranımdır."²¹⁷

Seni nasıl sevmeyeyim, göklere, dağlara, denizlere, etrafımı saran her muazzam ve korkunç şeye, herkese nasıl bağırmayayım ki Nihal adlı bir kardeşim vardır...Meğer ben ne bahtiyarmışım da farkında değilmişim! Şimdi ne sefil bir mahlûk olduğumu anlıyorum. Beni düşünen, beni seven, benim yaralarımı sarmağa koşan annem, babam, kardeşlerim ve hele sen varken,

212. Tarancı, ENM,s.27.

213. a.e.,s.12.

214. a.e.,s.133.

215. a.e.,s.89.

216. a.e.,s.8.

217. Tarancı, ZM.s.167.

benim felâketten bahsedişim, görüyorum ki çok ba-
yağı, çok gülünc ve çok acıklıdır..."²¹⁸

"Bana öyle geliyor ki meziyetlerim -varsa eğer-
anne ve babadan geldiği kadar da senden geliyor.
Yani bütün temiz düşüncelerim, beyaz duygularım
hep sana ait; beni manen zengin yapan da sen de-
gil misin Nihalciğim?"²¹⁹

"İçine gireceğim hayat yolunda korkum yok..Bana
muzafferiyet ve saadet ufuklarını gösteren ve
her adımında beni tesci etmesini bilen kıymetli
bir rehber olduktan sonra, sonsuz sefkat ve mu-
habbetini bana peskes çeken emsalsiz bir kadına:
"Anneciğim" dedikten sonra niçin korkayım? Kor-
karsam bu korkaklığım, beceriksizliğime, korkak-
lığımıza hamledilebilir."²²⁰

Cahit Sıtkı'nın anne, baba ve kardeş gibi yakınlarına
duyduğu sevgiyi, onlardan aldığı manevi gücü ve teselliği i-
fade eden daha pek çok sözler mevcuttur. Ancak bunların ta-
mamını buraya almayı gereksiz görüyoruz.

Cahit Sıtkı, edebiyatın şiir dışındaki türlerine olduğu
kadar güzel sanatların diğer çeşitlerine de ilgi duymaktadır.
Mektuplarında okumaktan hoşlandığına dair ibareler vardır.
Kardeşlerine sık sık okumaları tavsiyesinde bulunduğu görülü-
yor. Bir mektubunda kızkardeşi Nihal'e:

"Bir kitap aldım. Dar Kapı. Fransızcadan tercüme
edilmiştir. Çok güzel bir kitaptır...Bu kitabı pür
dikkatle okumanı tavsiye ederim. Çok istifade ede-
ceksin."²²¹

demektedir. Bir başka mektubunda da: "Diyarbakır'da eline ne
geçerse oku. İnsan okuya okuya fenayı iyiden tefrik etmeye

218. Tarancı, ENM.s.9.

219. a.e.,s.49.

220. a.e.,s.28.

221. a.e.,s.41.

muvaffak olur..."²²² tavsiyesinde bulunur. Türk romancıları içerisinde en beğendiği Peyami Safa'dır. Bir mülakata verdiği cevapta bunu şu şekilde ifade etmektedir: "Genç nesil içinde, kitapları Avrupa dillerine tercüme edildiği takdirde edebiyatımıza şeref verecek olan en kuvvetli sima Peyami Safa'dır."²²³ Bir başka yerde de şöyle der:

"Romanda bu işi bir aşk ve mesele olarak ele alan bir Peyami Safa var, roman görüşüne iştirak edin veya etmeyin, bu vakiayı teslim etmek mecburiyetindedesiniz."²²⁴

Tanpınar'ın hatıraları arasında yer alan:

"O gecedен bende kalan hayallerden biri de daima ayakta gramafonun önünde duran Orhan Veli'nin bir kaç defa çaldığı Petrushka'yı Cahit'in her defasında yarı uzandığı divandan doğrularak sanki yeni isitiyormuş gibi dikkatle dinlemesidir."²²⁵

sözleri de açıkça gösteriyor ki Cahit Sıtkı musiki dinlemekten de büyük zevk duymaktadır. Hastahanelerdeki hastaların musiki ile tedavi edilmesini istemesi de bunu göstermez mi?

Nihat Kuşlu musiki ve spor konusunda "Sporu küçükken se-verdim, musikiyi severim, fakat maalesef ne keman, ne piyano çalmasını bilirim."²²⁶ dediğini nakleder.

Bir başka yerinde de "...hiçten seylerle o kadar sade ve zarif olarak giyinmiş kusanmıştı ki görür görmez gözlerim kamaştı."²²⁷ derken de şairin gözlerini kamaştıran güzelliğın.

222. Tarancı. ENM, s.45.

223. İhsan Aygün, "Gençler Diyorlar ki". Yücel. 1 Aralık 1935 s.144.

224. Y.Nabi Nayır, Dünkü ve Bugünkü Edebiyatçılarımız Konu-suyor. Varlık yay., İst., 1976, s.77.

225. A.H.Tanpınar, a.g.m., s.5.

226. Nihat Kuşlu, "Tarancı'nın Özellikleri". Yeditepe. 1 Ara-lık 1956, Nr.120, s.7.

227. Tarancı, ZM, ss.201-202.

sadelik ve zerafetten geldiği anlaşıyor.

Bir mektubunda Ziya Osman'a "Mektubumda oldukça sade olmaya çalıştım...Bu senin bana verdiğin en faydalı bir dersiştir."²²⁸ dediğine bakılırsa sanatçı sadelik zevkini Ziya Osmandan almıştır.

Cahit Sıtkı, siir üslûbunda olduğu kadar günlük yaşayışında da sadelikten yanadır. Hoslandığı bir kızdaki söz ederken "Sade giyinmişti; tam benim istediğim gibi." diyor.²²⁹

Onun resimlerine bakıp -yaşadığı bohem hayatına rağmen- giyinişinden saçını tarayışına kadar ne kadar titiz bir zevke sahip olduğunu görmek hiç de zor değildir. Kızkardeşi Nihal'e "Zevkine bilhassa düşkün ol..Zevkinde mümtaz ol...herkes zevkine hayran kalsın.." diye tavsiyede bulunurken kendi anlayışını da ortaya koyar.

Ziya Osman'a yazdığı bir mektupta "Bilirsin ki öteden beri şifahi bir sıkılğanlığım, dil tutukluğum vardır."²³⁰ diyen Cahit Sıtkı'yı tanıyanlar onun kesik kesik konuştuğunu söylüyorlar. Gülüşü de öyledir. "Kesik kesik ve âdeta sessiz kahkahalarla gülerdi."²³¹ diyor Zahir Güvemli. Tanpınar da "Tuhaf ve damla damla denebilecek bir konuşması, çolpa ve hoş el işaretleri, kesik kesik ağız boşluğunun neresinden geldiğinin

228. Tarancı, ZM.s.42.

229. a.e.,s.176.

230. Tarancı, ENM,s.47.

231. ZM.s.48.

232. Z.Güvemli, "Cahit'in İztırabı Yalnızlıktı", Varlık, 1 Aralık 1956,Nr.443,s.10.

taini güc olan bir gülüşü vardı."233 diyor.

Nihat Kuşlu'ya göre;

"Bir topluluk karşısında şiirlerini kendisinden dinlemek istese idiniz şiirleri kendisinin yazdığı hissini vermezdi. Mısralar ağzında uzana uzana ve yuvarlana yuvarlana çıkardı. Sanki şiirin adını hiç duymamış, ömründe hiç şiir okumamış bir insan şiir okuyor gibi idi. Bu haliyle şiir okuması iyi değildi."234

İlhan Geçer de Cahit'in şiir okuyusunun güzel değil,hatta kötü bile olduğunu söylemektedir.235 Ancak, kendi şiirleri yanında sevdiği ve beğendiği daha başka şiirleri de cabucak ezberleyivermekte ve bunları her fırsatta arkadaşlarına tekrarlamaktan hoşlanmaktadır.

Yaşadığı devirde bulaşıcı bir hastalık gibi bütün ruhları saran can sıkıntısından o da yakasını kurtaramaz, kızkardeşi Nihal'e;

"Dünyada beni en fazla korkutan şeylerden biri de can sıkıntısıdır. Bu can sıkıntısı beni ekser zamanlarımda işgal etmektedir...hem bilsen bu o kadar korkunç bir meşgale ki! Ne yapsam bu âfetten kurtulamıyorum. Ve öyle zamanlarım oluyor ki herşey ve herkes gözümde sifıra düşüyor. aynada kendime bakmaktan ürküyorum...Bu can sıkıntısından kurtulmadan yaşamamın tadı yok."236

diye yakınıyor.

Bir başka mektubunda da; "Canımın sıkıntısını nasıl anlatayım...Son şiirimi yazayım da bu can sıkıntısının ne demek olduğunu anla."237 der.Ve yazdığı "Bir Can Sıkıntısıdır" baş-

233. Tanpınar, a.g.m..s.4.

234. N.Kuşlu, a.g.m..s.7.

235. İlhan Geçer, "CST Üzerine I". Milli Kültür,C.1,Nr.6. Haziran 1977.s.56.

236. Tarancı, ENM.s.52.

237. a.e.,ss.68-69.

lıklı şiirinde bu can sıkıntısının, başında aman vermeyen binlerce sinek vızıltısı, kulaklarında hiç durmaksızın akan bir su şırıltısı olduğunu söyler.

Böylesi bir can sıkıntısının hükmüne tabi olduğu anlarda Cahit Sıtkı, kendi ifadesine göre, ya sokaklarda kendi kendine dolaşır veya aynanın karşısına geçer veyahut sevdiklerinden birine mektup yazar.²³⁸ Bu meşgalelerin de kendisini avutamadığı anlarda ise, onu tam bir kaçış psikolojisi içinde görürüz:

"Kaçıp gitmek uzaklara, başka iklimlere, başka âlemlere... Çiçekler gibi olmak, yaşamamak yahut yaşayıp da görülmemek..?Her an gezen rayihaları o kadar kışkırtıyorum ki! Onlar benim yapmadığım şeyi yapıyorlar...Hem yaşıyorlar,hem de görünmüyorlar..."²³⁹

derken; realiteden, içinde yaşadığı âlemden, insanlardan hoshnut olmayan bir insanın kaçış arzularını apaçık ortaya koymaktadır.

"Rayihalara ne kadar gıpta ediyorum. Onlar hiç görünmüyorlar ve kimbilir ne kadar rahattırlar.. Ah onlar gibi yalnız duyulmak ve asla görülmek!"²⁴⁰

ifadeleriyle de tıpkı bir ıtır gibi varlığını herkese hissettirmek ama kimse tarafından görülmemek isteğini tekrarlar.

Bütün huzursuzlukların kaynağı olarak insanın başını gören Cahit Sıtkı, kurtuluş çaresini şöyle anlatmaktadır:

"Insanda bu baş oldukça rahat yok...Bütün düşünceler, şüpheler, korkular, tereddütler, ümitsizlikler hep bu bastan çıkıyor. Her şeyde bir pürüz bulan ve yine her şeye bir kulp takan yine bu baş de-

238. Tarancı, ENM,s.55.

239. a.e.,s.58.

240. a.e.,s.66.

gil midir?

Vallahi Nihal Abla, bazen başımı koparıp denize atacağım geliyor, belki o vakit rahat ederim diyorum. Ağaçlar gibi, çiçekler gibi öyle uyku ve uyanıklık arasında bir hal, yalnız renk ve ses ve rahiha, yalnız nihayetsiz bir huzur, bir ebedî hararet içinde zerre zerre eriyiş, işte bu kadar, fakat bir masa, sandalye, bir dolap kadar da hissiz olmak istemiyorum doğrusu."²⁴¹

Sahsi düşünceleri ve uygulamalarıyla muhitinin âdetlerini, icaplarını nedense telif edemediğini, etrafındakilere uymadığını söyleyen Cahit Sıtkı, herkesin kendisine uymasını ister ama, bunun tahakkuku imkânsız bir şey olduğunun da suurundadır.

"Bazan en çok sevdiğimin bende nefret uyandırdığı vaki oluyor. Kimseye emniyet edemiyorum." "Bir Kapı Açıp Gitsem" şiirimi öyle lâf olsun diye yazmış değilimdir. Hakikaten ben bu dünyanın adamı değilim... Herkesin paraya, maddiyata ehemmiyet verdiği, menfaatini gözettiği bir zamanda ben içimde nihayetsiz bir sevgi duyuyorum; fedakârlıktan çekinmiyorum, beni aptallıkla itham edenler oluyor.. Fakat ben asla aldırış etmiyorum.. Bu dünyadan, bu dünya insanlarından bazan o kadar nefret ediyorum ki çıkıp gitmek için bir kapı arıyorum ve emin ol ki aradığım kapıyı bulduğum gün asla tereddüt etmeden okapıyı açıp gideceğim, başka âlemlere, başka insanların yanına, her halde bu dünyaya hiç benzemeyen bir dünyaya."²⁴²

cümlelerinde de aynı duyguların tezahürü vardır.

Bu kaçış duygusu, Cahit Sıtkı'da bazan çocukluğa dönüş ve çocuk kalma isteğine dönüşür.

"Öyle parlak bir mazim olmadığı halde, yine eski zamana, meselâ çocukluğuma rücû etmeyi isterdim. "Maziye Yâda Daldığım Zaman" mısralarıyla başlayan şiirimi bu arzumu tatmin etmek için yazdım."²⁴³

241. Tarancı, ENM, s.70.

242. a.e., ss.52-53.

243. a.e., s.53.

derken ve keza:

"Hele ben büyümeyi ne kadar arzu ediyorum. Hani geçen sene "Anne Ne Yaptın?" diye bir şiir yazmıştım, onun manasını ve kıymetini gün geçtikçe fazlalaşmış buluyorum. Benim gibi hiç doğmamayı ve doğduktan sonra bari hiç büyümeyi arzu edenler kimbilir ne kadar çoktur!"²⁴⁴

Bu duygu onun mizacına da tesir etmiş ve

"Bir yanıyla çocuk kalmıştı. İçkili zamanlarında daha çok belli olurdu bu özelliği. Herkesin boynuna sarılmalar, sevinç çığlıkları atmalar, yerinde zıp zıp zıplamalar, sokak ortasında rastgele bir yere çökmeler, aklına gelen olur olmaz istekleri bir gece yarısı hemen gerçekleştirmeye kalkışmaları..Şu mısralarında kendisi de kabul etmiyor mu bu halini? "Ben dünyadan bîhaber bir çocuğum/ Kayıp zıp zıplarımı arıyorum."²⁴⁵

demez mi?

Cahit Sıtkı'ya göre zaman, tıpkı bir su, bir nehir gibi akıp giden bir şeydir. "Ve hakikaten zaman akıyor Nihal Abla. Bazen bu akışta boğulanlar oluyor.."²⁴⁶ der. "Yağmur Yağadursun" adlı şiirinde:

Dışarda yağmur yağadursun
Ve zaman, yavrum, zaman zaman
Bu yağmur gibi oluklardan
Ve ellerimden akadursun

mısralarında da aynı şeyi söyler.

Zaman böyle bir su gibi akıp geçerken, ondan istediklerini henüz alamamış, ümitlerini gerçekleştirememiş, susuzlугunu giderememiş şâirin derin pısmanlık duygularına kapıldığı görülür:

244. Tarancı, ENM,s.29.

245. Y.Nabi Nayır, "Cahit Sıtkı'nın Siiri ve Kişiliği", Varlık, Aralık 1971,Nr.771,s.5.

246. ENM,s.66.

"Bendeki susuzluğu, bilmem ki, ne dindirecek? Daima daha fazlasını, daha güzelini istiyorum. Velhasıl olmayacak şeyleri isteyen bir çocuğum Nihal Abla..Ne gülmek, ne ağlamak biliyorum..Ümit pence-relerinde donmuş gibiyim âdeta. Boş geçen dakikalarım o kadar yanıyorum ki! Zamanın arkasından bir deli gibi kosacağım geliyor..."²⁴⁷

diyen sâirin pişmanlığı:

Ah o kadrini bilmediğim günler,
Koklamadan attığım gül demeti,
Suyunu sebil ettiğim o çeşme,
Eserken yelken acmadığım rüzgâr.

mısralarında siir güzelliğine erişir.

Daha çok içine gömülü, intimist bir sâir olan Cahit Sıtkı'nın mizacında dışa dönük, cemiyetçi bir taraf bulunduğunu da araştırmamız sırasında bir tesadüf eseri öğrenmiş bulunuyoruz. "Kaynak" mecmuasınının 1 Ekim 1953 tarihli ve 7.Cilt.84 numaralı nüshasında rastladığımız ve asıl metnini aşağıda verdiğimiz beyannameden anlaşıldığı üzere, Cahit Sıtkı, 18.8. 1953 tarihinde Ankara'da kurulmuş bulunan "Edebiyatçılar Derneği"nin başkanlığını yapacak derecede memleketin umumi edebiyat meseleleriyle ilgilidir. Bu, aynı zamanda devrin edebiyatçılarının Cahit Sıtkı'yı etrafında tolanabilecekleri bir kutup şahsiyet olarak gördüklerini de göstermektedir. Çalışmamızın bir yerinde zikrettiğimiz üzere, Bedri Rahmi'nin Cahit'e sık sık "Reis" diye hitabetmesi de bunu teyid etmektedir.

Fecr-i Ati topluluğunun, Yedi Meşalecilerin ve Garip Hareketinin bilinen beyannamelerini takiben Cahit Sıtkı'nın

başkanlığını yaptığı "Edebiyatçılar Derneği"nin de "Memleket ölçüsünde büyük bir davanın: Türk edebiyatçıları bir çatı altında toplamak, Türk edebiyatını yaymak, geniş okuyucu topluluğunun malı yapmak, edebiyatçıya toplum içinde lâyık olduğu ilgiyi ve saygıyı sağlamak, Türk edebiyatını yurt dışında tanıtmak" düşüncesiyle bir dernek kurup istek ve niyetlerini bir beyanname ile sanat âlemine duyurmuş olmaları dikkat çekicidir.

Söz konusu beyanname şudur:

EDEBİYATÇILAR DERNEĞİ BAŞKANLIĞINDAN

1. 18.8.1953 tarihinden başlayarak merkezi Ankara'da olmak üzere, bir "Edebiyatçılar Derneği" kurulmuş olduğunu bütün Türk edebiyatçılarına ve Türk umumî efkârına bildirmenin sevinci içindeyiz.

Uzun yıllar çeşitli dergi ve gazetelerde halledilmesi lüzumu üzerinde haklı bir ısrarla durulan esas davamızın, Türk edebiyatçıları bir çatı altında toplamak, Türk edebiyatını yaymak, geniş okuyucu topluluğunun malı yapmak, edebiyatçıya toplum içinde lâyık olduğu ilgiyi ve saygıyı sağlamak, Türk edebiyatını yurt dışında tanıtmak gibi güzel bir davanın gerçekleşmesi ancak bir dernek çalışmasıyla mümkün olabilir kanaatindeyiz.

"Edebiyatçılar Derneği" memleket ölçüsünde büyük bir önemi olan bu davayı gerçekleştirmek için kurulmuştur.

2. Yıllardır bir dernek hasreti içinde olduklarını yakından bildiğimiz bir çok Türk edebiyatçıları, derneği kendi dernekleri olarak benimsiyeceklerinden kurucular tamamen emindirler.

3. "Edebiyatçılar Derneği" yüklendiği ağır görevleri bir an önce yerine getirmeye, memleket kültürüne ve edebiyatına gerektiği gibi hizmet etmeye çalışırken ilgili resmî makamlardan aza-

mi yardım göreceğini ümit etmektedir.

4. Derneğin çalışmalarını duyurmak, derneğin karşılaştığı meselelerin halledilmesinde birinci derecede yardımcı bir rol oynamak. öyle sanıyoruz ki Türk basınının benimsemesi gereken ödevlerinden biridir.

"Edebiyatçılar Derneği" memleket işleri üzerinde örnek bir dikkat ve titizlikle duran Türk basınının yakın bir ilgi göstereceğinden asla şüphe etmemektedir.

5. Türk edebiyatının gelişmesine ve yücelmesine. Türk edebiyatçısının haklarının korunmasına hizmet etmek üzere kurulmuş olan edebiyatçılar derneği, büyük bir çalışma şevki ile Türk umumî efkârının huzuruna çıkarken bütün Türk Edebiyatçılarını bu güzel aile çatısı altında toplanmağa davet eder.

Edebiyatçılar Derneği Başkanı
Cahit Sıtkı Tarancı

II. ESERLERİ

A. ŞİİR KİTAPLARI

1. Ömrümde Sükût:

"Ömrümde Sükût" Cahit Sıtkı'nın yayınlanmış ilk şiir kitabıdır (1933). Bu kitabı tanıtmaya geçmeden önce, onun kitap çıkarmak hususundaki görüş ve düşüncelerine bir göz atmak yerinde olacaktır:

"Kitap çıkarmak, bir anlık sevinç veya hüznümüzü aksettiren kırık ayna parçalarını bir araya getirip bütün hayatımızı bir endam aynasında kendimizi boydan boya seyrederek gibi, seyretmek gibi bir şeydir. Bazan kendimize hasret kaldığımız doğrudur. Bu hasreti dindirmek de icabeder."²⁴⁸

Demek ki, anlık saadetlerin, sevinç veya hüznün terennüm edildiği şiir parçaları, bir kitabın sayfalarında bir araya getirildiğinde, şairin bütün hayatını içine alan bir bütünlüğe kavuşmaktadır. Şair, yaşadığı iyi kötü günlere duyduğu özlemi ancak böyle bir kitapla dindirebilir. İşte bu düşüncelerle kitap çıkarmayı düşünen Cahit Sıtkı, ilk kitabının çıkacağını kız kardeşi Nihal'e 4.1.1933 tarihli mektubunda şöyle haber veriyor:

"Kitabımın müsveddelerini hazırladım ve dün matbaaya verdim... Bir buçuk aya kadar çıkacağını ümid ediyorum: küçük bir kitap olacak. içinde yirmibes şiir olacak..."²⁴⁹

248. Tarancı, ZM.s.143.

249. Tarancı, ENM.ss.55-56.

6.5.1933 tarihli mektubuyla da kitabın çıkış müjdesini vermektedir:

"Sana bir müjde vereyim Nihal Abla. kitabım çıktı...Hayırlısı. Kalkar kalkmaz²⁵⁰ ilk isim sizlere göndermek olacak...Beni beğenenler çok Nihal Abla!..Memleketin en tanınmış edipleri yazılarımı çok beğeniyorlar..Hele hiç bir sey beğenmeyen ve çok titiz olan Ahmet Haşim bile bana "bravo" diyor. Sevincime payan yok..."²⁵¹

11.5.1933 tarihli mektubunda yer alan;

"Hemen her muharrir. her sâir ilk eserini kendi parasiyle bastırır..Ve eğer kıymeti varsa ve takdir edilirse ikinci eserini tâbi satın alır..

Benim kitabım çıkmadan evvel benden oldukça bahsedildiği için bir tâbi kitabımı basmağa razı oldum.²⁵² Yalnız satılıp satılmayacağından pek emin olmadığı için -çünkü ne de olsa şiir kitabıdır- bana bir sey veremeyeceğini söyledi. Ben de kitabım ortaya çıksın diye razı oldum...Bu kadar gençler ilk kitaplarını parayla bastırdıkları halde, benim bu muvaffakiyetim bir mazhariyettir. İşte bunun için kitapçı bana simdilik on kitap verdi. Kitaplar biraz satıldıktan sonra on tane daha verebileceğini söyledi. Simdilik hepinize ithaf ederek bir kitap gönderiyorum."²⁵³

ifadelerinden Cahit Sıtkı'nın vaadettiği üzere kitabını ailesine gönderdiği anlaşılmaktadır.

Sâirin lise yıllarından itibaren yazıp Akademi, Muhit ve Galatasaray mecmualarında neşrettiği bazı şiirlerini de icine alan bu kitap yedi bölüm halinde 21 şiiri ihtiva etmektedir:

250. Sâir bu sırada bir göz enfeksiyonu sebebiyle yatmaktadır.

251. Tarancı, ENM,s.61.

252. Sözü edilen tâbi Semih Lütüfi'dir. Kitap ilk defa onun Suhûlet Kütüphanesinde basılmıştır (1933). İkinci baskı ise 1968'de Bilgi Yayınevi tarafından yapılmıştır.

253. ENM,s.62.

Kitabın bölümleri ve bölümlerde yer alan şiirler şunlardır:

I.Bölüm: Ömrümde Sükût

1. Ömrümde Sükût
2. Odamda Sükût
3. Zaman Bir Kuşak Gibi

II.Bölüm: Maziyi Yâda Daldığım Zaman

4. Maziyi Yâda Daldığım Zaman

III.Bölüm: Yatak

5. Yatak
6. Uykusuzluk
7. Uyku

IV. Bölüm: Aynalar

8. Aynalar
9. Bir Lâhzam
10. Dar kalıp
11. Bir Kapı Acıp Gitsem

V. Bölüm: Bir Yaz Günü

12. Bir Yaz Günü
13. Rüyamız
14. Yağmur ve Ben
15. Kar ve Hatıralar

VI. Bölüm: Gece Bir Neticedir

16. Gece Bir Neticedir
17. Bilmecelele Kal
18. Gece bahçelerinde

VII.Bölüm: Güneşe Aşık Çocuk

19. Güneşe Aşık Çocuk
20. Kuşlar ve Gemiler
21. Uzak Bir İklimde

Bütün bu şiirlerde Cahit Sıtkı'nın henüz kendini bulamadığı, bir bocalama içinde olduğu söylenebilir.

Sekil dağınıklıkları, kelimeleri seçmek ve mısraa yerleş-

tirmekte düşülen beceriksizlikler, mısraı zorla şekle uydurmak isteyişin doğurduğu aksaklıklar, zaman zaman vezne bağlı kalmak endişesinin getirdiği bozuk bir sentaks dikkati çekmektedir. Bu ilk dönemin karakteristik yapısını Ayhan Doğan şöyle özetlemektedir:

"Şekil içinde kalarak -mısra ve beyit yapısının dilin zararına da olsa- söyleyişi bulmaya çalışma."²⁵⁴

Bu dönemin şiirleri klasik bir şekil anlayışı ile yazılmıştır. Dörtlükler ve beyitler halinde düzenlenmiş şiirler yanında sonnet ve terzarıma gibi yabancı şekiller de kullanılmıştır. Şairin hece veznini ve bilhassa 7+7'li kalıbı tercih ettiği görülmektedir.

Tanpınar'ın ifadesiyle, "ilk şiirlerinde kendi suurluğunu alacakaranlık bir âlem gibi yoklayan"²⁵⁵ Cahit Sıtkı'nın bu ilk şiirlerinde muhteva bakımından da bir yenilik ve zenginlik göremiyoruz. Yalnızlık, yakınlarına duyduğu özlem, çocukluk hatıraları, dar kalıbının esaretinden kaçış arzularının ördüğü, duygu yanı ağır basan şiirlerdir bunlar. Bu şiirlerde: Necip Fazıl'ın, Ahmet Muhib'in ve en çok da Baudelaire, Verlaine, Rimbaud gibi Fransız şairlerinin tesirleri açıkça görülür. Fakat bütün bu tesirlere, söyleyiş kusurlarına rağmen şairin zaman zaman:

Uzak bir iklimin ılık havasında,
Bütün sevdiklerim hülyamı paylaşır;
Bense camlar, camlar, camlar arkasında!

254. Ayhan Doğan, "Cahit Sıtkı Tarancı'nın Üslubu". İstanbul, Nr.4, s.15.

255. A.H.Tanpınar, "Türk Edebiyatında Cereyanlar". Edebiyat Üzerine Makaleler. İstanbul, 1969, s.116.

kabilinden. Örnek aldığı Baudelaire'i bile kışkandıracak güzellikte mısralar söyleyerek hakiki siire yaklaştığı ve gelecek için büyük ümitler vaadettiği unutulmamalıdır.

Cahit Sıtkı'yı keşfederek sanat âlemine takdim eden Peyami Safa'nın "Ömrümde Sükût"ta yer alan 21 siiri inceleyen "Yeni Bir Şâir" başlıklı yazıları ile Ziya Osman Saba'nın yine "Ömrümde Sükût"taki siirleri değerlendiren bir yazısını aşağıda aynen veriyoruz.

Yeni Bir Şâir*

I

"Geçen makalemde kendisinden bahsedeceğimi yazdığım Cahit Sıtkı Beyi ilk önce bana gönderdiği bir mektupla birkaç siirinden tanımıştım; sonra bütün yazılarını toplayan defterini de okudum. Bunlar aylık ve haftalık mecmualarda görünüp geçmişlermiş. Ben farkında değilim. Onun için bu imzayı benden evvel tanıyanlar olmalı.

Cahit Sıtkı Bey henüz liseyi bitirmiş ve şimdi Mülkiye mektebinde okuyan bir genctir. Eserleri, tamamiyle yerine getirilmiş birer vaat olmaktan ziyade ekseriya hayalhanemizde kınıldattığı ümitler itibarıyla bahsedilmeye değer; hem de bunlar pek büyük ümitlerdir.

Siirlerinin çoğunda bir lastik gibi uzanıp kısalan ve alelâde bir hareket noktasından başlayarak namütenahiye doğru genişleyip büzülen bir kıvranış, bir araştırma, hattâ bazan da nispetsizlik ve ahenksizlik var. Kaskatı bir kelime, bomboş bir mısra, âdi bir baslayış, yahut bitiş, güzel bir siirin ipekli dokuması üstünde birer yırtık veya leke gibi sırıttıyor. Fakat, kendimizi tekniğin taassubundan kurtararak, neticeden ziyade sebeplere ve âmillere doğru bütün dikkatimizi uzatırsak, şairin içinde, edebiyatımızda eşi bulunmayan yeni bir âlemin yolunu aradığını fark ediyoruz. Kendisi de bu âlemin yolunu aradığını anlamıştır ve bu müşahhas dünyadan kurtulmanın hasreti içindedir. "Bir kapı acıp gitsem" siirinde bu istiyak var:

* Cumhuriyet. 5.11.1932.Nr.3053.

Ben, bu dünyaya yanlış gelmiş olacağım ben,
Ben öyle her insandan, o kadar uzağım ben,
Gene bu gözlerimdir okşanacak şey arar,
Yoksa içimde başka bir dünya hasreti var.

Uyanır gibi birden bir korkulu rüyadan
-O içimden sevdiğim, benim olan dünyadan,
Bir ses bana "gel!" dese, ben bu sesi isitsem;-
Kimsecikler duymadan bir kapı açıp gitsem!

Sair Ahmet Kutsi'yi "nerdesin?" diye çağıran ses de
bu ses midir? Kutsi de diyor ki:

Bütün sevgileri atıp içimden
Varlığımı yalnız ona verdim ben;
Elverir ki bir gün bana derinden,
Ta derinden bir gün bana "gel!" desin!

Buna Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde cevap arayalım. O.
"Maziye Yâda Daldığım Zaman" diyor ki:

I
Maziye yâda daldığım zaman
Renkler belirir ta uzaklardan:
Mavi, kırmızı, beyaz ve siyah.
-Her renk ayrı bir hatıradır ah!-
Renkler renklere renkleri ekler,
Olurken içim renklere mahşer.

II
Maziye yâda daldığım zaman
İçimde sanki sestem bir orman:
Koşan, haykıran, çirpınan sesler:
-Her ses ayrı bir hatıra besler!-
Sesler seslere sesleri ekler,
Olurken içim seslere mahşer.

III
Maziye yâda daldığım zaman,
Tüter içimde eski buhurdan.
Gizliden gizli genzime dolar.
Kokular gibi hep hatıralar.
Hatıralarla aklımı çeler:
Eski bahçeler, eski bahçeler...

IV
Her vakit böyle değildir, bazan
Maziye yâda daldığım zaman,
Hafızam durur, kaybolur yollar:
Ve sonra birden içime dolar,
Daire gibi genişler sükût.
Der: "içimde kal, her şeyi unut!"

Her halde, arada bir çağlamasına ve susmasına rağmen, hissediyoruz ki sairin ruhu küçük bir kadehin

içinde Bahrimuhit gibi kabına sığamıyor. "Dar kalıp" ismindeki şiirinden ilk dört mısraı okuyalım:

Yanyana dururdu bir devle bir cüce
-Gördüm bir aynada içimle dışımı-
Bu müthiş tezadı duyup düşündükçe,
Nasıl zaptedeyim ben haykırışımı?

Sairin maddeye, mahduda, kalıplara karşı isyanı bazan kendisinde pek şairane ve çocukça, fakat saf ve tatlı bir idealizm doğuruyor. "Sarayımız" şiirinde istediği şeyler bu nevidendir:

Sana öyle bir saray yaptırmak isterim ki
Bir esi henüz daha yapılmamıştır belki.
Henüz keşfedilmemiş, meçhul kalmış bir ada
Gibi sahilden uzak, dalgalar arasında
Bir saray, hem vücudun gibi beyaz mermerden;
Sema, deniz ve güneş girer pencerelerden.
Ve pencere camları gözlerinin renginde.
Mis kokusu duyulur bu sarayın içinde.
Bu sarayın içinde her şey güzel, temizdir,
Çünkü her şey aksimiz veyahut gölgemizdir.
Burada yalnız biz varız, ne inler ne de cinler,
Yanan alınlarımız yalnız burda serinler.
Cenneti bulmuş gibi sarayın içinde
Ellerin saçlarımda ve başım dizlerinde.
Her şeyden, her insandan, bütün dünyadan ırak,
Ta içimizden gelen bir ahenge uyarak,
Ve bu ahenkle sarhoş, ister misin sevgilim,
Hiç sonu gelmeyecek bir ömür geçirelim?

Fakat bu ninnilerin afyonu ihtirasların üstündeki tesirini kaybedince artık şairi cıldırtıcı azaplardan kurtaracak yalnız bir tek şey kalıyor: Uyku. Ve "Uyku" ismindeki şiiri, hep bu huzurun pesindedir:

Neydi o deminki mahşer?
O fırtına sustu nasıl?
Ah, nasıl da dizler gevşer.
Her adım bir mezar eşer.
Yollar giderler muttasıl.

Dikenlerin kanattığı
Gözler, o duyan delikler,
Süphelerin oynattığı
Başlar tereddüt yastığı,
Hızla sallanan beşikler.

Hezimetleriyle vücut
Ağır ağır çöktü dibe.
Sonra bir rüyalı sükût:

Ne dilde, ne gönülde put.
-Huzur üstündeki kubbe!

Bunun için uykusuzluktan çok ürüyor, çünkü bu onda ezeli facialara dönüşün korkusudur. "Uykusuzluk" ismindeki şiirinde de bunu söylüyor:

O kadar korkarım ki uykum kaçtığı gece,
Sanırım bir çöldeyim, gözlerimde susuzluk

.....
öyle sikilirim ki uykum kaçtığı gece,
Sanırım ağlamakta başucumda bir çocuk.
Saatlerin yerine hafızam işleyince,
Yatağımda kıvranır dururum benzim uçuk.

Bu gece uykusuzluk -yolumu kesen haydut-
içimde bir çığlıktır, dudaklarımda sükût.

Bunun için şairin "sükût"la türlü türlü alâkaları vardır. "Ömrümde Sükût" şiirinde "ipekli mallarını kimseye göstermeden çingiraksız, rehbersiz deve ker-
vanı sonu gelmez kumlara nasıl uzanır, uzanır" ise "ömrünün de öyle ses vermeden esrarlı geçeceğini" söyleyen şair, sözünü şöyle bitiriyor:

Ve böylece bu ömür, bu ömür her dakika,
Bir buz parçası gibi kendinden eriyecek.
Semada yıldızlardan, yerde kurtlardan başka,
Yaşayıp öldüğümü kimseler bilmeyecek!

Fakat şairin odasındaki sükût bu kadar korkunc de-
gildir. "Odamdaki Sükût" şiiriyle her insanın biraz ülfeti vardır:

Tavan bir anne gibi eğilmiş üzerime
Duvarlar etrafımda kardeşlerim gibidir,
Sır dolu gözlerini vermişler gözlerime.

Söylemek istiyoruz, çıkmıyor ki sesimiz
Benim mi, onların mı, atan kimin kalbidir?
Birbirine karışıp gidiyor nefesimiz.

Bu makalemden yalnız şairin ferdi istiyaklarına açıl-
an pencereden görebildiğimiz ihtirasların umumî
manzarasını seyretmekle iktifa ettim. Gelecek maka-
lemde şairin kendi kendinden dışarıya ve daha ulvî
bir kategorideki âlemlere doğru atılışlarını hisset-
tiren eserlerinden bahsedeceğim ve son hükümlerimi
vereceğim.

Yeni Bir Sair*
II

Geçen makalemde şair Cahit Sıtkı Beyin sükûtle türlü türlü alâkaları olduğunu yazmıştım ve ömründeki sükûtle odasındaki sükûtu bize veren şiirlerini misal olarak almıştım. Şairin içindeki sükûtu da bir başka şiirinde. "Sükûtum" adlı bir kıtasında buluyoruz:

Geceyim. üstümde yıldızlı bir sema;
Sükûtu. sevinci. esrarı bana sor.
Konmayın. baykuşlar. konmayın bu dama;
Beşiğim. içimde bir çocuk uyuyor.

Cahit Sıtkı Bey, manevî safiyetine ihsaslarınının zalimane müdahalesinden kurtulmak için ışıkların çekildiği, seslerin dindiği, kokuların dağıldığı ve lezzetlerin uyduğu anları bekleyen bir şairdir. Bunun için, manzumelerinin çoğunda karanlıklar, sükûtlar, rüyalar, kokular sık sık tekrarlanan birer şiir unsurudurlar:

Nihayet gün bitti: iste beklediğin
Geldi: Gece, gece, için gibi engin,
İçin gibi zengin bir gece, eğer sen
Hulyalarınla yaşamak istersen,
Pırıl pırıl yanan karanlıklara dal;
Ve geceler gibi bilmecelemlerle kal!

Fakat şairin geceyi anlayışı, iki üç mısra istisna edilirse, "Gece bir neticedir" ismindeki şu fevkalâde yazısında en tam şeklini, ritmini, karanlık vuzuhunu ve mükemmeliyetini bulmuştur:

Renkler çekildi iste simsiyah bir saraya;
Birbirine müsavi artık her şey, gecedir.
Geldi minarelerle kuyular bir hizaya,
Ya her şey dev gibidir, yahut her şey cücedir.

Sular hücum etmeğe başladı hafızaya.
Bu başlayan, belki de biten bir iskencedir;
Aynadır boş kafalar şimdi bir muammaya.
Bu, icinden çıkılmaz bir müthiş bilmece.

Korku bir kokudur ki karışmış bu havaya,
Ve sükût dudaklarda can veren son hecedir:
Şimdi her kımıldanış, usulca, sessizcedir.

Bir torba tutmuş gibi boşlukta bir el güya,
Gülen, ağlıyan başlar düştü aynı torbaya;
Gece bir sebep değil, belki bir neticedir.

Eşyanın sathî, bariz, keskin ve kaba hendesesinden
sıyrılmak için kendini yatağa, uykuya, geceye, ka-
ranlıklara atan şair, kendi içinde, mücerret, gay-
rimaddî ve saf bir âleme giden bir tünel açmak is-
ter gibidir. Onun belki bütün şairane hayatı, karan-
lıklar içinde böyle bir bekleyiştir:

Karanlıklarla kardeş
Bahtım bir türlü ateş
Almıyan çakmak gibi.

Sabır nedir bana sor:
Zaman bir kuşak gibi:
Sarıl sarıl bitmiyor.

Müşahhas dünyadan kaçma hevesi, ona, aynadaki aksi-
ni bile kıskandırıyor:

Aynadaki aksim, gölgem, bir de ben,
Var mıdır, yok mudur onlar sahiden?
Asına değiller çektiklerime.
İçlerinden biri gelse yerime:

Ben bir gölge olsam, yahut bir hayal,
Onlar gibi hissiz, onlar gibi lâl;
Olsa bütün ömüre bedel bir lâhzam,
Var görünsem, onlar gibi yok olsam!

Hattâ, bu şairin görüşüyle bir "yaz günü" bile mü-
şahhas dünya, mevsimin ateşiyle bütün maddeleri e-
riyen, dumana kalbolmağa hazırlanan, mesafeleri kay-
nıyarak, zamanı sular gibi kuruyarak kaybolmuş veya
olacak iğreti bir varlık gibi gözlerinin önünde tü-
tüyor:

Bilinmez çok mu sürer bu ateş, müthiş duruş,
Bir kızıl demirdir bu insanın ensesinde.
Mesafeler kaynayıp kaybolmak hevesinde
Ve sema ağaçlarda kımıldamayan bir kuş.

Vadeden bir kadının alev elbisesinde
Sekl alan bir tembelin her uzvu uyusturmuş
Beynimizin içinde bir şeytan bağdaş kurmuş
Sesler bir mayı gibi bu sükût kâsesinde.

Kuruyan sular gibi zamanı da kaybettik

.....
.....

Nerdeyse varlığımız dumana kalbolacak.

Zekâ bir tahlil ve terkip aletidir: Maddenin üstüne eğilir, vakıaları görür, ayırır, isimlerini koyar, aralarındaki münasebetleri bulur. Tahlil budur ve ilmin işidir. Sanatın işi terkiptir. Sanat, kâinatı dokuyan parçalara ve maddenin ipliklerine, kırıntılılarına, cüzlerine değil; kumaşına, heyetine, terkibine bakar. Varlığın içinden renksiz bir duman gibi yükselen manayı sezmeğe çalışır. Felsefenin işi hem tahlil, hem terkiptir; bunun için bir yandan ilimle; öte yandan sanatla alâkasını daima muhafaza eder. Terkiplerin terkihi olan ve kâinatın en mücerret manasını sezen hakikî şiir, bunun için felsefe ile akrabadır ve sair ayaklarını yerden keserek yükseldikçe esyanın, varlığın manzarasını daha toplu ve mürekkep bir halde görür ve daha mücerret manaya erer. Hakikî şiirin felsefe ile münasebetinden dolayıdır ki büyük şairlerin hepsi, kâinat karşısındaki şahsi duruşlarıyla, bize ulvî terkiplerin ahengini duyurmağa muvaffak olurlar; ferdi temayüllerinden gittikçe sıyrılarak daha mürekkep ve ulvî telkinlere doğru yükselirler. Bunun için, riyaziye yoluyla meselâ zamanı izah eden bir Einstein'ın fikirlerine daha müphem sezisler halinde, bir çok büyük şairlerin eserlerinde rastlıyoruz ve bunun için "şiir, sisli bir riyaziye ve felsefedir."

Abdulhak Hamit'ten beri Türk şiirinin bu saf, mücerret ve maverâî tefekkür âleminde uzaklaştığını ve genç bir şairin o âleme doğru tekrar, yepyeni hamleler yaptığını evvelce yazmıştım. Sahiden, Cahit Sıtkı Beyde yükseklerle doğru kendini fırlatmak için hız almanın gerginliği var. Kanatlarının kuvvetini de bize hissettiriyor. Bu tarafından bakılınca zamanımızın en büyük kabiliyeti olduğuna şüphemiz kalmaz. Çünkü hiç bir şairimizin gözlerinin alabildiği nokta, onunki kadar uzaklarda ve yükseklerde değildir. Fakat bugün bulunduğu nokta ile hedefi arasındaki mesafeye bakıyoruz ve kendimizi biraz daha beklemeye mahkûm görüyoruz. Çok bekletmemesini dilemekten başka bugün söyleyeceğimiz bir şey yoktur.

Ömrümde Sükût*

Cahit Sıtkı'nın Şiirleri

Belki, Cahit Sıtkı'nın ömrü de ebedi bir sükût olarak kalacaktı, eğer, taze fidanların üzerine balta ile yürüyenler yanında, kıymetleri sezebilen bir Peyami Safa blunmasaydı.

Bugün Cahit Sıtkı imzası bir isimdir.

O. bu neticeyi belki tahmin edememiş, lâkin her sâ-

* Z.O.Saba, Varlık, 1 Ağustos 1933, Nr. 2, s. 31.

ire mukadder âkıbeti. şimdi kitaba ismini vermiş olan eski bir şiirinde hissetmişti:

Semada yıldızlardan, yerde kurtlardan başka
Yaşayıp öldüğümü kimseler bilmeyecek.

Bu his onun her şiirinde, durulan bir suyun dibindeki toplantılar gibi, erimeden keldi, her şiirine acı bir lezzet verdi.

Kitabı teşkil eden 24 şiirden en güzelleri üzerinde ayrı ayrı duruyorum: Odamda sükûtun ismi keşke Yatakhane de sükût olsaydı. Zira, eminim ki, Cahit Sıtkı ailesini, memleketini düşünerek uykusuz kaldığı gecelerde mektep yatakhanelerinin loş duvarlarına baka baka bu daüssılayı çektii:

Tavan bir anne gibi eğilmiş üzerime,
Duvarlar etrafımda kardeşlerim gibidir.

Sâirin çok küçük yaşlarından kalma uzak bir hâtırası vardır: dedesinin uzun kuşağına döne döne sarılması. Bu sisli manzara yirmi sene sonra, buhran halinde bir hastanın sayıklaması gibi canlanıyor:

Zaman bir kuşak gibi
Sarıl sarıl bitmiyor.

O eski günlerin hatıraları ki, şimdi müphem sesler, renkler ve kokular halinde kalmıştır. ona bir teselli membaı bile olamıyor ve Maziyi yâda daldığı zaman sukût ona içimde kal, hepsini unut diyor. Uyku, adeta sükûtun tadılması gibi bir şey olduğuna göre Cahit Sıtkı'nın en ziyade kullanacağı mevzulardan biri olması tabii idi. Nitekim kitabında,

Neydi o deminki mahser?
O kasırga sustu nasıl?

Diye başlayan Uyku adlı bir şiirinden maada Yatak isimli ayrı bir kısım bile var. Ekseri münekkitlerin çok beğendiği Uyku manzumesi, güzel olmakla beraber bana biraz Hamidane, binaenaleyh biraz fazla romantik geldi.

Bence Cahit Sıtkı'nın en karakteristik şiirleri Aynalar isimli kısımdakilerdir. Sevilmeyeceğini bilen, aynadaki aksinin görünüp silinmesi gibi gönüllerden de silineceğini hisseden Cahit Sıtkı, dar kalıbının esareti içinde başka dünyaların hasretini ceken,

Kimsecikler duymadan bir kapı acıp gitsem

diyen Cahit Sıtkı bu şiirlerdedir. Adeta Cahit Sıtkı

kı'nın hususiyetlerinden biri addolunmaya başlayan o şekil beceriksizliğini bu şiirleri okuduktan sonra insanın affedeceği geliyor.

Bu kadar ağır his yüklerini taşıyan mısralar elbette bir parça topallayacaktır.

Bir Yaz Günü Cahit Sıtkı'nın yegâne objektif şiiri. Bu şiiri takip eden Yağmur'a hemen benliğini de karıştırıyor ve manzumenin ismi bile Yağmur ve Ben oluyor.

Onun, içine bir kadın gölgesi karışabilmiş diğer tek şiiri de Ruyamız. Sıkıntısını hiç bir şeyin gidemediği o ruh için kadın bir huzur membaı olabilseydi...Lakin, o, bu tahayyüle bile ruyamız diye başlıyor.

Kitabın en mükemmel şiirlerinden biri olan Gece Bir Neticedir'de sairin kalbi ile beraber kafası da çalışmış. Bu şiirin ilk önce derinliğine varamadığım son mısraını, bütün bir günlük didişmenin neticesi olarak elde edilen ve yarınından hiç bir şey beklenmeyen gecelerde daha iyi hissettim.

Bilmecelerde Kal manzumesi Baudelaire'in çok sevilen bir şiirinin edasını taşıdığı için mi nedir, herkes tarafından beğenildi.

Kitabın en güzel şiirleri en sonda.Güneşe Asık Çocuk belki edebiyatımızın da en güzel şiirlerinden biri. Dar kalıbının esaretini hisseden Cahit Sıtkı'nın veznin mahdut ölçüsüne isyan etmesi pek tabii idi. Bilhassa bu son şiirler yeni vezinlerle de muvaffakiyetli şiirler yazılabileceğine delildir.

Ömrümde Sükût'un en beğendiğim şiiri olan "Uzak Bir İklimde" sonesinin ilk katrelerinde,yine Baudelaire'in, Cahit Sıtkı'nın çok sevdiğini bildiğim, bir şiirinin tesiri olmakla beraber son tersesi Baudelaire'i bile kıskandırabilirdi:

Uzak bir iklimin ılık havasında
Bütün sevdiklerim hülyamı paylaşır
Bense camlar, camlar, camlar arkasında
.....

Cahit Sıtkı bu şiirleri ile hakiki şiirin dünyasına girmistir.

2. Otuz Beş Yas

Sairin 1933-1946 yılları arasında yazmış olduğu ve daha önce büyük bir kısmı Varlık dergisinde olmak üzere İnsan,Kültür Haftası, Ağaç, Yücel, Gündüz, İnkılâpçı Gençlik, Ülkü,Ya-

ratis, İstanbul gibi dergilerde yayınlanmış olan şiirlerle, herhangi bir yerde yayınlanmamış şiirlerinden bazılarının yer aldığı "Otuz Beş Yaş", Cahit Sıtkı Tarancı'nın ikinci şiir kitabıdır

Ağustos 1946'da Varlık Yayınevi'nin ilk kitabı olarak basılan ve Ziya Osman Saba'nın Varlık yayınlarının uğurlu temel taşı²⁵⁶ saydığı bu eserde şairin yüz sekiz şiiri yer almıştır. Eser aynı yayınevi tarafından ondört defa basılarak bir şiir kitabı için erisilmesi güç bir rekora ulaşmıştır. 2. basım Ekim 1948. 3.basım Nisan 1952, 4.basım Şubat 1954, 5. basım Temmuz 1956, 6.basım Kasım 1956, 7.basım Aralık 1957, 8.basım Nisan 1960, 9.basım Ağustos 1964, 10.basım Ekim 1967, 11.basım Mart 1971, 12.basım Kasım 1974, 13.basım Temmuz 1977, 14.basım Mart 1982'de yapılmıştır. Cahit Sıtkı Tarancı'nın kendi devri içinde ve daha sonraki dönemlerde ne kadar çok sevildiğini ve beğenildiğini gösteren bu durum, Varlık dergisinin açtığı bir anketle de teyid olunmuştur. Derginin okuyucularına yönelttiği "Yaşayan Türk sanatçıları arasında en beğendiğiniz romancı, şair, hikâyeci, denemeci hangisidir?" şeklindeki soruya gönderilen cevaplara göre:

Cahit Sıtkı Tarancı'nın.....	528 oy
Yahya Kemal'in.....	163 oy
Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın.....	150 oy
Cahit Külebi'nin	96 oy

aldıkları ilan edilmiştir.²⁵⁷ Söz konusu anket Cahit Sıtkı'nın Yahya Kemal'den bile çok beğenilen bir şair olduğunu gös-

256. Saba, "Cahit'le Günlerimiz". s.6.

257. Varlık.1 Ocak 1957, Nr.445,s.2.

termesi bakımından dikkat çekicidir.

Okuyucunun gösterdiği bu ilgi ve beğenide kitaba adını veren ve kitabın son şiiri olan "Otuz Beş Yaş" adlı şiirin büyük bir şiir yarışmasında birincilik ödülüne layık görülmesinin de elbet payı olmuştur. Fakat asıl sebebi, her halde "Otuz Beş Yaş" kitabını oluşturan şiirlerin nitelik ve hususiyetlerinde aramalıdır.

"Otuz Beş Yaş" Cahit Sıtkı'nın sanat hayatının ikinci devresini teşkil eder. Şair, bu devrede, artık kendini bulmuş. Cahitce söyleyişin sırrına ermıştır.

Baudelaire'in, Verlaine'in, Mallarmé'nin, Valéry'nin şiir ikliminde fakat onlardan çok farklı bir duyus ve ifadeyle söylenmiş, Tanpınar'ın:

"Daha ziyade örtülü bir merhametin ifadesi olan bir intimisme'nin, bir iyileşme sıtmasına benzeyen küçük ihsasların ve saadet hülyalarının şiiri"

diye tarif ettiği bu şiirlerde; Karacaoğlan kadar sade ve yalın bir söyleyiş; konuşma dilinden gelen deyimlerin, alışılmamış biçimde değişik ve güzel kullanışları; mısra yapıcılığındaki ustalık; hayatla şiiri kucaklaştırma; içten geleni en tabii biçimde ifade etme; muhtevayı şekle değil, şekli muhtevaya uydurma; öyle biçimin harikulâde birleşmesi; ahenkli, kısaca ve öz söyleyiş; hece veznini, alışılmış kuralların dışında, değişik duraklarla kullanma; serbest şekiller içinde bile nizamı arayış; kelimeleri seçmek ve mısraa yerleştirmekteki

titizlik ve itina; sımsıcak bir insan sevgisi üzerine samimi-
 yetin şiirini kurmak; şiirleriyle insanlara hayatı sevimli
 gösterip sevdirmek; yaşamının tadını duyurmak; kendisini gün-
 delik hayatın en küçük duygularına bağlayıp onları asmağa ca-
 lışmak; hiç bir insanın hiç bir devirde düşünmekten kendini
 alamayacağı beşeri duyguları, ölüm-hayat kaygılarını yepyeni
 terkiplere kavuşturmak başlıca hususiyetler olarak gözükme-
 tedir.

Zahir Sıtkı Güvemli. Otuz Beş Yaş kitabıyla ilgili. aşağıda aynen verdiğimiz yazısını; ²⁵⁹

"Şiiri tadabilen herkes, muhakkak "Otuz Beş Yaş"-
 taki şiirlerin büyük bir kısmından ziyadesiyle
 zevk alacaktır. Bu kitap, mübalâğa değil, nesli-
 mizin yarına bırakabileceği, klasik sıfatını a-
 labilecek eserlerden biri olacaktır. "Sayıklayan
 Ağaç", "Allah'ı Ararken", "Bugün", "Bahar Sarhoş-
 luğu", "Otuz Beş Yaş", o nefis "Yalnızlığa Dair",
 "Hepsinden Beter" gibi şiirler, her an okunmak-
 tan bıkmayacak, hatırdan çıkarılmamakla doyum-
 layacak eserlerdir."

hükmünü vererek bitiriyor.

Asağıda sözünü ettiğimiz bu yazı ile birlikte, yine "O-
 tuz Beş Yaş"ın ilk nesrini takip eden aylarda Ziya Osman Sa-
 ba'nın yazdığı bir yazıyı aynen veriyoruz.

Otuz Beş Yaş

Varlık dergisinin daha evvel kısmen nesrettikleriyle,
 öbür şiirlerini bir kitap halinde topluyarak,
 Cahit Sıtkı Tarancı, "Otuz Beş Yaş" isimli eserini
 neşretti.

"Otuz Beş Yaş"taki şiirler iki grupta, birbirine
 benzer iki grupta toplanabiliyor: Sairi Baudelaire.

259. Zahir S.Güvemli. "Otuz Beş Yaş". Varlık.Kasım 1946,
 Nr.316,ss.11-12.

Mallermé, Verlaine, Rimbaud, Valéry çizgisine bağ-
lıyan şiirler birinci, Eluard ve benzeri muasirlara
bağlıyan şiirler ikinci grubu teşkil eder. Zamanı-
mızın her hakiki şairi gibi, Cahit Sıtkı da, symbo-
liste'lerle başlayan şiir anlayışının çocuğudur. Şah-
sen, hakiki şiire has zannettiğim değerleri ve gü-
zellikleri birinci grupta, yani realitenin objektif
müşahade ve inşasına dayanmayan grupta gördüğüm i-
cin, bilhassa onlar üzerinde durmak isterim.

Kökler

Her şairin, mensup olduğu fikir cemiyetinin mahsu-
lü olduğu malûm. Bu itibarla şairin müstakili yok-
tur. Soylu şair, aldığı tesirleri kendine mahsus
bir şekilde yoğurur. İşte, Cahit Sıtkı'nın da şi-
irlerinde kök vazifesini gören bir takım başlangıç
tesirleri, ona mahsus bir hale gelmekle bu hakika-
ti isbata yarıyor.

Onda, meselâ Verlaine'in izleri var: "Hatıralar",
ritm ve motif itibariyle "Chanson d'automne"u,
"Gençlik Böyledir İşte" "Le ciel est pardessus le
toit"yı, "Serenad" hemen tamamıyla "Green"i hatırlatmaktadır. "Hergünkü Şarkım", ne de olsa Baude-
laire'in "Invitation au voyage"ını, "Bir Uykusuz-
luk Gecesi" iklimi itibariyle Mallermé'yi andırıyor. Şair "Ferman Sendedir", "Allahı Ararken", "Ka-
rasevda", "Kırkinci Oda" şiirlerinde halk edebi-
yatının asıl yapılması lazım gelen adaptasyonunu,
herkesi kıskandıracak bir muvaffakiyetle, bazan
motiflerini alarak, ekseriya o şiirin müphem bir
edasını muhafaza ederek yapıyor. Netekim "Peyzaj-
lar"da Hasım'in, "Gündüz"de Necip Fazıl'ın motif-
lerini kullanmış. Cahit Sıtkı'nın bu izleri ne
yolda temsil ettiğine misal vermek faydalı olur.
Mallermé'nin meshur "Apparition"u:

...laissant toujours de ses mains mal termées
Neiger de blanes bouquets d'etciles parfumées.

diye biter. Cahit'in "Öyle Dalmışım ki" şiiri de:

Avuçlarıma sığmıyor yıldızlar..

diye nihayetleniyor. Burada müsterek elemanlar aynı
tebliğ tarzı, yani istikamet ayrı. Fakat, asıl ayrı-
rılık, motifin kullanıldığı yerde: Mallermé, o şiir-
rinde de, çocukluğuna ait bir hatırayı anlatırken,
çocukluk hulyalarını süsliyen periden bahseder, onun
yıldızları serpererek geçişini tasvir eder. Cahit Sıtkı
ise, yıldızların doğrudan doğruya kendi avuçlarına
sığmadığını söylüyor. Öbür münasebetler de bu

tarzda, başka sahaya ve başka tahassüslere nakle-
dilmiş unsurlardan ibarettir. Yalnız Valéry'nin
izleri, böyle şeklini değiştirdiği halde görülen
müşahhas motifler değil, daha ziyade şiirin hava-
sına sinmiş bir üslûp, duyus ve ifadelendiriş yo-
lu manzarasındadır. Bu halin ifadelendirilişi o-
lan "Perişan Sofra"yı bu cins şiirlerden saymak
mümkündür.

Sekil:

Neslimiz hesabına övünerek söyleyebiliriz ki, bu-
günün derme çatma şairleri yanında şiirin şekli ve
bünyesi üzerinde düşünen insan olmak bakımından Ta-
rancı, hakikten esine rastlanmıyacak bir dikkati
temsil ediyor. Şiirin şekli yapısına dair alına-
cak örneklerle bu meziyetini göstermeye çalışaca-
ğım:

a) Dil: Konuşma dilinin kelimelerini şiirin emrine
veren ve o kelimeleri mânâ nüansları katarak zengin-
leştiren bir şair karşısındayız. Günlük kelimeleri
alıyor, makbulüm yerine kabulüm diyor. Meğer demi-
yor, meğersem diyor. Evvelkini "Gün eksilmesin pen-
ceremden", sonrakini "Affet bizi lamba" şiirinden
aldığım bu misallere bcsver (Davet) tabirini de i-
lave edebiliriz. Şiir dilini nesir mantığıyla muha-
keme eden dar kafalı bir belagatçı için bu hareket-
ten büyük cinayet mi olur? Oysa ki, Cahit bu kelime-
leri kullanmakla şiiri günlük dile indirmemiş, gün-
lük adamı şiire o kelimelerin yardımıyla âsinâ kıl-
mak yolunu tutmuştur. O kelimelerle karşılaşan kim-
se, o şiirlerde, kendi seviyesini değil, kendi ik-
limini buluyor, bir nevi aşinalık hissediyor, ya-
dırgamıyor, kendi tahassüsünden uzak olan o şiire
karşı yakınlaşmaya yine bizzat şiir tarafından ha-
zırlanmış bulunuyor. Yoksa, Cahit, günlük kelimele-
ri daima kendine gereken manalarda kullanarak on-
lara tasarruf etmiş, onları manaca zenginleştirmis-
tir. İşte meselâ "Garip kişi".. Bu şiirdeki kerha-
ne kelimesi, bir şair tarafından kullanılabilceği
en güzel yerde kullanılmıştır kanaatindeyim. Cemi-
yet, bu kelimeyi kendi dilinde mahkûm etmiş. Ahlâk
değersizliğinin, âmiyane mânasiyle ahlâk değersiz-
liğinin ifadesi yapmış." Garip kişi"deyse bu keli-
me, bilhassa "k" sesinin hususi yardımıyla, bir in-
fial, bir kadeh kırma jestinin ifadesi olmuş. Keli-
me, ictimâî mânada değil, kendisinde mevcut olmıyan
bir psikolojik mânada kullanılmış. Kendi sahasından
çıkarılarak bir ruhî halet ifadesi olması, o keli-
mede varlığı vehmolunan çirkinliği de beraber çı-
karmış. İşte, hakiki sanatçı budur.

Aynı mânâ tasarrufunu, üslûba ait kıvraklıklar, bir

takım atlamalar sayesinde. başka sahalarda da tat-
bik edilmiş buluruz. Yine "Garip kişi" nin birinci
mısraında:

Bu akşam ilk olarak ağladım

mısraında, "defa"nın atlanması. mânayı tesir vuzu-
hundan kurtararak. sıgıktan kurtarıp fikri kuvvet-
lendirerek bir zenginlik temin ediyor. "Sanatkârın
ölümü"ndeki:

Geldi çattı en son ölmek..

mısraında "en son" tabirinin müteaddit ölümleri te-
dai ettirmesi yanında en nihayet yerinde de kulla-
nılmış olması ihtimalini hatırlatarak fikre bir zen-
ginlik sağlıyor. Fiilsiz, muhtelif şekillerde denen-
miş cümleler, şairin dil üzerinde ne kadar düşündü-
ğünü, hangi imkânlardan faydalanabileceğini bulmak
için ne derece yorulduğunu gösteriyor.

b) Ritim: Bugünkü şairlerin en aldırmadıkları, en
bilmedikleri, en dikkatsiz davrandıkları bir şiir
elemanı olduğu ve Cahit'te son derece cesitli hare-
ketlerine şahit olduğumuz için, bu nokta üzerinde
de durmak istedim.

Bugün yazılan şiir kitaplarını, meselâ Orhan Veli'-
ninkileri alın. Ritim itibariyle, Mehmet Emin mer-
humunkinden pek de farklı olmıyan bir monotonluğa
rastlarsınız. Cahit'in şiirlerine şahsiyet damgası-
nı vuran şey, ritimden gayri unsurlardır. Ritim i-
tibariyle ulaştığı tenevvü işe, pek çok sayılı şa-
irlerden üstündür. "Kulak ver ki" şiirini bu bakı-
dan inceleyince, hemen her mısraın "bir başka tem-
po"da olduğunu görürüz:

Kulak ver ki havasında bahçemizin
Gök maviliğinden dal yeşilliğinden
Nasıl dinlersen öyle, sen veya hazin
.....
Dinledikçe ömrün artar öyle güzel.

Bu mısraların aynı zaman bölümüne ait olan hecele-
rini aynı harflerle gösteriyorum:

aaaa bbbbbbbb - a bbbbb c dddd
-aaaaaaaa bbbbb - aaaaaaa b cccc -
.....- aaaa bbbb cccc.

Bu mısralarda, zaman fasılalarının başka başka ol-
dukları, böylece, gözle görülür bir hale gelince,

sairin başarısı daha açık anlaşılıyor.

"Gün eksilmesin penceremden" şiirinin iki mısraı da şöyle:

Ah aklımdan ölümüm geçer
Sonra bu kus bu bahçe bu duvar

cevirelim:

a bbb ccccc - aaa bbb ccc ...ilh.

Böylece, yeni bir ritim zenginliğiyle şiir devam eder. Ritmin bu şekildeki çeşitlenişinin şiir üzerindeki müsbet tesiri ise, her türlü münakasanın dışındadır. Okuyucu, "Mezarlık", "Perişan Sofra" gibi şiirleri bu bakımdan incelerse, ritme hakimiyetin güzel örneklerini elde eder.

Temalar:

Cahit Sıtkı, muayyen temalara fazla yer veriyor. gök, bahçe, deniz, gemi, yelken gibi unsurlar dışında, ölüm problemi, hayat aşkı, yaşamak sevinci gibi temalar, sairin bellibaşlı alâka cephesini teşkil ediyor. Bunların bahis mevzuu edilmediği şiir hemen hemen yok gibidir. Yedi, sekiz şiirin, başlığından itibaren her tarafı ölüme tahsis edildiği gibi, "Gün Eksilmesin Penceremden", "Perişan Sofra", "Sasırdım Kaldım", vs. gibi pek çok şiirde aynı mesele ele alınmaktadır. "Bugün Hava Güzel", "Yaz Gecesi" gibi şiirlerde de bilmukabele, yaşama sevgisi ele alınmıştır.

Filhakika, pitoresk tabiat tasvirleri yerine, Cahit Sıtkı'da bütün şiir hemen yalnız ölüm fikri, hayat aşkı, yaşamının muayyen anlarını tesbitle dolu. Onun eserine dolgun muhtevayı veren, bu kısacık şiirleri yüzlerle mısradaki bulunmayacak kesafete götüren, kısmen bu temaları kendine mahsus bir şekilde işlemesi oluyor. Eğer bu kitapta hayatı elle tutulur bir sıhhat ve hakikilikle yakalıyorsak, eğer bu kitapta ölümün mücerret bir anlayış olmaktan, en müşahhas bir ürperiş haline girinceye kadar geçeceği safhaları âni ânına buluyorsak sebep yalnız sairin her kula nasip olmayan ifade kudretidir. Cahit, en ele avuca sığmaz görünen ânları, ânin statikliğinde öldürmeden verebiliyor. Misal mi? İşte bir tane:

"Madem ki vakit akşam"

Madem ki vakit akşam
Madem ne evim barkım

Ne de bir tek aşınam
 Açılsın gizli sofram
 Gelsin kadehte rakım
 Dostum neşem ve şarkım
 Mademki vakit akşam!

Buna benzer misaller pek çok. Ölüm karşısında ıstırap, korku, öldükten sonraki halimiz hakkında bilgisizlikten gelme kayıtsızlığa dayanan bir ölüm sonrası tasviri, hele, hele ilk ölüm fikrinin ruhumuzu titrettiği, aklımıza düştüğü o "Otuz Beş Yaş"ın ürperti ve çırpınısları... İnsanoglunun ölüm karşısında duyabileceği hemen her şeyi bu Otuz Beş Yaş siiriyle diğerlerinde bulmak mümkündür.

Hususiyetleri:

Burada sairin bazı hususiyetlerine temas etmeden geçmiyelim. Sair çok defa, istediği tesiri yapabilmek için şekil imkanlarından faydalanıyor. Meselâ, o devrin havasını verebilmek için, yarı bizdeki muhakabilini müphem surette tedai ettirebilsin diye "Serenad" siirini uzunca bir vezinle yazmış. Siirlerinin herbiri bir başka şekil altında yazılmış. Cahit, edebiyatımızın müzmin münakaşa konularından olan kafiye'yle yakından ilgilenmiş. Zengin mukayyed, tam kafiyelere, yarım kafiyyeye ve assonance'e benzemiyen bir geniş kafiye sistemi tatbik ediyor. Siirlerinin çoğunda terditli bitişe ehemmiyet veriyor. Bir kısım siirlerinde de, asıl siir hareketi, son mısraın bitisiyle beraber başlıyor.

Tarancı, denilebilir ki, pek az kelime kullanıyor. Aynı kelimelere sık sık rastlıyoruz. Fakat biraz dikkat, bunların her yerde ayrı manalar taşımakta olduğunu açığa vurmağa yeter. Bu kadar az kelime kullanarak bu kadar birbirine benzemez siirler yaratabilmek, değme saire nasip olmamıştır. Psikolojik harekete büyük ehemmiyet verdiği de görülüyor (Akıbet).

*

Siiri tadabilen herkes, muhakkak, "Otuz Beş Yaş"taki siirlerin büyük bir kısmından ziyadesiyle zevk alacaktır. Bu kitap, mübalağa değil, neslimizin yarına bırakabileceği, klâsik sıfatını alabilecek eserlerden biri olacaktır. "Sayıklayan Ağaç", "Allahı Ararken", "Bugün", "Bahar Sarhoşluğu", "Otuz Beş Yaş", o nefis "Yalnızlığa Dair", "Hepsinden Beter" gibi siirler, her an okunmaktan bıkmayacak, hatırdan çıkarılmamakla doymıyacak eserlerdir. Yalnız...evet, yalnız, "Nedim'e Dair" olmasaydı..Sairin tamamıyla yabancı olduğu bir culte'ü aksettirmek istemesi, bunda

da muvaffak olamaması bizi üzüyor. Cahit, yerli nefhayı,girdiği yolda bulacak: Allahı Ararken...

CAHİDİN ŞİİRLERİ*

Çok değil, bundan onaltı sene -rakam itibariyle ne kadar ehemmiyetsiz, fakat içine aldığı hadiseler, yaptığı değişiklikler bakımından ne kadar yüklü onaltı sene- evvel bir mektep sırasında Cahit'le yanyana otururken, o zamanki yıldızlı geceler sınıfın penceresinin içine çıkıp gökyüzünü seyreden, sarı yapraklı müsvedde defteri, ders notundan ziyade şiirle dolan, o kadar emel, heves, ümit içindeki Cahit'e, onaltı sene sonra, olacakları bir masal gibi anlatabilseydim, o zamanlar varılmaz bir yaş sandığımız şu "Otuz beş yaşına geldiğinde Cahitciğim, deseydim, memleket-te ilk şiir mükafatını sen kazanacaksın.Bu mükafatı kazanan şiirin adı Otuz Beş Yaş olacak, çünkü o siiri otuz beş yaşında yazacaksın. Bu şiir, daha nice güzel şiirlerini toplayacak bir kitabının adı da olacak. Bu kitabı da kim bastıracak biliyor musun?..Yaşar!.. Bizim Yaşar Nabi canım!"

Şimdi, yalnız önümde bu kitabı gördükçe, zamanın geçmiş olduğuna, onaltı sene evvelki o günlerimizin bir daha geri dönmek üzere bir kere için gelmiş ve geçmiş olduklarına yanmıyorum. Zira bu kitap, Cahit'in zamanını bosa geçirmemiş olduğunu gösterdiği gibi bana da, bir arkadaşım olduğunu, onunla beraber oturmuş, düşünmüş, gülmüş, üzül-müş, bir emel pesinde koşmuş, kısaca yaşamış olduğumuzu söylüyor. Bu kitabı neresinden açsam, gözüme hangi şiir çarpsa,şiir kıymetinden başka, benim için bir de hatıra kıymeti taşıyor; bu şiirlerin hepsinin niçin, nerede, nasıl yazıldıklarını, bir çoğunun iç şekillerini, Cahit'in üzerlerinde nasıl uğraşa uğraşa bu kitaptaki hallerine getirdiğini biliyor, hatırlıyorum. Havasında "Gök maviliğinden dal yeşilliğinden" bir sarkı söylenen bahçe, Suadiye'deki bir akrabasının bahçesiydi. Galibe bir pazar onlara misafirlige gitmişti. Şu siiri daha birçokları gibi bana Kadıköy vapurunda okumamış mıydı?.. O Kadıköy vapuru!.. Cahit o vapurları ne kadar çok sever!.. Şimdi Kadıköy vapurunda, benim de ona, alt salonun en تنها bir köşesinde okuduğum bir şiirimi (iyilik şiiri) bu şiirim hakkındaki tenkitlerini, hemen hemen, kelime kelime hatırlıyorum.İs-

* Z.Osman Saba, Varlık,Ekim 1946, Nr.315,ss.8-9.

te, Paris'e gittikten. epey süren bir sükûttan sonra, bir mektubunda birkaçını birden yolladığı, sanatında bir merhale teşkil eden, tasarımları hayat sıcaklığı ile ilk okuduğumda içime sevinç doldurmuş şiirler... Bu kitapta da buluşmuşlar. Kitabın sonlarına el atıyorum: Garip Kişi. Ankara'ya gitmeden, Anadolu Ajansı'na ve oradan simdiki vazifesine geçmeden evvelki bugün G.E.N. Kitapsarayının bir köşesini teşkil ettiği sokakta bir pansiyonda oturan Cahit. Odasının cumbası, cumbanın içindeki minder. O minderde Cahit'i, ekseriya, yarısından fazlası içilmiş bir rakı şişesi, yazılmaya başlanmış bir hikâye veya makale, bir de şiir kitabı ile bulurdum. İctigini, çok içtiğini gördükçe üzülürdüm. Liseden beri alışığı olduğu nasihatlarımı hep güler yüzle dinlerdi. O zamanlar ben de bekârdım. Tramvay çanları, otomobil kornaları ve nisbeten تنها bizim sokaktaki kırlangıç sesleriyle bir Beyoğlu akşamını beraber dinlerdik. Karsıki apartmanların birinde sarışın, güzelce bir kızın pencereye gidip gelişini, oturup kalkışını, artık ne yapsa büyülterek o kızı, bütün akşamın, bütün "Manzaranın düğüm noktası" yaparaktan seyrederdik... İşte Garip Kişi o cumbada, o bekâr odasının penceresinde, o pansiyoncu kadının bütün itirazlarına rağmen, üzerinde her gece bir bekâr arkadaşın -hem de sarhoş- misafir edildiği minder üzerinde düşünülürdü. Düşünülürdü, tasarlandı, ve kaç sekile girdikten sonra, şimdi bu bir nefeste söylenivermiş hissini uyandıran haliyle bu kitaba kavuştu! Bu şiiri, ilk okuduğu zaman bana devam edecek bir şiirin ilk kıtası gibi gelmişti. Aklımda kaldığına göre şöyle bir kıta:

Bu akşam ilk olarak ağladım.
Bekâr odamın penceresinde.
Hani ev bark, hani çoluk çocuk?
Saadet bu ömrün neresinde?

Kağıtlarımın arasında bu şiirin bundan sonraki bir seklini daha buldum. Cahit'in bu şiir üzerinde nasıl çalıştığını biraz olsun göstermek için onu da Cahit'in affına güvenerek buraya aynen yazıyorum:

Bu akşam ilk olarak ağladım.
Bekâr odamın penceresinde.
O sevgili, o hayaller nerde?
Hani ev bark, hani çoluk çocuk?
Böyle mi geçecekti hayatım,
Hep böyle pansiyon köşesinde?
Allahın gecesi uykusuzluk!
Saadet bu ömrün neresinde?

Bu şiiri o an için belki bitmiş sayıyordu. Belki onun için bana yazılı olarak bırakmıştı. Fakat lüzumsuz mısraları farkediyorsunuz!..İste son şekil, mecmuada çıkan, ve bir kumaş ise, dokunan, birbirine sımsıkı geçmiş, bir yapı tuğlaları birbirine kenetlenmiş, ebediyete nemzet olarak kitaba girmiş şekil:

GARİP KİŞİ

Bu akşam ilk olarak ağladım.
Bekar odamın penceresinde.
Hani ev bark? Hani çocuk çocuk?
Ne geçti elime bu hayatın
Meyhanesinde, kerhanesinde?
Yatağım her gece böyle soğuk.
Saadet bu ömrün neresinde?

Kitaptaki her şiire ayrı ayrı say edilmiş emek payından bu şiire düşen tesadüfün yardımıyla kısmen olsun gördükten, şiirin deyiş tarafını inceledikten sonra duyusu üzerinde duralım:

Bu şiirdeki, sairin kemiklerine kadar işlemiş sandığımız acı nedir? Aynalardan o kadar çok bahis açan, fakat onların dost mu düşman mı olduğunu kendisi de pek iyi bilmeyen Cahit, bugünkü otuz beş yaşının bekarı, şimdi ömründe Sükûtun sahifeleri arasında kalmış 19.20 yaşlarının bir şiirinde:

Aynalar, aynalar bir devle bir cüce
Halinde gösterir içimle dışımı.
demisti.

O, yukarıki beyitin yazıldığı seneden otuz beş yaşına, nihayet bu bekar odasında yazılan şiire kadarki bütün seneleri hep evlenme tasarıları kurmakla, hep saadet hulyalarıyla geçirdi. Bu hulya için ne kadar şiir yazdı! Bir türlü tahakkuk edemeyen bu hayallerle bu şiirlerden o kadarı da yarım kaldı! Bu bitmemiş şiirlerin birinden, en güzel olabileceklerin birinden şimdi aklıma geliveren bir kıtayı gene sairinin bağışlayacağını umarak buraya alıyorum:

Karımdır o benim...Gerçek!
Merdivende ışık tutan.
Başımı koruyan melek
Cümle kazadan, beladan.

İlk mısraın o, ne kadar candan söylenişine işaret etmeyi bile fazla buluyorum. O, delice sarılmak isteyen bir kol gibi öylece istiyakla, sevinçle, ne diyeyim, bir insana diğer bir insanı arattıran bü-

tün hislere öylece uzanmış duruyor:

Karımdır o benim...

Hemen arkasından da kendi kendimizi buna inandırmak istiyoruz. Evet, bu hayal değildir. Sarhoş da değiliz; kaç gündür içmedik. Uykuda da değiliz ki, rüya görelim! Bu, gerçek'tir. Bu kıtadan sonra gene bekâr odasının penceresine dönebiliriz. Bir ke-re de şimdi, bu şiirin ilk mısraını, bağarmamak için tırnaklar ete geçercesine bir cehtle elde edilmiş sükûttan sonra, erkeğe yakışamayacağı için mi nedir? Bir itiraf gibi, nihayet ağızdan kaçırılmış gibi, o,

Bu akşam ilk olarak ağladım!..
mısraını okuyabiliriz.

Ne denirse densin; ister şairin hususî hayatından bize ne? İster, ağlamalı mısralardan bıktık densin.. Bu şiir içimize işliyor. Şimdiye kadar hiç bir Türk sairi böyle ağlıyamamıştı.

Bu Garip Kişi şiiri ve dolayısıyla Cahid'in garip kişiliği üzerinde tesadüf beni biraz fazla durdurdu. Fakat biliyorum ki Cahid'in herhangi bir güzel şiiri üzerinde de bu kadar durabilir, hemen hemen aynı sözleri edebilirdik, zira onun ebediyen yaşayacak her güzel şiiri bu duyuş' samimiyeti ile deyiş mükemmelliğinin bir mesut birleşmesinden doğmuştur. Bu, ancak, meselâ bir Verlaine'inki ile kıyaslanabilir içten duyuş ve en tabii söyleyiş. Kitabın neresine el atsam mısra mısra. Ama, Cahid'in, duyuş bakımından sadece bir garip kisiden ibaret olmadığını söylemekte acele etmem lazım. Otuz Bes Yaş, bir insan ruhunun o kadar çeşitli duygularını aksettiriyor! Bu kitaba, ressamaların bütün eserlerinden mürekkep olmak üzere açtıkları resim sergilerini düşünerek bir şiir sergisi dersem, şimdi arasında bulunduğum bu kadar şiir içinde, gözlerimi en ziyade "Gök mavisi", "Dal yeşili" ile işlenmiş, nur dolu, hayat dolu şiirler kasmıştır. Genç şairlerimizin şiirimize getirdiği o yaşamak sevinci temasının birkaç ustasından biri de Cahit değil mi? Bu şiirlerin buraya adlarını olsun yazmak isterken gözlerim başka şiirlere takılıyor: Memleket isterim'de bütün insanları mesut görmeyi o kadar istemiş olan Cahit, ikinci dünya harbinin çıkışına yanıyor:

Böyle mi gelecektin eylül? Farkında mısın.
Ne başka bir sonbahara verdin bahçemizi.

"Sulh bir hatıra oldu"

Karalı ve denizli ve renk renk memleketli
Mektep hâtırası bir haritam vardı benim.
İnsanları şen, bacaları âsude tüter.
Ne güzel bir dünyam vardı, tanıyamaz oldum
Karalı ve denizli ve renk renk memleketli

.....
Ağla gözüm ağla haritamız kan içinde.
.....

"Bir haritam vardı benim"

Bu hengâme içinde Robenson'u hatırlayacak, onun ha-
line gıpta edeceğiz:

Robenson, halden bilir Robenson.
Adan hâlâ batmadıysa eğer.
Alıp götürsen beni oraya.
Deniz yolu kapanmadan evvel!

"Robenson"

Belli, besbelli, sahici sairin yazacağı şiirler!
Beri yanda başka bir duygu: genc sairlerimiz için-
de, Cahit'e has o ölüm korkusu! Nisbeten eski bir
şiirinde:

Sendedir umduğum müjde ölüm!
dedikten sonra:

Öldük, ölümden birşeyler umarak,
ve hemen arkasından:

Alıştığımız bir seydi yaşamak!

deyip tekrar hayatı, ebedî hayatı özleyiş! Bu duygu-
nun kâh acı (Meselâ: Bir de baktım ki ölmüşüm).kâh
alaylı (birçok misal arasından bir tane:Dalgın ölü)
söylenişleri: hep, hep aynı ısrar:

SU SESİ

Nasıl kızayım
Uykumu kaçırdığına,
Değirmene akan su!..

Sesin öyle güzel ki
Duymak isterdim
Öldükten sonra bile.

O Akıbet:

İşte!
Olup olacağımız bu cenaze.

Cahit'le müsterek bir dostumuz. bir gün. Cahit'le yolda giderlerken boş bir tabut taşımakta olan bir adamın beklenmedik bir anda karşılarında çıkmasıyla Cahit'in benzinin sapsarı kesiliverdiğini bana anlatmıştı.

Hangi birini sayayım!.. İste. baska baska duygular. sevda şiirleri, Allaha yakarıları. Herkesin Gecesi gibi etrafındakilere duyduğu merhameti dile getirmiş olanlar, hareket gibi nev'i şahsına münhasır kalmış bir şiir, fantezi cesnisindekiler. ana sevgisi, çocukluğu anıslar, zamanın geçişi..Daha gençlik şiirlerinden sayılabilecek bir şiirinde giden zamanın arkasından:

Ah o kadrini bilmediğim günler.

Diye yanmış olan Cahit. nihayet 35 yaşında. beser mısralık yedi kitadan 35 mısra ile gene bu duyguyu ebedileştirmiştir. Otuz Bes Yaş şiiri kitabın da son şiiri oluyor.

Şimdi. her fâninin ömür yolunun yarısını işaret eden bir kilometre taşı gibi duran bu şiire bakarken. Cahit'le dirsek dirseğe olduğumuz günlerin. ne ad vereyim. gençlik mi? delikanlılık mı? bir çağın. bir ömür parçasının bizden sanki kopup ayrılmış olduğunu daha çok duyuyor. bu satırları yazarken bu yol duragında. Cahit'in daima dost bildiğim yüzünden bir kere daha öpmek istiyorum.

3. Düsten Güzel:

Cahit Sıtkı Tarancı'nın sağlığında iken yayınlanan üçüncü şiir kitabıdır. İlk baskısı Aralık 1952'de Varlık Yayınevi tarafından yapılan kitabın, aynı yayınevi tarafından Kasım 1956'da ikinci. Aralık 1962'de üçüncü.. Nisan 1969'da dördüncü baskısı yapılmıştır.

Kitapta. şairin Ocak 1947'den Aralık 1952'ye kadar yazdığı şiirlerden otuz beşi yer almıştır. Daha çok ask.evlilik saadeti, yasama sevinci, ölüm gibi ferdi duygularla toplum ve memleket konularını terennüm eden bu şiirlerde. halk şiiri

tarzının ağır bastığı görülür. Kitaptaki şiirlerden yirmi dördü dörtlükler halinde, on biri serbest şekillerle yazılmıştır.

Şiirlerinde daha çok ferdî duyguları işleyen Cahit Sıtkı, sanatın "faydacılık" düşüncesiyle giderek iyiden iyiye güdümlü hale geldiği bir dönemde, Atatürk, Mehmetçik, Müjde, Şaşkın Dünya, On Kasım, İstiklâl Marşı'nı Dinlerken, Mechul Asker, Dertleşme, Gariplik, Memleket adlı şiirleriyle, içinde yaşadığı toplumun aktüel konularını, huzursuzluğunu, özleyişlerini, dirlik ve düzenliliğini, milli duygularını terennüm eden sosyal muhtevalı şiirler de yazar. Fakat bunu yaparken sanatçı haysiyetinden, şâir ustalığından, şiire ait güzelliklerden zerrece taviz vermez. Bu eseriyle de yine örnek ve usta bir şâir olarak karşımızdadır.

Tarancı'nın bu son şiir kitabı ile ilgili birbirine zıt ve değişik görüşleri ihtiva eden iki ayrı yazıyı da buraya almakta yarar görüyoruz.

DÜŞTEN GÜZEL'i OKURKEN*

Kitap mevsiminin şiir alanındaki en büyük sürprizi, yeni Türk şiirinin büyük ustalarından Cahit Sıtkı Tarancı'nın "Düşten Güzel" kitabı oldu. Gerçekten şiiri, Tarancı'yı sevenler için bu kitap "Düşten Güzel"dir. Kaç kereler, "Varlık"ta okurların "Hani Tarancı'dan şiir?" diye sorduklarını görmüştüm. Haklıydılar. Hepimiz dergilerde onu arıyorduk. Boşluğu belliydi.

Fakirin şansı her yerde yetişir. Ankara'ya geldikten sonra üç-beş defa görüştük görüşmedik, Tarancı dünyevine girdi; yüzüne de, sohbetine de, şiiri gibi hasret kaldık. Çaresiz, elimizdekilerle yetiniyorduk. "Düşten Güzel" kitabı, Tarancı'yı yakından tanımak, dost ve insan hüviyetini bilmek bahtlılığını bulan-

* Sunullah Arısoy, Varlık, 1 Nisan 1953, Nr.393.s.9.

lar için, öyle sanıyorum, iki kere güzel bir sürpriz olmuştur.

Tarancı "Düsten Güzel"de, tanıdığımız, sevdiğimiz, hafızalarımızda mısralarını, şiirlerini sakladığımız bir usta şair olarak karşımızdadır. Hırcın, yıkıcı olmayan, yaptığını, yapacağını bilen kişi olarak olgunluğunu eserlerinde de bütün ağırlığı ile verebilen Tarancı, yetişen nesle örnek sanatçı olma hüviyetini bu kitabında da gösteriyor.

Epey oluyor galiba, bir iki yerde "Tarancı eskimedimi?" gibilerden birşeyler çarpmıştı gözüme.. "Düsten Güzel" bunun en güzel cevabını eser olarak veriyor. Sanatı "güdümlü" hale getirme savaşında olanlar için Tarancı elbette eskidir. Sanatın hürlüğünü, yalnız kendi inanç ve anlayışlarına uygun olan eserler için kabul edenlerin, nasıl "sanat hürlüğü"nden bahse hakları yoksa, sanatçılar için de hüküm vermeye yetkileri olmamak gerekir. Biliyor musunuz "yeniler" dediğimiz son nesil de bir anlayış savaşına başlayacak gibidir; kendi aralarında. Bu, belki de isabetli olur.

Sanatı, sosyal hizmetle görevlendiren anlayış, sanatın aslolan hürlüğünü dikkatinden kaçırdı mı, yani "aşırı" oldu mu, "güdümlü" bir sanat inancı haline geliveriyor. Böyle olunca da, inkarcılık, kimseleri beğenmemek, en doğruya sırt çevirmek kendiliğinden geliyor.

"Şiir faydacı olmalıdır!" Olmalıdır; evet, haklı. Ama nasıl olmalıdır? Şiir ne yapmalıdır, ne biçime girmelidir de "faydacı" olsun? Bir fakire yorgan olmalı onu ısıtmalı mıdır? Gece-kondu duvarına harç mı olmalıdır? İssize iş mi bulmalı; acın karnını doyuracak zeytin-ekmek mi olmalıdır? Yani, efendim, şiir dediğimiz şu nesne, meselâ memleketin tarım politikasını, yahut iktisadî düzenini veya politik nizamını ayarlayan bir parti programı mıdır; doktorin midir? Nedir?

Aşkın sözünü mü ettiniz: Eskisiniz! Hatıranıza mı bağlısınız: Adı! Ölümü mü düşündünüz: Bayağı! Karamsar mısınız: Kötü! Halinizden mi şikayetçisiniz: A-lelâde!

Ya peki? Şair dediğin, oturacak sosyal düzen hakkında, iktisadi yetersizlik babında büyük laflar edecek.. Aşkın sözünü etmeyecek, hatırasına bağlanmayacak, ölümü düşünmeyecek, halini söylemeyecek, sadece "gerçek"i söyleyecek ama hep, hep en kötüsünden

görecek, duygudan, hassasiyetten veba'dan kaçır gibi kaçacak..ki, "faydacı" şiir yazabilsin!

Bu ayrı bir yazı ve tartışma konusudur. Burada şöyle dokunup geçmemiz de sebepsiz değil. Cahit Sıtkı Tarancı'nın şiiri üzerinde düşünürken bu görüşü de dikkate almak, onun meziyetlerinin belirmesi bakımından zaruridir.

"Düsten Güzel"de, Tarancı'nın hani o ölümden korkan; bazan ölmeği isteyen; o mahzun hali vardır ya, işte o hali yine buluyoruz. Yaşamaya, hayata doyamayan, bir türlü doyamayan Tarancı, her yaşın, her geçen günün, ayın, yılın acısını, büyük kaybını ve manasını ta içinde duyuyor. Ölümden sık bahsetmesi bundandır.

Gören duyan bilir gerçek nasıl beterin beteri.

diyen şair, "beterin beteri gerçek"e rağmen "Gönül Hoşluğu"nda:

Yarınlara güvenle bakıyorum

diyor. Bu, yaşama sevincinden değil de nedendir? Sonra şu mısralar:

Her mevsimi ile insanı ayrı ayrı saran
Bunca güzelliği nasıl koyup gideceğiz
Yaman çalacak o çalmıyası saat yaman
Geçmiş ola bir kez yumuldu mu gözlerimiz
(Yalan Dünya)

Şair, delicesine bağlı olduğu hayat sevgisini söylüyor ama "yaman çalacak" saati de unutmuyor. Hüzünü bundan. Gerçek de bu değil mi?

"Yalan Dünya"nın yaşayıp da doyamadığımız, bütün kahrına ve çilesine, eziyetine ve zahmetine rağmen sevmeden edemediğimiz dünya değil midir? Şu "yalan dünya"nın gökyüzünü bu kadar ustaca, bu kadar sade, bu kadar şiir dolu ifade edene bilmem rastladınız mı?

Gökyüzü belledik şu ürperen maviliği
Başımız darda kalınca el açtığımız yer
Gökyüzüdür avutan akıllıyı deliyi
Gökyüzünde bulutlar uçurtmalar ümitler

Lütfen söyler misiniz "eski" bu mu?

Dünyanın içinde bulunduğu huzursuzluğu her insandan fazla sanatçı duyar. Daha doğrusu duymalıdır. Gerçek sanatçı, yüreği ile, şiiriyle, hep iyinin, hep güze-

lin, hep dirlik ve düzenliğin, hep barışın özlemi içindedir; kişi hayatından toplum hayatına kadar bu ülkünün peşindedir. Bunu dile getirir, bunu söyler.

Tarancı, gerçek bir sanatçı haysiyetiyle, kişi hayatının dışında büyük barış özlemini bir müjde halinde veriyor:

Kuşlar haber verdi bana kuşlar
Gelecekte bir şeyler olacak
Gün dilediğimiz gibi doğar
insan yüzümüz güler olacak

Neden sonra nehir yatağında
Kurt ininde, kuzu otlağında
Dünya dirlik düzenlik çağında
Düşle gerçek beraber olacak

Kavgacı olmadan, "Şiir" in zerresini ihmal etmeden dünyanın geleceğine, "dirlik ve düzenlik" ine umut bağlayan, okuyana da bu umudu verebilen şair, sosyal düzene kulağını tıkamış, gözünü kapamış mıdır?

Geleceğe beslenen bu umut içinde yaşadığımız devirden, huzursuzluktan şikayete engel midir? Elbette değil. İşte, kolayca eskimeyecek, her düzensizlik ve huzursuzluk halinde tekrar edebileceğimiz, toplumun tüm derdine eğilmiş, "Şaşkın Dünya" şiiri:

Değil, işlerimiz yolunda değil
Kaybettik eski düzen havasını
Dağda çoban, denizde kaptan dahil
Şaşırana şaşırana pusulasını

Daha sürer mi dersin bu şaşkınlık
Yarını ne olacak dünyamızın
Biz yaşımızı başımızı aldık
Allah çocuklarımıza acısın

Şair, Tophane külhanbeyi değildir, politikacı da değil. Şair, haysiyetli sanatçı, toplumun huzursuzluğunu, endişesini, şikayetini böyle dile getirir.

Ne diyoruz? Sanat eseri toplumu doğruya, iyiye yönelmelidir. "Faydacı"lığının bir yönü de budur. Bıktık artık aşk, bahar şiirinden..Doğru.. Tarancı, sanıyor musunuz, yalnız aşkını, yalnız hatırasını, yalnız ölümü, yani kişinin derdini düşüncesini söylüyor? Yukarıdaki örneklere bir de "Dertleşme"sini ekleyim de, Tarancı'nın yok sanılan yönünün "var"lığını daha iyi belirtsin:

Çukurunu kendi elinle kaz
 Sonra otur medet um yukardan
 Olmaz böyle kardeşçigim olmaz
 Ders almalı geçen yüzyıllardan

Ya gün seyrini değistirmeli
 Ya sen ben bugünkü kafamızı
 İşlerimiz yolunda gitmeli
 Rahatça içmeliyiz corbamızı

Sanatçı teferruatla değil, meselenin aslı ve tümüyle ilgilidir. Tarancı, dünya topluluğunun huzursuzluğunu da, umudunu da, "Müjde" yahut "Dertleşme" halinde bir bütün olarak, sımsıcak bir şiir havası içinde veriyor. Fikir, dava, mesele hepsi içinde; fakat hiçbirisi asık ve abuk suratlı, kuru ve şekilsiz değil. Sanatçı, topluma böyle eğilecektir.

"Düsten Güzel" in yukardan beri verdiğim örneklerle, kişi hayatı dışında kalan toplumcu yönünü belirtmeğe çalıştım. Lakin iş bu kadarla bitmiyor. Bu örnekler, Tarancı'nın dünyanın genel gidışı ve içinde bulunduğu şartlar karşısındaki sanatçı tavrını belirliyor. Bizim, şiirde bir davamız daha var: Diyoruz ki, şair, memleket gerçeklerine sırt çevirmemelidir. O gerçekleri dile getirmeli, memleketin her derdiyle hemhal olmalıdır.

Benim başımı taştan taşa vuran
 Sandığım gibi değilmiş insanlar

diye yakınan ve:

Kendi hoş kendi masum sesinizle
 Siz söyleyin garipliğimi kuşlar

diyen şair, aynı zamanda memleket gerçeklerini de, onların acısını da içten duyan, ustalıkla dile getiren şairdir.

Hasılı Cahit Sıtkı, şiirin o büyük hürlüğü içinde kişinin aşkını, derdini, umudunu nasıl söylüyorsa, memleketin gerçeğine de sırt çevirmeden eğiliyor, dünyaya bakmasını biliyor. İçine kapanık, cevheriyle ilgisiz, mız-mız değil. Gerçek şair, sanıyorum, bunu başarabilen kişidir.

Hani sabahların bir tarifsiz, bir güzel serinliği, iç açıcılığı, bir bakir hali vardır. Kurtuluş, yeniden doğuş gibi bir hal. Onu, herhangi bir zaman yaşamak ister misiniz? Cahit Sıtkı'nın "Sabah Duası" nı okuyun, sizinle ondan sonra konuşalım.

"Sag El"ini, "Portre"sini, "Kim Kime Dumduma"sını, "Eda"sını: Bu kadar örnekten sonra, bu kadar da şiir adı saydığımıza göre, maksadımı anlıyorsunuz, şiiri seviyor musunuz, sözünü bilen, söylemesini bilen, mazbut, kararlı, süsten, alâyişten uzak, söyle içinizin derince yerlerinden sizi yakalayacak şiiri mi okumak istiyorsunuz; işte size Cahit Sıtkı ve "Düştten Güzel"i.

"Şiirden daha çok şey bekliyorum." diyen sair haklı; biz de ondan daha çok şey bekliyoruz.

Ellerin, dilin, kalemin dert görmesin usta şair!

CAHİT SITKI'NIN SON KİTABINA DAİR

Yahut

İFLASIN ŞİİRİ*

Cahit Sıtkı'yı okurken hep şu rabıtayı kurmaya çalışıyordum: Acaba bu şairi "yeniler" arasında saymamızın; hatta daha beteri, yenilerin en iyilerinden birisi saymamızın sebebi nedir? O Cahit Sıtkı ki, 933'lerde bile, Cumhuriyet şairi kestane fişekleri gibi pat pat patlarken çıkardığı bir şiir kitabının adını "Ömrümde Sükût" koymuş, Edebiyat-ı Cedidecilerden, Fecr-i Aticilerden bulasıklar, heccilerden kırpıntılarla dolu parmak hesabı şiirler yazmıştı. Şimdi, yirmi yıl sonra, elimde "Düştten Güzel" sahifeleri bir bir çeviriyor, bir şair yirmi yıl nasıl yerinde saymış, nasıl çürümüş, boşalmış, iflâs etmiştir "temaşâ eyliyorum." Hâlâ daha hecenin o müptezel, o piyasa şarkısı ağzı "onlardan yana çıktı kahpe felek!" teraneleri; "atlarken-patlarken-çatlarken" kafiyeleleri! Hâlâ daha "Edâ!" "Kırık Kalpler!" Hâlâ daha havada çizilmiş muhayyel bir kürenin içinde oldum olasıya krizalit halde kalmış ve kalacak, hiç mi hiç canlanamayacak bir aykırı-adam'ın yavan şikayetleri. Üşenmedim, oturdum teker teker saydım. Cahit Sıtkı'nın bu kitabındaki şiirlere ne gibi konular tahsis edilmişlerdir öğrenmek istedim: Şiirlerinin şöyle bir yarısında şair ölümden şikayet ediyor. İçinde yaşadığı hayattan şikayet ediyor. Diğer yarısında zaman zaman ilkokul kitapları için yazılmış benzer "milli, vatanî" şiirler tecrübe etmiş; zaman zaman yalancı, geçici iyimserlik nöbetlerine kapılmış. Başka? Hepsi bu! "Yahu" dese birisi "Senin bu dediklerinin birinci faslı Di-

* Attilâ İlhan, Kaynak, 1 Ekim 1953, C.7, Nr.84, s.80.

van edebiyatına, ikinci faslı Tanzimat-Cumhuriyet arası edebiyatına ait şeylerdir. Hani bu şair yenedir, diyordun?" Ben ne derim? Pes derim, bira-der, pes! İşte bu sebeptendir ki yazıya başlarken sorduğum suali soruyorum: Acaba bu eski zaman moda-sı şairi ne ettik de yenilerin arasına soktuk? Na-sıl ettik de onu kendi aramızda hem de böyle baş köşeye oturttuk? Cahit Sıtkı, zamanını iyi kavra-mış ve sanatın ne olduğunu bilen herhangi ciddi bir tenkitçi karşısında dayanamayacak kadar biçare,ken-di halinde, sathî bir şairdir. Şimdi biraz derinle-şelim.

Düştan Güzel'in iç örgüsü, yanılmıyorsam, şöyle örül-müştür: Biz cocuktuk. Çocukluk güzeldi, ışıklıydı, şen-di. O vakitler mesuttuk. Çünkü: Mesuliyetsizdik, dü-şünmüyorduk. Hayallerimiz vardı. Çabucak memnun olu-yor, dünyanın keyfini sürüyorduk. Sonra büyüdük. Her şeyin yalan, eğreti, sahte olduğunu anladık. Hayat çirkefler, aldatmalar, kışkırtmalar, kazıklamalarla dolu idi. Babamız kardeşimiz bile bizi aldatıyordu. Dostlarımız düşman çıktılar. Bir curcuna, bir karga-şalık içinde sipsivri ve yalnız kaldık. Kimse bizi anlamadı. Derken, ölümü onun dehşetli kudretini keş-fettik. Herşey boşuna, her şey beyhude! Dünya yalan. Çirkin. Berbat. Üstelik, hiç bir şey elinde kalmıyor. Şu halde saadet, insanların rahatlığı ancak düşlerde-dir. Biz ancak düşlerde mesut oluruz. Olabiliriz. Şüphesiz bütün bu kötülüklerin böyle sürüp gitmemesi lazım. Oturup "Yukardan" medet ummakla bu iş olacağı benzemez. "Geçen yüzyıllardan ders almalı, ya gün sey-rini değiştirmeli, ya da biz kafamızı". Ama nasıl? Orasını da bilmiyoruz. Onun için biz kendimiz, başı-mızın üstündeki ölüm korkusuyla çevremizdeki hayat pa-tırtısı arasındaki kırık dökük, geçici iyimserliklerle oyalanıp ferdi ve "Düştan Güzel" saadetlerimizle hemhal olacağız. Hepsi bu ve hepsi bu kadar.

Bu iç örgünün dış görünüşü nasıl dersenez cevabı pek de güç olmayacak: Çoğu kısacık, bir, iki, azami beş kıtalık çapraz ve hece usulü kafiyeli, hece vezinli şiirler. Orijinalliği mısraların çoğunluk duraksız olmasında ve vezinlerin pek o kadar "mâruf" olmama-sında. Arasına işin içine şairin "Garib"lik devrin-den kalma serbest şiirler de karışıyor. Ama -bütü-nüyle eserin dış örgüsü iç örgüsüne uygun. İkisi de birbirini tamamlıyorlar. İkisi de yeni değil. Kul-lanılmış. Yıpranmış. Eskimis şeyler.

Acaba muhteva ve form olarak karşımıza bunları çıka-ran şair hangi sebepten başka bir şekilde değil de bu şekilde ortaya çıkmıştır? Bu sorunun cevabını o-

nun içtimai haritadaki yerini araştırarak vereceğiz. Bakalım Cahit Sıtkı, hangi içtimai durumu sanatında aksettiriyormuş?

Bir kere, surası muhakkak: Eger, sanatçılar muayyen içtimai çevrelere mensup, bu içtimai çevrelerin "ilhamları"nı söyleyen kişilerse; Cahid Sıtkı, işte bu içtimai çevresini yitirmiş bir sanatçıdır. Cahid Sıtkı'yı içtimai çevresine bağlayan bağlar gerek umumi manada gerekse hususî manada kopmuş. O içine bir türlü karışamadığı bir içtimai düzen ve hayat içinde kendisi ve hayalleriyle çırılçıplak ortada kalmış.

Bu bağlar umumî manada kopmuş dedik. İzah edelim: Ben, şahsen, umumî manada yeni ve yeni olmak isteyen sanatın memleketin sanatla ilgilenmeye teşne kalabalıklarıyla tezdad haline düştüğü kanaatındayım. Sanatçının meseleleri batı-usulü bir sentez içersinde görmeğe, vermeğe kalkışması (üstelik bunu da becerememesi) onun, sanat meselelerini, hat-ta umumiyetle bütün öteki meseleleri "alaturka" olarak gören sanatsever muhitlerle çatışmasına, onlardan uzaklaşmasına sebep oluyor. Cahid, yarım yamalak da olsa "a la Baudelaire" bir şair mi olmak istiyor, ister istemez, daha henüz Yahya Kemal, Faruk Nafiz devrini aşmamış olan okuyucu ile çatışıyor. Zira, o, ötekilere nazaran çok daha az batılıdır.

Bu bağlar hususî manada kopmuş dedik. İzah edelim. Cahid Sıtkı, yeni bir sanat yapmak, daha doğrusu başkalarının batı ülkelerinde yaptığı cinsten bir sanat yapmak istiyor. Bunun için en basit manasıyla üç şey lazımdır: 1. Sanatçı, yapmak istediği sanatın nasıl bir sanat olduğunu, nasıl doğduğunu, geliştiğini, imkânlarını, hususiyetlerini bilecek; bu sanatla içinde doğduğu içtimai çevre arasındaki ilgileri tesbit edebilecektir. 2. Sanatçı, kendi memleketinin içtimai gelişmesini ve buna müvazi olarak giden sanat hareketlerini yakından takip etmiş, mânâsını anlamış, izahını yapmış olacaktır. 3. Batılı sanatçının metodunu iyice kavradıktan sonra, o metodla kendi memleketinin meseleleri üzerine eğilecek, bu meselelerin ferdî, beşerî, içtimai tahlillerini estetik bir form içinde verecektir. Bu üç şeyi başarır aynı zamanda millî, memleketçi ve hümanist ve batılı olacaktır. İşte Cahit Sıtkı bu üç şeyi şahsen yapmamıştır. Meselenin birinci kısmını başaramamıştır, bu sebepten yarı-alaturka kalmıştır; ikinci kısmını başaramamıştır, bu sebepten yarı-frenk olmuştur; nihayet üçüncü ve son kısmını başaramamıştır; neticede ortaya intikal devirlerine mahsus bir "tatlı-su-fren-gi" sanatı çıkarmıştır.

İş böyle olunca onu dilinden ve derdinden anlayan kim olabilir? Hiç değilse aynı içtimai ve ruhi halde bulunan kimseler değil mi? Fakat Cahid Sıtkı, üstelik ferdi bakımdan da içine-dönük bir psikolojik bünyeye sahip olduğu ve işin içine türlü türlü ruhi kompleksler karıştığı için, ileriye sürülebi-
lecek "ruhi yakınlık" ipotezi de zayıflıyor ve şair, bu suretle şahsi manada da içtimai bağlarının teknilini koparmış oluyor. Zira aynı içtimai ve ruhi halde bulunan kimseler arasında çoğunluk hiç şüphesiz, Cahid Sıtkı gibi marazi ve psikolojik bünyeye sahip değildir ve kendi çevresinde, peka-
la işlerini yoluna koyabilir, hayata karışabilir.

Şuraya varıyoruz: Cahit Sıtkı, sanatını doğrudan doğruya kafasında biriken ağuyu akıtmak için vasıta diye kullanmaktadır. Bu ağuyu onun için içtimai manada çevresini yitirmiş, ferdi manada marazi bir adam olmasından dolayı birikmekte ve sanat eseri olarak meydana çıkarken adet üzere karanlık bir mahiyet arz etmektedir. Esasen içtimai çevresiyle bağını yitirmiş sanatçılar çoğunluk kötümserdiler. Gerek fert olarak, gerekse içtimai çevre olarak gelecekte aydınlık bir nokta, bir ümid noktası görmemeleri onların içtimai sanat, hakiki sanat sahasından el ve eteklerini çekmelerine, sırf sanat yaptıklarını sanarak avunmalarına sebep olur.

Bizim sanatımızda Cahid Sıtkı bunun tipik örneğidir. İçtimai çevresi bir çoklarımız gibi orta sınıf halk olsa gerek. Orta sınıfa merbut, onun endişe ve hayallerini aksettiren bir sanatçı bile olsaydı; orta sınıflar yarınsız ve kararsız olduğu için, yarınsız ve kararsız bir sanat yapacaktır. Üstelik, onun içtimai çatışmalarının ferdi olarak içinde biriktirdiği ağuyu yarım yamalak da olsa batılı olmaya çalışsan bir terkiple (taklid lafı daha uygun) vermeğe kalkışması daha henüz, bugün bile alaturkalıktan kurtulamayan ve sermaye inkışafı ve birikmesiyle kütle halinde fakirleşen orta sınıf halkı ile de çapraza gelmesine sebep teşkil etmekte ve sanatı büsbütün nahak yere yapılmış, lüzumsuz ve faydasız "isole" bir sanat vasfını almaktadır. Cahid Sıtkı, memleketinin büyük halk çoğunluğu için sanat yapıyor. Kendi kendisinin beyhude sanatını yapıyor.

Biz bu sanatı faydasız buluyoruz. Cahid Sıtkı'yı okuyanlar, batıyı taklid ederek "batılaşmak" prensibine mütemayil, iç bünyeli ve yasayış tarzları ile alaturka-osmanlı yarı aydınlar; gerek kendi hayatları gerekse memleketin gidişi hakkında açık, aydınlık ve sağlam bir metod ve fikir edinmemiş

kimselerdir. Onu okumalarının sebebi, biraz aykırı gibi görünecek ama, galiba Faruk Nafiz'i ve Orhan Seyfi'yi de okumalarıdır. Bu zümreler yeni sanat meselesini henüz kavrayamamışlardır. Bir de yeni sanatı bilen ve sevenler arasında gittikçe palazlanan dergilerin şahsen Cahid Sıtkı'yı propaganda etmesi dolayısıyla okuyanlardan bahsedilebilir. Ayrıca Mektepli edebiyattan hakiki ve gerçek edebiyata geçişte kısa bir devre Cahid Sıtkı devresidir sanırım. Bu okuyucular, içtimai manada gerek memleketimizin gerekse kendi sosyal çevrelerinin kalkınması için faal rol oynayabilecek kimselerdir. Cahid Sıtkı, onları zaten içinde buldukları kaostan kurtarmak maksadıyla ışıklandırarak yerde büsbütün bezgin, dünyaya geldiğine pişman manevî bir atmosfer içine itmektedir. Bu kimselerin daha rahat yaşayabilmeleri için ilkin "gerçek hayatın" ne idüğünü kavramaları, bilahare bu hayat içinde bu rahatlığı elde edebilmek için çırpınmaları lazım, Cahid Sıtkı onları düşler içine gönderiyor; dünya yalan, ölümlü, mücadeleye değmez diye uyusturuyor, miskinleştiriyor. Ellerini kollarını bağıyor. Pek olmazsa "Hemen Allah hepimizin yardımcısı olsun" deyip yetiniyor. Bu sanatın faydasız olmaktan başka zararlı olduğunu da söyleyebiliriz. Türkiyemiz gibi kalkınmak, silkinmek mecburiyetinde olan bir ülkede "yeni, öncü" sıfatlarına bol keseden layık görülmüş bir sanatçı kalkar da gerek okuyanlarına gerek arkasından gelenlere böyle çözülmüş, iflâs etmiş bir şahsın vehim ve hayallerini anlatır, bu şekilde örnek olursa, ona nasıl zararlı değildir diyebiliriz.

Peki ne yapmalıydı? Nasıl olmalıydı? Bu aslında "Yeni Türkiye'nin Yeni Sanatçısı" mevzuunda yazılabilecek gayet ilgi çekici bir tetkike girişmek demektir. Fakat, biz burada bir iki satırla, Cahid Sıtkı için bazı noktalar tesbit edebiliriz.

Bir kere sanatçı olarak içtimai çevresini tanıyacak bilecek, olumlu münasebetlerini muhafaza edecekti. İçtimai çevresinin tarihi bakımdan ve sosyolojik bakımdan Türkiye'de ne vaziyette bulunduğunu, kendisinin bu çevre içindeki yerini kavramağa çalışacak; bilahare ve ayrıca, öteki içtimai çevrelerle münasebetlerini ve Türkiye'nin ve Türkiye halkının esenliği, sağlığı için işlerin ne türlü gitmesi gerektiğini araştırarak, fertden içtimai çevresiyle birlikte tarihi ve içtimai akışı ve gidişi aydınlatacaktı. O vakit hayatı darmadagınık, işleri karmakarışık görmekten kurtulur, açık ve aydınlık bir görüş, hayat karşısında düzenli ve

suurlu bir davranış sahibi olurdu. Böyle oldu mu, halkla kaynaşmış, halkı bilen ve söyleyen, halkın yararına milli, bereketli ve pırıl pırıl bir sanat yapardı. Yapamadı. Yapamadılar. "Düsten Güzel"i öncü ve yeni iddialarla ortaya çıkanların bizden öncekilerin hesabına utanarak, sıkılarak okuduk. Neticede Cahid Sıtkı'nın öncü olmadığını, bize kötü örnek olduğunu, bizi şaşırttığını, yeni bile olmadığını, eski-yeni mücadelesinde nasılsa büyütülmüş alelade bir sair olduğunu bir kere daha ve pek güzel kavradık.

Cahid Sıtkı iflâsın şiirini yapıyor: Daha doğrusu içiçe yanyana duran bir sıra iflâsların. Cahid Sıtkı'nın yaptığı sanat içtimai manada iflas etmiştir. Zira onun koptuğu içtimai çevre, başka içtimai çevreler, ister istemez, tarihi prosese uygun, sosyal, bereketli, hareketli bir sanat doğuracaktır. O vakit Cahid Sıtkı'nın su üzerine yazmış bir sanatçı haline düştüğünü, ufalanıp gittiğini göreceğiz. Ayrıca, memleketinin ve içtimai çevresinin meselelerini batılı ve metodlu bir senteze götüremediği için Cahid Sıtkı şahsî manada iflâs etmiştir. Yeni edebiyatın aynı zamanda milli, memleketçi ve batılı nasıl olabileceği meselesini halledilmiş, kendi kendisini kısır bir daire içine hapsedmiştir. Bundan başka kelime işleyen, vezin işleyen bir lisan sanatçısı olması hasebiyle sık sık iptizale düşmesi, kendisinden önce gelenleri ve kendisini tekrara kalkışması yüzünden bu pazarda da iflâs etmiştir. Müflis bir estetik yaparak, muhtevasıyla edinemediği sağlamlığı formu ile elde etmeye yeltenmiş fakat hece veznini "milli" bir mana ve ahengiyle ihata edemediği, cesaretli çıkışlar ve tecrübeler yapamayacak kadar bezgin ve çekingen olduğu için bu bahiste de bize iyi örnek -hatta Dıranas kadar bile-olamamıştır. İşte bütün bu söylediklerimizi bir araya toparlarsak, Cahid Sıtkı'nın şiirine niçin iflâsın şiiri dedikimiz, oldukça anlaşıldı sanırız.

4. Sonrası:

Cahit Sıtkı Tarancı'nın 1933'ten itibaren yazdığı ve hayatta iken yayınladığı üç kitabında bulunmayan şiirleri, Varlık Yayınevi tarafından çeşitli gazete, dergi ve mektuplardan taranarak Şubat 1957'de "Sonrası" adıyla bir kitapta toplan-

rak basılmıştır. Kitabın ikinci baskısı da aynı yayınevi tarafından Ağustos 1962'de yapılmıştır. Kitapta yer alan yetmiş üç şiir, neşir tarihlerine göre kronolojik olarak sıralanmış ve her şiirin ilk neşrinin nerede ve hangi tarihte yapıldığı şiirlerin altında gösterilmiştir.

Kitabın "Dilimize Çevirdiği Şiirler" bölümünde Baudelaire'den dört, Paul Verlaine'den iki, Jules Laforgue, Appolinaire, Alfred de Musset ve Gérard de Nerval'dan birer adet olmak üzere toplam on adet tercüme şiir bulunmaktadır. Tercüme şiirlerin sıralanışında kronolojik sıra gözetilmemiş, şiirlerin neşroldukları yer ve tarihe işaret olunmuştur.

Kitabın "Ardından Yazılanlar" bölümünde Nurullah Ataç, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Abdülhak Şinasi Hisar, Sabri Esat Siyavuşgil, Muhtar Körükçü, Sabahattin Kudret Aksal, Zahir Güvemli, Haldun Taner, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Yaşar Nabi Nayır, Behçet Necatigil, Oktay Akbal, Ceyhun Atuf Kansu, Tahsin Yücel, Mahmut Makal, Yıldız Köksal (şairin kız kardeşi), M. Sunullah Arısoy, Nedret Gürcan, Nihâl Kâmran Erkmenoğlu (şairin kız kardeşi) gibi tanınmış isimlerin, şairin ölümünden sonra yazdıkları yazılar bulunmaktadır.

Kitabın bu bölümünde şairin "Yağmur Yağadursun" adlı şiiri kendi el yazısıyla ve latin harfleriyle verilmiş, şairin gençliğine, Mülkiye'deki öğrencilik yıllarına ve çocukluk dönemine ait birer resimle birlikte Z.Güvemli'nin çizgileriyle bir portresine de yer verilmiştir.

5. Bütün Şiirleri:

Asım Bezirci'nin, Cumhuriyet devrinin en çok sevilen ve beğenilen şâiri Cahit Sıtkı Tarancı'nın bütün şiirlerini²⁶⁰ bir araya getirmek düşüncesiyle derlediği ve Can Yayınevi tarafından 1. ve 2. baskıları 1983, 3. baskısı 1987 ve 4. baskısı 1988 yılında yapılan eserin başındaki "Sunu" yazısında derleyici, Tarancı'nın bütün şiirlerini bir araya getirirken nasıl bir yol izlediğini açıklıyor. Buna göre:

Kitaptaki şiirler ilk yayım tarihlerine göre kronolojik olarak sıralanmak istenmiş, fakat şâirin hayatta iken bastır-
dığı Ömrümde Sükût, Otuz Beş Yaş ve Düsten Güzel'deki şiirle-
rin sıralanış düzenini aynen muhafaza etmek isteği, tam bir
kronolojik sıralamaya imkân vermemiştir. Şiirlerin alt kısım-
larında yayımlandıkları gazete veya mecmuanın adı ve tarihi
verilmekle yetinilmiş, cilt, sayı, sayfa numaraları belirtil-
memiştir.

Kitap "Şiir Üstüne", "Öncekiler", "Ömrümde Sükût", "Ara-
dakiler", "Otuz Beş Yaş", "Düsten Güzel", "Sonrakiler", "Ce-
viriler" adı altında sekiz bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm-
de, okuyucunun sanatçıyı ve şiirlerini daha iyi anlayıp de-
ğerlendirmesine yardımcı olacağı düşüncesiyle şâirin şiir ve

260. Mehmet Kemal 3 Ocak 1987 tarihli Cumhuriyet'teki fık-
rasında bu kitabın da eksik olduğunu belirtiyor ve "Madem ki
Vakit Akşam", "Her Günkü Özleyiş", "Bereket Versin" adlı şi-
irlerin metinlerini vermektedir. (Bu şiirler kitabın 4. baskı-
sında mevcuttur.)

Tarancı'nın kızkardeşi Nihal'e yazdığı mektuplarda yer a-
lan ve "Evime ve Nihal'e Mektuplar"da yayımlanmış bulunan
"Nihal'im", "Davet", "Nihal'e", "Seni Çağırıyorlar", "Bir Can Sı-
kıntısıdır" adlı şiirler bu kitapta yer almamıştır.

sanata dair değişik tarihli üç ayrı konuşması ile bir mektubu ve bir yazısı yer almıştır.

Şairin, ömründe Sükût adlı ilk eserinden önce yayımlanan ve hiç bir kitabına girmeyen yirmi dört şiiri "öncekiler" bölümünde toplanmıştır. Ömründe Sükût'tan sonra ve Düşt en Güzel'den önce basılıp da eserlerinde yer almayan şiirler "Aradakiler" bölümünde bir araya getirilmiştir. Düşt en Güzel'den sonra çıkan şiirler ise "Sonrakiler" bölümüne yerleştirilmiştir. En sona da "Çeviriler" eklenmiştir.

Kitapta "Hâtıralar", "Renkler", "Gün Sonu", "Sayıklayan Ağac" başlıklı şiirlerin şairin el yazısıyla yayınlanmış örneklerine de yer verilmiştir.

6. Seçmeler:

"Hisar" şairlerinden Gültekin Sâmanoğlu'nun hazırladığı bu kitap 1971 yılında Milli Eğitim Bakanlığı 1000 Temel Eser serisi içinde birinci defa olarak 40.000 adet basılmıştır.

Kitabın başında, zamanın başbakanı Süleyman Demirel'in ve Milli Eğitim Bakanı Prof.Dr.Orhan Oğuz'un kısa birer giriş yazıları ile birlikte, Gültekin Sâmanoğlu'nun Cahit Sıtkı Tarancı'nın hayatı, şiiri ve eserleri hakkındaki bir tanıtma yazısına yer verilmiştir.

Kitabın bundan sonraki metinler kısmında ise Cahit Sıtkı'nın hayatta iken çıkardığı ömründe Sükût, Otuz Beş Yaş, Düşt en Güzel'de yer alan şiirleri ile, Düşt en Güzel'den sonra yazdığı şiirlerden yapılan seçmeler, şairin yaptığı sıralama-

ya bağı kalınarak verilmiştir.

Ömrüm'de Sükût'tan sekiz, Otuz Beş Yaş'tan altmışaltı, Düsten Güzel'den yirmi dokuz ve son şiirlerinden dört adet olmak üzere, kitapta toplam yüz yedi şiir bulunmaktadır.

CAHİT SITKI TARANCI'NIN ŞİİRLERİNİN İLK YAYINLANDIKLARI
YERLER İTİBARIYLA KRONOLOJİK LİSTESİ (*)

1929

1. "Nihal'im"²⁶¹ Sairin kızkardeşi Nihal'e yazmış olduğu 9.11.1929 tarihli mektubundan.

1930

2. "Davet"²⁶² Kızkardeşi Nihal'e yazılmış 15.3.1930 tarihli mektubundan.
3. "Gidiyorum"²⁶³ Akademi, Mayıs 1930, Nr.3, s.4. (BS, s.27)

(*) Liste düzenlenirken, dergilerde yayınlanan şiirlerin, şairin hangi kitaplarında yer aldığı, kitapların basım tarihleri gözetilerek sayfa numaralarıyla parantez içinde gösterilmiş, dergilerde neşrine rastlanmayan şiirler ise, ilk defa yer aldıkları kitabın neşir tarihine ve kitaptaki sıraya göre verilmiştir. Ayrıca, bir şiirin değişik yerlerde neşri yapılmışsa, bunlara dipnotlarında işaret olunmuştur. Şairin hiç bir kitabına girmemiş olup da araştırmalarımız sırasında muhtelif dergilerde rastladığımız şiirler, listeye "şairin hiç bir kitabında yer almamıştır" kaydıyla konulmuştur.

Şiir kitaplarının sayfa numaraları verilirken esas alınan baskıları ise şunlardır:

- a) Ömrümde Sükût, Bilgi Yayınevi, Ank., 1968, 2. Baskı.
 - b) Otuz Beş Yaş, Varlık Yayınevi, Ağustos 1946, 1. Baskı.
 - c) Düsten Güzel, Varlık Yayınevi, Aralık 1952, 1. Baskı.
 - d) Sonrası, Varlık Yayınevi, Ağustos 1962, 2. Baskı.
 - e) Seçmeler, M.E.B. 1000 Temel Eser Serisi, İst. 1971, 1. Baskı. (G. Samanoğlu'nun bu kitabı bazı değişikliklerle Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Türk Büyükleri Dizisi'nin 102. kitabı olarak 1988'de tekrar basılmıştır.
 - f) Bütün Şiirleri, Can Yayınları, İst. 1988, 4. Baskı.
261. ENM, s.5.
262. a.e., s.13.
263. Bazı değişikliklerle Muhit, Ağustos 1931'de yeniden yayınlanmıştır.

4. "Talihsiz"²⁶⁴, Servet-i Fünûn, 15.05.1930, C.67-3,Nr.1761-76. (BŞ,s.27.

1931

5. "Nihal'e"²⁶⁵ Kızkardeşi Nihal'e yazılmış Ocak 1931 tarihli Mektubundan.
6. "Uykusuzluk", Muhit, Ocak 1931,Nr.27,s.11. (ÖS,s.24), (Seç.,s.5), (BŞ,s.52)
7. "Eski Saadetinle", Muhit, Şubat 1931,Nr.28,s.14. (BŞ,s.29)
8. "Yatak", Akademi,15.02.1931,NR.5,s.4. (ÖS,s.23), (BŞ,s.51)
9. "Batan Gemi (Topal)", Muhit, Mart 1931,Nr.29,s.12. (BŞ,s.30)
10. "Çingıraksız Rehbersiz"²⁶⁶ Akademi, 15.03.1931,NR.6,s.11. (ÖS,s.11), (Seç.,s.3), (BŞ,s.47)
11. "Gel Çadır Kur", Muhit,Nisan 1931, Nr.30,bs.9. (BŞ,s.31)
12. "Anne Ne Yaptın?" Servet-i Fünûn, 02.04.1931,C.69-5,Nr.1807-122,s.286. (BŞ,s.32)
13. "Kar ve Ben", Akademi,15.04.1931,Nr.7,s.5. (BŞ,s.33).
14. "Benimsin", Servet-i Fünûn,30.04.1931,C.71-7,nr.1863-178. (BŞ,s.34)
15. "Minareler", Muhit, Mayıs 1931,Nr.31,s.28. (BŞ,s.34)
16. "Yalnızlık"²⁶⁷, Akademi,15.05.1931,Nr.8,s.4. (BŞ,s.35)
17. "Çöküyorum", Akademi,15.05.1931,Nr.8,s.4. (BŞ,s.36)
18. "Yağmur"²⁶⁸, Akademi,15.05.1931,Nr.8,s.4. (BŞ,s.36)
19. "Günlerim I-II"²⁶⁹, Muhit, Haziran 1931,Nr.32,s.54. (BŞ,s.38)

264. Akademi,15.05.1931'de "Lambanı Kendin Söndür" başlığı ile yeniden yayınlanmıştır.

265. ENM,s.19.

266. Şiir,Ömrümde Sükût'ta"Ömrümde Sükût"adıyla çıkmıştır.

267. 03.12.1931 tarihli Servet-i Fünûn ve Aralık 1931 tarihli Muhit dergilerinde yeniden yayınlanmıştır.

268. 24.09.1931 tarihli Servet-i Fünûn'da yeniden yayınlanmıştır.

269. Bazı değişikliklerle 04.06.1931 tarihli Servet-i Fünûn'da da çıkmıştır.

20. "Ölümden Beter", *Servet-i Fünûn*, 18 Haziran 1931, C.70-6, Nr.1818-133, s.46. (BŞ, s.39)
21. "Kelekler", *Servet-i Fünûn*, 18 Haziran 1931, C.70-6, Nr. 1818-133, s.46 (BŞ, s.39)
22. "Son Gece", *Servet-i Fünûn*, 23.07.1931, C.70-6, Nr.1823-138, s.123. (BŞ, s.40)
23. "Bir Itiraf", *Galatasaray*, 15.11.1931. (BŞ, s.42)
24. "Mazim", *Servet-i Fünûn*, 03.12.1931, C.71-7, Nr.1842-157, s.3. (BŞ, s.42)

1932

25. "Korkulu Köprü", *Muhit*, Ocak 1932, Nr.39, s.33. (BŞ, s.43)
26. "Gece Bir Neticedir", *Muhit*, Mart 1932, Nr.41, s.11. (ÖS, s.43), (Seç., s.12), (BŞ, s.61)
27. "Bir Lâhzam", *Muhit*, Nisan 1932, Nr.42, s.49. (ÖS, s.30), (BŞ, 55)
28. "Bizim Sonemiz", *Galatasaray*, 30 Nisan 1932, Nr.15, s.13. (Rüyamız"adlı şiirin ilk seklidir) (ÖS, s.37 (S, s.10) (BŞ, s.58)
29. "Dar Kalıp", *Muhit*, Haziran 1932, Nr.44. (ÖS, s.31), (BŞ, s.55)
30. "Mecnun Gibi", *Muhit*, Teşrin-i Sani 1932, Nr.49, s.34. (Şairin hiç bir kitabına girmemiştir.)
31. "Sarayımız", *Cumhuriyet*, 5 Kasım 1932. (BŞ, s.44)

1933

32. "Güneşe Aşık Çocuk", *Muhit*, Ocak 1933, Nr.51, s.33. (ÖS, s.49) BŞ, s.64)
33. "Aynalar", *Muhit*, Şubat 1933, Nr.52, s.25. (ÖS, s.29), (BŞ, s.54)
34. "Gece Bahçelerinde", *Galatasaray*, 25 Şubat 1933, Nr.21, s.15. (ÖS, 46), (BŞ, s.63)
35. "Kuşlar ve Gemiler", *Muhit*, Mart 1933, Nr.53, s.34. (ÖS, s.50), (BŞ, s.65)
36. "Seni Çağırıyorlar"²⁷⁰, Kızkardeşi Nihal'e yazılmış 1 Nisan 1933 tarihli mektubundan.

37. "Aksam Vakti". Varlık, 1.8.1933, Nr. 2, s. 25. (S, s. 9), (BS, s. 70)
38. "Kuyu"²⁷¹, Varlık, 15.09.1933, Nr. 5, s. 70. (S, s. 7), (BS, s. 69)
39. "Aynalarda Gece", Varlık, 15.10.1933, Nr. 7, s. 105. (S. 10), (BS, s. 70)
40. "Sen De Her Şey Gibi...", Varlık, 01.12.1933, Nr. 10, s. 150. (S, s. 11), (BS, s. 71).
41. "Odamda Sükût", Ömrümde Sükût, 1933, s. 12. (Sec., s. 4), (BS, s. s. 48)
42. "Zaman Bir Kuşak Gibi", Ömrümde Sükût, 1933, s. 13. (BS, s. 48)
43. "Maziyi Yâda Daldığım Zaman", Ömrümde Sükût, 1933, s. 17. (BS, s. 49)
44. "Uyku", Ömrümde Sükût, 1933, s. 26. (BS, s. 53)
45. "Bir Kapı Açıp Gitsem", Ömrümde Sükût, 1933, s. 32. (Sec., s. 7), (BS, s. 56)
46. "Bir Yaz Günü", Ömrümde Sükût, 1933, s. 35. (Sec., s. 8), (BS, s. 57)
47. "Rüyamız", Ömrümde Sükût, 1933, s. 37. (Sec., s. 10), (BS, s. 58)
48. "Yağmur ve Ben", Ömrümde Sükût, 1933, s. 39. (BS, s. 59)
49. "Kar ve Hâtıralar", Ömrümde Sükût, 1933, s. 40. (BS, s. 60)
50. "Bilmecelerle Kal", Ömrümde Sükût, 1933, s. 45. (BS, s. 62)
51. "Uzak Bir İklimde", Ömrümde Sükût, 1933, s. 52. (Sec., s. 14), (BS, s. 66)

1934

52. "Aksamleyin", Varlık, 01.01.1934, Nr. 12, s. 178. (S, s. 12), (BS, s. 71)
53. "Bir Can Sıkıntısıdır"²⁷² Nihal'e yazılmış 10.1.1934 tarihli mektubundan.

271. Bu şiirin ilk ve değişik şekli, şâirin kızkardeşi Nihal'e yazdığı 6.5.1933 tarihli mektupta "Tekrar Aydınlığa Çık" başlığıyla yer almış ve ENM, s. 61'de yayınlanmıştır.

272. ENM, s. 68.

54. "Yağmur Yağadursun"²⁷³, Varlık, 01.02.1934,Nr.14,s.219. (S,s.13), (BŞ,s.71)
55. "Sular, Ağaçlar, Kuşlar"²⁷⁴, Varlık,01.03.1934,Nr.16,s.246. (S,s.14), (BŞ,s.72)
56. "Hâtıralar"²⁷⁵, Varlık,01.05.1934,Nr.20,s.312. (S,s.15). (BŞ,s.73)
57. "Sayıklayan Ağac"²⁷⁶, Varlık,15.6.1934,Nr.23,s.361. (OBY, s.14), (BŞ,s.128)
58. "Eşya",Varlık,15.7.1934,C.2,Nr.25,s.12. (S,s.16), (BŞ,s.75)
59. "Seyahate Davet"²⁷⁷, Varlık, 01.09.1934,C.2,Nr.28,s.53. (S,s.93), (BŞ,s.223)
60. "Renkler"²⁷⁸, Varlık,15.09.1934,C.2,Nr.29,s.69. (S,s.18), (BŞ,s.76)
61. "Gece Şarkısı", Varlık,15.10.1934.C.2,Nr.31,s.102. (OBY,s.29), (Seç.,s.30), (BŞ,s.137)

1935

62. "Madem ki Vakit Akşam", İz,Ocak 1935.Nr.8,s.7. (OBY,s.10) (BŞ,s.127)
63. "Beni Kışkanan Ölüler",Varlık,01.01.1935,C.2,Nr.36,s.179. ((S,s.19), (BŞ,s.79)
64. "Her Günkü Sarkım", Varlık,15.01.1935,C.2,Nr.37.,s.195. (OBY,s.23), (BŞ,s.134)
65. "Gün Sonu", Varlık,01.03.1935,C.2,Nr.40,s.243. (S,s.20), (BŞ,s.78)
66. "Havuz"²⁷⁹, Varlık, 15.04.1935,C.2,Nr.43,s.322. (S,s.21), (BŞ,s.79)

273. Şiir,15.11.1956 tarihli Varlık'ta şâirin elyazısıyla yayınlanmıştır.

274. 01.12.1956 tarihli Varlık'ta şâirin elyazısıyla yayınlanmıştır.

275. 01.11.1956 tarihli Varlık'ta şâirin elyazısıyla yayınlanmıştır..Aynı şekliyle BŞ,s.74'te de vardır.

276. Şâirin elyazısıyla ve bazı değişikliklerle 01.11.1956 tarihli Varlık'ta ve BŞ,s.129'da da yayınlanmıştır.

277. Charles Baudelaire'den çeviri.

278. 01.07.1951 tarihli Varlık'ta yeniden yayınlanmış, BŞ, s.77'ye de aynen alınmıştır.

279. Şâirin elyazısıyla 01.11.1956 Varlık'ta da çıkmıştır.

67. "Her Günü Özleyiş" İz,Haziran 1935,(BŞ,s.76)
68. "Balkon"²⁰⁰, Varlık,15.06.1935,Nr.47,s.360.(S,s.91),(BŞ,s.228)
69. "Ask Sarkısı", Varlık,15.07.1935,Nr.49,s.3.(BŞ,s.80)
70. "Tanrıyla Başbaşa"²⁰¹, Varlık,01.08.1935,Nr.50,s.19.(OBY,s.19),(Sec.,s.25),(BŞ,s.132)
71. "Bir Ölünün Rüyası", Varlık,15.08.1935,Nr.51,s.34.(BŞ,s.80)
72. "Ölüm I", Varlık, 01.09.1935,Nr.52,s.51.(OBY,s.20),(Sec.,s.26),(BŞ,s.132)
73. "Ölüm II", Varlık,01.09.1935,Nr.52,s.51.(OBY,s.21),(Sec.,s.s.27),(BŞ,s.133).
74. "Bu Aksam Vakti Deniz",Varlık,01.12.1935,C.3,Nr.58,s.146.(BŞ,s.81)

1936

75. "Sanatkârın Ölümü", Kültür Haftası,15.01.1936.(OBY,s.15),(Sec.,s.22),(BŞ,s.130)
76. "Hâtıralar", Kültür Haftası, 12.2.1936.Nr.5,s.85.(OBY,s.25),(BŞ,s.135)
77. "Yaşamak"²⁰², Kültür Haftası,18.03.1936,Nr.10,s.183.(S,s.26),(BŞ,s.83)
78. "İkinci Diriliş"²⁰³,Ağac,04.04.1936.(OBY,s.33),(BŞ,s.139)
79. "Gök Öyle Mavi"²⁰⁴, Yücel, Mayıs 1936,C.3,Nr.15,s.124.(S,s.104),(BŞ,s.232)

280. Charles Baudelaire'den çeviri olan bu şiir,Varlık,01.09.1942,C.13,Nr.220,s.96; Ülkü,16.03.1946; Tercüme, 19.03.1946'da ayrıca yayınlanmıştır.

281. 15.02.1942 tarihli Varlık'ta ilk ve düzeltilmiş şekliyle yer alan bu şiir, kitaplara "Şaşkırdım Kaldım" adıyla geçmiştir.

282. Şiir,15.07.1936 tarihli Gündüz dergisinin 4.sayısında da çıkmıştır.

283. Gündüz dergisinin 15.04.1936 tarihli sayısında "Basübadelmeyt" başlığıyla ve bazı değişikliklerle çıkan bu şiir, kitaplara "Bir Uykusuzluk Gecesi" adıyla geçmiştir.

284. Verlaine'den çeviri olan bu şiir,bazı değişikliklerle 19 Mart 1946 tarihli Tercüme dergisinde de çıkmıştır.

80. "Gündüz", **Kültür Haftası**, 06.05.1936, NR.17, s.325. (OBY, s.9)
(BŞ, s.126)
81. "Obsession", **Gündüz**, 15.05.1936, C.1, Nr.2, s.40. (S, s.24),
(BŞ, s.81).
82. "Başlıksız Siir", **Kurun Gazetesi**, 23.05.1936. (S, s.22), (BŞ,
s.82)
83. "Korktuğum Sey", **Ağaç**, 23.05.1936. (OBY, s.17), (Sec., s.24),
(BŞ, s.131)
84. "Kendiliğinden Söylenen Şarkı"²⁸⁵, **Ağaç**, 18.07.1936. (OBY,
s.8), (Sec., s.20), (BŞ, s.126)
85. "Kerbelâ", **Gündüz**, 15.10.1936, C.2, Nr.7, s.201. (S, s.26).
(BŞ, s.83)
86. "Ölümden Sonra", **Varlık**, 01.11.1936, C.4, Nr.80, s.114. (OBY,
s.28), (Sec., s.29), (BŞ-s.136)
87. "Düşündüğüm Yer", **Gündüz**, Aralık 1936, C.2, Nr.9, s.230. (S, s.
27), (BŞ, s.84)
88. "Gün Eksilmesin Pencereden", **Varlık**, 15.12.1936, C.4, Nr.83,
s.161. (OBY, s.7), (Sec., s.19), (BŞ, s.125)
- 1937
89. "Mezarlık", **Gündüz**, 15 Nisan 1937, C.3, Nr.13, s.7. (OBY, s.
13) (BŞ, s.128)
90. "Perisan Sofra", **Varlık**, 01.05.1937, C.4, Nr.92, s.305. (OBY,
s.12), (Sec., s.21), (BŞ, s.128)
91. "Geçerken", **Gündüz**, Temmuz 1937, C.3, Nr.16, s.101. (BŞ, s.85)
92. "Gençlik Böyledir İste", **Varlık**, 01.07.1937, C.4, Nr.96, s.
369. (OBY, s.26), (Sec., s.28), (BŞ, s.136)
93. "Ölmüştüm", **Yücel**, Ekim 1937, C.VI, Nr.32, s.59. (S, s.29),
(BŞ, s.86)
94. "Şehir"²⁸⁶, **Varlık**, 01.10.1937, C.5, Nr.102, s.466. (BŞ, s.86)
95. "İmrendiğim Sey", **Gündüz**, 29.10.1937, C.4, Nr.19, s.9. (BŞ, s.
87)

285. 15.7.1938'te İnsan dergisinde bazı değişikliklerle yeniden çıkan siir kitaplara "Kulak Ver ki" adıyla geçmiştir.
286. 01.11.1956 tarihli Varlık'ta şairin el yazısıyla yeniden yayınlanmıştır.

96. "Allahı Beklerken"²⁸⁷, Yücel, Kasım 1937, C.VI, Nr.33, s. 107. (OBY, s.30), (Sec., s.31), (BS, s.138)

1938

97. "Memleket İsterim", Varlık, 15 II.Kanun 1938, C.5, Nr.109, s.578. (OBY, s.18), (BS, s.131)
98. "Serenad", Varlık, 1 Mart 1938, C.5, Nr.112, s.626. (OBY, s.16), (Sec., s.23), (BS, s.130)
99. "Yıldızlar", Yücel, Ağustos 1938, C.VII, Nr.42, s.221. (S, s.30), (BS, s.87)
100. "Sen Yoksun Ki...", Yücel, Eylül 1938, C.VIII, Nr.43, s.15. (S, s.31), (BS, s.88)

1940

101. "Harb Baharı". Ziya Osman Saba'ya Paris'ten yazılmış 28 Mart 1940 tarihli mektubundan. (S, s.34), (ZM, s.55), (BS, s.88)
102. "Subat Sabahı", a.y. (ZM, s.57), (BS, s.89)
103. "Sevsen Beni Çocukum", a.y., (S, s.32), (ZM, s.55), (BS, s.89)
104. "Her Gece mi Bu Uykusuzluk", a.y. (S, s.33), (ZM, s.55), (BS, s.90)
105. "Sulh Bir Hatıra Oldu", Varlık, 1 Nisan 1940, C.10, Nr.162, ss.458-459. (OBY, s.36), (Sec., s.37), (BS, s.141)
106. "Bir Haritam Vardı Benim", a.y., (OBY, s.38), (Sec., s.35), (BS, s.142)
107. "İmkânsız Dostluk", a.y. ((OBY, s.39), (Sec., s.38), (BS, s.142)
108. "Anarsi", a.y. (S, s.35), (BS, s.90)
109. "Sıla", a.y. (OBY, s.51), (Sec., s.49), (BS, s.148)
110. "Kuşlar", Yücel, Mayıs 1940, C.XI, Nr.63, s.126. (OBY, s.40) (Sec., s.39), (BS, s.143)
111. "Çocuk Bahçesinde Gezerken", Varlık, 15 Mayıs 1940, Nr.165, s.528. (OBY, s.52), (BS, s.149)
112. "Öyle Dalmışım ki", a.y. (OBY, s.53), (BS, s.149)

287. Siir, kitaplarda "Allahı Ararken" adıyla yer almıştır.

113. "Bir Nehir Bilirim", a.y. (S.s.36, (BŞ,s.91)
114. "Çilingir Sofrası", a.y. (OBY,s.37), (Sec.,s.36), (BŞ,s.141)
115. "Bugün Hava Güzel", Varlık,15 Haziran 1940,Nr.167,s.580. (OBY,s.55), (Sec.,s.51), (BŞ,s.150)
116. "Yanlıs Bilmesinler Beni", a.y.,s.581.(OBY,s.50), (Sec.,s.48), (BŞ,s.148)
117. Biz Nerdeyiz Sevgilim?", Varlık 1 Temmuz 1940,Nr.168,s.597. (OBY,s.44), (BŞ,s.145)
118. "Ayrılık Vakti"²⁸⁸, a.y. (OBY,s.65), (Sec.,s.57), (BŞ,s.154)
119. "Desem ki...", Yücel, Ağustos 1940, C.XI,Nr.66,s.272. (OBY,s.34), (Sec.,s.33), (BŞ,s.140)
120. "Nü",Yücel,Eylül 1940,C.XII,Nr.67,s.14. (OBY,s.46-BŞ,146)
121. "Hey Gidi Güneşli Uykular", Ziya Osman Saba'ya Cenevreden yazılmış 26 Eylül 1940 tarihli mektubundan. (S.s.37), (BŞ,s.92)
122. "Oksamaya Vakit kalmadı", a.y., (S.s.39), (BŞ,s.91)
123. "Ölmek istemeyen Adam", a.y., (S.s.40), (BŞ,s.93)
124. "Hayâl Ettigim Sey"²⁸⁹, Yücel, Ekim 1940,C.XII,Nr.68,s.57. ((OBY,s.128), (Sec.,s.95), (BŞ,s.186)
125. "Bir De Baktım Ki Ölmüşüm", Varlık,1 Kasım 1940,Nr.176,s.175. (OBY,s.43), (Sec.,s.42), (BŞ,s.144)
126. "Akıllı Robensonum"²⁹⁰, Varlık,15 Kasım 1940,Nr.177,s.198. (OBY,s.47), (Sec.,s.45), (BŞ,s.146)
127. "Hastahanede Ziyaret Günü", a.y. (OBY,s.49), (Sec.,s.47), (BŞ,s.147)
128. "Yağmur Yağıyordu", Varlık,1 Aralık 1940,Nr.178,s.223. (S,s.41), (BŞ,s.93)

288. Siir, kitaplarda bazı değişikliklerle ve "Affet Bizi Lâmba" adıyla yayımlanmıştır.

289. Bu siir Yücel dergisinde "Bir ömür Sürüyoruz" başlığı ile yayımlanmıştır.

290. Siirin kitaplardaki adı "Robenson"dur. Bu adla Yücel, Aralık 1945,C.XIX,Nr.110,s.129'da da yayımlanmıştır.

129. "Irmak", Varlık, 1 Ocak 1941, Nr.180, s.266. (S,s.42), (BS, s.94)
130. "Ölü", Varlık, 15 Ocak 1941, Nr.181, s.290. (S,s.43), (BS, s.94)
131. "Elveda", Yücel, Mart 1941, C.XIII, Nr.73, s.7. (S,s.44), (BS-s.94)
132. "Bu Sabah Hava Berrak"²⁹¹, Yücel, Haziran 1941, C.XIII, Nr.76, s.149. (OBY, s.41), (Sec., s.40), (BS, s.143)
133. "Postacı", İnkılâpçı Gençlik, 6 Eylül 1941. (OBY, s.113), (BS, s.179)
134. "Kadın Göğsü", Ziya Osman Saba'ya Burhaniye'den yazılmış 11 Kasım 1941 tarihli mektubundan. (S,s.45), (ZM, s.76), (BS s.95)
135. "Hep Yaşadığıma Dair", İnkılâpçı Gençlik, 29 Kasım 1941. (OBY, s.117), (Sec., s.87), (BS, s.181)
136. "İmkânsız Vuslat", Ziya Osman Saba'ya Burhaniye'den yazdığı 30 Kasım 1941 tarihli mektubundan. (S,s.46), (ZM, s.77), (BS, s.95)
137. "İlân-ı Aşk"²⁹², Varlık, 1 Aralık 1941, Nr.202, s.227. (OBY, s.108), (Sec., s.85), (BS, s.176)
138. "Ben De Bir İnsanım", Varlık, 15 Aralık 1941, C.12, Nr.203, s.250. (OBY, s.95), (BS, s.169)
149. "Etraf Konuşurlarken"²⁹³, a.y. (S,s.47), (BS, s.96)
140. "Bugün", a.y. (OBY, s.63), (Sec., s.55), (BS, s.153)
141. "Hâtırası Yeter", a.y. (S,s.48), (BS, s.96)
142. "Bugün Cuma"²⁹⁴, İnkılâpçı Gençlik, 20 Aralık 1941. (OBY, s.66), (Sec., s.58), (BS, s.155)

291. Bu şiir dergide eksik olarak çıkmıştır.

292. Bu şiir kitaplara "Yaşım İlerledikçe" adıyla geçmiştir.

293. Şiirin adı "Sonrası" adlı eserde "Etraf Konuşurken" şeklindedir.

294. Şiir ayrıca Varlık dergisinin Eylül 1946 sayısında da çıkmıştır.

143. "İnsanoğlu", Varlık, 1 Ocak 1942, C.12, Nr.204, s.276. (OBY, s.45), (BŞ, s.145)
144. "Nedendir Ya Rab", a.y. (OBY, s.87), (Sec., s.73), (BŞ, s.165)
145. "Neden Sonra", a.y. (S, s.49), (BŞ, s.97)
146. "Bir Yemiş Olacak", a.y. (S, s.50), (BŞ, s.98)
147. "Ben Aşk Adamıyım", Varlık, 1 Şubat 1942, C.12, Nr.206, ss. 325-326. (OBY, s.76), (BŞ, s.160)
148. "Kış Güneşi", a.y. (S, s.51), (BŞ, s.98)
149. "Yoldaşlar", a.y. (OBY, s.93), (BŞ, s.168)
150. "Kur'a", a.y., (S, s.52), (BŞ, s.99)
151. "Hepimize Dair", a.y. (OBY, s.90), (BŞ, s.166)
152. "Ölüm Tehlikesi", İnkılâpçı Gençlik, 7 Şubat 1942. (OBY, s.62), (Sec., s.54), (BŞ, s.152)
153. "Tanrıyla Başbaşa"²⁹⁵, Varlık, 15 Şubat 1942, C.12, Nr.207, s.358. (OBY, s.19), (BŞ, s.132)
154. "Uyku", Ulkü, 16 Şubat 1942, C.1, Nr.10, s.4. (S, s.53), (BŞ, s.100)
155. "Kırkıncı Oda", Varlık, 1 Mart 1942, C.12, Nr.208, s.375. (OBY, s.83), (Sec., s.70), (BŞ, s.163)
156. "Tereke", a.y. (OBY, s.112), (Sec., s.86), (BŞ, s.178)
157. "Dalgın Ölü", a.y. (OBY, s.75), (Sec., s.66), (BŞ, s.159)
158. "Madem ki Güzelsin", İnkılâpçı Gençlik, 7 Mart 1942. (S, s.54), (BŞ, s.100)
159. "Ben Ölecek Adam Değilim", Varlık, 1 Nisan 1942, C.12, Nr.210, s.421. (S, s.55), (BŞ, s.101)
160. "İlk Cemre", Varlık, 15 Mayıs 1942, C.12, Nr.213, s.486. (OBY, s.58), (BŞ, s.151)
161. "Aşk", a.y. (OBY, s.74), (Sec., s.65), (BŞ, s.159)
162. "Çocukluk", a.y. (OBY, s.88), (Sec., s.74), (BŞ, s.165)

295. Siir, kitaplara "Şaşırdım Kaldım" adıyla geçmiştir.

163. "Delilere Selâm", Ziya Osman Saba'ya Burhaniye'den yazdığı 30 Mayıs 1942 tarihli mektubundan. (S,s.58), (ZM,s.115)
164. "Paydos", Varlık, 15 Temmuz 1942, C.13, Nr.217, s.8. (OBY, s.71), (Sec.,s.63), (BS,s.157)
165. "Bensiz Olacak Her Şey"²⁹⁶, Ziya Osman Saba'ya Burhaniye'den yazdığı 19 Temmuz 1942 tarihli mektubundan. (S,s.96), (ZM,s.131), (BS,s.230)
166. "Kitadan Mektup", a.y. (S,s.59), (ZM,s.136), (BS,s.104)
167. "Böyle İste"²⁹⁷, Ziya Osman Saba'ya Ilıca'dan yazdığı 9 Ağustos 1942 tarihli mektubundan. (S,s.60), (ZM,s.136), (BS,s.105)
168. "Bir Kitacık"²⁹⁸, a.y. (S,s.61), (BS,s.106)
169. "Bir Saadet", Varlık, 15 Ağustos 1942, C.13, Nr.219, s.46. (OBY,s.94), (BS,s.168)
170. "Abbas"²⁹⁹, İnkılâpçı Gençlik, 19 Eylül 1942. (OBY,s.73), (Sec.,s.63), (BS,s.158)
171. "Rönesans", İnkılâpçı Gençlik, 26 Eylül 1942. (S,s.62), (BS,s.106)
172. "Nedim'e Dair", Varlık, 1 Ekim 1942, C.13, Nr.222, s.128. (OBY,s.99), (BS,s.171)
173. "Bizimkiler", İnkılâpçı Gençlik, 10 Ekim 1942. (S,s.63), (BS,s.107)
174. "Can Yoldaşı", Varlık, 15 Kasım 1942, C.13, Nr.225, s.185. (OBY,s.106), (BS,s.175)
175. "Kavs-i Kuzeh", Ziya Osman Saba'ya Ilıca'dan yazdığı 14 Aralık 1942 tarihli mektubundan. (S,s.64), (ZM,s.171) (BS,s.108)

1943

176. "Yalan", İnsan, Subat 1943. (OBY,s.59), (BS,s.151)

296. Jules Laforgue'den çeviri.

297. Şiir daha sonra İstanbul dergisinin 15 Haziran 1944 tarihli 14. sayısında da yayımlanmıştır.

298. "Sonrası"nda "Kitacık" adıyla yayımlanmıştır.

299. Mayıs 1945 tarihli Yücel dergisinde de çıkmıştır.

177. "Akşamcı", a.y. (S,s.65),(BŞ,s.108)
178. "Uçtu Uçtu", a.y. (OBY,s.70),(BS,s.157)
179. "Hepsinden Beter", Varlık,15 Şubat 1943.C.13,Nr.231,s.305. (OBY,s.98),(Sec.,s.80),(BŞ,s.171)
180. "Degirmen", a.y. (S,s.66),(BS,s.109)
181. "Anacıgım", a.y. (OBY,s.82),(Sec.,s.69),(BS,s.163)
182. "Mangal Başında", İnsan, Mart 1943. (S,s.67), (BS,s.109)
183. "Hareket"³⁰⁰, İnsan, Nisan 1943. (OBY,s.84),(Seç.,s.71),(BŞ,s.163)
184. "Gündüz Olsun", Ulkü,1 Haziran 1943, C.4,Nr.41,s.9. (OBY,s.60),(BS,s.152)
185. "İlk Aşk", Varlık,1 Haziran 1943,Nr.238,s.447.(OBY,s.80)(BŞ,s.161).
186. "Durgun Deniz", Millet, Temmuz 1943. (BŞ,s.110)
187. "Esmer Güzeli Yarım", Ziya Osman Saba'ya Akçay'dan yazdığı 18 Temmuz 1943 tarihli mektubundan. (S,s.68),(ZM,s.195),(BŞ,s.110)
188. "Peyzaj-I", Varlık,1 Ağustos 1943,Nr.242,s.28. (OBY,s.102),(BŞ,s.173)
189. "Peyzaj-II", a.y. (OBY,s.103),(BS,s.174)(İlk defa "Durgun Deniz" adıyla nesredilmiştir.Bkz.Sıra No:186)
190. "Peyzaj-III", a.y. (OBY,s.104),(BS,s.174)
191. "Peyzaj-IV", a.y. (OBY,s.105),(BS,s.175)
192. "Yaz Gecesi", Varlık, 1 Ekim 1943,Nr.246,s.108. (OBY,s.91),(Seç.,s.76),(BS-s.167)
193. "Su Sesi", a.y. (OBY,s.78),(BS,s.161)
194. "Misafir", a.y. (OBY,s.92),(Sec.,s.77),(BS,s.167)
195. "Kış Mevsimi", Demet,16 Ekim 1943. (S,s.69),(BS,s.111)
196. "Yalnızlığa Dair",Varlık,1 Kasım 1943,Nr.248,s.144.(OBY,s.126),(Sec.,s.94),(BŞ,s.185)

300. Şiir, Yaratis dergisinin 23 Nisan 1945 tarihli 7.sayısında da yayımlanmıştır.

197. "Bereket Versin", Pınar, Aralık 1943, C.1, Nr.3, s.47. (BS, s.107)

1944

198. "Kurban Bayramı", Pınar, 1 Ocak 1944, C.1, Nr.4, s.76. (S, s.70), (BS, s.112)

199. "Dilek"³⁰¹, Vakit Gazetesi, 29 Subat 1944. (S, s.98), (BS, s.231)

200. "Uğurlanırken"³⁰², Varlık, 1-15 Nisan 1944, Nr.258-259, s.312. (OBY, s.111), (BS, s.178)

201. "Sadri Ertem"i Düşünürken" a.y. (S, s.71), (BS, s.112)

202. "Adaya Davet", İste, Nisan-Mayıs 1944, Nr.3, s.8. (OBY, s.122), (BS, s.183)

203. "Muhabbet Fâslı", İste, 15 Haziran 1944, C.1, Nr.4, s.13. (S, s.72), (BS, s.113)

204. "Şiir", İstanbul, 1 Temmuz 1944, C.2, Nr.15, s.7. (OBY, s.131) (Sec., s.97), (BS, s.187)

205. "Giderken", İstanbul, 15 Temmuz 1944, C.2, Nr.16, s.5. (S, s.74), (BS, s.114)

206. "Garip Kisi", Yaratis, 23 Kasım 1944, C.1, Nr.1, s.4. (OBY, s.119), (Sec., s.89), (BS, s.182)

207. "Teselli Tarafı", Yaratis, 8 Aralık 1944, C.1, Nr.2, s.5. (OBY, s.107), (BS, s.176)

208. "İnsan Hali", Yaratis, 23 Aralık 1944, C.1, Nr.3, s.4. (OBY, s.118), (Sec., s.88), (BS, s.182)

1945

209. "Yâdigâr", Yaratis, 8 Ocak 1945, C.1, Nr.4, s.4. (S, s.75), (BS, s.114)

210. "Bir Aşk Hâtırası", Ulkü, 1 Mayıs 1945, C.8, Nr.87, s.7. (OBY, s.110), (BS, s.177)

211. "Deniz"³⁰³, Yücel, Mayıs 1945, C.XIII, Nr.103, s.96. (Sâirin hiç bir kitabına girmemiştir.)

212. "Hizmetçi Kız", Doğuş, Haziran 1945. (BS, s.115)

301. Guillaume Apollinaire'den çeviri.

302. Kitaplarda "Misafir Adam" başlığı ile çıkmıştır.

303. Jules Supervielle'den çeviri.

213. "Green (Yeşil)"³⁰⁴, *Ülkü*, 16 Temmuz 1945, C.8, Nr.92, s.5. (S, s.99), (BŞ, s.231)
214. "Hüzün"³⁰⁵, *Ülkü*, 16 Ağustos 1945, C.8, Nr.94, s.9. (S, s.100) (BŞ, s.233)
215. "Şaşırtmaca", *Yücel*, Eylül 1945, C.XIX, Nr.107, s.5. (OBY, s.115), (BŞ, s.180)
216. "Fikr-i Sabit", *Ankara*, Ekim 1945, Nr.4, s.64. (S, s.76), (BŞ, s.115)
217. "Ne Dersin Bu Akşam"³⁰⁶, *Ülkü*, 1 Ekim 1945, C.9, Nr.97, s.7. (S, s.101), (BŞ, s.226)
218. "Fantazya"³⁰⁷, *Ülkü*, 1 Aralık 1945, C.9, Nr.101, s.4. (S, s.102), (BŞ, s.234)
219. "Otuz Beş Yaş"³⁰⁸, *Ülkü*, 16 Aralık 1945, C.9, Nr.102, s.17. (OBY, s.132), (Seç., s.98), (BŞ, s.187)

1946

220. "Aksamın Ahengi"³⁰⁹, *Ülkü*, 1 Şubat 1946, C.9, Nr.105, s.3. (S, s.103), (BŞ, s.227)
221. "Felekten Bir Gece", *Varlık*, Temmuz 1946, Nr.312, s.3. (S, s.77), (BŞ, s.116)
222. "Deniz", *Otuz Beş Yaş*, s.11. (BŞ, s.127)
223. "Bir Ölünün Ağzından"³¹⁰, a.e., s.54. (Seç., s.50), (BŞ, s.149)
224. "Şubat Günü"³¹¹, a.e., s.22. (BŞ, s.134)
225. "Ajans Dinlerken", a.e., s.57. (Seç., s.53), (BŞ, s.151)
226. "Bütün Bir Yaz", a.e., s.67. (BŞ, s.156)

304. Paul Verlaine'den çeviri.

305. Alfred de Musset'ten çeviri.

306. Baudelaire'den çeviri.

307. Gérard de Nerval'den çeviri.

308. Şiir Yaratis dergisinin 1 Mayıs 1946 tarihli sayısında yayımlanmıştır.

309. Baudelaire'den çeviri.

310. "Seçmeler"de "Bir Ölünün Ardından" başlığı ile yayımlanmıştır.

311. Şiir daha sonra *Varlık* Ekim 1946, Nr.315'te de çıkar.

227. "Bahar Yeli", a.e.,s.68. (Sec.,s.59), (BŞ,s.156)
228. "Akıbet", a.e.,s.79. (Sec.,s.67), (BŞ,s.161)
229. "Bahar Geliyor", a.e.,s.81. ((Sec.,s.68), (BŞ,s.162)
230. "Çaresiz", a.e.,s.86. ((BŞ,s.164)
231. "Bahar Sarhoşluğu", a.e.,s.96. (Sec.,s.78), (BŞ,s.169)
232. "Sevdalı", a.e.,s.100. (Sec.,s.83), (BŞ,s.172)
233. "Gün Olur ki", a.e.,s.109. (BŞ,s.177)
234. "Davet", a.e.,s.116. (BŞ,s.181)
235. "Cem", a.e.,s.120. (Sec.,s.90), (BŞ,s.182)
236. "Herkesin Gecesi", a.e.,s.121. (Sec.,s.91), (BŞ,s.183)
237. "Yarın pazar Değil", a.e.,s.123. (BŞ,s.184)
238. "Ferman Sendedir"³¹², a.e.,s.124. (Sec.,s.92), (BŞ,s.184).
239. "Kara Sevda", a.e.,s.125. (Sec.,s.93), (BŞ,s.185)
240. "Yalnızlığımız", a.e.,s.130. (BŞ,s.187)

1947

241. "Sabah Duası", Varlık, 1 Ocak 1947, Nr. 318, s. 5. (DG, s. 24), (BŞ, s. 199)
242. "Yosma"³¹³, Sanat ve Edebiyat Gazetesi, 8 Şubat 1947. (DG, s. 30), (BŞ, s. 202)
243. "Mesut Çift", Sanat ve Edebiyat Gazetesi, 15 Mart 1947. (S, s. 78), (BŞ, s. 116)
244. "Bahar", Sanat ve Edebiyat Gazetesi, 26 Mart 1947. (S, s. 79) (BŞ, s. 117)
245. "Atatürk"³¹⁴, Varlık, 1 Nisan 1947, Nr. 321, s. 4. (DG, s. 8), (BŞ, s. 193)

312. "Bütün Şiirleri"nde "Ferman Senindir" başlığı ile çıkmıştır.

313. Şiir, kitaplarda "Bir Güzel"" adıyla çıkmıştır.

314. Şiir, ayrıca Varlık, 1 Kasım 1956, Nr. 441, s. 21'de de yayımlanmıştır.

246. "Gariplik", *Sanat ve Edebiyat Gazetesi*, 19 Nisan 1947. (DG,s.44), (BŞ,s.207)
247. "Edâ", *Varlık*, 1 Mayıs 1947, Nr.322, s.4. (DG,s.50), (BŞ,s.210)
248. "Nar", *Sanat ve Edebiyat Gazetesi*, 24 Mayıs 1947. (S,s.80), (BŞ,s.117)
249. "Memleket", *Varlık*, 1 Haziran 1947, Nr.323, s.3. (DG,s.46), (BŞ,s.208)
250. "Âşk Masalı", *Sanat ve Edebiyat Gazetesi*, 12 Temmuz 1947. (S,s.81), (BŞ,s.118)
251. "On Kasım", *Varlık*, 1 Eylül 1947, Nr.326, s.3. (DG,s.26), (BŞ,s.201)
252. "Bir Şey"³¹⁵, *Sanat ve Edebiyat Gazetesi*, 20 Eylül 1947, (S,s.83), (BŞ,s.121)
253. "Arslan", *Yücel*, Ekim 1947, C.22, Nr.132, s.319. (BŞ,s.120)
254. "Yalnızlık Macerası", *Sanat ve Edebiyat Gazetesi*, 4 Kasım 1947. (DG,s.20), (BŞ,s.197)

1948

255. "Dilekçe", *Varlık*, 1 Şubat 1948, Nr.331. (DG,s.17), (BŞ,s.196)
256. "Bahar Hikayesi", *Varlık*, 1 Nisan 1948, Nr.333, s.3. (DG,s.6), (BŞ,s.192)
257. "Kim Kime Dum Duma", *Meydan*, 7 Mayıs 1948. (DG,s.54), (BŞ,s.211)
258. "Değirmen", *Varlık*, 1 Haziran 1948, Nr.335, s.3. (DG,s.40), (BŞ,s.206)
259. "Yaz Günleri", *Varlık*, 1 Ağustos 1948, Nr.337, s.3. (DG,s.47), (BŞ,s.208)
260. "Hey Gidi Dünya"³¹⁶, *Varlık*, 1 Eylül 1948, Nr.338, s.3. (DG,s.14), (BŞ,s.195)

315. Dergide şiirin sadece ilk bölümü yer almıştır ve bu haliyle *Yücel* Ekim 1947'de de çıkmıştır. Daha sonra genişletilmiş olarak *Yaprak*, 1.5.1950; *Yeni Dergi*, Eylül 1967; *Yeni A*, Aralık 1973; *Milliyet Sanat Dergisi*, 1982'de de yayımlanır.

316. "Düsten Güzel"de "Hacı Bayram Camii" başlığıyladır.

170

1949

261. "Sağ El", Yeni Şiirler, Varlık Yay., ist.1949,s.5.(DG,s.32),(BŞ,s.203)
262. "Kış Gecesi Rüyası", Yaprak, 1 Şubat 1949. (DG,s.10), (BŞ,s.193)
263. "Utanc", Yaprak, 15 Mart 1949. (DG,s.36), (BŞ,s.204).
264. "Yürek", Edebiyat Dünyası,15 Aralık 1949. (DG,s.18),(BŞ,s.197)

1950

265. "Ask ile", Varlık, 1 Eylül 1950, Nr.362,s.3. (DG,s.56), (BŞ,s.212)
266. "Portre", Yeditepe, 1 Kasım 1950. (DG,s.48),(BŞ,s.209)

1951

267. "Şaşkın Dünya", Varlık, 1 Mart 1951,Nr.368,s.3.(DG,s.23)(BŞ,s.199)
268. "İyimserlik", Varlık,1 Nisan 1951,Nr.369,s.4. (DG,s.58), (BŞ,s.213)
269. "Atatürk'ü Düşünürken", Türk Dili, Aralık 1951,C.1,Nr.3,s.129. (BŞ,s.122)

1952

270. "Dertleşme", Varlık, 1 Mayıs 1952,Nr.382,s.3. (DG,s.42), (BŞ,s.206)
271. "Düsten Güzel", Düsten Güzel, Aralık 1952,s.3.(BŞ,s.191)
272. "Yalan Dünya"³¹⁷, a.e.,s.4.(BŞ,s.191)
273. "Mehmetcik", a.e.,s.12. (BŞ,s.194)
274. "Gönül Hoşluğu", a.e.,s.15.(BŞ,s.195)
275. "Müjde", a.e.,s.16. (BŞ,s.196)
276. "Bayram Yemeği", a.e.,s.22. (BŞ,s.201)

317. "Bütün Şiirler"de "Yalan" başlığıyla çıkmıştır.

277. "İstiklâl Marsını Dinlerken", a.e.,s.28. (BŞ,s.201)
 278. "Mechûl Asker", a.e.,s.34. (BŞ,s.204)
 279. "Sevdiğim", a.e.,s.37. (BŞ,s.205)
 280. "Aşkımız", a.e.,s.38. (BŞ,s.205)
 281. "Kırık Kalpler", a.e.,s.52. (BŞ,s.210)
 282. "Karanlıktaki Hazine"³¹⁸, a.e.,s.59. (BŞ,s.214)

1953

283. "Güvenlik", Varlık, 1 Mart 1953, Nr.392, s.5. (S.s.84), (BŞ, s.217)
 284. "Değişik", Akşam Gazetesi Sanat Sayfası, Eylül 1953. (S., 85), (BŞ,s.218)
 285. "Güven", Vatan Sanat Yaprağı, Ekim 1953, Nr.4456, s.3. (S.s.86), (BŞ,s.219)
 286. "Başımı Koruyan Melek", Akpınar, 7 Ekim 1953, C.1, Nr.3, s.4. (S.s.87), (BŞ,s.220)

1954

287. "Korkunç Güzel", Yeni Şiirler, Varlık Yay., İst.1954, s.3. (S.s.88), (BŞ,s.220)

1956

288. "Mezarının Başında"³¹⁹, Hisar, Kasım 1956, C.4, Nr.73, s.4.
 289. "Akrostiş", Varlık, 1 Şubat 1962. (BŞ,s.218)

B. MEKTUPLARI

Cahit Sıtkı Tarancı'nın aile fertlerine, arkadaşlarına ve yakın dostlarına yazmış olduğu mektupların çoğu yayınlan-

318. Şiir, Varlık, 1 Ocak 1953, Nr.390, s.3'te de çıkmıştır.

319. Ayrıca S.Beysanoğlu, Cahit Sıtkı Tarancı, Ank., 1969, s.221'de de yayımlanmıştır.

mıdır.

Şairin mizacına, sanat hayatına, duygu ve düşünce dünyasına nüfuz etmek isteyenler için son derece kıymetli olan bu vesikaların mevcudiyeti, elbet sevindiricidir.

Şairin kitap halinde çıkmış mektupları şunlardır:

1. Ziya'ya Mektuplar:

Cahit Sıtkı Tarancı'nın 1930-1946 yılları arasında, çok sevdiği yakın dostu Ziya Osman Saba'ya yazmış olduğu mektuplardan elliyedisini içine alan bu kitap, Nisan 1957'de Varlık Yayınevi tarafından basılmış, ne yazık ki, yeni baskıları yapılmamıştır.

Kitapta yer alan mektuplar, bilhassa, şairin sanata ve siire dair görüşlerini yansıtmaları bakımından önemlidir. Bu mektupları okuyanlar eşsiz bir şairlik dersi de almış olacaklardır.

Mektuplardan önce, Ziya Osman Saba'nın nev'inin güzel örneklerinden olan "Cahit'le Günlerimiz" adlı yazısına yer verilmiş olması da kitaba ayrı bir zenginlik katmıştır.

2. Evime ve Nihâl'e Mektuplar:

Prof.Dr.Inci Enginün tarafından hazırlanan ve Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu'nda bastırılan kitapta, Cahit Sıtkı Tarancı'nın kız kardeşi Nihal Erkmenoglu'nun verdikleriyle birlikte Diyarbakır Cahit Sıtkı Trancı Müzesi'nde bulunan mektuplar bir araya getirilmiş ve kronolojik olarak

sıralanmıştır.

Kitapta yer alan mektuplardan 11'i "anne"ye, 5'i "baba"ya, 2'si "anne ve baba"ya, 40'ı "Nihal'e, 2'si "Yıldız"a, 1'i de "Yıldız, Nihal, Yılmaz"a hitaben yazılmıştır.

Kitapta ayrıca, şairin yeni harflerle ve kendi el yazısı ile 21.11.1929 ve 16.9.1939 tarihli mektupları ile, 27.11.1931 tarihli eski harfli el yazısı mektubuna ve kendisinin ve annesinin portreleri ile beş ayrı aile resmine de yer verilmiştir.

Mektuplar, Tarancı'nın aile fertleriyle olan münasebetlerini, ailesine olan sevgi ve bağlılığını, çeşitli iç huzursuzluklarını, yalnızlığını, can sıkıntılarını, hoşlandığı ve hoşlanmadığı şeyleri, kararsızlıklarını, tabiat sevgisini, yaşama sevincini, korkularını, ümit ve ümitsizliklerini, irade ve azminin derecesini, bütünüyle kişiliğini aksettirmesi bakımından önemlidir.

3. Nesrolunmuş Diğer Mektupları:

Cahit Sıtkı'nın "Ziya'ya Mektuplar", Evime ve Nihal'e Mektuplar" adlı kitaplarda yer almayan daha başka mektuplarından bir kısmı da muhtelif yerlerde yayımlanmıştır. Bunları da neşir tarihlerine göre şöylece sıralayabiliriz:

a) "Cahit Sıtkı Tarancı'nın Mektupları", Varlık, 1 Kasım 1956, Nr.441, s.17. (Burada yer alan 2.1.1935, 11.2.1935, 2.4.1935 18.4.1935, 3.7.1935 tarihli beş mektubun hepsi Yaşar Nabi'ye hitaben yazılmıştır.)

b) "Cahit Sıtkı Tarancı'nın Mektupları", Varlık, 15 Kasım 1956, Nr.442, s.11. (Burada yer alan 14.11.1933, 23.11.1933, 5.12.1933, 12.12.1933, 2.2.1934, 16.4.1934 tarihli altı mektup Yaşar Nabi'ye yazılmıştır.)

c) "Cahit Sıtkı Tarancı'nın Mektupları", Varlık, 15 Aralık 1956, Nr.444, s.9; Burada Yaşar Nabi'ye yazılmış altı mektuba

yer verilmiştir. Mektupların tarihleri; 29.11.1936,16.6.1937, 7.12.1937, 8.1.1938, 14.1.1938, 5.2.1938'dir.

d) "Şahap Sıtkı Yakın Dostu Cahit Sıtkı'yı Anlatıyor ve Bir Mektubunu Sunuyor", *Tarancı*, 15 Mart 1967, Nr.1,ss.6-7.

e) "Cahit Sıtkı'nın Hasan Şimşek'e Bir Mektubu", *Tarancı* 15 Mart 1967,Nr.1,ss.9-10.

f) Prof.Dr.Önder Göçgün, "Cahit Sıtkı'nın Bazı Şiirleri ve Mektupları", *Türk Edebiyatı Araştırmaları II,Konya 1991,s. 637 vd.*Bu yazıda Cahit Sıtkı'nın yeğeni Melek Öktem(Tigrel)'e yazmış olduğu iki mektuba yer verilmiştir.

C. MAKALELERİ

Cahit Sıtkı Tarancı, zaman zaman edebiyata ve sanata dair yazılar da kaleme alarak bilhassa şiir ve şiirle ilgili çeşitli meseleler etrafındaki görüş ve düşüncelerini ifadeye çalışmıştır. Bu yazıların onun sanatçı kişiliğinin belirlenmesindeki önemi ise oldukça büyüktür.

Sadece güzel şiirler yazmakla yetinmeyip güzeli ve mükemmeli ararken hangi düşüncelerle hareket ettiğini de göstermek isteyen, inandığı estetik kıymetlerden söz ederken daha çok şiir, dil, şekil, vezin, söyleyiş, muhteva gibi meselelere ağırlık verdiği görülen Cahit Sıtkı Tarancı'nın makalelerinden tesbit edebildiklerimiz aşağıda kronolojik bir sıra ile verilmiştir:

1. "Bir kadın Söylüyor", *Akademi*,15 Ocak 1931,Nr.4,ss.14-15.
2. "Şiirimizin Bir Zirvesi:Necip Fazıl", *Akademi*, 15 Nisan 1931,Nr.7,ss.16-17.
3. "Ahmet Kutsi'nin Şiirleri", *Varlık*,15 Mayıs 1936,Nr.21,ss. 334-335.
4. "Henri De Régnier Öldü", *Ağaç*,30 mayıs 1936,Nr.9,s.16.
5. "1886 Mucizesi: Sembolizma",*Ağaç*,4 Temmuz 1936,Nr.14,s.16.

6. "Küçük Muharrir,Büyük Uslupcu", *Agac*,25 Temmuz 1936,Nr.16, s.16.
7. "Montherland ve Genç Kızlar", *Agac*,25 Temmuz 1936,Nr.16, s.16.
8. "Bahtiyar Adam"³²⁰,*Gündüz*,15 Ağustos 1936,Nr.5,s.129.
9. "Inhitat Alâmetleri", *Agac*, 29 Ağustos 1936,Nr.17,s.15.
- 10."Edebiyatın Mukadderatı", *Agac*,29 Ağustos 1936,Nr.17,s.16.
- 11."Zamanımızın Hatası"³²¹, *Gündüz*,15 Kasım 1936,Nr.8.
- 12."Makber Şairi İcin", *Gündüz*, 1 Mayıs 1937,Nr.14,s.54.
- 13."Ne ve Nasıl Meselesi", *Gündüz*, 1 Haziran 1937,Nr.15,s.1.
- 14."Bugünkü Şiirimizin Dil Sıkıntısı", *Gündüz*,Eylül 1937,Nr. 18,s.154.
- 15."Şiirde Vezin Taassubu", *Yücel*.Ağustos 1941,Nr.78,s.250.
- 16."Cemiyete Göre Şiir", *Vakit Sanat İlavesi*,Mart 1944.³²²
- 17."Şairlerimize Halk Şairleri Örnek Gösterilebilir mi?",*Cumhuriyet*.12 Ağustos 1944,Nr.7183.
18. "Tanıdığım Orhan Veli", *Kaynak*,1.12.1950,Nr.36,s.284-306.
19. "Şiir Üzerine Düşünceler",*Varlık*.15 Kasım 1956,Nr.442,s.7
20. "Şekil Üzerine", *Varlık*.10 Ocak 1957,Nr.445,s.17.

C. CAHİT SITKI İLE YAPILMIŞ RÖPORTAJLAR

Cahit Sıtkı Tarancı'nın şiir, sanat, edebiyat meseleleriyle ilgili görüş ve düşüncelerini bulabileceğimiz yazılar arasında, kendisiyle muhtelif zamanlarda ve değişik kişiler tarafından yapılmış olan röportajlara da önemli bir yer ayırmak gerekir.

320. Daha sonra *Yenilik*.1 Kasım 1956,Nr.47'de çıkmıştır.

321. *Varlık*,1 Kasım 1956,Nr.441,s.20'de de çıkmıştır.

322. *Varlık*.15 Aralık 1956,Nr.444,s.11'de de çıkmıştır.

Cahit Sıtkı ile yapılmış röportajların neşrolundukları yerler, tarih sırasıyla şöyledir:

1. İhsan Aygün, "Gençler Diyorlar ki", *Yücel*, 1. Kanun 1935, ss. 141-144.
2. "Cahit Sıtkı Diyor ki: Yaşadığının Farkına Varmak İçin Yazıyorum", *Servet-i Fünûn*, 13 Mayıs 1937, Nr. 2125-440, s. 396.
3. *İnkılâpçı Gençlik*, 20.9.1941.
4. Furuhan H. Tökin, "Cahit Sıtkı Tarancı ile Bir Mülakat", *Tasvir Gazetesi*, 15 Mart 1946. ³²³
5. "Konuşma", *Kaynak*, 1.2.1949.
6. *Hisar*, 1.1.1951.
7. "Cahit Sıtkı Tarancı ile Bir Konuşma", *Varlık*, 1.3.1951, Nr. 368, s. 6.
8. "Konuşma", *Kaynak*, 1.6.1951.
9. "Cahit Sıtkı Tarancı ile Konuşma", *Yeditepe*, 1 Ocak 1953, Nr. 3, s. 4.
10. *Mavi*, 1.1.1953.
11. *Varlık*, 1.3.1953.
12. Necdet Gürkas, "Cahit Sıtkı Tarancı", *Dünya Sanat İlâvesi*, 1 Şubat 1955, Nr. 33, s. 1.
13. *Uyanış*, 1.1.1956.
14. Arif Nihat Asya, "Konuşma", *Başkent Ankara*, Ocak 1965.
15. Yaşar Nabi Nayır, *Dünkü ve Bugünkü Edebiyatçılarımız Konuşuyor*, *Varlık Yay.*, İst. 1976, ss. 74-78.

D. HİKAYELERİ

Cahit Sıtkı, hemen herkes tarafından Cumhuriyet devrinin büyük şairleri arasında sayılagelmistir. Şairliği ile ilgili yazıların hemen tamamına yakın kısmı övücü mahiyettedir. As-

323. *Yenilik*, 1 Kasım 1956, Nr. 47, ss. 7-9'da da çıkmıştır.

lına bakılırsa, "Sanatkârın Ölümü", "Gençlik Böyledir İste", "Bu Sabah Hava Berrak", "Şaşırdım Kaldım", "Otuz Beş Yaş", "Desem ki", "Paydos" gibi gerçekten kalıcı şiirler yazmış Cahit'in şöhreti; Namık Kemal, Ziya Paşa gibi Tanzimat şâirleri ile mukayese edildiği zaman çok sönük bile kalır. Bunda şüphesiz Cahit'in kendine hep kapalı kalmış ikbal kapılarının ardında, orta tabakaya mensup sıradan bir insan olarak yaşamış olmasının rolü büyüktür. Tanzimatçılardan hangisinin şiirleri, hafızalarda Cahit'in şiirleri kadar yer tutmuş ve canlılığını muhafaza edebilmiştir? Buna rağmen onlar edebiyat tarihlerinde, antolojilerde, mektep kitaplarında hep ihtişamla yâdediliyorlar. Oysa onlardan çok daha güzel şiirler söylemiş ve ancak kendi gücü ve kabiliyetiyle ayakta durmayı başarmış Cahit Sıtkı, elbette en az onlar kadar şöhrete lâyıktır. Ne var ki Cahit Sıtkı'nın şiirini "iflâsın şiiri"³²⁴ olarak nitelendirenler de olmuştur. Fakat sanatı, sosyal faydacılık zihniyetiyle yorumlayan ve Cahit'in şiirlerini bu açıdan iflâs etmiş gören bu anlayışın, saf şiir yanlılarınınca ve üstün bir sanat zevki seviyesinde bir değer ifade etmeyeceği açıktır. Bir şâiri sırf hece ile yazıyor, belli maksatlara göre hareket etmiyor diye peşin peşin mahkûm etmek pek insaflica olmasa gerek.

Cumhuriyet devrinin bu titiz ve usta şâiri, hikâyeler de yazmış, bir küçük roman denemesi yapmış ve hatta bir ankette kendisine sorulan "Siirden başka bir edebi nev'i ile meşgûl

324. Attilâ İlhan, *Kaynak*, 1 Ekim 1953, Nr.84, s.80.

oluyor musunuz?" şeklindeki bir soruya verdiği "Şimdilik şirdden başka bir şey düşünmüyorum; fakat ileride piyes denemeleri yapacağımı sanıyorum; hani küçük hikâyede de gönlüm yok değil." cevabından anlaşılacağı üzere piyes yazmak hevesine bile kapılmış olmasına rağmen bu yönüyle, hemeh hemen hiç tanınmamıştır.

Bunda, nesir tarzı yazılarının büyük bir kısmıyla eski gazete ve mecmua sayfalarında kalmış olması yanında, "Sabahattin Ali ve Sait Faik hikâyede ne ise Cahit Sıtkı Tarancı'nın da şiirde o olması"³²⁵ rol oynamıştır denilebilir.

Şiire ihtiras derecesinde bir aşkla bağlı olan Cahit Sıtkı, şiirin dışında bir şeyle uğraşmayı prensip olarak reddeder. Çünkü, on beş karpuzu bir koltuğa sığdırmak isteyenlerin başarılı olamayacakları inancındadır. Fakat bütün hürriyet iddialarına rağmen o da herkes gibi hayatın zaruretlerine tâbidir. Kalemini zaman zaman geçimini temin maksadıyla kullandığı da olmuştur. Yaşar Nabi'ye gönderdiği 8.1.1938 tarihli mektubunda;

"Ben hâlâ bir baltaya sap olamadım. Ufak tefek yazılar, tashihler, tercümelerle geçinmeye gayret ediyorsam da şiirden gayri yazılar beni asla tatmin etmemekte ve kendi kendime karşı utandırmaktadır. Mamafih yaşamak prime tout."³²⁶

diye yakınırken duygularını acığa vuruyor. Böyle para karşılığı yazdığı hikâyeleri kendisi de beğenmemekte, bu durumu, âdeta kirli çamaşırlarıyla toplum huzuruna çıkmakla bir tut-

325: Selahattin Önerli, Cahit Sıtkı Tarancı'nın Hikâyeciliği ve Hikâyeleri, Ankara 1976, s.6.

326. "Cahit Sıtkı Tarancı'nın Mektupları", Varlık, 15 Aralık 1956, Nr.444, s.9.

maktadır. 5.2.1938 tarihli mektubunda Y.Nabi'ye şöyle diyor:

"Bu şâir arkadaşların elinden çektiğin çok, biliyorum.Fakat sen de Allah'la beraber taksiratımızı affelemelisin.İçlerinde nisbeten en az ihmalkâr ben olduğum için hepsinin namına özür dilemeye dilim varıyor.

Hikâyelerimin kötülüğü de bunda methaldar desem yalan söylemiş olmam. Netekim gönderdiğim iki hikâyenin bu sözlerimi tevsik edeceğine eminim, okursan sen de tasdik edeceksin. Public huzuruna kirli çamaşırlarımızla da çıkmak mukaddermiş neyleyim."³²⁷

Cahit Sıtkı kızkardeşi Nihal'e yazdığı bir mektubunda konuyu daha teferruatlı bir şekilde ele alarak şunları söylüyor:

"Hafta mecmuasında romanımı enteresan bulduğunu söylüyorsun. İki nüshasında Cemil Sıtkı imzasıyla çıktığına da hayret ediyorsun. Bundan şu mana çıkıyor ki o romanın altında Cahit Sıtkı imzasını görmek istiyorsun...

Halbuki bu romanı ben imzasız neşreliyordum. Mecmuadan yanlışlıkla C.Sıtkı diye imza etmişler.Dünyada imzaman haysiyetini ve şerefini her şeyden üstün tutacağım için bu hadise beni fevkalâde sinirlendirdi, hatta mecmua çok sevdiğim, dostum Peyami Safa'nın kardeşi İlhami Safa'nın olmasaydı, artık oraya yazı yazmayacaktım. Vaziyeti düzeltmek için Cemil Sıtkı yapmak zaruretinde kaldık.

Şekerim ağabeyin böyle külüstür yazılar altına imzasını atar mı hiç? Bu yazılar yarım saatte, bir saatte çala kalem yazılmış şeylerdir. Halbuki ben bir mısra üstünde bazan aylarca uğraşan titiz bir sanatkârim.

Hatta Cumhuriyet'e hikâye yazacağım zaman evvelâ nâm-ı müstear kullandım, olmaz dediler, sonra imzamı atmak mecburiyetinde kaldım. Ne yaparsın para kazanmak için...Yoksa ben ne hikâye yazabilirim ne de roman yazarım dediğim zaman Avrupa hikâyecileri ve romancıları gibi yazamayacağımı kastediyordum.Yoksa bizde yazılanların ekserisi kötü şeylerdir. Onlar kadar ben de yazarım ve yazmaktayım da. Fakat imzamı bu gibi yazıların altında görmeği ka-

tiyyen istemem.

Ya sekerim...Zaten bir adam hem şâir, hem hikâyeci, hem romancı olamaz...İş bölümü her sahada caridir. Vaziyetinden memnun değilim şüphesiz. Fakat pek de şkâyetim yok. Zamanla düzeleceği kanaatindeyim."³²⁸

Görülüyor ki Cahit Sıtkı çala kalem yazmak zorunda kaldığı hikâyelerinin ve romanının altına imzasını atmaktan utanacak derecede rahatsızlık duyarken, hikâye ve roman nev'inin Batıda eriştiği seviyeyi göz önünde bulundurmaktadır. Yoksa, Türk hikâyeciliğinin gelişme çizgisinde kendi yazdıklarının emsallerinden hiç de geri kalır yanı olmadığı kanaatinde dir.

Tanpınar'ın,"Bu halis şâir, şiirden gayri ifade vasıtası tanımlıyordu. Halbuki ne güzel ve ne kadar zevkli bir nesri vardı."³²⁹ dediğine bakılırsa, bu sadece onun kendi kanaati de değildi. Hüseyin Rahmi gibi usta romancıların bile Cahit'in hikâyelerini ne kadar çok beğendiklerini Baki Süha şöyle anlatır:

"Meyhanemizin Cahit'ten de kısa boylu tıknazca sevimli bir sefgarsonu vardı. Magromatis Efendi... Mesleğinin tam ehli olan bu sevimli Rum, bir dakika bile durup dinlenmeden masaları donatıyor, küçücük elleriyle üç beş tabağı birden taşıyor, bütün müşterileriyle ilgileniyor, fakat Cahit'e çok ayrı, hissedilir bir itibar gösteriyordu. Magromatis Efendi o tarihlerde kırk beş-elli yaşları arasındaydı. Yüzünde hiç eksik olmayan tatlı bir gülüş vardı. Mesleğini zevkle, neşeyle yürütüyor, bir kadeh bile içmediği halde âdeta çakırkeyf görünüyordu.

Daha sonraları Cahit, bu Magromatis Efendi için bir meyhane hikâyesi yazdı ve Cumhuriyet gazetesinde yayınlandı. Dostum Doğan Nadi'den öğrendiğime göre, üstad Hüseyin Rahmi kendisine bir mektup yazarak mu-

328. ENM,ss.72-73.

329. A.H.Tanpınar, "Cahit Sıtkı'ya Dair Hatıralar",Varlık, 1 Mayıs 1958,nr.477,ss.4-5.

hakkak Cahit Sıtkı ile tanışmak istediğini, birlikte bir öğle yemeği yemeleri için bir randevu temin etmesini rica etmiş..On gün sonra Hüseyin Rahmi,Ki-
tapçı Hilmi ve Doğan Nadi Parkotel'de buluşmuşlar.
Fakat Cahit Sıtkı o günlerde Paris'e gittiği için
yemekte bulunmamış. Hüseyin Rahmi üzgün, fakat me-
rak içinde ısrarla, merakla soruyormuş;

-Kimdir bu Cahit Sıtkı?..Her halde yaşlı başlı,eski
meyhaneleri ve o meyhanelerde çalışan hünerli gar-
sonları inceden inceye tedkik etmiş usta bir kalem
olacak. Gazetenizde Magromatis adlı bir hikâyesini
okudum ve çok beğendim..Doğan Nadi onun yirmi dört
yirmi beş yaşlarında bir genç olduğunu,liseden arka-
daş olduklarını söyleyince Hüseyin Rahmi,"İmkânı yok
efendim,olamaz,o yaştaki bir adam o eski devir meyha-
ne ve garsonlarını bu kadar güzel,bu kadar canlı
tasvir edemez" diye tutturmuş. Doğan,çok yakında
Paris'ten dönünce sizi muhakkak tanıştıtırırım, demiş
ama, Cahit Paris'ten döndüğü zaman ne yazık ki Hüse-
yin Rahmi de yirmi gün evvel hayata gözlerini yum-
muş..."³³⁰

Baki Süha, bu hatırayı, Cahit'in hikâye ve düz yazı alanında-
ki başarılarını belirtmek için yazdığını da ilave eder.

Cahit Sıtkı'nın hikâyelerinin bir kısmını kitap halinde
yayınlayan Selahattin Önerli de kitabında;

"Hüseyin Rahmi gibi dev bir romancının bunca ilgi-
sini çeken Cahit Sıtkı Tarancı'nın hikâyeleri üze-
rinde durmak gerekir. Bir yaşamın nasıl hikâyeye
dönüştüğünü, duygusal yönden ezilen insanımızın
gerçeğini anlamak yönünden özellikle bu hikâyeler
okunmalıdır. Tarancı'nın hikâyelerinin hiç de
çağının yarattığı hikâye düzeyinin altında kalma-
dığı görülecektir."³³¹

der..

Cahit Sıtkı'nın 1937-1945 yılları arasında tesbit edile-
bilmiş 61 telif ve 127 tercüme hikâyesi mevcuttur. Hepsi de
Cumhuriyet gazetesinde yayınlanmış olan bu hikâyelerin yıllar-
a göre dağılımı ise şöyledir:

330. B.Süha Ediboğlu, **Bizim Kuşak ve Ötekiler**, Varlık Yay.
İstanbul, Ekim 1968,ss.109-110.

331. Selahattin Önerli, **a.g.e.**,s.16.

1937 yılında	5	telif	29	tercüme
1938 "	23	"	46	"
1939 "	20	"	52	"
1944 "	8	"	-	
1945 "	5	"	-	
<hr/>				
Toplam	61	Telif	127	Tercüme

Telif hikâyelerinden 24'ünü Selahattin Önerli 1976 yılında kitap halinde neşretmişti.³³² Ayrıca Çetin Ezber'in konuyla ilgili olarak hazırladığı mezuniyet tezinde³³³ tespit ettiği 31 hikâye ile Cahit Sıtkı Tarancı'nın telif hikâyelerinin adedi 55'i bulmuştur. Bu defa yaptığımız araştırmalar sonucu altı yeni hikâyenin daha ortaya çıkmasıyla bu sayı 61'e yükselmiştir. Ayrıca Çetin Ezber'in tezinde söz konusu ettiği 91 adet tercüme hikâyeye biz 36 yeni hikâye daha ilâve etmiş bulunuyoruz.

Telif hikâyelerini kendi adıyla neşretmiş bulunan Cahit Sıtkı, tercüme hikâyelerinde kendi adını çok az kullanmış, daha çok Cevat Sadık ve İrfan Kudret gibi müstear adları tercih etmiştir.

CAHİT SITKI TARACI'NIN TELİF HİKAYELERİNİN KRONOLOJİK LİSTESİ*

Sıra No: Hikâyenin Adı	Nesir Tarihi	No:	s.
1. Ramazan	10 Haziran 1937	4696	4
2. Kolalı Yaka	19 II.Teşr.1937	4857	"
3. Pencerelerden Korkan Adam	16 I.Kanun 1937	4882	"
4. Randevu	22 I.Kanun 1937	4888	"

332. Önerli, a.g.e.

333. Çetin Ezber, Cahit Sıtkı Tarancı'nın Hikâyeleri, İst., 1979 (Mezuniyet tezi), İ.Ü. Genel Kitaplığı No:THT 1474.

* Tamamı Cumhuriyet'te yayımlanmıştır.

5. Yalan Söyleyen Mektup	26	I.Kanun	1937	4892	4
6. Aşık Adam	3	II.Kan.	1938	4900	"
7. Bir Kış Gecesi	6	II.Kan.	1938	4903	"
8. Vicdan Ablanın Kedileri	10	II.Kan.	1938	4907	"
9. Telefonda Bir Konuşma	19	II.Kan.	1938	4916	"
10. Taş Bebek	3	Şubat	1938	4931	"
11. Hakikatten Sonra Hayâl	18	Şubat	1938	4943	"
12. Leblebici	22	Şubat	1938	4947	"
13. Tramvaydaki Adamlar	9	Mart	1938	4962	"
14. Küçüklerin Dostu	21	Mart	1938	4974	"
15. Papatya	25	Mart	1938	4978	"
16. Yaşamak Lâzım	19	Nisan	1938	5003	"
17. Azrailin Vicdan Azabı	1	Mayıs	1938	5015	"
18. Çirkin Kız	19	Mayıs	1938	5033	"
19. Bir Uykusuzluk Gecesi	14	Ağustos	1938	5120	"
20. Akşamcı	27	Ağustos	1938	5133	"
21. Rüyada Gezdiğim Ev	3	Eylül	1938	5140	"
22. Bir Aşk Masalı	26	Eylül	1938	5163	"
23. Bir Kadın	28	Eylül	1938	5165	"
24. İkinci Öldürüşü	3	I.Kanun	1938	5229	"
25. Damat Bey	7	I.Kanun	1938	5233	"
26. Hayat Bu	12	I.Kanun	1938	5238	"
27. Hayatını Yaşadığım Adam	24	I.Kanun	1938	5250	"
28. Balayı Seyahati	26	I.Kanun	1938	5252	"
29. Mezarlığın İyiliği	7	II.Kan.	1939	5264	"
30. Bir Yaralama Hadisesi	21	II.Kan.	1939	5278	"
31. Sıkıntılı Adam	30	II.Kan.	1939	5287	"
32. Benden Öğrenmenizi İstemezdim	5	Şubat	1939	5290	"
33. İnsanlar Böyledir İste	13	Şubat	1939	5298	"
34. Şapka	22	Şubat	1939	5307	"
35. Bir Adam	1	Mart	1939	5314	"
36. Tablodaki Kadın	18	Mart	1939	5331	"
37. Neden Sonra	26	Mart	1939	5339	"
38. Bir Ayrılık Masalı	1	Nisan	1939	5345	"
39. Bu Anda	22	Nisan	1939	5366	"
40. Birinci Hayatı	12	Mayıs	1939	5386	"
41. Bir Adamın İki Görünüşü	15	Mayıs	1939	5389	"
42. Gönül Eglencesi	23	Temmuz	1939	5458	"
43. Dördüncü Sevgiliyi Ararken	30	Temmuz	1939	5465	"
44. Yağmurdan Sonra Günes	14	Ağustos	1939	5480	"
45. Hayat Hasreti	19	Ağustos	1939	5485	"
46. Güzellik Belası	3	Eylül	1939	5500	"
47. Kadın Bu	11	Eylül	1939	5508	"
48. Acaba Aşkımdan mı Öldü?	17	Eylül	1939	5514	"
49. Kötülük Yapayım Derken	13	Temmuz	1944	7153	"
50. Hayat	23	Temmuz	1944	7163	"
51. Abbas	30	Temmuz	1944	7170	"
52. Otel Hizmetçisi	6	Ağustos	1944	7177	"
53. Yadigâr	8	Ekim	1944	7232	"
54. Arkadaş İnceliği	25	Ekim	1944	7249	"
55. Mavromatis Efendi	5	Kasım	1944	7258	"
56. Eldiven	10	I.Kanun	1944	7293	"

57. Kartopu	31 Ocak	1945	7345	4
58. Hacı Fettah Efendi	9 Şubat	1945	7354	"
59. Ben Üvey Ana Olmayacağım	23 Aralık	1945	7667	"
60. Hayat Bildiğini Okur	26 Aralık	1945	7670	"
61. Teselli Bürosu	30 Aralık	1945	7674	"

**CAHİT SITKI TARACI'NIN TERCÜME HİKAYELERİNİN
KRONOLOJİK LİSTESİ***

Sıra No:	Hikâyenin Adı	Yazarı	Neşir Tarihi	No:
1.	Gölgenin Ayrılışı	G.Apollianare	5 II.Kanun 1937	4543
2.	Beş Numaralı Ekspres	(*)	14 II.Kanun 1937	4552
3.	Arıların Matemi	(*)	20 II.Kanun 1937	4558
4.	Büyü	Leon Frapié	30 II.Kanun 1937	4568
5.	Baba Graiff	(*)	2 Şubat 1937	4571
6.	Evliya	Michel Corday	5 Şubat 1937	4574
7.	Sefalet Çehresi	Vicki Baum	4 Mart 1937	4598
8.	Satılık Eşya	(*)	7 Mart 1937	4601
9.	Tanburini ve Pochini	Aldo Palazzechi	23 Mart 1937	4617
10.	Hasta	Andre Birabeau	1 Nisan 1937	4626
11.	Hala Antoinette	Michel Corday	9 Nisan 1937	4634
12.	Saadete Doğru	(*)	28 Haziran 1937	4714
13.	Beyhude Bekleyiş	(*)	1 Temmuz 1937	4717
14.	Son Fedakârlık	(*)	12 Temmuz 1937	4728
15.	Anahtar	Frédéric Boutet	14 Temmuz 1937	4730
16.	Karı Koca Arasında	(*)	21 Temmuz 1937	4737
17.	Masa Konustu	(*)	31 Temmuz 1937	4747
18.	Bulunan Hakiki Dost	(*)	12 Ağustos 1937	4759
19.	Emniyet Sandığında	(*)	21 Ağustos 1937	4767
20.	Öbür Dünyada	(*)	3 Eylül 1937	4780
21.	Kaybolan İnci	(*)	7 Eylül 1937	4784
22.	Ruben Kardeş	Selma Lagerlöf	11 Eylül 1937	4788
23.	İskarpın	(*)	13 Eylül 1937	4790
24.	Ana Oğul ve Radyo	(*)	15 Eylül 1937	4792
25.	Matem Elbisesi	Andre Birabeau	17 Eylül 1937	4794
26.	Bir Zifaf Gecesi	(*)	30 Eylül 1937	4807
27.	Hülya ve Esrar Evinde	F.Boutet	2 I.Tesrin 1937	4809
28.	İrz Düşmanı	J.Christope	9 I.Tesrin 1937	4816
29.	Ölüm Peşinde	Franz Hellen	16 I.Tesrin 1937	4823
30.	Altın Arayıcısı	(*)	23 II.Kanun 1938	4920
31.	Bir Yaz Gecesi	Maxim Gorki	31 II.Kanun 1938	4928
32.	Büyük Baba	(*)	7 Şubat 1938	4935
33.	Aldanmak	(*)	11 Şubat 1938	4939
34.	Şaşkınlık	(*)	26 Şubat 1938	4951
35.	Mukadderat	Pierré Mac Orian	3 Mart 1938	4956
36.	Çömez	(*)	12 Mart 1938	4965

* Hikâyelerin tamamı Cumhuriyet gazetesinin 4.sayfasında yayımlanmış;(*) işaretli hikâyelerin kimden çevrildiği belirtilmemiştir.

37. Sefalet içinde	P. Mac Orian	18 Mart	1938	4968
38. İnsanları Uyutan	Adam(*)	26 Mart	1938	4979
39. Acaba Niçin?	Paul Morand	1 Nisan	1938	4985
40. Küçük Horoz	(*)	17 Nisan	1938	5001
41. Baba Kız	Angela Veyre	27 Nisan	1938	5011
42. Soledad	M. de Unamuno	24 Mayıs	1938	5038
43. Yardımcı Muallim	Ruman P. de Ayala	29 Mayıs	1938	5043
44. Dürbün ve Eldiven	(*)	5 Haziran	1938	5050
45. Kendi Benzeri	(*)	15 Haziran	1938	5060
46. Aşk	(*)	30 Haziran	1938	5075
47. Kral ve Kraliçe	J. Tousseul	10 Temmuz	1938	5085
48. Bir Genç Kız	Paul Reboux	17 Temmuz	1938	5092
49. Beyaz Ayı	Romain Coolus	24 Temmuz	1938	5099
50. Bir Cinayet	P. Willetart	28 Temmuz	1938	5103
51. Klasik Usul	(*)	31 Temmuz	1938	5106
52. Fazilet	Edmond Jaloux	5 Ağustos	1938	5111
53. Tayyareci Kız	Maurice Bourdet	10 Ağustos	1938	5116
54. Hakiki Hüviyet	Andre Roger	19 Ağustos	1938	5125
55. Melek	A. Wolfenstein	22 Ağustos	1938	5128
56. Bahtiyar Olduk	Irène Némirowsky	2 Eylül	1938	5139
57. Bekleyiş	Josette Lion	7 Eylül	1938	5144
58. Rahibe	(*)	18 Eylül	1938	5155
59. Mumya	Edmond Jaloux	19 Eylül	1938	5156
60. Dirilen Adam	(*)	23 Eylül	1938	5160
61. Anne	(*)	1 I. Teşrin	1938	5168
62. Muamma	E. Jaloux	3 I. Teşrin	1938	5170
63. Kıskaç	(*)	6 I. Teşrin	1938	5173
64. Unutulan Kadın	(*)	8 I. Teşrin	1938	5175
65. Şöhret	Léon Frapié	10 I. Teşrin	1938	5177
66. İhtiyatlı Bir Kadın	H. Bouche	12 I. Teşrin	1938	5179
67. Yaralı Kadın	Léon Frapié	15 I. Teşrin	1938	5182
68. Ameliyat	E. Jaloux	18 I. Teşrin	1938	5185
69. Müskülpesent Bir	Delikanlı M. Beoit	19 II. Teşr.	1938	5217
70. Papağan	Charles Silvestre	28 II. Teşr.	1938	5224
71. Lügatin Sırrı	(*)	4 I. Kanun	1938	5230
72. Küçük Kız	(*)	8 I. Kanun	1938	5234
73. Marsilya Ekspresi	B. Gervaise	21 I. Kanun	1938	5247
74. Keçi Yavrusu	Robert Diendennex	28 I. Kanun	1938	5254
75. Tutumlu Bir Kadın	F. de Miomandre	30 I. Kanun	1938	5256
76. İki Artist	(*)	2 II. Kanun	1939	5259
77. Hareket Noktasına Dönüş	I H. Troyat	4 II. Kanun	1939	5261
" " " II "	" " "	5 II. Kanun	1939	5262
78. Cenaze Merasimine Davet	A. Birabeau	9 II. Kanun	1939	5266
79. İtiraf	Henri Duvernois	10 II. Kanun	1939	5267
80. Akrabalık	L. Frapié	12 II. Kanun	1939	5269
81. Bedbaht Bir Tecrübe	E. Gril	13 II. Kanun	1939	5270
82. Kardeş Sevgisi I	E. Lemaire	17 II. Kanun	1939	5274
" " II "	" " "	18 II. Kanun	1939	5275
83. Deli	H. Duvernois	22 II. Kanun	1939	5279
84. Piyango	H. Duvernois	24 II. Kanun	1939	5281
85. Boş Oda	Erskine Caldwell	31 II. Kanun	1939	5288
86. Kırmızı Balon	W. Armstrong	9 Şubat	1939	5294

87. Dogruyu Söylemek	Claine Deval	11	Subat	1939	5296
88. Bir Boks Maçı	(*)	23	Subat	1939	5308
89. Rayiha	H.Duvernois	25	Subat	1939	5310
90. Hayat Arkadaşımız	L.Frapié	2	Mart	1939	5315
91. Deliler Evinde	Adré Wornet	3	Mart	1939	5316
92. Gerdanlık Yüzünden	P.Louis Hervie	21	Mart	1939	5334
93. Onunla Evlen	L.P.Marqueritte	24	Mart	1939	5337
94. Bir Deli	L.Frapié	30	Mart	1939	5343
95. Bir Tutam Sac	L.P.Marqueritte	7	Nisan	1939	5351
96. Hayatın Kuvvetleri	(*)	10	Nisan	1939	5354
97. Sonra	Erskine Caldwell	14	Nisan	1939	5358
98. Gelin Görümce	(*)	19	Nisan	1939	5363
99. Model	(*)	23	Nisan	1939	5367
100. Büyük Macera	F.Boutet	24	Nisan	1939	5368
101. Fani Kelebek I	H.Duvernois	29	Nisan	1939	5373
" " II	"	30	Nisan	1939	5374
102. Tesadüfün Cilveleri	L.P.Marqueritte	4	Mayıs	1939	5378
103. Vicdan Azabı	(*)	7	Mayıs	1939	5381
104. Hırsızlık	L.P.Marqueritte	13	Mayıs	1939	5387
105. Namuslu Bir Adam	B.Nabonnen	16	Mayıs	1939	5390
106. Bir Rüya	Franz Kafka	23	Mayıs	1939	5397
107. Yalan Söylemek	Zevki L.P.Marqueritte	2	Haziran	1939	5407
108. Hayat Güzeldir	F.de Miomandre	7	Haziran	1939	5412
109. En İyi Arkadaş	P.Villetart	12	Haziran	1939	5417
110. Mariette	Michel Arbaut	16	Haziran	1939	5421
111. Zavallı Kadın	(*)	17	Haziran	1939	5422
112. Meçhul Kadın	L.P.Marqueritte	27	Haziran	1939	5432
113. Kalp Çizgisi	H.Bernay	9	Temmuz	1939	5444
114. İdeal Erkek	L.P.Marqueritte	10	Temmuz	1939	5445
115. Bir Genç Kızın Sevgilisi	B.Gervaise	14	Temmuz	1939	5449
116. Halacığım	P. Louis Pervier	21	Temmuz	1939	5456
117. Yedi Metelik	Z.Moiez	28	Temmuz	1939	5463
118. Şahit	(*)	31	Temmuz	1939	5466
119. Kaybettigin Sey I	E.Anthérier	4	Agustos	1939	5470
" " II	"	5	Agustos	1939	5471
120. Uğursuz Tas	L.P.Marqueritte	10	Agustos	1939	5476
121. Dulluk	I.Rosenfeld	20	Agustos	1939	5486
122. Deniz	D.Kosztolanyi	25	Agustos	1939	5491
123. Şefkat	D.Szomery	26	Agustos	1939	5492
124. Dağ Selvisi	B.Gervaise	30	Agustos	1939	5496
125. Bir Filozof	B.Chéreau	1	Eylül	1939	5498
126. Sayfiyeden Mektuplar	A.Charpentier	7	Eylül	1939	5504
127. Cesaret	L.P.Marqueritte	10	Eylül	1939	5507

E. ROMANLARI

Cahit Sıtkı Tarancı'nın roman nev'inde de te'lif ve tercüme olarak birer adet denemesi vardır. Te'lif romanı "Korku-

yorum",Hafta mecmuasının II.Teşrin 1935 tarihli 92.sayısından itibaren sekiz tefrika halinde yayınlanmıştır. İlk iki tefrika "C.Sıtkı", sonrakiler "Cemil Sıtkı" imzasıyla çıkmıştır.

"Cahit, Kültür Haftası'nda galiba biraz da benim ısrarımla Thomas Mann'ın "Venedik'te Ölüm"ünü tercüme etti."³³⁴ diyen Tanpınar, hatıralarında, sözkonusu romanın Fransızca aslını da Cahit'e kendisinin vermiş olabileceğini ve bu tercümenin yarım kaldığını söylüyor.

Her ne kadar Milli Kütüphane'nin 1971 yılında nesrettiği "Cahit Sıtkı Tarancı Bibliyografyası"nda "Venedik'te Ölüm" tercümesinin basılmamış olduğu kaydına rastlanıyorsa da söz konusu tercüme 1936 yılında çıkmaya başlayan Kültür Haftası mecmuasının ilk 21 sayısında mütercimnin adı belirtilmeksizin tefrika olunmuş ve maalesef eksik kalmıştır. Fakat Cahit Sıtkı Tarancı'nın romanın tamamını tercüme etmiş olduğunu gösterir ifadeler de yok değildir. Meselâ,arkadaşı Ziya Osman'a yazdığı bir mektupta;

"Ankara Caddesine uğradığın zaman Ahmet Halit Kütüphanesinin câmekânına bir göz gezdiriver, bakalım bizim "Venedik'te Ölüm" tercümemiz çıkmış mı çıkmamış mı? Hoş nasılsa parasını aldık yedik ya! Benimkisi de âdet yerini bulsun diye sormaktan başka bir şey değil."³³⁵

dediğine bakılırsa, söz konusu tercüme,kitap halinde basılmak üzere Ahmet Halit Kütüphanesine verilmiştir.

334. Tanpınar, "Cahit Sıtkı'ya Dair Hatıralar", Varlık, 1 Mayıs 1958,Nr.477,ss.4-5.

335. ZM,s.120

"Venedik'te Ölüm" tercümesi Kültür Haftası'nın aşağıdaki sayılarında tefrika olunmuştur.

1.	Tefrika II.Kanun	1936,Nr.1, s.17.
2	" 11 II.Kanun	1936,Nr.2, s.37.
3.	" 21 "	1936,Nr.3, s.57.
4.	" 4-5 Şubat	1936,Nr.4, s.77.
5.	" 12 "	1936,Nr.5, s.98.
6.	" 19 "	1936-nr.6, s.116.
7.	" 26 "	1936,Nr.7, s.139.
8.	" 4 Mart	1936,Nr.8, s.153.
9.	" 11 "	1936,Nr.9 s.128.
10.	" 18 "	1936,Nr.10,s.196.
11.	" 25 "	1936,Nr.11,s.217.
12.	" 1 Nisan	1936,Nr.12.s.238.
13.	" 8 "	1936,Nr.13,s.257.
14.	" 15 "	1936,Nr.14,s.279.
15.	" 23 "	1936,Nr.15,s.298.
16.	" 29 "	1936,Nr.16,s.320.
17.	" 6 Mayıs	1936,Nr.17,s.336.
18.	" 13 "	1936,Nr.18,s.349.
19.	" 20 "	1936,Nr.19,s.367.
20.	" 27 "	1936,Nr.20,s.381.
21.	" 3 Haziran	1936,Nr.21,s.397.

F. DİĞER ESERLERİ

Cahit Sıtkı Tarancı'nın kendisini keşfederek sanat âlemine ilk olarak takdim eden ve en çok sevdiği ve beğendiği Türk romancısı olan peyami Safa hakkında monografik bir çalışması da vardır. "Peyami Safa, Hayatı ve Eserleri" adını taşıyan bu kitap,1940 yılında İstanbul Semih Lütfi Kitabevi'nin "Son Devrin Meshur Şair ve Edipleri Serisi"nin 11. kitabı olarak çıkmıştır. Eser 69 sayfadır.

Cahit Sıtkı'nın çalışmaları arasında Adolphe Basler ve Charles Kunstler adlı tanınmış Fransız münekkitlerinin hazırlamış oldukları "Fransa'da Müstakil Resim I-II" adlı eseri,

Ahmet Muhib'le birlikte Türkçe'ye tercüme etmiş olmalarını da zikretmeliyiz.

Kitap mütercimlerin müsterek imzasını taşıyan bir önsözle birlikte Güzel Sanatlar Akademisi Neşriyatı arasında 1938 yılında İstanbul'da basılmıştır.

Önsözde, kitabın bilhassa modern sanat anlayışı ve cereyanları hakkında ülkemizde duyulan büyük ihtiyaca cevap vereceği ifade olunarak, öğretici bir nitelik taşıyan bu kitapta sanatın; tarihi ve sosyal sayrı ile, sanatkârın da; mizacından tekniğine, dünya görüşünden en küçük endişelerine kadar bütün yönleriyle incelendiği ve isabetle seçilmiş iki yüze yakın reproduksiyonla zenginleştirilmiş olduğu belirtilmiştir.

I K I N C I B Ö L Ü M

CAHİT SITKI TARANCI 'NİN SANAT HAYATI VE
ESERLERİNİN İNCELENMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

CAHİT SITKI TARANCI'NIN SANAT HAYATI VE ESERLERİNİN İNCELENMESİ

A. POETİKASI

Mehmet Kaplan, Cahit Sıtkı'nın şiir estetiğini anlatırken, "Bana en kıymetli görünen ders, asil ve yüksek bir ihtirasın, bir hayat prensibi, başlıca mesgale haline getirilmesi oldu"¹ diyor. Böylesine yaratıcı bir faaliyetle şiir yazan, hatta şiirden başka ifade vasıtası tanımayan Cahit Sıtkı'nın şiire dair bir kitabı, bir poetikası yoktur. Bununla birlikte, başta "Ziya'ya Mektuplar" olmak üzere, muhtelif dostlarına yazılmış mektuplarında, mülâkatlarında ve bazı yazılarında şiire dair ileri sürdüğü görüşler, onun şiir meseleleriyle ne kadar yakından ilgili olduğunu, şiire dair esaslı düşüncelere sahip bulunduğunu açıkça göstermektedir.

Bu görüş ve düşünceler bir araya getirildiğinde, Cahit Sıtkı'nın poetikası sayılabilecek bir şiir nizamı ortaya çıkmaktadır. Esasen Cahit Sıtkı, şiir üzerine düşünmeyi iyi sairliğin şartı sayar ve şöyle der:

"Şiir üzerine kafamızı işletmeliyiz ki yazdıklarımız Fuzûlî'nin, Bâkî'nin, Nedim'in diktiği, Yunus Emre'lerin, Karacaoğlan'ların suladığı ağacın bu emeklere lâyık yemişleri olabilsin."²

1. Mehmet Kaplan, "Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şiir Estetiği".
Ölçü Dergisi, C.1, Nr.4, 1 Haziran 1957, s.24.
2. Tarancı, ZM, s.114.

Cahit Sıtkı'nın şiirle ilgili görüşleri üzerinde bilhassa Alain'in "Vingts Leçons sur le Beaux-arts" adlı eseriyle etkili olduğu anlaşılıyor.

"Avrupa'ya gitmeden önce, Alain'in "Les Beaux-art en vingt Leçons"³ isimli ve estetiğe, şiire, mimariye, müsikiye, resme...ilh. dair çok faydalı ve yer yer gerçek sanat ve güzellik harikalarıyla parlayan güzel bir kitabını okumuştum."⁴

dedikten sonra, söz konusu eseri, "cidden hazine kitap" diye vasıflandırması, bu tesiri açıkça ifade ediyor.

Yine bir yerde, "Mehmet Kaplan'ın yazılarında tecrübeyle keşfettiğim şiir hakikatlerini müdafaa etmesine bayılıyorum doğrusu."⁵ demesi, Mehmet Kaplan'ın, Alain'in yukarıda sözü edilen eserini Türkçeye tercüme eden kişi olması itibariyle, aynı tesiri ifşa etmektedir.

1. Şiir Tutkusu:

"Mallermé gibi, hayatı bir şiir kitabında, bir nâgme demetinde hülâsa edebilmekten daha güzel ve tatminkâr bir saadet tasavvur edemiyorum."⁶

diyen Cahit Sıtkı'nın mizacının ilk hususiyeti, şiire karşı duyduğu aşk ve ihtirastır. Mizacının ana çizgileri arasında zikredilmesi gereken bu durum, şâirin poetikasıyla da çok yakından ilgili bulunduğu için bu bölümde ele alınmıştır.

"Vaktinden evvel acı bir surette pişmiş bir meyveyim ki var-

3. Kaplan, yukarıda adı geçen makalesinde Cahit Sıtkı'nın eserin adını bir sehv neticesi böyle yazdığını, eserin adının "Vingts Leçons Sur Les Beaux-arts" olduğunu tasrihen zikreder.

4. ZM, s.113.

5. a.e., s.109.

6. a.e., s.127.

lığında toplanan lezzeti siirin ilâhi kalbinde göstereceğim."7 diyerek yola çıkan ve siiri meslek edinen Cahit Sıtkı, is olsun diye siir yazarlardan değildir. sanat onun için -kendi tabiriyle- bir teselli vesilesi, bir kurtuluş kapısıdır. Tutunduğu yegâne daldır. En bedbin ve karamsar anlarında sığındığı bir limandır. Çirkinlik, kısalık, fakirlik gibi sebepler yüzünden tâliin müthiş bir haksızlığına uğradığını düşünen Cahit, bazan aynanın karşısına geçerek kendi kendine söyle der:

"Sen eğer yaşamış olmak istiyorsan, eğer hakiki sadete mazhar olmak ihtirasında isen, bu gülünç suratından ölmez bir çehre yap...Şimdi haline gülenler ilerde varlığın önünde el bağlasınlar...Şimdi gururunu ayaklar altında çigneyenler yarın gururunun zirvesine basamak olsunlar...Şimdi seni ölüme mahkûm görenler, bir gün senin ölmeyeceğine iman getirsinler...Dünyalara sığmayan varlığın ebediyetin koynuna girip ilahî bir şehvetle çirpysin..."8

Görülüyor ki, acı mahrumiyetler ve hayatın kendisinden esirgediğini düşündüğü saadetler karşısında Cahit sıtkı, oldukça kuvvetli bir duyguya kapılır.Sanat vasıtasıyla ölümsüzlüğü yakalamak ister. Bu duygu onda bir ihtiras, bir mefkûre haline gelir.

"Para kazanmak! Nasıl olsa ekmeğimi çıkarabilirim.. Ne diyorum, bir şey yapmak, ölmez, yıkılmaz bir âbide yaratmak, işte şâir mefkûresi..."9

Ve ihtiras derecesinde bu mefkûreye bağlılık...

"Gözüm çok uzaklarda ve çok yükseklerdedir. Tuttuğum yolda çok muhterisim. Beni tanıyanların vücudumdaki kusurların yanında ruhumun da bir çok me-

7. ENM, s.91.

8. a.e.,s.10.

9. a.e.,s.89.

ziyetleri olduğunu takdir etmelerini elbette isterim. Mesut olmadıktan sonra muvaffak olabilmek büyük bir tesellidir."¹⁰

İşte bu son cümle Cahit'in şiire yönelişindeki itici güçlerden birini açıkça göstermektedir. Cahit Sıtkı'nın "muvaffakiyet" anlayışı da çoğu insanların anlayışından farklıdır. Ona göre muvaffakiyet aç kalmamakta değildir. "Asıl muvaffakiyet göçüp gittikten sonra ardında bir eser bırakmaktadır... Bu eseri meydana getirmek için saadeti memnû telâkki etmeli..."¹¹ der. Böylece şiirin çilesini çekmeğe, sanatın ızdırabıyla yoğrulmağa ne kadar hazır olduğunu söylemek ister. Bu durumu, şâir dostuna da tavsiye eder:

"Ziyacığım, fakat sen Namık Kemal'in su beyitini benimseyebilirsin:

Felek her türlü esbâb-ı cefasın toplasın gelsin
Dönersem kahpeyim sanat yolunda bir azimetten¹²

Şiir onun demonudur. Ceyhun Atuf Kansu, Cahit Sıtkı ile ilgili bir yazısında, "Kendini tüketen, kendini kendi elleriyle yok eden şâirin bir demonu olmalı." dedikten sonra, demon kavramıyla ilgili su açıklamayı yapar:

"Bu demon kavramını Zweig eski Yunan tanrılar evreninden koparıp getirmiş, Hölderlin'i, Kleist'ı anlatırken kullanıyor. Bir insanın alın yazısını yöneten yakıcı bir ateş: Saran, yakan alevlerine karşı savaşılan, yaktıkça zevk duyulan bir ateş..."¹³

İşte bu ateş, Cahit Sıtkı'da icabında cinnet hududunun, hudutların ötesine de geçebilen bir aşk olur.¹⁴

10. EMN, s.48.

11. a.e., s.90.

12. ZM, s.73.

13. C. Atuf Kansu, "Ateş Üzerinde Çiçekler", Varlık, 1 Aralık 1956, Nr.443, s.6.

14. ZM, s.203.

Cahit'e göre, şiire tımarhanelik olacak derecede aşık olmayan şâirlerden, insanlığın hafızasında yer tutabilecek nağmeler beklemek abestir. Bu aşkı duymayanlar yarım şâir kalmağa mahkûmdurlar.¹⁵

"Şiir, bu tatlı belâ, bu ilk göz ağrımız, ilk ve son aşkımız, bu teneffüs saadetimiz, bu şehvetli kalp çarpıntımız; ona vardığımız nisbette çok yaşamış, tatmış, kâm almış olacağız. Şiir! Şiir! Şiir! Şiir! Şiir! Şiir! Fikr-i sabitimiz olmalı, bizi tımarhanelik edebilmelidir."¹⁶

derken hep kendi "demon"unu söyler.

"Şiiri bir hayat aşkı seviyesine yükseltmek lâzım"¹⁷ diyen Tarancı, tesadüfen söylenmiş üç-beş güzel mısra ile şâir olunamayacağını düşünür ve devrin genç şâirlerinin, şiirin hayata olan nisbetini henüz kavrayamamış olduklarından, şiiri bir fantaziden ibaret sanmalarından yakınır. Oysa "şiire dört elle, kollarının olanca kuvvetiyle sarılmak lâzım"¹⁸ dır. "Mısraın bir inspiration ve expiration (nefes alıp verme)'a muadil olduğunu idrak etmedikçe bu sahada kalmaya namzet sesler ve nağmeler çıkarmak elbette ki mümkün değildir."¹⁹

Salâh Birsâl'in Günlüğü'nden alınmış su bir kaç cümle, Tarancı'nın düşündüklerine ve söylediklerine kendi hayatında ne ölçüde yer verdiğinin bir kanıtı âdeta:

"Tanıdığım şâirler içinde Cahit en şâir olanıdır. Her günkü katığından vazgeçer, şiirden vazgeçmezdi. Antenleri etraftan güzellik toplamak için kurulu dururdu. Şiir okunan topluluklarda, sağlam bir mısraa rastladı mı, hemen o mısra üzerinde durur "Ne

15. ZM, s.203.

16. a.e., s.110.

17. a.e., s.168.

18. a.y.

19. a.y.

güzel, ne güzel" diyerek mısraın güzelliğini çevresindekilere duyurmağa çalışırdı. Çoğu zaman bu "ne güzel, ne güzel"lere elleriyle, başıyla de bir hareket verir, oradakilerin dikkatini daha da arttırmak isterdi."²⁰

Necati Cumalı'nın dediği gibi:

"Her iyi şâir, şiirin diyetini öder. Ama türlü türlü öder. Kimi tavan aralarında aç, sefil, kimi sürgünlerde, mahpuslarda. Kimi en budalalara bile türlü nimetlerin zahmetsiz nasip olduğu bu dünyada, bağlı kaldığı manevi değerler uğruna, kendini korkunç bir yalnızlığa mahkûm ederek, Cahit gibi içe içe, öle öle."²¹

Evet, Cahit'in şiirin bedelini hayatıyla ödediği doğrudur. Çünkü şiir, onun için bir idealdir ve ideal uğruna hayat sevakerek feda olunabilir. "Hayatım mefkûre uğruna sönse de ona acımam... Mefkûre uğruna şehit düşmek, harpte vatan uğruna şehit düşmekten bin kat hayırlı ve bin kat büyük ve mukaddes bir sevaptır."²² diye düşünür.

Mehmet Kaplan, insanın yüce kıymetler uğruna hayatını feda etmesinin kahramanlığı doğuracağını söyler.²³ Cahit Sıtkı şüphesiz bir sanat kahramanıdır. O da kendine varmak için kendini tüketen şâirlerdendir.

Bir şâir için, şiirin dışında yapılan her işi ikinci derecede gören²⁴ Cahit'in hayatında şiir, hep birinci sıradadır.

"Şiir hiç ikinci plâna atılır mı? Benden sana tavsiye, Ziyacığım, evlendiğin takdirde, yenge hanım şiir yazmana sinirlendiği veya onu kıskandığı gün,

20. "Salâh Birsal'in Günlüğü", Yenilik.1 Kasım 1956.C.10, Nr.47,ss.10-11.

21. N.Cumalı, "Şiirin Diyeti". Varlık.15 Mart 1957,Nr.450. s.8.

22. ENM.s.10.

23. M.Kaplan, Şiir Tahlilleri,C.1,s.27.

24. ZM,s.49.

tereddütsüz onu boşa ve şiir yazmaya, bülbül sesli bir insan kalmaya devam et."²⁵

derken hayat arkadaşının bile bir şâirin hayatında, şiirden daha önemli olamayacağını söyler ve:

"Zaten, hayatın her safhası gibi, evlenmeyi de zengin bir iş tecrübesi olarak görmekteyim. Ne taze.ne duyulmamış, isitilmemiş şiirler yazacağımı şimdiden hazla düşünmekteyim."²⁶

der.

Cahit Sıtkı'nın şiir tutkusu şiirlerine de aksetmiştir.

Daha ilk gençlik yıllarında kız kardesine yazdığı manzum bir mektupta yer alan:

"Su fecirsiz ömrümü şiirime satayım ki,
İztırabım anılsın bastanbasa ısık nûr."²⁷

mısraları, onun hayat karşısındaki karamsarlığını ve tesellişi şiirde aradığını gösterir.

"Kitaplara vakfettim hevesimi neş'emi,
Onların kucagında kesilir göz yaşlarım.
Şiirde bulacağım ben yaldızlı Kâbemi;
Şimdilik karanlıklar somurtkan yoldaşlarım."

mısralarında bu duygu, daha da derinleşir ve Cahit'i, şiiri aydınlık, yaldızlı bir Kâbe olarak düşünmeye kadar götürür.

Kucaklamak istediği şiir dünyasının, kalbindeki şiir aşkı kadar geniş ve hudutsuz olduğunu söyleyen Cahit Sıtkı."En yaşlı şâir kadar olgun ve kâmil, en genç şâir kadar hatta ondan da taze ve yeni olabilmek"²⁸ ihtirasındadır. Şiiri anlatan şu mısraları, bu teslimiyetin en açık ifadesidir:

25. ZM,s.158.

26. a.e.,s.172.

27. ENM.ss.5-6.

28. ZM,s.173.

Kızıoğlan kız güzelliğinde siir;
Hem sevgili, hem dost, hem anne yüzü.
Hâlâ beni mest ettiği gecedir
Sanırım hem yeryüzü, hem gökyüzü.

Mecnûn'um, şikâyet etmem Leylâ'dan;
Başıma ne dertler açtığı halde.
Ne mümkün vaz geçsin bu sevdadan
Bir kerre karar kıldık bu hayâlde.

Cahit Sıtkı:

"Her felâketi, mihneti, sevinci, saadeti dünyanın en büyük hadiselerinden en küçük vak'alarına kadar her şeyi, şiir için bir vesile telakki ediyorum. Bana kalırsa Valéry gibi; Tout est pretexte a mon chant (Şarkım için her şey bir vesiledir.) demeli. Bu cümlede hayatımın sonuna kadar ısrar edeceğim."²⁹

diyor ve öyle de yapıyor.

Tek ihtirasının güzel şiir söylemek olduğunu belirten, yeryüzünde türküler söylemiş olmakla iktifa edeceğini söyleyen³⁰ Cahit Sıtkı için biricik dostu Ziya Osman da, Cahit'in rakıyı ve daha başka şeyleri kendi sözüyle "hayatı daha kesif yaşamak" için, hep şiir adına ve uğruna içtiğine işaret eder.³¹

Cahit Sıtkı, Jean Casso'nun "Şiir ne yapabilir demek, insanoğlu ne yapabilir, demeye gelir." sözünü kendisine düstur edinmiştir. "İnsanoğlundan beklediğim her şeyi, siirden bekliyorum."³² der.

Hasılı Cahit Sıtkı, Tanpınar'ın dediği gibi "Yalnız şiirle temas ettiği anlarda mesut olan insanlardan"dır.³³

29. ZM, s.173.

30. a.e..s.51.

31. Saba, "Cahit'le Günlerimiz", s.5.

32. Y.N.Nayır, Dünkü ve Bugünkü Edebiyatçılarımız Konuşuyor, İstanbul 1978, s.77.

33. Tanpınar, "Cahit Sıtkı'ya Dair Hatıralar", Varlık, 1 Mayıs 1956, Nr.447, s.5.

2. Şiir Nedir, Şair Kimdir?

Tarancı'ya göre şiir "Bir kelâm sanatıdır."³⁴ "Kelime-lerle güzel şekiller kurma sanatıdır, başka bir şey değildir."³⁵ O da "Şiir kelimeler dinidir" diyen Mallermé gibi, şiirin bir dil işi, bir kelime mimarisi olduğu görüşündedir.

Cahit Sıtkı'ya göre kelime;

"Annedir, dosttur, kadehtir, hasrettir, hayâldir, yani bir manası, tedaisi, bir gölgesi, hatta bir rengi ve adı olan nesnedir. Kelime insanoglundan haber verir. İnsanoglunu işlemek her sanatkarın boynunun borcudur. İnsanoglu dünyanın en zengin madenidir."³⁶

"Kelime dedik ama, kelime bos bir kalıp degil ki!"³⁷ diyor Cahit Sıtkı.

"Şairin hisleri, fikirleri, hayâlleri, dünya görüşü, felsefesi, şahsiyeti, her şeyi şiirinde belli olur. Şu var ki, kelimeleri tanımak, sevmek, okşamasını bilmek lâzım."³⁸

Hangi kelimenin hangi kelime ile yanyana geldiğinde nasıl bir ışık peyda olacağını bilmek lüzumuna işaret eden Cahit Sıtkı, bunun bir hüner, ustalık, hatta ihtisas işi olduğu kanaatinde. Tıpkı ata binmek, kundura yapmak, hatta kundura boyamak gibi...

"Güzel bir şiirin nesini, neresini sevdiğimizi ekseriya bilemeyiz, yahut ifade edemeyiz. Hakikaten de böyledir. Yalnız "dil işi", "kelime mimarisi" olduğunu hiç hatırdan çıkarmamak lâzım!"³⁹

derken de şiiriyetin, dilin ve kelimelerin kullanılısındaki

34. ZM.s.157.

35. Tarancı, "Şiir Üzerine Düşünceler". Varlık. 15 Kasım 1956, C.24, Nr.442, s.7.

36. a.y.

37. a.y.

38. a.y.

39. ZM.s.165.

ustalıktan ileri geldiğini düşünür.

Türkçedeki bütün ses imkânlarını yoklamak niyetinde olduğunu söyleyen şâir:

"Bana öyle geliyor ki, bugün yapılacak şey. Victor Hugo'nun Fransızcada yaptığını daha şuurlu, daha ölçülü ve hele daha salim bir zevkle yapmaktır. Türkçenin müsaadesi nisbetinde buna çalışmak, aza kanaat etmek istemeyen her şâirin vazifesi olmalıdır bence. Her vakit söylediğim gibi, şiir nihayet dil ve kelime işidir. Duygular, fikirler, buluşlar filân sonra gelir."⁴⁰

dedikten sonra Türk şiirinde Yahya Kemâl'in bunu anladığını, ancak gücü yetmediği için bir sesle iktifaya mecbur kaldığını söyler.

Şiir bir terkiptir. Bunun idrâki içinde olan Cahit Sıtkı:

"Her sanat eserinde olduğu gibi, her güzel şeyin imalinde -serbet, kokteyl, herhangi bir tatlı- olduğu gibi, tertip, tanzim, kompozisyon, terkip...ilh. beni ilgilendirir. Ben çıkardığım sesin lezzetine bakıyorum, degüster ettiğim (tattığım lezzet), beni mest eden odur. Et la poésie n'est rien que celâ! (Şiir de bundan başka bir şey değildir.)"⁴¹

derken de tıpkı Ahmet Haşim gibi, kelimenin manasından önce, telâffuz kıymetine önem vermektedir. Tabiatıyla bu bir seçme ve ayıklamayı gerektirir. Cahit Sıtkı'nın "Her sanat gibi şiir de bir selection, bir choix'ya muhtaktır."⁴² demesi bu yüzden. Usta bir şâir ancak, dilin bütün ses imkânlarını yoklayıp, kelimeleri ayırıp, ayıklayıp, seçip birleştirerek, okuyanların zevk alabilecekleri güzel şiir yapıları kurabilir.

Cahit Sıtkı'nın şâirden beklediği, hikmetler yumurtla-

40. ZM, s. 93.

41. a.e., s. 128.

42. a.e., s. 190.

ması, hayatımızda prensip ittihaz edeceğimiz ahlâk kaideleri va'z etmesi ya da gençliği ve müstakbel nesilleri irşat yollu vaazlarda bulunması değildir. Ona göre şiirin kendisi, bünyesi ve mahiyeti icabı bu gibi şeylere tercüman olmaktan imtina eder. Bunun için "Fikrin şiir seyyâlesine nâkillik vazifesi görebileceğini kim söyledi?"⁴³ diye sorar. Cahit'e göre his de hayâl de mücerret olarak güzellik ve şiir unsuru değildirler. Şiirde güzelliğin kompozisyonda, ifadede, edada olduğunu söyler. Sâiri şâir yapan da bunlardır. O da Haşim gibi şiirin bir mûsikî olduğunu düşünür ve "Haşim'in bülbül misali ne güzeldir! Evet şiir yalnız ve yalnız nağmedir. Sâirden bize nağmeler dinletmesini istiyoruz."⁴⁴ der. Bir başka yerde;

"Şiirin nihayet bir correspondance'lar (karşılıklı uymalar) nağmesi olduğunu da hiç hatırdan çıkarmamak lâzım; yani mümkün olsa her şiir bizi, nağmesi sayesinde, yeni bir güzelliğe âgâh etmelidir."⁴⁵

görüşünü ileri sürer.

Sâirin bu nağmeyi yakalayabilmesi; fikir, his, hayal, vezin, kafiye vs. gibi unsurlardan ziyade bütün bunların ustalıkla terkibine bağlıdır. Bu konuda Brémond'un "Bir mısrada bir kelimenin yerini değiştirdiniz mi, şiirin büyüğü bozulur."⁴⁶ sözünü ölçü olarak alır.

"Ağlarım hâtıra geldikçe gülüstüklerimiz" mısraında "hâtıra" kelimesinin yerine "aklıma" kelimesi getirildiğinde şekil ve muhtevada bir değişiklik olmadığı halde şiirin sırra

43. ZM, s.124.

44. a.y.

45. a.e., ss.144-145.

46. a.e., s.117,123.

kadem basmasını kelimeler arasındaki nüansta görür.

"Hâtıra" kelimesi, "aklıma" kelimesine göre daha zengin, evocation (çağrışım) unsuru olarak daha kuvvetli, söyleyiş itibariyle tahattur (hatırlama, düşünme) hadisesine hizmet eden bir mahremiyet ve objektiflik edasına sahiptir. İşte şâir, kelimeler arasındaki bu ince nüansları seçebilecek bir şiir intuition (sezi)una, bir şiir zekâsına sahip olmalı, tek kelimeyle kendisinde instinct poetique bulunmalıdır."⁴⁷

Görülüyor ki Cahit Sıtkı, bir kelâm sanatı olarak gördüğü şiirde kelime tasarrufuna büyük önem vermektedir. Kelimelerin şiirdeki ehemmiyetini belirtmek için gösterdiği örnekler ise son derece çarpıcıdır:

"Meselâ salatada, yeşil salata, zeytinyağı, sirke, mevsiminde domates filân bu salatanın lezzet unsurlarıdır, zarurî unsurlardır. Fakat bu salataya şeker ekin mi ne olur? Canım salata rezil, kepaze olur. Halbuki şeker gayet kıymetli, güzel, mugaddi bir şeydir. Şiirde de aynı şey vakidir. Meselâ güzel bir duyus, bir hayâl, bir bilmem ne, yerini ve terkiibini bulamadı mı salatada şekerin gülünc vaziyetine düşer. Yağı fazla kaçmış pilav da lezzetini kaybetmiş demektir. Mısrada da fazla kelime aynı neticeyi doğurur, mısraın edasını çirkinleştirir, bozar, mısra mısralıktan çıkar. Her kelime, hissesine düşen sesi, mânâ, tedaf ve daha bir sürü vazifeleri ifa edemedi mi lüzumsuzdur; o mısrada yeri yoktur."⁴⁸

Şiirde kelimeleri, etrafa bir avuç leblebi fırlatır gibi, rastgele kullanmak, onları şahsiyetsiz zannetmek, her kelimenin başlıbaşına bir âlem olduğunu düşünmemek Cahit Sıtkı'ya göre, şiire karşı âdeta bir saygısızlıktır.⁴⁹ Aslıolan kelimeleri yaşatmaktır. Şâirin vazifesi kelimelere hayat vermek olmalıdır.⁵⁰ Cahit Sıtkı'nın "Şiirin kalabilmesi için, samimi-

47. ZM. s. 123.

48. a. e., ss. 117-118.

49. a. e., sb. 129.

50. a. e., s. 56.

yetten, söyleyişten çok daha başka, ancak sezilebilir meziyetler de vardır."⁵¹ derken de kastettiği, yine kelime mimarisidir. Cahit Sıtkı, dünyanın en bahtiyar adamını arayan masal padişahına -masal dünyasından çıkıp aramıza karışmak iktidarında ise- Shakespeare'lerin, Goethe'lerin Mozart'ların, Beethoven'lerin mezarlarını salık verir. Çünkü dünyanın hakiki bahtiyarları sanatkârlardır.

"Hilkatin ilk günü harikulâde eserini seyreden Allah'ın -eger Allah'a inanıyorsanız- hazzını bir düşünün ve Proust'un "Dünya bir kerede halkedilmedi, fakat orijinal bir sanatkârın yeryüzüne geldiği nisbette çok defalarda halkedildi." sözünü kabul ederek sanatkârları Allah'la bir tutarsanız, bir müzisyenin, bir şairin, bir ressamın nicin diğer bütün insanlardan daha bahtiyar olduğu fikrine belki biraz ısınmış olursunuz."⁵²

Sanatkârların nasipsiz ve her seyden mahrum oldukları şeklindeki yaygın kanaate Tarancı da iştirak eder. O da tıpkı Valéry gibi, bu boşluklar, eksiklikler, mahrumiyetler sayesinde ancak sanat eserinin doğacağına inanır.

"Fakat unutmamalı ki sanat eserine hamile kalındığı andan itibaren sanatkâr namütenahî bir haz içindedir. Yaratmak, mesut olmakla kalmayacak, yaratmayı kendisini avutmasını bilen her adamın vasfı yapmaya kadar götürülecek, bahtiyar adamın kendini avutan adam olduğu ve bu sanatkâr kadar hiç bir insanoglunun bu sır-ra eremediğini" söyleyecektir."⁵³

Cahit Sıtkı şairleri, güzeli arayan insanlar olarak vasıflandırır.⁵⁴ Ona göre:

"Şair, çocuklarına hep aynı renk ve biçimde elbise giydirmek isteyen babadan ziyade, küçük kardeşle-

51. ZM, s. 165.

52. Tarancı, "Bahtiyar Adam", *Gündüz Dergisi*, 15 Ağustos 1936, Nr. 5, s. 13.

53. a. y.

54. ZM, s. 92.

rinin hangi renk ve biçimde elbise içinde daha güzel, daha sevimli olabileceklerini, onların hareketlerinden ve sözlerinden anlayarak onlara istedikleri renk ve biçimde elbiseler giydiren bir ağabey, anlayışlı bir ağabey vaziyetinde olmalıdır."⁵⁵

Kendi şiirlerindeki ses ve mimari tenevvününün sebebini de bu görüşe dayandırır.

"Bu hakikati ta ilk şiirlerimden beri anlamışım ki daha o zaman yeni vezinler aramaya, taktii kaldırmaya, kullanılmış vezinlerden alışılmamış sesler çıkarmaya çalışmışım. Bu çalışma bugün daha sarıh bir şuurla, daha reşit bir idrakte devam ediyor. Daha da edeceğine şüphe etmemelisin."⁵⁶

"Makastarlık sart. yoksa her duyduğunu fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün kalıbına, hazır elbisesine dökən şâir elbette ki yanılmakta, yazdığı şiirin şahsiyetine, nefes almak, yaşamak hakkına tecavüz etmekte, onu âdeta hıce saymaktadır."⁵⁷

diyen Cahit Sıtkı, şiirde hazır elbiseden kaçınmak, ısmarlama elbiseden şaşmamak gerektiği düşüncesindedir:

"Hazır elbise nihayet aynı boyda ve ende bir kaç kişinin üzerinde iyi durabilir; diğerlerinin üzerinde maskaraya döner. Halbuki, her şiirin -şiiri bir insan farzederek- boyu, teneffüs kudreti, omuz genişliği, göğsü vs. ayrıdır. Her şiirin bu ölçülerine göre ısmarlama, kusursuz, tam üzerine oturacak formunu, elbisesini yapmak lazım."⁵⁸

Hep aynı vezinde yazan şâirlerin ses monotonluğu bu hazır elbise alışkanlığından gelmektedir.

Buna göre, "Şâir, her şiirin müstak olduğu vezni (edayı, elbiseyi, formu demektir) keşfeden adamdır."⁵⁹

Cahit Sıtkı, "Ses hazinesinin anahtarı şâirin elinde-

55. ZM, s.101.

56. a.e., ss.101-102.

57. a.e., s.118.

58. a.y.

59. a.y.

dir."⁶⁰ derken, kastettiği onun ustalığıdır. Şiir seyyalesi ya da şiiiriyet denilen şey, mısraın inşasındaki şâir ustalığıyla sağlanmaktadır ki bu ustalığı kompozisyonda, ifadede, edada aramalıdır. Şâiri şâir yapan bu meziyetleridir. Ayrıca şâirlerde kelimeler arasındaki nüansları seçebilecek bir şiir sezisi ve şiir zekâsı bulunmalıdır.⁶¹

Cahit Sıtkı, bu şiir meziyetlerinin bir kısmının fitrî olduğu, ancak, büyük bir kısmının çalışmakla, şiir üzerinde düşünmekle elde edileceği kanaatindedir. Baudelaire'in "L' inspiration est la soeur du travail (İlham çalışmanın kardeşidir)."⁶² sözünü bu düşüncesine mesnet olarak alır.

Şâirlerle nâzımları da birbirine karıştırmamalıdır:

"İşte Fuzûlî, Nedim, Nailî... İşte Ziya Paşa, Âkif, Fikret...ilh. Birinci grup şâirleri nağme pesindedirler, ikinci grup şâirleriye ya hikmet yumurtlarlar, ya dini müdafaa ederler, yahut istibdada isyan ederler. Her iki grup şâirleri de aruz veznini kullanmışlardır, hepsi ustalıkla. Ama birinci grup şâirleri şahiden şâirdirler, ikinci gruptakilerse nâzımdırlar."⁶³

dedikten sonra "Şâir olmak lâzım, şâir!" hükmünü verir.

Güzel ve noksansız şiirler yazmak isteyen şâirlerde bulunması gereken vasıfları sayarken, Cahit Sıtkı'nın bilhassa şiir aşkına refakat edecek bir sanatkâr dikkat, itina ve titizliğinden söz ettiği görülür.⁶⁴ "Şâirin poétique ve estetik dikkati ve titizliği de samimiyeti ve gayretiyle atbası gitmiş olsun."⁶⁵ ister.

60. ZM.s.122.

61. a.e.,s.123.

62. a.y.

63. a.e.,s.126.

64. a.e.,s.164.

65. a.e.,s.111.

Hasılı şairlik ince bir iştir. "Hakiki şiirin ve şairin nedreti de bundan değil midir?"⁶⁶

Tarancı, nasıl şair olunacağı hususunda ise şöyle der:

"Hakikat profesörlüğünü bırakıp güzellik müddii olmaya bakmalı. "Aldanma ki şair sözü elbette yalandır!" olabilir. Fakat güzeldir ya! Cocteau da, "Le poète est un beau mensonge (Şair güzel bir yalandır.)" diyor. Öyledir. Güzellik ve lezzet ticareti yapıyoruz. Bu kubbede baki kalan bir hoş sadadır, diyor şair. Bu hoş sadayı çıkarmağa çalışalım. Şüphesiz, bu sadayı çıkarırken, hayat tecrübelerimizi, aşklarımızı, hüznümüzü, hayallerimizi, inkisarlarımızı söyleyeceğiz. Zaten çıkardığımız ses insan sesi olduğuna göre bu gayet tabiidir; fakat bir Fuzûlî ile bir Ziya Paşa'nın bu hayat tecrübelerini bize nasıl anlattıklarını göz önünde bulundurmak şartıyla. Bu iki anlatış arasındaki farkı idrak ettiğimiz gün edebî istikbalimiz garanti edilmiş demektir."⁶⁷

"En güzel, en ömürlü eserlerin haysiyetli ve şerefli sanatkarlardan çıktığını her zaman görmekteyiz."⁶⁸

diyen Cahit Sıtkı, hakiki şairi, büyük hatta neredeyse en kâmil insan tipi olarak görür.⁶⁹ "Şairlerin açlığı bile ne kadar büyük olduklarına delil değil mi?"⁷⁰ dir. Çünkü "Hakiki şair ahlâksız değildir; faziletin ta kendisidir...Şair kafasında ticaret usulleri, para kazanmak için türlü kurnazlıklar yer almaz... Şair edebiyat için çalışan bir çıraktır."⁷¹

Himaye görmenin bile sanatçı haysiyetini nasıl zedeleyeceğini Tarancı şöyle dile getirir:

66. ZM.s.123.

67. a.e.,ss.126-127.

68. Y.N.Nayır, Dünkü ve Bugünkü Edebiyatçılarımız Konuşuyor, İstanbul 1976,s.78.

69. ZM,s.99.

70. ENM,s.90.

71. a.y.

"Bir sanatkârın herhangi bir şekilde himaye edilmesine taraftar değilim. Sanatkâr, hayat kavgasında yalnız kala kala, mağlûp ola ola kendini olgunlaştırır. Ekmegini kazanmak için başka bir iş tutması mı lâzım? Tutsun. Yazacak şeyi varsa, herkesin uyduğu saatlerde yazar. Sanatkâr bu haysiyetini idrak etmeli ve asla usak, dalkavuk derekesine düşmemelidir."⁷²

Tarancı, sanatçının devlet tarafından himaye edilmesi fikrine de karşıdır.

"Ben sanatkârın güçlükleri tek başına yenmesini isteyenlerdenim. Sanatkâr, hayatını da kazanacak, dev gibi güçlüklerle de güreşecek, bu arada eserini de verecektir. Devletin, hususî müesseselerin yardımıyla san'at eseri yaratılamaz."⁷³

Sanatkâr aynı zamanda bir teselli ustasıdır.⁷⁴ Bu hususta şâir dostu Ziya Osman'a söyle der:

"Sanatkârın cemiyet içinde, farkında olmadan o kadar hayırlı bir rolü var ki! Müzeyyen Senar'ın, Safiye'nin hastanelerde konser vermeleri başlıbaşına bir şiir değil midir? Hastaların sanatla -şiir, musiki, resim, tiyatro, ilh.- tedavisi yoluna gidilmesini ne kadar isterdim! Ben şahsen, aspirinle dinmeyen bir baş ağrısının güzel bir şiir okumakla dindiğini bir saadet gibi hatırlıyorum. Bu cümleye senden başka herkes güler, bilhassa doktorlar! İlim bazı kimse-leri ne kadar zavallı yapıyor!"⁷⁵

Bugün artık, tıbbın da psikolojik tedavi metodlarını benimseyip uyguladığı göz önünde bulundurulursa Cahit Sıtkı'nın görüşlerindeki isabet ortadadır.

O, bu kadarla da kalmaz. Valéry'nin "Ağza atılan lokmayla o anda duyduğumuz ve düşündüğümüz şeyler arasında karşılıklı tesir bakımından sıkı bir münasebet mevcut olduğu"

72. Y.N.Nayır, a.g.e.,s.77.

73. "Bugünküler de Diyor ki"Yeditepe,1 Ocak 1953,Nr.3,s.4.

74. ZM.,s.206.

75. a.e.,s.204.

sözünü hatırlayarak, insan psikolojisinde gene en sahih müşahadelerin şairler tarafından yapılması keyfiyetine sevinir ve biraz daha ileri giderek şairlerin idare edeceği bir dünyanın nasıl cennete döneceğini bile hayâl eder:

"Hani şu bahtsız dünyamızın idaresini de şairlere bıraksalar diyeceğim geliyor. Evlerimizde, hâtıralarımızın nöbetçiliğini yaparak ümitlerimizi yemiş ağaçları gibi asklı bir ihtimamla yetiştirerek ne sakin günler geçirir, ne deliksiz uykular uyuyabiliriz! Yeryüzü hülya ile hakikatin birbirinden ayırdedilemeyeceği kadar sahih bir cennete dönerdi."⁷⁶

dedikten sonra ne yazık ki, Baudelaire'in iğrenc realitenin zalim ikazını dile getiren "La Chambre double" mensuresinin ikinci kısmını hâtırlamaktan kendini alamaz. Şairin özlemine duyduğu hususların hiç biri realitede mevcut değildir.

Cahit Sıtkı Baudelaire, Mallermé, Rimbaud, Superville gibi şairleri hele Ziya Osman'ı düşündükçe, neredeyse en kâmil insan tipinin de şair olduğuna hükmeder.⁷⁷

En ileri, en mükemmel insanlık kaidelerinin gene sanat-kârlar tarafından vaz' edildiğine inanmak ister. Sanatın gayesi ahlâk mükemmeliyeti olmamakla beraber, yalnız Baudelaire'den bile, bir insanın cemiyet içerisindeki hareketlerini tanzim edecek bir kaideler mecmuası çıkarmanın pekâlâ mümkün olduğunu söyler.⁷⁸

Ancak zaman zaman şairler hakkında menfi düşüncelere kapıldığı da olur ve şöyle düşünür:

"Şu şairlerden hakikaten cemiyete pek hayır yok. Eflatun'un, şairleri Atina sitesinden kovmakta hakkı

76. ZM, s. 99.

77. a.y.

78. a.e., s. 104.

var diyeceğim geliyor. Bugünkü cemiyet gene zannet-
tiğimizden fazla mütehammil; şâirleri iyi kötü
hazmedip sinesinde barındırıyor. Bu söylediklerimin
aksi de sahihtir, yani cemiyetin şâirlere de ihti-
yacı vardır. En fin de compte ça se compense (hası-
lı karşılıklı oluyor)."⁷⁹

Cahit Sıtkı'ya göre güzel bir is olan şâirliğin, cemiyet-
te ne yazık ki, çok çirkin ve iğrenç müntesipleri de vardır.
Şâirin cemiyette kredisini düşüren iste bu kabil münasebet-
sizlerdir."⁸⁰

3. Şiirde Konu:

M.Kaplan;

"Alain'e göre şâir, ilkin kelimesiz bir şarkı, muh-
tevasız bir mısra ölçüsü bulur; sonra bunun içini
döldürür. Alain, yalnız şiirde değil, bütün sanat-
larda muhayyilenin, düşüncenin ve duygunun yaratı-
cı rolü olmadığını; madde ile uğraşmak suretiyle
güzelin bulunduğunu anlatır."⁸¹

diyor.

"Dudaklarımda henüz güftesi yazılmamış bir beste"⁸² der-
ken Cahit Sıtkı da aynı görüşü paylaşmaktadır. O da tıpkı "Şi-
irde mevzuun ehemmiyeti yoktur." diyen Valéry gibi, hikâye ve
roman yazar gibi şiir yazılamayacağını, şiirin nağme halinde
geleceğini söyler ve şöyle devam eder:

"Bence ölüm, aşk, Allah, vatan, dostluk, evlilik,
sefâhet...ilh. mevzûları arasında hiç bir fark yok-
tur. Hepsi de insanın duyduğu, yaşadığı, felâket
veya saadetlerinin müsebbibi olan şeylerdir. Za-
ten bunun içindir ki "Mevzûlarınızı nasıl seçersin-
siz?" gibi bir suale cevap vermek lüzûmunu hiç bir
zaman duymadım."⁸³

Kelimenin tek başına mânâsından beklenen güzelliğin, nesir

79. ZM.s.183.

80. a.e.,s.179.

81. M.Kaplan, "Şiirde Şekil ve Sesin Önemi", İstanbul, 1
Mayıs 1945, C.3,Nr.35,s.5.

82. ZM.s.53.

83. a.e.,s.121.

hudutları içine gireceğini düşünür.⁸⁴ "Halbuki bir şiiri okuduğumuz zaman, hayata veya ölüme, vuslata veya hüsrana, her neye dair olursa olsun, her şeyden evvel bize haz vermeli"⁸⁵ dir. Bir dil ve kelime işi olan şiirde, önce yapı güzelliği, bütün mimarisi, mûsikî olmalıdır. Fikirler, buluşlar filân sonradan gelir.⁸⁶ Şiir, tadılması gereken bir şeydir. Şiir seyyalesi, mısraın inşasındaki şâir ustalığı ile elde edilir.⁸⁷ Şâiri şâir yapan, şiiri güzel kılan kompozisyon, ifade, edadır.⁸⁸ Bu konuda Cahit Sıtkı. Rimbaud'un:

O saisons, o châteaux?
quella âme est sans défaut?

beytini misal olarak alır ve şunları söyler:

"Şiir meziyetlerine -dehasına diyelim- benim kadar âgâh olduğun Rimbaud, birinci mısradaki "châteaux" yerine "forést" deseydi -ki vezin bozulmaz- şiir birdenbire kaybolur, beytin lezzeti kalmazdı. Bu beytin iki şeklini aklında mukayese et. Söylenmek istenen şey gene söyleniyor: "Kişi noksansız olur mu?" mealinde bir şey değil mi? Demek mevzû ve ana fikir aynıyle baki kalmakta. Ama neye yarar? Fikrin şiir seyyalesine nâkillik vazifesi görebileceğini kim söyledi? Mallermé, şiir fikirlerle değil, kelimelerle yazılır, demiyor mu? His de, hayâl de, mücerret olarak, güzellik ve şiir unsuru değildir."⁸⁹

Kendisinin yazmış olduğu "Paydos" şiirinin arkadaşı tarafından lâubâli bulunması üzerine şunları söyleyerek bu düşüncesini pekiştirir:

"Paydos şiiri lâubâlî olmak söyle dursun, bilakis senelerdir süregelmekte olan bir gafletten uyanıp nedamet içinde yanmanın nağmesi olmak maksadıyla

84. ZM, s.133.

85. a.e., s.150.

86. a.e., s.93.

87. a.e., s.122.

88. a.e., s.123.

89. a.e., s.124.

yazılmıştır.Senin, bu şiiire lâubali demen,içkiden ve kumardan bahsedildiği için olacak.Halbuki ben mevzular ve temler arasında hiçbir hiérarchie'ye traftar degilim. Degilim, çünkü sanat eserinde güzelliğın bahsedilen seyden ziyade ondan nasıl bahsedildiği keyfiyetiyle alakalı olduğuna inanmışımdır."⁹⁰

Cahit Sıtkı, sanatın alelâde sanatkârlar elinde, sucu beygiri, amele kamyonu, top arabası hizasına indirilerek; gündelik menfaatler, mevkii ve şöhet hırsları uğruna istismar edilmesini, sanata karşı bir ihanet sayar. Bu, sanat eserinin Olympe'in tepesinden Arnavut kaldırımına yuvarlanması demektir. Kendi zamanlarında sanat eserinin gördüğü en büyük hakarettir.

Yaşanılan zamanı kasıp kavuran ekonomik buhran, rejim istikrarsızlığı, ruhlardan cemiyete taşan can sıkıntısı sebebiyle şiirin okunmaması, romanın kapışılmaması, tiyatronun layık olduğu ragbeti görmemesi, tablonun veya heykelin satın alınmaması belki anlayısla karşılanabilir. Ancak, sanatın sanatçılar tarafından istismarını mazur gösterecek hiç bir sebep gösterilemez.

Bazı sanatkâr bozuntularının sanata karşı bu ihanetleri ne yazık ki, bülbülün etini sesi için tercih edenlerin sayısını gittikçe arttırmaktadır.

"Halbuki sanat eseri, hakikatte ve aslında,Homer'den, Michelanj'dan Valéry ve Cézanne'a kadar hangi büyük sanatkâra sorarsanız sorunuz, ne insanlığı hakka götürecektarık-i müstakimi gösteren bir incil veya bir Kur'an-ı Kerim, ne parti programı,ne de Mussolini veya Hitler'in kafasındaki emperyalizm plânının destanıdır. Sanat eserinde dinî bir öğüt, ahlâki bir düstür, siyasî, içtimaî, iktisadî bir akide arayanlar, meselâ Pascal'ı okuyup da

tanassur etmek, Gorki'yi okuyup komünist olmak safdillliğini gösterenler, Goethe'nin Werther'ini okuyup intihar eden budala âşıklardan daha az gülünç değildir.

Sanat eserinin din, terbiye, milliyet, sınıf..ilh. gibi içtimâî şartlarla münasebeti, suyun oksijen ve hidrojenle olan münasebetinden ileri gitmez; yani o, terekküp ettiği unsurlardan tamamıyla ayrı ve müstakil bir varlıktır. Bunun içindir ki sanat eserinin "ne"den bahsettiğine değil, "nasıl" bahsettiğine bakılır. Meselâ bugün Yahya Kemal'in gülden bülbülden bahsedebilmesi, sanatın bir "ne" meselesinden ziyade bir "nasıl" meselesi olduğunu anlamış olmasındandır.

Alain, "Sanatkârın nadir bir fikir aradığını zannetmemelidir; değil, o daha ziyade nadir, tek ve kendine has bir tarz arar." diyor ve bütün sanatlarda bu fikrin peşi sıra gidileceğini ilâve ediyor. Zaten böyle olmamış olsaydı meselâ bir Proust'un bir Zola'dan, bir Baudelaire'in Musset'den ne farkı kalırdı? Ve dikkat edilirse, sanat eseri ile temasımızın bizde doğurduğu ilk aksülamel, sevgi, nefret, korku, merhamet gibi mevzuunun üzerimizdeki iptidâî hassasiyet tasirlerinden evvel neş'edir, bizi sanatkârın yaratma hazzına ortak eden hudutsuz bir neş'e. Sanat eseri ister içinde bulunduğumuz cemiyetin haksızlıklarından, kötülüklerinden, insanların riyakârlıklarından, menfaatperestliklerinden, ister aşktan ve dostluktan, iyilikten ve saadetten bahsetsin, kıymeti ve güzelliği; bizi, sihirli bir seccade gibi alıp başka âlemlere götürmenin sırrını taşımasındadır. Divina Comedia, Hamlet, Faust, Cimetiére Marin, Jokond, Süleymaniye Camii..ilh. gibi hangi büyük sanat eseriyle karşılaşacak olursanız olunuz, hepsinde şu müsterek vasfı bulacaksınız: İnsanogluna neşe vermek."⁹¹

"Bir kere, mevzû denen şeyin kulağından tutup kapı dışarı ederek, küçük tahassüsler, intibalar ve hâtıralarla da güzellikler yaratılabilir."⁹²

"Yemek yerken veya yolda giderken bir mısra geliverir, galiba Valéry'nin yukarıdan inan mısraı gibi bir şey. Bakarsınız, o zamana kadar karanlık gördüğünüz bir dünya birdenbire aydınlanmış. Artık o mıs-

91. Tarancı, "Zamanımızın Hatası", Gündüz, 5.11.1936, Nr. 8.
92. ZM. s.144.

ra kılavuzunuz olur, yazacağınız şiiri, mevzûunu, şeklini, boyunu posunu, hepsini o tayin eder ve o şiir bitinceye kadar siz işgâl altında bir memleket gibisiniz. Dairede çalışmanızı, yemeğinizi, gezmenizi, uykunuzu ona tahsis etmek mecburiyetindedesiniz. Şiir bitmeden bu hantise (musallat fikir)'den kurtulamazsınız. Bu arada kalbinizin, sinirlerinizin, kafanızın, hatta kollarınızın ve ayaklarınızın a-kıl sır ermez bir iş birliği halinde çalıştığını görürsünüz. Gerçekten güzel şiirlerdeki hayatiyet belki de buradan geliyor. Şiirle hayat arasındaki bu sıkı münasebete inandığım içindir ki, şiiri hiç bir zaman bir fikrin isbatı, bir davanın müdafaası, bir felsefe sisteminin takdimi olarak telakkî etmedim."⁹³

diyen Cahit Sıtkı, şiirin bünyesinin gerektirdiği bu bağımsızlığın, şairlerin hürriyet aşkıyla da izah edilebileceği kanaatindedir. İnsan hayatında fantezinin de yeri olduğuna ve fikirlerden ziyade, sesler üzerinde çalıştıklarına göre, şiirde fanteziye de bir pay ayırmanın yanlış olmayacağına kanidir.⁹⁴

Aslında o, realitede cirkin olan şeylerin bile, bir güzellik yapısında harc olarak, tas olarak, tahta olarak kullanılabileceğini açık bir sanat hakikati olarak görür. Aslında güzel bir şey olmayan horoz şekerini şiirine hangi düşüncelerle soktuğunu izah ederken şunları söyler:

"O mısrada çocukluk vehminin temadisini söylemek istedim; horoz şekerinin emilerek yenilen ve uzun süren şekerlerden olmasını nazarı itibara alarak şiire soktum. Zaten senin fikrinle hareket edersek, otuz yaşındaki bir adamın, bir elinde uçurtma, bir elinde çember, ceplerinde bilyalarla çocuk parklarında görünmesi hayatta ve realitede yalnız cirkin değil, aynı zamanda komiktir de. Fakat şiirde oluyor iste. Cirkin bir kadının portresi güzel olamaz mı? Quasimodo hayatta ne iğrenç bir adamdır! Fakat filmde bu rolü oynayan artistin onu bize bütün cir-

93. Y.N.Nayır, a.g.e..s.76.

94. ZM.,s.79.

kinliği ile vermesi bir muvaffakiyet değil midir? Ona "güzel" demiyor muyuz? Hep güzel şeylerle güzellik yapıları inşa kalksaydık, hep mermerden, billûrdan filân saraylar yapmak icabederdi. Halbuki alelâde tuğla ile ne harikulâde binalar inşa edilmektedir."⁹⁵

Hele kelimeleri şiirli ve şiirsiz diye ikiye ayırmanın yanlış olacağını söyleyen Cahit Sıtkı, Francis Jammes'in âne (...)gibi çirkin bir hayvanı ifade eden bir kelimeyle ne candıde (saf), ne beşerî, ne güzel mısralar yaptığını, şiirler yazdığını hatırlatır.⁹⁶

"Gelelim "Delilere Selâm" şiirine: bu şiiri yanlış tatmışsın gibi geliyor bana. Delilerin hakikatte öyle olmadıklarını söylüyorsun. Doğrudur, öyle değildir. İyi ama, ben fotoğrafçı değilim ki onları oldukları gibi aksettireyim; hele bir hakikati söylemeye hiç istahlı değilim. O halde? Mesele basit canım: Ben, sadece, en akıllı kimselerin bile, bazı zamanlarında, delilere karşı bir gıpta duyduklarını, nağme halinde duyurmak istedim. Bu gıpta bir saniyecik sürmüş olabilir. Fakat onu duymıyan yoktur diyemeyiz. Zaten, dikkat edersen, delilerin hakikaten mesut olduklarını söylemiyorum, vehmediyorum: "Çok daha ferah olmalıdır" diyorum, "elbette ki daha ferahtır" demiyorum. Bu nüance'ı sezmek lâzım. İşte şiiri, nağme olarak mütalâa edersen, deliler böyle değildir demezsin."⁹⁷

Cahit Sıtkı'nın üzerinde durduğu hususlardan biri de şâirler arasındaki meâl müşâbehetidir ki;

"Aynı kumaştan usta bir terzi harikulâde bir pantolon yapabilir. Bir kasaba terzisiyse gene aynı kumaştan şalvara benzer acayip bir pantolon yapabilir. Asıl sanat, terzinin makasında, parmaklarındadır."⁹⁸

demek suretiyle, aynı konuyu işlemenin hiç bir ehemmiyeti olmayacağını, ustalığın malzemeyi kullanmakta kendini göstere-

95. ZM, s.100.

96. a.y.

97. a.e., s.125.

98. a.e., s.129.

ceğini ifade eder.

Cahit Sıtkı'nın bir sanatçıya asla yakıştıramadığı tavırlardan biri, ısmarlama konularda şiir yazmaktır.

"Benden avlulu, havuzlu, bahçeli bir şiir istemen hoşuma gitmedi Ziyacığım. Ben, senden, apartmanlı, tramvaylı, otobüslü bir şiir istesem hoşuna gider mi? Hele "Diyarbakir kokulu" tabirin hakiki bir şairin ağzından çıkacak lâf değil. Diyarbakir kokulu, Kayseri kokulu, Trabzon kokulu şiir olur mu Ziyacığım? Hani bazı mecmualarda şiir kitapları tenkit edilirken şöyle denir: Il chante son pays natal (memleketini terennüm ediyor). O gibi yazılara şiir demiyeceğini biliyorum ve hele benim gibi onlardan tiksindiğini de biliyorum... Burada da bana soruyorlar: "Cahit Bey, Diyarbakir hakkında bir şey yazmadınız mı?" Cevap vermek istemiyorum, verecek olsam, suallerinin saçmalığını yüzlerine vurmam lâzım...Senin bunu, şaka diye, kalemin ucuna gelmiş olduğu için yazdığına eminim. Diyarbakir'i benim şiirlerimle tanımak hevesinden vazgeç Ziyacığım."

demek suretiyle, şiirin belli bir konunun veya maksadın emrinde olamayacağını anlatır.

4. Siirde Form:

Bir yazısında: "Şekil, sabit şekil; değişmez, çok sıkı şekil; ruhu, düşünceyi, rüyayı, anarşiyi nizama sokan şekil; sanatın esasıdır."¹⁰⁰ diyen Mehmet Kaplan, bir başka yazısında;

"Şahsen her sanatın vücuda gelmesine yarayan değişmez bazı vasıta ve mekanizmalar olduğuna inanıyorum. Şiirin vücuda gelmesine yarayan vasıta, ses ve sabit şekillerdir. Vasıta ve mekanizmanın kullanılması ustasına göre değişir. Her marangoz aynı âleti kullanır ama birinin yaptığı ötekinkinden apayrıdır. Piyano, keman ve diğer musiki âletlerinin basit ve müsterek olması asla dehaların doğmasına engel olmamıştır... Son nesil tarafından ses ve şeklin önemi yeter dere-

99. ZM, s. 45.

100. K. Domanıç, "Şekil", İstanbul, 13 Mart 1944, C.1, Nr.8, s.13.

cede anlaşılammış, bunlar çok basit ve şiir dışı düşüncelerle inkâr olunmuşlardır. Son asır Türk şiirinin en kuvvetli şahsiyetlerinden olan Yahya Kemal ve Ahmet Hamdi Tanpınar'ın bir türlü klasik şekilleri bırakmayışları sadece bir inat ve itiyat olarak telakki edilemez. Ben onların ancak sabit şekillere ve ses prensibine kuvvetle bağlandıkları için güzel ve sağlam şiirler yazdıklarına inanıyorum. Şekil onların elinde şiiri vücuda getiren bir manivelâ, bir makinedir. Sekle sadık kalanlardan çoğunun adi şiir yazmaları bu düşüncenin doğru olmadığını isbat etmez. Keman da, palet de her zaman kötü kullananların eline düşmüştür. Aleti kullanmadan kullanmaya fark olduğu göz önünden ayrılmamalıdır."¹⁰¹

der.

Şiirde ses ve şeklin büsbütün önemsiz addedildiği bir dönemde Cahit Sıtkı'nın da "Şekil olmayan yerde şiir aramak beyhude olur."¹⁰² demesi, ses ve şekle de dil ve kelime kadar önem vermesi dikkate değer bir husustur.

Gerçi ilk şiirlerinde o da şekle gereken itinayı gösteremediğini:

"İlk yazılarımda şekil zaafı vardı, mısra titizliği "bütün endişesi" yoktu. Eskiden duymak kâfidir sanırdım. Ne kadar aldanyormuşum? Bereket versin, sonradan kendimi toparlayabildim: "Ömrümde Sükût" ile "Otuz Beş Yaş"ı okuyanlar bu farkı görebilirler."¹⁰³

diyerek itiraf eder.

Aslında İlhan Geçer'in de dediği gibi;

"Cahit Sıtkı'da klasik ve serbest olmak gibi iki şekil anlayışı hakimdir. İlk dönem tamamıyla klasik olan yerli ve yabancı şekillerden ibarettir. Bunlar arasında sonnet ve terzarıma yabancı unsuru.

101. Mehmet Kaplan, "Şiirde Şekil ve Sesin Önemi", İstanbul, 1 Mayıs 1945, C.3, Nr.35, s.5.

102. Tarancı, "Şekil Üzerine", Varlık, 1 Ocak 1957, Nr.445, s.17.

103. Y.N.Nayır, Dünkü ve Bugünkü Edebiyatçılarımız Konuşuyor, İstanbul 1976, s.77.

dörtlük veya beyitlerden meydana gelen yapılar da yerli unsuru oluşturur."¹⁰⁴

Cahit Sıtkı'ya göre; "Bir edebî eserde söyleniş şekli, söylenilen şeyden evlâdır."¹⁰⁵ Valéry'nin "Duymak kâfi değil, duyurmak lâzım, hatta güzel duyurmak lâzım." sözünü pek doğru ve yerinde görür. Bu düşünceyi "Şahsî bir his, yeni bir imâl, ileri bir fikir bulabilirsiniz. Ama kâfi değil. Şâirliğiniz onları söylemekte belli olacaktır."¹⁰⁶ diyerek teyide çalışır ve ilâve eder:

"Bütün büyük sanat eserlerine bakınız, hepsinde şeklin zaferini göreceksiniz. Şekil hummasına tutulmamış sanatkâr, şâirse kalemini, ressam ise fırçasını elinden atmalıdır. Şekilsizlik içinde güzellik avına çıkanlar, kendi kendilerini aldatmaktan başka bir şey yapmış olmazlar."¹⁰⁷

Görülüyor ki, Cahit Sıtkı şekil ile güzellik arasında bir münasebet görmektedir. Bu düşünce onu aşırı bir şekil endişesine ve titizliğine sürükler.

Ziya Osman'ın hatıralarında yer alan;

"Otuz Beş Yaş. Bazı kıtalarını okuyor, "uzun olacak" diyordu. "yedi kıt'a, her kıt'a beşer mısra, beş kere yedi : otuzbeş". Evet, şiirin mutlaka yedi kıt'a olması, yazıldığı yaşa, adına uygun olması gerekti."¹⁰⁸

sözleri Cahit Sıtkı'nın Otuz Beş Yaş şiirini yazarken taşıdığı şekil endişelerini açıkça ifade etmektedir.

104. İlhan Geçer. "Cahit Sıtkı Tarancı Üzerine I", Milli Kültür. Haziran 1977, S.6, s.57.

105. Tarancı, "Şekil Üzerine", a.g.y.

106. a.y.

107. a.y.

108. Saba, "Cahit'le Günlerimiz", a.g.y., s.6.

Kendisinin de "Nedim'e Dair" siiriyle ilgili olarak;

"Nedim'e Dair şiirinin vezinli ve kafiyeli olması, Nedim'e dair olduğu içindir. Her parçanın terse halinde gelmesi, Nedim'in Üçüncü Ahmet devrinde yaşadığını karie tedai ettirmek içindir. Def-i gam, mest-i naz gibi tabirler, Nedim'den bahsedildiği için lâzımdı. Nedim gibi konuşmak icab etmez mi? Nedim'in bir isyanda kaçarken damdan düşüp öldüğü de mezarının bilinmemesine sebeptir."¹⁰⁹

demesi aynı hassasiyetin bir başka örneğidir.

Aynı şekilde Yaşar Nabi'ye yazdığı bir mektupta yer alan

"Balkon¹¹⁰ üzerinde çok ısrar ediyorsunuz.. Yapacağım değişiklikleri henüz yapmadım. Bittabi vu ma pousse... (Tembelliğimin eseri..)

Size gönderdiğim şekilde çıkmasını istemiyorum. Bilmem insan yaşlandıkça, kendi yazılarına karşı çok titiz oluyor... Bazan, nokta mı koyayım; virgül mü koyayım, yoksa noktalı virgül mü diye günlerce aynı bir mısra üzerinde düşündüğüm, uğraştığım vakidir...

Binaenaleyh "Balkon"u bir tarafa bırakın müsait ve münasip bir zamanda onu size tashih edilmiş sekliyle gönderirim."¹¹¹

cümleleri de aynı titizliği aksettirmektedir.

Cahit Sıtkı, şiirdeki kudret ve kabiliyetlerine inandığı şairler için de aynı endişeleri taşır. Onlardan da söylediklerinden çok nasıl söylediklerine dikkat etmelerini ister:

"Fazıl Hüsnü'ye, Bedri Rahmi'ye ve Celâl Sılay'a da şeklin şiirdeki vital önemini, kendilerini darıltmadan anlatabilsem çok memnun olacağım. Çünkü kabiliyetli ve kudretli çocuklar. Fakat böyle giderse, mühim ve büyük şeyler söylemek sevdasına kapılıp "söyleyis"i ihmal ederlerse yazık olur. Bir şiiri okuduğumuz zaman, hayata veya ölüme, vuslata veya hüsrana, her neye dair olursa olsun, her şeyden evvel bize haz vermeli."¹¹²

109. ZM, s. 131.

110. Baudelaire'den yaptığı çeviri.

111. "C.S.T. 'nin Mektupları", Varlık, 1 Kasım 1956, s. 17.

112. ZM, s. 150.

Cahit Sıtkı, şiirde şeklin vital (hayatî) ehemmiyeti olduğu kanaatinde dir.¹¹³ Şekil endişesi taşımayan, form anlayışı ile müteharrik bulunmayan şâirlerin kalıcı olamayacaklarını düşünür. "Şiir kelimelerle güzel şekiller kurma sanatıdır." diye bir tarif yaparken de asıl ağırlığı şekle verdiği açıktır. Çünkü Cahit Sıtkı'ya göre; "Formsuz güzellik olmayacağı, olamayacağı bedihidir. Güzellik, ancak form'da apparation yapabilir (kendini gösterebilir)."¹¹⁴

Peki ama form nedir?

"Şiirde formdan ne anladığımı da sırası gelmişken söyleyeyim. Söylemek istediğim şeyin -his.hayâl, fikir, intiba...ilh.- nasıl söylemek istediğimi sezerek.keşfederek, onu o şekilde söylemeye form diyorum. Tabii bunun için de, ifade vasıtamız olan kelimelere gözümüz.kulağımız, elimiz, ayaklarımız imişler gibi muamele etmek, onları uzviyetimizin parçaları olarak kabul etmek lâzımdır. Kelimelerle bu kadar içli dışlı olduktan sonra, hangi hissin müphem söylenmesi, hangi fikrin kuvvetle ifade edilmesi, hangi hayalin kırık dökük anlatılması gerektiğini sezme ve ona özlediği formu bahsetmek, biraz dikkate, biraz çalışmaya mütevakkıftır. Şiirde hiç bir vezinle, hiç bir peşin hükümle eli kolu bağılı olmamak icabeder derken bu fikirle hareket etmekteyim. Yani şiir, şâirin kaprisinin, itiyadının filân esiri olmayıp kendi hayatını yaşamalı, istediği formu şâire empoze etmelidir ve şâir, şiirinin bu hasretini sezip ona o formu verebilmelidir demek istiyorum. Hep aynı vezinle, aynı koşma veya gazel veya mani tarzında yazanların yanıldıklarını da iddia etmekle kalmayıp isbat da edebilirim. Zannediyor musun ki Hérédia'nın her aklına gelen şiir, muhakkak sonnet olarak geliyordu? Fakat o, hepsini bu şekle sokmak fikr-i sabitine nasılsa saplanıp kalmıştı. Tabii, yanılıyordu. Baudelaire'in, Verlaine'in, Mallarmé'nin, Valéry'nin, Rimbaud'nun ilh... hep mütenevvi vezinlerle yazmasını, şiirlerinin mütenevvi topoğrafik şekillerde olmasını bu hakikati ve zarureti anlamış olmalarında aramak lazım gelir."¹¹⁵

113. ZM, s.150.

114. a.e., s.102.

115. a.e., s.101.

dedikten sonra daha önce gördüğümüz ;

"Şair, çocuklarına hep aynı renk ve biçimde elbise giydirmek isteyen babadan ziyade, küçük kardeşlerinin hangi renk ve elbise içinde daha güzel, daha sevimli olabileceklerini, onların hareketlerinden ve sözlerinden anlayarak onlara istedikleri renk ve biçimde elbiseler giydiren bir ağabey, anlayışlı bir ağabey vaziyetinde olmalıdır."¹¹⁶

görüşünü dile getirir.

Bütün bu ifadelerden anlaşılacağı üzere, Cahit Sıtkı'ya göre şiirin formunu tayin edecek olan şair değil, şiirin kendi bünyesidir. "Her şiirin bünyesine göre bir form aramak, söylenen şeyden ziyade, söyleniş şeklinin, edasının, bir kelimeyle ifadenin mühim olduğunu"¹¹⁷ söylemek ister. "Şair, her şiirin müstak olduğu vezni (edayı, elbiseyi, formu demektir) keşfeden adamdır."¹¹⁸ derken de yine söylemek istediği budur.

"Eski şiirlerimden bir çoğunun karşına dikilip elbiselerinden şikâyet ettiklerini: "Utanmıyor musun bizim bu halimizden?" dediklerini düşündüğüm, hayâl ettiğim çok olmuştur."¹¹⁹

diyerek de, ilk şiirlerinde düştüğü şekil kusurlarını açık kalplilikle itiraf eder.

Şairler, bayram yerine gönderdikleri çocuğun elbisesine gösterdikleri itina, nesrettikleri şiirin formunda da gösterdikleri, gösterebildikleri gün meselenin hallolacağına inanır.

116. ZM.s.101.

117. a.e.,s.116.

118. e.e.,s.118.

119. a.y.

Siirin, formunu şaire nasıl empoze ettiğine bir misal olmak üzere, nasıl ve ne gibi endişe ve zaruretlerle yazdığını, çalışma tarzı ve şiire karşı davranışı hakkında bilgi vermek maksadıyla "Hep Yaşadığıma Dair" başlıklı şiirini nasıl yazdığını Ziya Osman'a söyle anlatır:

Bu gölge yer pazar günü,
 Bu şehir, bu tren sesi,
 Gök bildiğim bu mavilik,
 Yeşil dallardan süzülen:
 Oturduğum rahat koltuk,
 Beyaz örtüsü masanın,
 Sigaram, kahvem, gazetem,
 Elimin çizdiği kavis,
 Kovmak için sinekleri.
 Kolumda işleyen saat
 Ve esnemem arada bir,
 Hep, yaşadığıma dair.

"Galiba Ağustos ayındaydı, Ankara'da Yenisehir'de bir pazar günü gölgelik bir kahvede tek başıma oturuyordum. Kahve tenhaydı. Şiir yazmak için daima pusudaydım. O gün de içimde bir şeyler olup bittiğini vaguament (müphem bir şekilde) hissediyordum. Derken, sigaramı yaktım, şöyle bir daldım, "bu gölge yer pazar günü" diye mırıldanmaya başladım. Adeta kendiliğimden. Ve arkasından, soyunan bir kadının bir bir görünmeğe başlayan uzuvları gibi, öteki mısralar da dudaklarıma geldi. Baktım hep aynı vezinde geliyorlar ve fakat kafiyesiz. İlle kafiyeyle olsun diye ayak diretemedim; siiri, tabii seyrine bıraktım. Son beyit kendiliğinden kafiyeyle geldi. Ben farkında olmadan şiir bana formunu ve mimarisini empoze etmişti. Dikkatimi toplayarak bunun niçin böyle olduğunu tahlile çalıştım ve şu neticeye vardım: Bu gölge yer pazar günü, oturduğum rahat koltuk, kolumda işleyen saat, bütün bunlar realitede birbirinden ayrı ve müstakil şeylerdir; bunun için ayrı mısralar halinde geldiler. Fakat aynı vezinde olmaları neden? Peki ya son beyit niçin kafiyeyle? Şiir son beyite gelinceye kadar her mısraın bana söylemek istediği, anlatmağa çalıştığı hakikati ancak tahteşuurumda duyabiliyorum., fakat son beyte geldiğim zaman bunu tamamiyle idrâk ediyorum, yani bu hakikat şuura çıkıyor ve bunun için son iki

mısra kafiyeli olarak aynı sesi çıkarıp şiirin başından beri hazırlanmakta olan müsterek nağme "...arada bir" "...dair" kafiyesiyle doğmuş oluyor. Ve kari, şiiri bitirdikten sonra, bütün mısralarda tadad edilen esya, hareket ve intibaların hep aynı şeyi anlatmak, duyurmak istediğine son beyitteki bu ses birliğiyle âgâh oluyor. Meselâ, "sigaram, kahvem, gazetem" mısraında bu üç ayrı şeyin toplanması her üçünün de masa üzerinde olmasından ileri gelmiştir.

İşte böyle, hemen her şiirimde bu cinsten endişeler, hesaplar, şiiri kendi tabii seyrine bırakışlar vardır."¹²⁰

Cahit Sıtkı'nın form meselesine verdiği ehemmiyeti izah eden ve Mehmet Kaplan'ın sanat psikolojisi bakımından çok manalı bulduğu¹²¹ bir de itirafı var. Şâir dostu Ziya Osman'a bir mektubunda şöyle yazıyor:

"Şimdi sana bir itirafta da bulunabilirim. Form meselesine bu kadar takılıp kalmam, onun hakiki mahiyetini araştırma yolunda bu kadar çalışmam fizik çirkinliğimin mahsulüdür. İnsan, mahrum olduğu şeyin kıymetini ve mânâsını daha iyi anlayabiliyor."¹²²

5. Şiirde Nağme:

Ahmet Hasim gibi, "Evet şiir yalnız ve yalnız nağmedir. Şâirden bize nağmeler dinletmesini istiyoruz."¹²³ diyen Cahit Sıtkı'nın, üzerinde ısrarla durduğu hususlardan biri de şiirde ses ve musikidir.

"Şiirde kârie duyurmak istediğimiz şeyleri ses halinde duyurmakla mükellefiz. Şâirin mesuliyeti ve şerefi,

120. ZM., ss.102-103.

121. M.Kaplan, "Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şiir Estetiği", Ölçü Dergisi. 1 Haziran 1957, S.4, s.26.

122. ZM., s.102.

123. a.e., s.124.

sesle başlar, sesle biter. Yoksa kelimenin tek başına mânâsından beklenen güzellik, nesir hudutları içine girer. Var mı yok mu ses! Şiir madeni, güzellik hazinesi, şâirin Panthéon'u "ses"tir."¹²⁴

derken, artık başka bir açıklamayı gerektirmeyecek derecede açık bir ifadeyle, şiirde sesin taşıdığı önemi belirtir. "Bana kalırsa, Valéry gibi "Tout est prétexte a mon chant (Sarkim için her şey vesiledir)."demeli."¹²⁵ cümlesi ile de şiiri musiki ile bir tuttuğunu ifade eder.

Cahit Sıtkı'ya göre:

"Şiir, insanoglunun ruhundaki her suale, bülbül sesiyle, acı veya tatlı, yanık veya şen, cevap verebilecek bir kudrettedir; yeter ki o tele dokunmasını, ondan istediğın nağmeyi çıkarmasını bilesin."¹²⁶

Ölümsüz ve cihansümül şâirler, mealle söyleyis güzelliğini ustalıkla birleştirebilen kimselerdir. "Hem nâdide şeyler söylemek, hem de harikulâde pürüssüz söylemek"¹²⁷ gerektiğine inanır. O kadar ki; "Şiirde meâli sestten ayrı düşünmek rakıda üzümü rakının lezzetinden ayrı düşünmeye benzer."¹²⁸ diyerek bunun olamayacağını söyler. Mevzû, tem, meâl gibi bütün unsurların ses içerisinde -suda oksijen ve hidrojen gibi vazifelerini yapmış, işlerini bitirmiş olduklarını düşünür. O-na göre "Su içerken hidrojenden bahsetmek ne kadar tuhafsa, şiir okurken de mevzûdan, temden vesaireden bapsetmek o derece gariptir."¹²⁹

124. ZM, s.133.

125. a.e., s.173.

126. a.e., ss.168-169.

127. a.e., s.144.

128. a.e., s.128.

129. a.e., ss.128-129.

Cahit Sıtkı, bütün dünya edebiyatında çok şâir yetistigi halde, cins şâirlerin azlığını da bu şiir hakikatinin pek az kimse tarafından anlaşılmış olmasında görür ve arkadaşı Ziya Osman'a ""Seni de şiirde yalnız ses arayıcısı olarak görmek isterim." ¹³⁰ tavsiyesinde bulunur. Bir mektubunda da:

"Haydi bakalım Ziyacığım, iş başına! Türkçenin ses vekaleti bizim uhdemizdedir. Yüklendiğimiz işin altından kalkmaya çalışalım. Ve şâir olmanın her faniye nasip olmayan avantage (üstünlük) olduğunu unutmayalım." ¹³¹

der. Kendi şiirlerine olduğu kadar diğer şiirlere de hep nağme zaviyesinden bakmak gerektiğine inanır. Bu tavır belki kendisinin ve bir çoklarının kaybetmesi demektir. Ama, şiir yazmak istedikleri ve yazacakları şiir kazanacaktır. Şâirler, madem ki güzellik ve lezzet ticareti yapan kimselerdir, öyleyse Bâkî'nin "Bakî kalan bu kubbede bir hoş sada imiş" deyişine kulak vermeli ve bu hoş sadayı çıkarmaya çalışmalıdırlar. Nitekim:

"Ben hoş bir sada bırakacağım diyen ve bunu suurla söyleyen bir genç, diğer hayat fonksiyonlarını da bu gaye uğrunda seferber ederse, mesele kalmamıştır. Gerisi biraz da kabiliyet ve hüsnütesadûf işidir." ¹³²

Cahit Sıtkı, şiirin nesirden farklı olduğunu, bir hikâye ve roman yazar gibi şiir yazılamayacağını söyle dile getirir:

"Demek istediğim, mevzûa katıyen ehemmiyet vermeme-
li! Sana bunu senin en hoşuma giden Eyüpsultanlı
mısraınla izah edeyim. Mezkûr mısraın medlûlü su:

130. ZM, s.129.

131. a.e., s.127.

132. a.y.

Sâir, Eyüpsultan'da eski bir evde olmak istiyor. Realitede bunun hiç bir güzelliği yoktur. Eger mevzû bakımından düşünmek ve ona göre hüküm vermek icabetseydi, diyecektik ki; "Sâir de, canım İstanbul'da oturacak yer mi bulamadı? Suadiye'de, Büyükada'da, Boğaziçi'ndeki köşkleri, konakları, yalıları hiç görmüslüğü yok mu?..ilh." ve mısraa berbat diyecektik. Halbuki şiir kari olduğumuz için böyle düşünmeyeceğiz. "eski", "ev", "olmak", "orda", "Eyüpsultan'da" kelimelerinin bir araya gelip elbirliğiyle yarattıkları ses dünyasının güzelliğine dikkat edeceğiz. Ne varsa o dünyadadır. Ancak bu ses sayesinde ki, şâirin hakikaten eski bir evde değil de, fakat içinde doğduğu evde olmak istediğini anlıyoruz. Annesi Eyüp mezarlığında yattığı için Eyüpsultan'da diyor. Fakat, hakikatte Eyüpsultan burada, maziyi temsil eden bir mahal olduğu için mısraa ehemmiyet kazanmaktadır. Bütün bunlar, yukarıda da söylediğim gibi, mısradaki şiir seyyalesinden anlaşılıyor. Bu şiir seyyalesi ise, mısraın inşasındaki şâir ustalığı ile elde edilmiştir. Gene kelimelerde saklı bulunan şiir mezziyetlerine gelmiş oluyoruz. "Eski" sıfatı burada çok yerinde kullanılmıştır. O kadar yerinde ki, gözümüzün önüne getirdiği ev harap bir evden ziyade eski zaman mimarisi tarzında inşa edilmiş, içi şark usûlü döşenmiş bir evdir. "Orda" kelimesi, bugünle çocukluğun arasındaki mesafeyi ses halinde vermeye muvaffak olmuştur. Hele Eyüp demeyip Eyüpsultan demekle çocukluğunun Osmanlı İmparatorluğu'nun son zamanlarına rastladığını kârie ne güzel sezdiriyorsun! Dedim ya, bu mısradaki ses hazinesinin anahtarı şâirin elindedir. Bu da onun ustalığından başka ne olabilir? Şimdi farz edelim ki, senin kadar hassas bir şâir o mısraı söyle yazmış olsun:

Orda, Eyüpsultan'da, eski bir evde olmak!

Bu mefruz şâirle aynı şeyi duyduğunuz ayân beyan değil mi? Fakat duyurmak, kari duyduklarına iştirak ettirmek bahsine gelince; mefruz şâirimiz kaybederdi. Dikkat edersen, onun mısraında Eyüpsultan semti mısraın sonunda eski bir evden ibaret oluyor. Halbuki sen, eski evle başlıyorsun. İnsan merak ediyor, acaba bu ev nerede? Ve sen "orda" kelimesiyle uzakları gösterirken kari hâlâ merak içindedir. O uzaklar neresidir? "Eyüpsultan'da!" diyerek boş görünen ufukta birdenbire canlı bir semtin silüetini halk ediyorsun. Ve "sultan" kelimesiyle bütün bir tarih, mısraa dol-

muş oluyor. Senin mısraında merkezden daireye doğru genişleyiş var.

Görüyorsun ki, her iki mısrada da aynı şeylerden bahsedilmektedir. Fakat bahsedilen şeye, şiir kari olarak ehemmiyet vermediğimiz için, nasıl bahsedildiğine, söylendiğine bakıyoruz. Bu mukayesede, mefruz şairin mısraı, on üzerinden iki numara alırsa, seninki tam numara alır."¹³³

Şiirlerinde serbest nazmı kullanırken de Cahit Sıtkı'nın ön plânda tuttuğu yine ses ve âhenktir. Bir gülüşü, bir bakışı, bir hıçkırık sesini serbest nazmın imkanları içerisinde şiirleştirebileceğine inanır.

"Benim serbest vezinden beklediğim, aruzun ve hecenin kelimeler arasındaki âhenk münasebetlerine riayet edilmek şartıyla, daha geniş, kâfiye vesaire kaidelerinden âzâde, daha canlı, daha hayati, beşerî bir ses zirvesine çıkmak imkanlarıdır. Valéry'nin bahsettiği o gülüşler, o bakışlar, o hancerede kalan çılgınlıklar... ilh. hakikaten ancak böyle bir veznin havasında varılabilecek nağmelerdir."¹³⁴

Yine, Orhan Veli'yi beğenmediği anlaşılan Ziya Osman'ı bu yanlış kanaatinden vazgeçirmek ve kendisinin Necip Fazıl'ın tesirinde kaldığını düşünen Vasfi Mahir'in yanıldığını göstermek için söylediği ve şiirde asıl önemli olan hususun "ses şahsılığı" olduğunu belirten şu cümleleri de dikkat çekicidir:

"Orhan'ı beğenmemene hayretim devam etmektedir. Belki onda hoşuna gitmeyen şey, sende bende mevcut olmayan humour (mizah) unsurudur. Ben de humour'u pek sevmem; fakat bu çocuğun çıkardığı şahsî ve güzel şiirlerin üzerinde nefaste (zararlı) bir tesiri olduğunu söylerken, Vasfi Mahir'in, mahut kitabında,

133. ZM.ss.122-123.

134. a.e..s.117.

Muhib'in ve benim Necip Fazıl'ın tesiri altında kaldığımızı iddia etmekle düştüğü hataya düşüyor-
sun sanırım. O, Necip'te gördüğü temelleri bizde
de görünce, ses şahsiliğine ve ayrılığına dikkat
etmeden, onun tesirindeler diye kestirme bir hük-
me varmıştı. Sen de, ayakkabıdan, traştan filân
bahseden her şiirin, Orhan'ın tesiri altında yazıl-
dığına inanırsan, seni bu sakat kanaatinden ayır-
mak, benim hem dost hem de şair vazifem olur. Sen
de, Vasfi Mahir gibi, sesi -ki esastır- ihmal e-
derek motiflere takılmaktasın. Halbuki böyle değil.
Senin fikrini hareket noktası olarak alırsak, bü-
tün divan şairlerinin ilk Divan şairini taklidet-
tikleri, Verlaine'in, Rimbaud'un, Baudelaire'i
taklidettiğini, bütün halk şiirlerinin kopye oldu-
ğu neticesine varırız. O zaman böyle bir neticeyi
sen de kabul etmezsin. Şevket'in ilk şiirlerinde
Necip'in tesiri olduğunu, Faruk Nafiz'in Suda Hal-
kalar'da Yahya Kemal'in sesini takliddettiğini,
İlhami Bekir gibi şairlerin Nâzım'ın sesine varis
çıktıklarını söylersen, âmenna, seninle beraberim;
zira burada ses mevzûbahistir, eda mevzûbahistir.
Sonra Orhan'ın vehmettiğin tesirini, Nurullah A-
taç, Ahmet Hamdi, Peyami ve daha şiirden anladık-
larını kabul edeceğin hiç kimseden duymadım. Bunun
için, daha bir kaç kişinin -ki kim olduklarını bil-
miyorum- seninle aynı fikri taşıması bir mazeret
teskil etmez. Senin gibi, şiiri hayatının esaslı
fonksiyonu haline getirmiş bir halis şair için,
şiirin esasına dair bir meselede yanlış bir görü-
şe sahip olmak, elbette ki beni üzer. Yoksa ben,
icabederse bütün yazdıklarımı feda edebilirim.
Zira daha iyilerini yazacağıma imanım vardır. Hem,
Baudelaire'i o kadar sevmeme rağmen, onun tesirinde
kalmıyayım da, Orhan gibi, benden sonra gelmiş ve
şüphesiz bence kıymetli bir şair arkadaşın tesirin-
de mi kalacağım? Ve bahusus benim gibi şiir ihtira-
sına -aşkına demek istiyorum-hudut olmayan bir adam.
Bilmem ikna edebildim mi?"¹³⁵

6. Siirde Güzellik:

"Tek ihtirasım güzel şiir söylemektir."¹³⁶

"Biz güzeli arayan adamlarız."¹³⁷

135. ZM.ss.96-97.

136. a.e.,s.199.

137. a.e.,s.92.

"Hakikat profesörlüğünü bırakıp güzellik mübdii olmaya bakmalı."¹³⁸

"-Aldanma ki şair sözü elbette yalandır!- Olabilir.Fakat güzeldir ya! Cocteau da: -La poète est un beau mensonge (Şair güzel bir yalandır) diyor."¹³⁹

"Bu çocuklara anlatmak lâzımdır ki, maksat romantik veya realist telakkilere uygun şiir yazmak değil, maksat güzel şiir yazmaktır."¹⁴⁰

"Benim tuhafıma giden cihet şiirde hâlâ güzellikten başka gaye güdülmesi keyfiyetidir."¹⁴¹

"Maksat güzeleğe varmak değil mi?"¹⁴²

Tout le reste est de la littérature

"Aklıma gelen mısraların çabuk büyümelerini,bir çığ gibi yuvarlana yuvarlana muazzam -güzellik bakımından- şiirler haline gelmesini dilerim."¹⁴³

Bütün bu ifadeler açıkça gösteriyor ki Cahit Sıtkı, şiirde güzellikten başka gaye tanımamaktadır. "Güzel şeylere zaafım vardır."¹⁴⁴ diyen bir şairin,hayatının başlıca mesgalesi ve meselesi haline getirdiği şiirde de güzelliği araması,gayet tabii değil midir?

Şiir ona göre; belirli bir hayat görüşünün, bir anlayışın, bir fikrin ya da hissin, şu veya bu cereyanın mürevvici

138. ZM,s.126.

139. a.y.

140. a.e.,s.149.

141. a.e.,s.105.

142. "CST'nin Mektupları", Varlık,1 Kasım 1956,s.17.

143. ZM,s.186.

144. ENM,s.70.

olacak bir vasıta değildir. Siir tıpkı bir musiki gibi. temas edildiğinde insana haz verecek bir güzellikte olmalıdır. Bunun içindir ki, sık sık şiirin lezzetinden ve tadılmasından söz eder. Siirin nesir gibi, anlaşılması söz konusu değildir. Bundan şiirin hiç bir şey anlatmayacağı manası da çıkarılmamalıdır. Evet siir bir güzellik, bir mükemmeliyet, bir nağme, bir hoş sadadır. Ama "Şüphesiz bu sadayı çıkarırken hayat tecrübelerimizi, aşklarımızı, hüznümüzü, hayallerimizi, inkisarlarımızı söyleyeceğiz."¹⁴⁵ diyor Cahit. Meâlin sesten ayrı düşünülemediğini söylüyor. Hakiki güzelliğe, şekil ve ruh güzelliğinin imtizacıyla varılabileceğine işaret ediyor:

"Güzel şeylere zaafım vardır... Tabii ruh güzelliğini kastediyorum. Fakat itiraf etmeli ki şekil güzelliği pek de yabana atılır bir nesne değildir. İş, mesele, hüner bu iki güzelliği mezcedebilmektedir. Ben yazılarımda bu düsturu tatbik ediyorum. Ve kanaatimce hakiki güzellik de ancak ve ancak bu düsturun çerçevesini doldurmaktadır."¹⁴⁶

demesi bundandır. Şairin burada, meâle söyleyiş güzelliğini birleştirmek istediği açıktır. Yani "hem nadide şeyler söylemek hem de harikulade pürüzsüz söylemek!"¹⁴⁷ peşindedir.

"Zira sesin teşekkülünde kelimelerin yalnız heceleri, telaffuzları değil, ifade ettikleri hisler, fikirler, hayaller de ve dolayısıyla tedai kabiliyetleri de rol oynamaktadır."¹⁴⁸

Siirde güzelliğin ne olduğu ya da güzellikten ne anlaşılması gerektiği hususuna gelince, bunu şöyle bir benzetme ile hülâ-

145. ZM, s.127.

146. ENM, s.70.

147. ZM, s.144.

148. a.e., s.128.

sa eder:

"Sokakta elbiseyle gezmek, pijamayla gezmekten daha güzeldir, yataktaysa aksi. İste bütün mesele "ne"nin, "nerede", "ne zaman" güzel olabileceğini, küllün havasını bozmayacağını sezme ve bilmektir. Bu bilindikten sonra niçin filân tabirin filân siirde gitmediğini, fakat diğer bir siirde pekâla gittiğini anlamak kolaylaşır."¹⁴⁹

Demek oluyor ki şâir, güzelliği şu veya bu âlete bağlı olmakta, su veya bu istikamete yönelmekte, su veya bu cereyanın hükmüne girmekte değil, kullandığı dilin bütün imkanlarını yoklayarak ondan azamiyi koparmakta arayacaktır.¹⁵⁰ Şâir kendi sezgi gücüyle ve tecrübeleriyle söyleyişte, sekilde, kullanılacak âletin seçiminde ve bütün siir meziyetlerinde en uygun olanı bulabilmelidir.

Bu görüş, şâirin, geleneğin dar çerçevelerinden çıkarak yeniliklere yönelmek istediği şekilde yorumlanabilir. Tanpınar'ın da işaret ettiği gibi Cahit Sıtkı'nın "bir çeşit popülizmi isteyen bir yeniliğin peşinde olduğu"¹⁵¹ doğrudur. Ancak geleneklere derinden bağlı bulunduğu gözden uzak tutulmamalıdır. Nitekim;

"Villon'dan, Ronsard'dan başlayarak Superville'e, Emmanuel'e kadar bütün Fransız şâirlerini okudum. Hepsinden de çok şey öğrenmişimdir. Bu arada bilhassa Baudelaire ve Verlaine'e çok şey borçluyumdur. Bu şâirler insana kötülük değil iyilik ederler. Bizim şâirler arasında da dikkatli bir siir okuyucusuna çok şeyler öğretecek olanları vardır. Divan şâirlerinden, halk şâirlerimizden faydalandığım kadar, Yahya Kemal'den, Haşim'den ve daha yenilerden de yoluma ışık serpmiş olan siir hatır-

149. ZM, s.151.

150. a.e., s.56.

151. Tanpınar, "Cahit Sıtkı'ya Dair Hatıralar". Varlık, 1 Mayıs 1958, Nr.477, s.5.

lıyorum. İşini namuslu gören her şâir, kendisinden sonra geleceklere muhakkak bir şeyler öğretir."¹⁵²

demek suretiyle geleneğin yeni yetişen şâirler üzerindeki kaçınılmaz tesirinden söz eder.

"Zaten ben, kendi şiirimden ziyade, sahilliğini şahsî tecrübelerim neticesi olarak müşahade ettiğim bazı güzellik kaidelerini müdafaaya çalışıyorum."¹⁵³

derken de sözünü ettiği güzellik kaideleri, Batıda ve bizde pek çok şâirin benimsediği; geleneğin malı olmuş prensipleridir.

Bu kaidelerin pek çoğu şekil ve söyleyişle ilgilidir. Şiiri bir kelime mimarisi, bir kelim sanatı, dil üzerinde çalışmakla elde edilen bir güzellik olarak gören şâirin şekil endisesiyle birlikte ifade, kompozisyon, eda üzerinde ısrarla durduğu görülür.

"Bütün şiirlerimde söylediğim şeyden ziyade onu söylemek, Türkçeyi hoşnut ve şâd edercesine söylemek peşindeyim; aradığım haz ve -bence şiir- bu söyleyiş tarzındadır. Bilmem, dikkat edersen, Avrupa dönüşü yazdığım şiirlerde, bu söyleyiş şehveti göze çarpacak kadar âşikârdır. Daha da âşikâr olacaktır. Şiir bir kelâm sanatı değil midir? Fuzûlî'den Nedim'den bile daha güzel söylemeğe çalışacağım."¹⁵⁴

der ve:

Aşk-ı cihânı bu dil-i nâlâna verdiler
Bir râşedâr ele dolu peymâne verdiler

diyen şaire. "benden selâm olsun" demekten kendini alamaz."¹⁵⁵

152. Y.N.Nayıır. Dünkü ve Bugünkü Edebiyatçılarımız Konusuyor, s.76.

153. ZM, s.100.

154. a.e., s.157.

155. a.e., s.202.

Bunları derken, Divan şiirini bilmediğini söylemiş olmasına rağmen, "Söyleyisten, kelime istifinden doğan ses" in farkında olduğu açıktır.¹⁵⁶

Başka şâirleri överken veya yererken de bilhassa söyleyiş tarzları ve form eksikliği üzerinde durur. Meselâ: "Ahmet Muhip de malûm şeyleri güzel kalıplara dökmesini bilen mahir bir çocuk."¹⁵⁷ veya "Fazıl Hüsnü de o dağınıklıktan bir kurtulabilse! Bedri Rahmi keza. Her ikisinde de, kelimedenden ziyade duydukları ve düşündükleri şeyin güzelliğine ehemmiyet vermek hatası âşikâr."¹⁵⁸ "Bedri Rahmi'nin asıl kabahati, form mefhumunu hiç nazar-ı itibara almamasıdır."¹⁵⁹ şeklindeki ifadelerde görüldüğü gibi. "Bana öyle geliyor ki asıl ehemmiyetin ve dolayısıyla şiirin söylenişte aranacağı hususunda seni henüz tamamiyle ikna edememiş bulunuyorum."¹⁶⁰ diye arkadaşısı Ziya Osman'a yakınırken de aynı konu üzerinde durmaktadır.

Asağıdaki parça, Cahit Sıtkı'nın şiirde güzelliği ararken hangi endişelerle müteharrrik bulunduğunu, istediği şekil ve söyleyiş mükemmeliyetine ulaşmak için kelimelerle nasıl oynadığını göstermesi bakımından dikkat çekicidir:

"Gelelim şiirine; baş tarafları hoşuma gitmedi.
"Yaşadık Rabbim seni görmeden" mısraından sonra,
şiirin güzel kısmı başlıyor. Buradada içimiz yerine kalbimiz daha iyi olur zannındayım. "Varma-

156. I.Enginün, "Cahit Sıtkı Tarancı'nın Halk Kültüründen Yararlanması". V.Milletlerarası Türkoloji Kongresi, Tebligler II, Türk Edebiyatı, C.1, İst.1985, s.62.

157. ZM, s.46.

158. a.e., ss.105-106.

159. a.e., s.153.

160. a.e., s.180.

dı", "bulmadı"dan elbette ki daha güzel ve doyurucu. Varmak fiilinde bir mesafe katedis. bütün bir yolculuk tohumu var. Bulmak fiilindeyse bu meziyetleri göremiyorum. Son mısradaki "ümit", "ümidimiz" olsa, mısraın tannanlığı artar. Baş taraflarını düzeltebilirsen. hatta şiirini biraz uzatabilirsen -ki lâzım- zira bütün bir insan ömrü mevzubahis ve construction (yapı) daha sağlam, ifade daha serbest ve kuvvetli olursa, şiir düşüncedeki güzelliğe ve mükemmeliyete varır. Unutmamalı ki Verlaine Sagesse'i yazmıştır."¹⁶¹

Ziya Osman'ın, Otuz Beş Yaş Şiiri'ni yazarken Cahit'in hangi duygular içinde olduğunu dile getiren şu sözleri de ay-
nı söyleyis hassasiyetinin akislerini taşıyor:

"Cahit'in o yaz, asıl emek verdiği başka bir eser, bir şiirdi. Otuz Beş Yaş. Bazı kitalarını okuyor, "uzun olacak" diyordu, "yedi kıta, her kıta beşer mısra, beş kere yedi: Otuz Beş." Evet şiirin mutlaka yedi kıta olması, yazıldığı yaşa, adına uygun olması gerekti."¹⁶²

Cahit Sıtkı, arkadaşına, hemen her mektubunda söyleyisten bahsetmesinin boş olmadığını şiirde istikbalin bu meziyetle kaim olduğunu da söyler.¹⁶³ Kendi şiirleri kadar arkadaşının şiirlerinin de kalıcı olmasını istemektedir.

"Unutma ki memnun etmeye mecbur olduğumuz şiir münekkidi hatta kari yüz sene sonraki şiir münekkidi veya kariidir. Elimizdeki malzemeyi -kelimelerini- ona göre azami dikkat, itina ve zevki selimle kullanmak bizim hem vazifemiz, hem hazzımız, hem de -heyhat- tesellimizdir."¹⁶⁴

161. ZM, ss.97-98.

162. Saba, "Cahitle Günlerimiz", a.g.y., s.6.

163. ZM, s.157.

164. a.e., s.163.

Cahit Sıtkı'nın, form ve müzikalite dışında, söyleyişle ilgili diğer şiir hususiyetlerine dair görüşleri şöyledir:

a) Mükemmeliyet:

"Şiirlerim hakkındaki mütalâalarının, tenkidlerinin ne kadar hüsn-i kabul göreceğini söylemeyi zaid addediyorum. Beklerim Ziyacığım, şiirlerimin senin tarafından okşanmaya, hırpalanmaya, azarlanmaya fakat her halde sevilmeye ihtiyacı vardır." ¹⁶⁵

diyen Cahit Sıtkı'nın bitirdiği her şiirini, herkesten önce arkadaşının görmesini istemesi; onun görüşlerini alması, mükemmel olmak gayretinin bir sonucudur. "Bence asıl mesele, söylemek istediğimiz şeyi, kullandığımız dilin imkanları dahilinde en mükemmel şekilde söylemektir." ¹⁶⁶ cümlesi bu arzunun kesin bir ifadesi hükmündedir.

Cahit Sıtkı mükemmeliyet anlayışını da:

"Mükemmeliyet ne aruzun, ne hecenin, ne da serbest veznin inhisarı altına aldığı bir nesnedir. Mükemmeliyet, şâirin kullandığı dilden azamiyi koparmasıdır. Zaten kafiye, vezin filân bu mükemmeliyet iradesinin emrinde çalıştıkları nisbette elzemdirler, yoksa daima değil." ¹⁶⁷

sözleriyle ifade eder. Demek oluyor ki, mükemmeliyete aruzla da, heceyle de, serbest vezinle de, kafiye ile de, kafiyesiz de ulaşılabilir. Bu durumu Cahit şöyle bir benzetmeyle anlatmaya çalışır:

"Evime bazen yayan, bazen atla, bazen otomobille gitmek keyfime, tabii kimse karışamaz, değil mi? Ve itiraf edelim ki, her türlü gidışin kendine mahsus charme (zevk) ları vardır. Sonra bazı şiir

165. ZM, s. 53.

166. a. e. . s. 56.

167. a. y.

vardır ki, vezinli kafiyeli gelir, bazısı daha başı boş gelir. Hepsine hoş geldin safa geldin demek en güzeli değil mi? Aslolan şey kelimeleri yaşatmaktır, sen onlara hayat verdikten sonra gerisine karışma. Hatta ufak tefek kusurlarını da hoş görmek bazen şiirin çok lehinde oluyor. Çünkü şiir: daima, en ummadığımız yerdedir."¹⁶⁸

Cahit Sıtkı, bir şairin mükemmeli ararken kozunu kendi kendisiyle paylaşmak zorunda olduğunu, başkalarına karşı çıkmak ya da onlara benzemek gayretleriyle bir yere varılamayacağını, mükemmeliyet kalesinin dil silahı ile fethedilebileceğini kendinden örnek vererek şöyle anlatmaya çalışır:

"Zaten yeni vezinler kullanmamdan, taktii kaldırmamdan filân böyle bir tekâmül takip edeceğim gayet tabiiydi. Yani ben falan veya filân saire benzemek için, ona karşı cephe almak için filân değil, kendi teşekkülümün normal ihtiyaçlarını tatmin ederek ve bu ihtiyaçların yavaş fakat emin tekâmülünü takip ederek adım atıyorum. Yani hep kendim, kavgam, öfkem, dâvam, her şeyim kendimdir. Kendi kendimle kozumu paylaşıyorum. Elimde Türkçe gibi güzel bir silahım var, maneviyatım sağlam mı sağlam, hüsnüniyetimden şikâyetim yok, içimde homurdanan ifriti amana getirmemek mümkün mü?"¹⁶⁹

b) Yapı Sağlamlığı ve Bütünlük (Consistance):

Cahit Sıtkı, arkadaşı Ziya Osman'ın bir siiriyle ilgili olarak görüşlerini belirtirken;

"Evvelâ, şiirde consistance sahiden yok. Hani su, ele alınınca dağılıveren, ufaliveren ve bu yüzden camekândaki durusuyla vadettiği lezzete bir türlü varamadığımız börekler (ah o canım sulh günleri) var ya; onlara benziyor. Şiirin yufkası, yağı, kıyması, peyniri...ilh. arasında daha sıkı bir bağ, bir lehim lâzım. Serbest vezinde bunun güc olduğunu biliyorum. Ve kısmen mazursun (sanatkâr için

168. ZM, s. 56.

169. a.y.

mâzeret olmaz ya!), neyse, zordur. Çünkü aruzda ve hecedeki kafiye, vezin, takti', bu consistance'ın binalarda, duvarlarda gördüğümüz harç kabinden göze görünür işaretleridir. Serbest vezinde, benim anladığım serbest vezinde, göze görünür bir harç olmadığına göre, mısralar birbirine gizli bir harçla (bu, biten mısraın son hecesiyle, başlayan mısraın ilk hecesi arasında tutkal mahiyetinde bir ses, mânâ ve tedafı bağı olabilir) perçinlenmelidir."¹⁷⁰

diyerek söyleyiste consistance denilen hususiyetin nasıl sağlanacağını izaha çalışır. Onun istediği, şiirin sağlam bir construction'a sahip olması, mısralar arasında bütünlüğü sağlayacak gizli bağların kurularak neticede, okunduğu zaman bize haz verecek bir güzelliğin doğmasıdır. Şâir, kafiyeye başvurarak, bazı kelimeleri ve mısraları tekrar ederek, mısraları uzatıp kısaltarak, bazı heceler üzerinde durarak, anjambmanlar yaparak bunu sağlayabilir.

Cahit Sitki'ya göre, serbest vezinle yazılmış şiirlerde consistance'ı sağlamak, aruzla veya heceyle yazılmış olanlara nazaran çok daha zordur. Çünkü aruz ve hecede vezin, kafiye, takti' gibi consistance'ı sağlayacak göze görünür işaretler, serbest vezinde mevcut değildir. Consistance endişeleri taşımayan bir şâirin, serbest vezinle kalıcı şiirler yazması imkansız gibidir. İşte bu yüzden dostluğunun ve şâirliğinin gereği olarak arkadaşı Ziya Osman'ı acımasızca tenkid eder:

"Gelelim söyleyiş meselesine. Senin söyleyişinde bir kere daha yazmış olduğum gibi tabii bünyenden, mizacından ve bilhassa sürdüğün hayattan mütevellit bir rekâket, bir tutukluk var. Eger, Türkçeye tamamiyle hâkim olup forme'a (şekil) lâayık olduğu ehemmiyeti verseydin, bu rekâket bir orijinalite

olurdu; fakat, a mon grand regret (çok esef ediyorum ki) şekli daima ihmal etmekte âdeta kendine rağmen bir inat gösteriyorsun. Hatta, elbette ki darılmazsın, sana serbest vezinle yazmamayı tavsiye etmeğe kadar gideceğim. Çünkü hece vezninde gene derli toplu olmak bir derece ve nisbeten kolaydır. İfadendeki samimiyet ve ihmalleri biraz olsun mazur gösteriyorsa da, yani ben bu ihmallere göz yumsam, herhangi bir şiir kari ya farkına varmasa, yahut hoş görse bile, titiz bir şiir münekkidiğinin mümkün değil gözünden kaçırmaz. Söylemek istediğimiz şeyden ziyade söyleyişe ehemmiyet verilmesini bunca zamandır tekrarlayıp durdumsa, bu sırf seni Fazıl Hüsni'nün ve Bedri Rahmi'nin gittiği yoldan kurtarmak içindi."¹⁷¹

c) Yenilik:

Şiirde ve söyleyişte yeniliği aramak da Cahit Sıtkı'ya göre güzellik unsurlarından biridir.

"En yaşlı şair kadar olgun ve kâmil, en genç şair kadar hatta ondan da taze ve yeni olabilmek ne yalan söyleyeyim, şiir ihtiraslarımın başında gelmektedir. Zaten bu gayreti mısralarım arasında sezmeğe pek güç olmasa gerek."

demesi, şiirlerinde aruzu, heceyi, serbest nazmı denemiş olması, şekilde ve muhtevada değişiklikler yapması bunu göstermez mi? Nitekim İnci Enginün bir yazısında;

"Cahit Sıtkı halk şiirinin gelenek içinde basma kalıp hale düşen ifade şeklini ve kalıplarını kırarak kendi şiirini yaratır."¹⁷²

derken onun bu yenilik cephesine ışık tutar.

Mütemadiyen kendini, adımlarını, duygularını, düşüncelerini, görüşlerini tazelemek, yenilemek arzusu ve hasreti için-

171. ZM.ss.162-163.

172. İnci Enginün, "CST'nin Şiirlerinde Halk Şiirinden Yararlanma", a.g.y.,s.62.

de olduğunu söyleyen¹⁷³ Cahit Sıtkı yaptığı tenkitlerde de bu konuya sıkça temas eder. Ziya Osman için söylediği; "Fakat ah senin bu 7+7 ve takti' taassubun yok mu, canım şiirin bütün lezzetini berbad ediyor."¹⁷⁴ veya "Ne olur biraz kendinden çıkırsan. vezin değİstİrsen. takdim ve tehirlerle başvurmasan, icab ederse kafiyeyi de kapı dışarı etsen! Table rase (her şeyi silip süpürmek) zaruridir."¹⁷⁵ şeklindeki monotonluğa dair serzenişleri yanında;

"Bir kere atmayı asla aklına getirmemen icabeden şu canım ve lezzetli beyit:

Yatak odamız. yemek odası ve kiler;
Raflarında ellerinle yapılmış receller

şiirde lâıyk olduğu yeri derhal almalıdır. Tatma hassamıza ilk defa olarak hitabediyorsun. Bu sende rastladığım yeni bir şiir meziyetidir."¹⁷⁶

nev'inden yeniliklere karşı takdirkâr sözleri vardır.

Bir mektubunda:

"Güzel şiir yazmanın sırrına vakıf ve mâlik (mülkiyet haklarında olduğu gibi) olmalı insan. Böyle hayatı tek zaviyeden gören şâirler kaybeder. Şâir hayata muhtelif pencerelerden bakabilmeli ve her seferinde hayata yeni bakıyormuş gibi olmalı ki bakışlarındaki tazelik eserine ve dolayısıyla karie intikal edebilsin."¹⁷⁷

dedikten sonra, bu hususta Orhan Veli ve Melih Cevdet'e dair endise ve temennilerini söyle dile getirir:

"Kendi kendilerini yenileyemezlerse aynı şeyleri gevelemeye, hep aynı tertip üzere şiirler yazmaya

173. ZM.s.110.

174. a.e..s.50.

175. a.y.

176. a.e..s.111.

177. a.e..s.149.

mecbur kalacaklar, aynı sözle iktifa eden şairler gibi. İnşallah işin büyük ehemmiyetini fark ederler de çalışmalarını bir tren yolunun dar ve muayyen güzergâhından bir vapur yolunun imkanlar hazinesi enginliğine kavuştururlar."¹⁷⁸

Tek bir sazın çıkaracağı nağme ile, değişik ve çok sayıda sazdan mütesekkil bir orkestranın çıkaracağı nağme nasıl farklı ise, hep aynı tarzda, aynı vezin ve şekiller içinde yazılan bir şiirle, değişik tarz ve biçimlerde yazılan şiirlerin nağmesi de o nisbette farklı olacaktır.

"Baudelaire'deki o mütenevvi vezinler filân hep bu ihtiyacı duymanın neticesi"¹⁷⁹ değil midir?

"Yahya kemal gibi, bir sazın yalnız bir telini işlemek ve o telden hep aynı sesi çıkarmak -bu ses çok güzel olsa bile- ya aza kanaat etmek, yahut fazlasını yapamamak demek"¹⁸⁰

değil midir?

İşte bu yüzden Cahit:

"Hiç akla gelmeyecek şeylerin şiire girebileceğini müstakbel yazılarımda görürsen, bendeki bu "olanla kanaat edememek" haletine âşina olduğun için her halde şaşmazsın."¹⁸¹ ikazında bulunur.

Bu dediklerini, yazdığı şiirlere ne ölçüde geçirebildiğini anlamak için Tanpınar'ın şu ifadelerine bakmak yeter:

"Şimdi bir de aradan geçen yirmibeş senenin getirdiği yeni şeyleri görebilmek için en genç şairimiz Cahit Sıtkı'nın şu üç mısraını okuyalım:

Sarkılar yarıda kaldı,
Bütün bahçeler kilitli,
Anahtar Tanrı'da kaldı.

178. ZM, s.150.

179. a.e., s.93.

180. a.y.

181. a.y.

İşte size Ofelya'nın suda yüzen saçları gibi ter ü taze, esirî üç türkü mısraı...Rüzgâra yolunmuş gül yaprakları gibi üfleyebilirsiniz."¹⁸²

c) Tabiiîlik ve samimiyet:

"Benim tek istediğim şey, içten geleni en tabii, en külfetsiz lisanla kâğıda geçirmektir."¹⁸³ diyor Cahit Sıtkı.Ona göre şâir bir fotoğrafçı değildir ki gördüklerini olduğu gibi aksettirsin. Hele hele şiirde bir hakikati söylemeye hiç istahlı değildir.¹⁸⁴

"Dikkat etmekteyim, hoşâ giden, kalan, güzelliğini cümleye kabul ve tasdik ettiren şiirlerde bir genç kızın gülümsemesi, bir arabanın sokaktan geçmesi, bir çocuğun şunu bunu isterim demesi, bir dostun koluna girilmesi, bir fakire sadaka verilmesi gibi kendiliğinden ve vasıtasız oluveren hayat faaliyetlerinin, beşer davranmalarının tabiiîliği ve samimiyeti mevcuttur. O halde şiirde bu sırâ varmak ve bu hakikatten şaşmamak lazım. Fanteziler, grandiloquance (iri iri lâkırdı)lar filân, Verlaine'in:

Le ciel est, par-dessus le toit.
Si bleu, si calme!

(Gök, damlar üstünde öyle mavi öyle sakin!) mısraları yanında sıfırdır."¹⁸⁵

Bu anlayış sebebiyledir ki,onun şiirleri,Namık Kemal'in. Fikret'in, Âkif'in şiirleri gibi, insat edilerek yüksek sesle okunmaya müsait şiirler değildir. Bunlar, mırıldanmak için söylenmiş şiirlerdir.¹⁸⁶

182. Tanpınar, Edebiyat Uzerine Makaleler,s.418.

183. ZM,s.56.

184. a.e.,s.125.

185. a.e.,s.109.

186. a.e.,s.193.

Güzelliğe ulaşmak için "Yerine göre, tabiiliğin ve sadeliğin zirvesine çıkmakta mahzur yoktur."¹⁸⁷ diyen Cahit Sıtkı, kızkardeşi Nihal'e yapmacıktan sakınmasını bir hayat prensibi olarak tavsiye ederken de aynı şeyleri söyler:

"Nihal sana çok mühim bir nasihat: Yapmacıktan daima sakın... Bazı adamlar yazılarında koyu bir ızdıraptan, karanlık bir ümitsizlikten bahsederler, halbuki hayatlarında daima mesut olmuşlar, daima gülmüşlerdir. Bu adamların yazılarının kıymeti yok çünkü yapmacıktır, kıymetin kolkola yürüdüğü kardeş samimiyettir. Meselâ ben şiirlerimde gülmekten, neseden, bahardan, bülbüllerden, güllerden bahsetsem yalan söylemiş olurum. Onların kıymeti olmaz.

İnsanın her yazısı kendinden, benliğinden bir parça olmalı, nasıl ki bir kuşun kanatlarından bir tüy koparabilirsin, bir çuval parçası değil. Bu tüyle kuş arasında ne kadar sıkı bir münasebet varsa yazılarla muharririn arasında da öyle bir münasebet olmalı."¹⁸⁸

Samimi ve tabii üslubu başlıbaşına bir sanat kıymeti olarak gören ve bunu, şiirlerine de tatbik eden Cahit Sıtkı'nın bu yönüyle Verlaine'ne benzediği hususunda Tanpınar ve İlhan Geçer birleşmiş gibidirler. Tanpınar şöyle der:

"Cahit Verlaine'i daima sevdi... O da büyük Fransız şairi gibi şiiri doğrudan doğruya hayatında arıyordu. Fakat hayattan gelenleri daha az işlenmiş, daha az değışmiş olarak veriyordu."¹⁸⁹

İlhan Geçer de aynı durumu şu şekilde dile getirir:

"Açık ve sade bir üslubu olan Tarancı, kompleks bir üslup kullanan Mallarmé'ye değil, sade ve tabii bir üslubun sahibi olan Verlaine'e benzer."¹⁹⁰

187. ZM, s.151.

188. ENM, ss.35-36.

189. Tanpınar, "Cahit Sıtkı'ya Dair Hatıralar", Varlık 1 Mayıs 1958, Nr.477, s.5.

190. İ. Geçer, "CST Üzerine I", Milli Kültür, C.1, Nr.6, Haziran 1977, s.56.

d) Kısa ve Öz Söyleyiş:

Arkadaşı Ziya Osman'a "Şiirde teferruatı filân sevmediğimi bilirsin.Kabil olduğu kadar condenser (teksif)etmeli"¹⁹¹ ikazında bulunan Tarancı,ifadede fazla kelime müsrifliği göstermemeyi, kesif konuşmayı bilhassa göz önünde bulundurulması gereken şartlardan sayar.¹⁹² Bu düşüncesini kızkardeşi Nihal'e yazdığı bir mektupta çok daha açık söyler:

"Şiirlerimi daima kısa olarak yazdığımı belki dikkat ettin. Acaba sebebini kendi kendine hiç sordun mu? Belki evet, belki hayır. Asıl maksat, asıl sanat ve marifet az söyle çok sey ifade etmektir.Senin buna alışmanı isterim.Az yazmalı fakat öz yazmalı. Başkasının bir sahife ile ifade edebileceği bir fikri sen bir cümle ile ifade etmeğe çalış.Söylediğin lâf ne kadar veciz olursa o kadar lehinedir."¹⁹³

Söyleyişte kısa ve veciz ifadeyi zaruri gören Cahit Sıtkı, şekil bakımından da uzun mısraların güzelliği bozacağı kanaatindedir.Ziya Osman'ın bilhassa serbest nazımla yazdığı şiirleri eleştirirken; "Sonra, şiirinde, nefesi yoran uzun mısralar var. Bunları da kısaltmak lâzım."¹⁹⁴ der ve "Ziyacığım, az kelimeyle söylenmesi mümkün bir hayali, bir duyusu, bir hasreti fazla kelimeyle söylemeye lüzum yoktur."¹⁹⁵ hükmünü bir kere daha tekrar eder.

191. ZM,s.45.

192. a.e..s.163.

193. ENM,ss.42-43.

194. ZM,s.113.

195. a.y.

e) Hayatın Siire Aksetmesi:

Cahit Sıtkı, şiiri hayatın içinde arayan, hayatla sanatı kucaklaştırmak isteyen bir şairdir. Siir, ona göre mücerretten uzak bulunduğu nisbette güzelliğe yakındır. Esasen "sanat= tabiat+insan değil midir?"¹⁹⁶

"İstiyorum ki her şiirde bütün bir hayat tecelli etsin. hissolunsun ki, şair onu yazarken, göğsünden bir şeyler koparmış ve o şiirin içerisine koymuş olsun.." ¹⁹⁷

Cünkü:

"Bütün güzel şiirler, esaslı kitaplar hep yasanmış hayatların nağmesi ve senfonisi değil midir? İste Le Lac, iste Le Balcon, iste Sagesse, iste Yahya Kemal'in Açık Deniz'i, Hasim'in Tahattur'u ilh... Adolpe'ün, Dostoievski'nin bir çok romanlarının, Proust'un keza, Gide'in...ilh.. bütün abide eserlerde hayatın henüz kesilmiş taze bir damardan akan kan gibi taze ve sahih damgasını görebilirsin." ¹⁹⁸

derken, dünya edebiyatındaki şaheser nevinden bütün eserlerin hep yasanmış hayatların akislerini taşıdığına dikkat çeker. Zira, yasanmış hayatın daha gerçek ve daha esaslı bir sanat unsuru olduğu kanaatindedir. Bunun için de daha kesif, daha mütenevvi, daha uzun yaşamak istegindedir. Çünkü esprisinin o nisbette buut kazanacağına, o nisbette beşerileşeceğine inanır. ¹⁹⁹

İçine insan girmeyen, insanı terennüm etmeyen şiir, şiir değildir.

196. ZM, s.124.

197. a.e., s.46.

198. a.e., s.151.

199. a.y.

"Insandan şaşmamalı Ziyacağım: başımızın belâsı da Mevlası da insandır. Bak Verlaine'e; en büyük günahları işlemiş olmasına rağmen sonradan Allah'la ne güzel konuşmuş! Mallermé ve Valéry'nin o kısmî soğuklukları her halde "insanı" ihmal etmiş olmalarından ileri gelmektedir. Mücerret şiirden bunun için kaçınmak lâzım. ben kendi hesabıma mücerretten müshahasa doğru yaptığım tekâmül-den memnunum. Şâir, ressam, müzisyen, mimar ilh. olmadan insan olduğumuzu bir dakika bile hatırı-mızdan çıkarmamalıyız."²⁰⁰

demesi, "İnsan" unsurunun sanattaki önemini göstermek içindir.

İnsan hayatının her ânı, her hadisesi, şiir için bir vesile olabilir. Bütün mesele hakiki şiir hazinelerini keşfedebilmektedir.

"Attığımız her adımda, bastığımız her tasta nice şiir hazineleri mevcut olduğunu birbirimize kaç defa tekrar etmişizdir. Bütün mesele bu hazinelerin sahibilerini sahtelerinden ayırdedebilecek instinct poétique (şiir sezgisi) sahip olmakta ve o sahici hazinelerin kapısını Ali Baba'nın "Açıl Susam Açıl" anahtarıyla açabilmekte. İlk bakışta bir dağınıklık ve şahsiyetsizlik manzarası arzeden bu şiir halinde bütün insanı ve hayatı dört tarafından kucaklamak arzusu var kanaatindeyim."²⁰¹

"Bu şiirlerde bilhassa hayat dozunu yakalamağa çalışmaktayım. Hayatla şiirin daha sarmaş dolaş, birbirini seven, sevecek (!) karı kocalar gibi yek vücut olmasını istiyorum... Bu işi serhadlerine kadar götürmeye azmetmiş bulunuyorum."²⁰²

sözleriyle bu konuya ne kadar önem verdiğini ifade eden ve kızkardeşi Nihal'e yazdığı bir mektupta "Şiirim ömrümün enstantaneleridir."²⁰³ diyen Tarancı'nın "Kitadan Mektup" adlı şiiriyle ilgili olarak söyledikleri de şiirde, bu yönde yap-

200. ZM, s.105.

201. a.e., ss.92-93.

202. a.e., s.173.

203. EMN, s.25.

mak istediklerini açıkça gösteriyor:

"Kitadan Mektup şiiri için izahata lüzum görmüyorum. Sanatla samimiyetin ne dose'larda kucaklaşabileceğini göstermesini istediğim ve hayatıma, düşüncelerime, yaptıklarım, uykusuzluklarıma şahadet eden buğusuz bir aynanın sadakatini vermeye çalıştığım sade bir şiir; bir mektup sadece."²⁰⁴

Tarancı'nın askerlikten sonra çıkarmayı düşündüğü şiir kitabına "İnsan Sesi" adını vermek istemesi de her halde sahip olduğu bu düşüncelere bağlıdır.

"Nesredilmemiş şiirlerimi kaybeder miyim hiç? Hepsi ezberimde. Terhisten sonra kitap çıkarmak niyetindeyim. Şimdilik üstünde durduğum ve hoşuma giden isim şudur: İnsan Sesi. Bilmem bu isim senin de hoşuna gidecek mi? Fransızcası daha güzel oluyor: Voix humaine (İnsan sesi). Kitap "Gün Eksilmesin Pencereden" şiiriyle başlayacak. "Paydos" şiiriyle bitecek. Anlatabiliyorum değil mi? Hayatımın bir safhası bu suretle kapanacak."²⁰⁵

f) Hareket:

Mizacı itibariyle insan, kalabalık ve hareket âşığı bir insan olarak tanıdığımız Cahit Sıtkı²⁰⁶ "hareket"i aynı zamanda estetik bir kıymet olarak alır.

"Je hais le mouvement qui déplace les lignes;
Et jamais je ne pleure et jamais je ne ris."

(Yüz çizgilerine yer değiştirten hareketten nefret ederim. Asla ağlamam ve asla gülmem.) diyen Baudelaire'in aksine o, kadının raksederken güzel olduğunu düşünür. Ona göre tren, vapur, araba gibi insan elinden çıkmış şeyler hareket halinde

204. ZM, s.135.

205. a.e., s.184.

206. a.e., s.155.

güzelidir. Seksen kilometre giden bir ekspresin, garda pinekleyen bir katardan milyonlarca defa güzel olduğunu söylemeye hacet bile yoktur. Halbuki hayvanların, meselâ kedilerin, köpeklerin, horozların bazan "dururken" bazan da "hareket" halleri güzelidir. Deniz, dağ, ağaç, bulut gibi tabiat unsurları da öyle. Deniz bilhassa her haliyle güzelidir. Şâir, şiirinde bütün bu güzellikleri terennüm edip okuyucuya duyurabilmelidir. Kendisinin denizle ilgili küçük şiirinde, denizin hareketsiz halinin güzelliğini terennüm ettiğini söyler.

"İsterim ki, bu şiirimi okumuş olan, yüzde yüz sakin bir deniz karşısında, benim şiirimi hatırlayıp mırıldanmağa mecbur olsun ve kendi kendine "Cahit'in Denizi" desin."²⁰⁷

Şiirin ifadesindeki sadelik ve berraklığın da bu maksatla ihtiyar edildiğini söyleyen şâir, kendisinden bahsetmediği bir şiirde bile mevcudiyetini dolaylı olarak duyurmak peşindedir.

"Hareket" adlı şiirinin bir nevi art poétique olduğunu söyleyen Cahit, "Bütün estetik kıymetlerin harekette mündemice olduğunu sezdirmek istiyorum."²⁰⁸ demektedir.

g) Şiir ve Sabır:

İşini haysiyetli yapan her usta sanatkâr gibi Tarancı da güzel şiirin bir sabır işi olduğunu düşünür. Hatta "sabr"ı sanatkârlığın ilk şartı sayar:

207. ZM, s.182.

208. a.y.

"Tasavvurlarım arasında o kadar yazılacak şeyler var ki, hangisinden başlayacağımda mütereddidim. Mamafih hiç acele etmiyorum, biliyorum ki, sanat-kârlılığın ilk şartı, olmamış bir meyveyi koparmak ve beklemek sabrını gösterebilmektir."²⁰⁹

Şiirde mükemmeliyeti ve güzelliği esas kabul eden bir şairin, esasen başka türlü düşünmesi de beklenemezdi. Herhangi bir şiirin, son şeklini alıncaya kadar şairi tarafından pek çok değişikliklere uğratılması, şiirin de bir meyve gibi, yavaş yavaş olgunlaşıp kendine has lezzeti zaman içinde kazandığını göstermiyor mu? Cahit Sıtkı'nın "Zaten her zaman tamamladığımızı zannettiğimiz şiir asla tamamlanmamıştır."²¹⁰ demesi de bu güzellik ve mükemmeliyet arayışının ifadesi değil midir?

İmzasını, şeref ve haysiyetini her şeyin üstünde tutan Tarancı, para kazanmak için, maiyetini temin maksadıyla çala-kalem yazdığı yazıların altına imzasını atmak istemez. Onun altına imzasını koyacağı yazılar, itina ve sabrın olgunlaştırdığı, kalıcı eserler olmalıdır. Hafta mecmuasında tefrika olunan "Korkuyorum" adlı romanın Cemil Sıtkı imzasıyla çıkmasını yadırgayan kızkardeşi Nihal'e;

"Şekerim ağabeyin böyle külüstür yazılar altına imzasını atar mı hiç? Bu yazılar yarım saatte, bir saatte çala kalem yazılmış şeylerdir. Halbuki ben, bir mısra üstünde bazan aylarca uğraşan titiz bir sanat-kârım."²¹¹ diye yazıyor.

Bir mısra üzerinde böyle aylarca beklemek Tarancı'ya gö-

209. ZM, s.67.

210. a.e., s.94.

211. ENM, s.73.

re bereketli, velûd bir sabırdır:

"Ziyacığım, şimdiye kadar sana yazmamak acısına katlanmış olmamın tek sebebini kolaylıkla tahmin edebilirsin, şiirlerimi bitirmeyi beklemek sabırım, emin ol, bereketli,velûd bir sabırdır."²¹²

Şiirin biraz da tesadüflere bağlı olduğunu göstermek için "Şiir daima en ummadığımız yerlerde dir."²¹³ diyen Tarancı şâirin istemesiyle ya da zorlamasıyla şiir yazılamayacağını farkındadır. Şiirin, ne zaman, nerede, ne şekilde geleceğini şâirin önceden bilmesi mümkün değildir. Şâir, şiirin hükümlerine boyun eğmek zorundadır. Tabii bu bir sabır işi... İşte bu yüzden Cahit Sıtkı, Verlaine'in "Her şeyden önce musiki" mısraını "her şeyden önce sabır" şeklinde değiştirerek bir sanat prensibi haline getirir:

"Şiir,kendime rağmen, istediği şekilde saltanat sürüyor. Ben onun emir kullarından biriyim.O söyleyecek ben yazacağım. De la patience avant toute chose (Her şeyden önce sabır)."²¹⁴

Dahası:

Ümit ve sabır kuvvetli ve vefakâr silahlardır. İnsan er geç selamete ulaştırır. Aynı güzel temenileri bütün dünya, bütün insanlık için beslemek lazım."²¹⁵

7. Sanatta Şahsîlik ve Edebî Cereyanlar:

Yaşadığı dönemde, edebiyat hayatımıza hakim topluluklardan hiç birine katılmamış olan Cahit Sıtkı, ipek böceğinin

212. ZM.s.53.
213. a.e.,s.56.
214. a.e.,s.160.
215. ENM,s.79.

sessiz dünyası içinde sanatını örmeğe çalışır.

"Ben filân veya falan şaire benzememek için, ona karşı cephe almak için filân değil, kendi teşekkülümün normal ihtiyaçlarını tatmin ederek ve bu ihtiyaçların yavaş fakat emin tekâmülünü takib ederek adım atıyorum. Yani hep kendim, kavgam, öfkem, davam, herşeyim kendimdir. Kendi kendimle kozumu paylaşıyorum."²¹⁶

demesi bundandır. "Sanat şahsî ve muhteremdir."²¹⁷ diyen Fecr-i Atıcılar gibi o da sanatın şahsî olduğuna inanır. Ziya Osman'a yazdığı bir mektupta şöyle der:

"Servet-i Fünûn'da bir canlılık göze çarpıyor. Fakat, bütün bu çocuklara şunu öğretmek lazım: Sanat meydanına tek başına atılmalı insan. Eş dostla, grup halinde filân atılmak (Sen de tecrübelerininle bilirsin) pek hoş bir şey değil. Meselâ "Orhan Veli ve arkadaşları" tabirine Oktay'la Melih ne kadar kızsalar hakları var. Bir ticaret şirketinden ancak böyle bahsedilir. Fakat kabahat kendilerinde."²¹⁸

Realizm, romantizm gibi cereyanlara bağlanmanın da -şii-ri dar ufuklar içine hapsetmek olacağından- karşısındadır.

"Şiir bahsinde realist telakkiler, romantik telâkkiler, bilmem ne...tik telâkkiler diye tasnifi kabul etmeye ne mizacım, ne de şiir anlayışım müsaittir. Hayat yalnız realitelerden ibaret değil ki! Yalnız kapıdan, pencereden, sokaktan, ölümden ve saire ibaret olan bir hayatın kuruluşunu anlayan anlar. O kapı kırkinci kapıdan olabilmeli (masaldaki gibi), o pencerede hayaller kurulabilmeli, o sokakta mehtaba bakılabilmek ve ölümden sonra da bir hayat olduğuna insan inanmalı bazan."²¹⁹

Görülüyor ki Cahit Sıtkı'ya göre hayat, muayyen telakkilerin dar kalıplarına sığmayacak derecede geniştir. Ve şiir

216. ZM.s.56.

217. Büyük Türk Klasikleri Ansiklopedisi, Ötüken-Söğüt Yay. İstanbul 1990, s.231.

218. ZM.s.153.

219. a.e., s.149.

hayatı kucaklayabildiği nisbette güzeldir. Binaenaleyh şâir hayata muhtelif pencerelerden bakabilmelidir. Çünkü "Maksat romantik veya realist telakkilere uygun şiir yazmak değil, maksat güzel şiir yazmaktır."²²⁰ "Verlaine gibi, parnasyen misiniz. Sembolist misiniz sualine; Je suis comme le rossignol. je chante (bülbul gibi şarkı söylüyorum dersem bilmem mukni bir cevap olur mu?"²²¹ dedikten sonra, bu anlayışın her şâir tarafından benimsenmesi, dar bir şiir anlayışına saplanılıp kalınmaması temennisinde bulunur.

8. Vezin ve Kafiye:

Cumhuriyet devri Türk şiirinde en çok tartışılmış, estetik bir kıymet olarak lüzumu veya lüzumsuzluğu üzerinde durulmuş hususlardan biri de vezin ve kafiye meselesidir. Şiirde form ve söyleyişle yakından ilgili bulunan vezin ve kafiye üzerinde sahip olduğu fikir ve görüşler bakımından, Tarancı, batılı estetikçilerle hemen hemen birleşir.

Daima savunduğu ve üzerinde ısrarla durduğu fikir, her şiirin kendine mahsus bir vezni olması, şiirin kendi veznini ve formunu şâire empoze etmesi düşüncesidir. Yani ona göre, "Şiirde hiç bir vezinle, hiç bir peşin hükümle eli kolu bağlı olmamak icab eder."²²² Her şiir kendi muhtevasına, edasına, havasına uygun bir ses ve şekil ile kurulmalıdır. Yoksa belirli bir kalıbın içini doldurmakla değil.

220. ZM, s.149.

221. a.e..s.159.

222. a.e..s.101.

"Şiirde hazır elbiseden kaçınmalı, ısmarlama elbiseden şaşmamalı. Hep aynı vezinde yazan şâirlerin monotonluğu buradan geliyor. Halbuki her şiirin -şiiri insan farzederek- boyu, teneffüs kudreti, omuz genişliği, göğsü vesaire ayrıdır. Her şiirin bu ölçülerine göre ısmarlama, kusursuz, tam üzerine oturacak formunu, elbisesini yapmak lâzım. Makastarlık (şâir ustalığı) şart. Yoksa her duyduğunu fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün kalıbına, hazır elbisesine döken şâir elbette ki yanılmakta, yazdığı şiirin şahsiyetine, nefes almak, yaşamak hakkına tecavüz etmekte, onu âdeta hiçe saymaktadır. Hazır elbise nihayet aynı boyda ve ende bir kaç kişinin üzerinde iyi durabilir, diğerlerinin üzerinde maskaraya döner. Şâir, her şiirin müstak olduğu vezni (edayı, elbiseyi, formu demektir) keşfeden adamdır dediğim zaman şiire canlı bir uzviyetin arzu, hasret, vuslat faaliyetlerini izafe etmistim. Hakikaten de öyledir."²²³

"Hep aynı vezinle, aynı koşma veya gazel veya mani tarzında yazanların yanıldıklarını da iddia etmekle kalmayıp isbat da edebilirim. Zannediyor musun ki Hérédia'nın her aklına gelen şiir muhakkak sonnet olarak geliyordu? Fakat o, hepsini bu şekle sokmak fikr-i sabitine nasılsa saplanıp kalmıştı. Tabii yanılıyordu. Baudelaire'in, Verlaine'in, Mallarmé'in, Valéry'nin, Rimbaud'un ilh...hep müte-nevvi vezinlerle yazmasını, şiirlerinin müte-nevvi topografik şekillerde olmasını bu hakikati ve zarureti anlamış olmalarında aramak lâzım gelir."²²⁴

diyen Cahit Sıtkı, kendi şiirlerindeki ses ve mimarî tenevvünün sebebini de bu görüşe dayandırır. Yeni vezinler araması, takti'i kaldırması, kullanılmış vezinlerden alışmamış sesler çıkarma gayreti, hep şiirin bünyesine uygun şekiller aramak endişesindedir.

"Bazı şiir vardır ki, vezinli kafiye gelir, bazı- sı daha başıboş gelir. Hepsine hoş geldin safa geldin demek en güzeli değil mi?"²²⁵

sözlerinden anlaşılması gereken, şiirin vezinli kafiyele ola-

223. ZM, s.118.

224. a.e., s.101.

225. a.e., s.56.

bileceği gibi vezinsiz kafiyesiz de olabileceğidir. Mühim olan kelimelere hayat vermek, şiiri güzel kılacak tarzı ve şekli bulabilmektir. Nitekim;

"Hoş, bence asıl mesele, söylemek istediğimiz şeyi, kullandığımız dilin imkânları dahilinde en mükemmel şekilde söylemektir. Mükemmeliyet ne aruzun ne hecenin, ne de serbest veznin inhisar altına aldığı bir nesnedir. Mükemmeliyet, şâirin kullandığı dilden azamiyi koparmasıdır. Zaten kafiye, vezin filân bu mükemmeliyet iradesinin emrinde çalıştıkları nisbette elzemdirler, yoksa daima değil."²²⁶

derken de şiirde vezin ve kafiyenin, mükemmeliyeti ve güzelliği sağlamada işe yarıyorsa lüzumlu, yaramıyorsa gereksiz olduğunu söyler. Buradan, şâirin aruz, hece ve serbest nazım arasında bir sıra gözetmediği, birini diğerine üstün tutmadığı da anlaşılır. Şiir vardır aruzla güzeldir, şiir vardır heceyle güzeldir. Yine öyle şiirler vardır ki serbest nazımla yazılmış oldukları için güzeldirler.

Şâirin "Nedim'e Dair" şiirini yazarken nelere dikkat ettiğine bakmak bu konuda bir fikir verebilir:

"Nedim'e Dair" şiirinin vezinli ve kafiyeli olması Nedim'e dair olduğu içindir. Her parçanın terse (üçer mısralı kıtalar) halinde gelmesi Nedim'in Üçüncü Ahmet devrinde yaşadığını karie tedai ettirmek içindir. Def-i gam, mest-i naz gibi tabirler, Nedim'den bahsedildiği için lâzımdı. Nedim gibi konuşmak icabetmez mi?"²²⁷

Keza "Abbas" şiiriyle ilgili olarak da şunları söyler:

"Kafiyeli olması şundandır: Abbas, benim söylediklerimi ses olarak aynen tekrar etmektedir. benim aks-i sadamdır. Vezinsizdir, zira, verdiğim emirlerin harfiyen yerine getirilemeyeceğini biliyorum.

226. ZM. s. 56.

227. a. e. . s. 131.

müdrükim. Zaten aks-i sadalarda aynı cümle bütün uzunluğuyla tekrar edilmez de, yalnız son hecenin tekerrürü kuvvetle duyulur. Vezinsizliği icabetti-
ren diğer bir sebep de, hayalle hayat arasındaki u-
çurumdur, bu uçurumun şâir tarafından duyurulmak
istenilmesidir."228

Görülüyor ki şiirin vezinli kafiyele ya da serbest oluşunda
şâirin göz önünde bulunduracağı pek çok incelikler vardır.

Arkadaşı Ziya Osman'a yazdığı bir mektupta:

"Hece vezninde, bir güzellik unsuru olarak kulla-
nılmadıkları zaman, insanın canını sıkan kafiye
ve vezin esaretinden kurtulup serbest veznin en-
ginlerinde kulac vurmaya başladığında sevindim:
dedim artık Ziya daha serbest ve tabii konuşacak,
hece veznindeyken Yedi Meş'ale'nin o sun'i ve yap-
macık edasını bırakacak, her mısraı ille 7+7'ye
sokmak gibi lüzumsuz bir gayretkeslik göstermeye-
cek ve nihayet her şiirin bünyesine göre bir form
bulmağa savaşacak"229

sözleriyle duygularını açığa vuran Cahit, arkadaşında, iste-
diği ve beklediği ölçüde bir muvaffakiyeti henüz göremediği-
ni söylerken de serbest nazmın hususiyetlerini ve güçlükleri-
ni anlatır:

"Ümidettiklerimden yarısı tahakkuk etti. Daha ser-
best ve tabii bir edaya kavuştun, 7+7 taassubundan
kurtuldun; fakat her şiirin bünyesine göre bir form
aramak, söylenen şeyden ziyade söyleniş şeklinin, e-
dasının, bir kelimeyle ifadenin mühim olduğunu tama-
miyle idrak hususunda bence matlup aydınlığa henüz
çıkış değildir. Zaten serbest nazmın gücü bu-
rada. Arzu ve heceyi tecrübe etmemiş mübtedilerin
hemen bu vezinde yazmaya kalkışırken düştükleri gü-
lünç vaziyet bundan ileri geliyor."230

Bu ifadeleriyle Tarancı'nın serbest nazmı bir başlangıç
değil, bir gelişme merhalesi olarak gördüğü aşikârdır. Aruzun

228. ZM, s.130.

229. ZM, s.116.

230. a.y.

ve hecenin tecrübelerini yaşamamış, ses ve şeklin şiirdeki önemini yeterince kavrayamamış olanların şiire serbest nazımla başlamaları yanlıştır. "Çünkü hece vezninde gene derli toplu olmak bir dereceye kadar ve nisbeten daha kolaydır."²³¹ Sırf bu yüzden Tarancı'nın forma layık olduğu ehemmiyeti vermeyen, şekli ihmal eden arkadaşına serbest vezinle yazmamayı bile tavsiye ettiği hatırlanmalıdır.²³²

Cahit Sıtkı;

"Benim serbest vezinden beklediğim, aruzun ve hecenin kelimeler arasındaki ahenk münasebetlerine riayet edilmek şartıyla, daha geniş kafiye vesaire kaidelerinden ziyade, daha canlı, daha hayati, beserî bir ses zirvesine çıkmak imkânlarıdır."²³³

demekle serbest nazmın, aruz ve heceyle temin olunamayan bir ihtiyaca cevap verdiğini söylemektedir. Aruzda da serbest müstezadın bulunması bu ihtiyacın neticesi değil midir? Tarancı'ya göre:

"Valéry'nin bahsettiği o gülüşler, o bakışlar, o hançerede kalan çığlıklar ilh.. hakikaten ancak böyle bir veznin havasında varılabilecek nağmelerdir.. Dahası var, gene bu bahiste, kelimeler arasındaki münasebetleri çoğaltmak, yalnız ahenk münasebetleriyle iktifa etmemek mısralarda resim, mimari, heykeltraslık gibi güzel sanatların meziyetlerinden de istifade etmek ve her şeyden evvel kül mükemmeliyetini elde etmek lâzımdır."²³⁴

Görülüyor ki Tarancı, serbest vezni asla gelişigüzel bir yapı, her isteyen kelimeleri rastgele sıralamakla elde edebileceği kolaylıkta bir şekil olarak görmüyor. Aksine, serbest

231. ZM, s.163.

232. a.y.

233. a.e., s.117.

234. a.y.

vezin ona göre, aruz ve heceyle ulaşılamayacak güzellikleri terennüme elverişli, şâir ustalığı isteyen çok daha zor bir iştir. Bırakınız serbest şiire başlayanları, kendileri, bunca tecrübelerine, aruzla ve heceyle başarılı denemeler yapmış olmalarına rağmen, istedikleri güzellikte serbest şiiri henüz yakalayamamış olduklarını itiraf ediyorlar. Cahit'in yukarıdaki serbest vezinle ilgili görüşlerinin hemen ardında yer alan "İtiraf edelim ki, bu kadar güzel bir serbest, haki-ki serbest şiiri henüz yazamadık." cümlesi, bir itiraf olduğu kadar, serbest vezinle şiir yazmak isteyenlere, bu işin o kadar kolay olmadığına dair bir ihtar olarak da alınabilir.

Cahit'in serbest vezni çağdaşlarından biraz farklı anladığını Ziya Osman'ın:

"Paris günleriyle, yeni bir güzelliğe yönelmiş şiiri, askerlik günlerinde de aynı yolda, hızını kaybetmeden ilerliyordu. Serbest nazma artık sık sık iltifat edisi, Paris'te Oktay Rifat'la sıkı fıkı dostluğunun bir sonucu olabileceğini akla getiriyorsa da, Cahit'in serbest nazmı çok daha başka, çok daha şahsî görünmekten de geri kalmıyordu."

sözlerinden olduğu kadar, kendisine ait su ifadelerden de anlayabiliriz:

"Serbest yazmak Oktay Rifat'la mübahaselerimin neticesi değildir. Zaten Oktay'ın veya Orhan'ın şiirleriyle "Sıla" şiirini karşılaştırırsan aradaki farkı derhal görürsün. Benim serbest vezin anlayışım büsbütün başkadır. Gerek eski aruz vezniyle yazılmış nisbeten serbest şiirler, gerek Nâzım'ın serbest vezni, gerekse Oktay'ın ve Orhan'ınkiler, hepsinde gene vezinli kafiyeli şiire benzemek gay-

235. ZM, s. 117.

236. Saba, "Cahit'le Günlerimiz", a.g.y., s. 8.

retleri vardır. Mısraın kesilişinde, takdim tehir-lerde ve hatta bazan lüzumsuz suniliklerde. Halbu-ki benim istediğim şey, içten geleni en tabii ve külfetsiz lisanla şiire geçirmektir.

Bütün bnlardan artık hep serbest yazacağım mânâsı-sını çıkarma. Onu da yazarım, onu da yazarım." "237"

öyle anlaşılıyor ki Cahit Sıtkı için asıl mesele; aruzu, he-ceyi, serbest vezni kullanmak değil, bu aletler yardımıyla en mükemmel sesi çıkarabilmektir.

Şiirin âhengini kurmakta kafiye'nin de yerine göre işe yaradığını Tarancı arkadaşına şöyle anlatır:

"Serbest vezin taraftarlarının hor gördükleri kafi-ye'nin bazan şiir seyyalesini déclancher (harekete getiren) eden bir güzellik unsuru olduğunu, senin ezberinde bulunan bir beyitte görelim. Rimbaud'un şu beyitiyle;

O saisons, o châteaux!
Quelle âme est sans dâfaut

...Beyitin asıl seklinde châteaux kelimesini telaf-fuz eder etmez, o şatolarda yaşamış, hatıralar bır-akmış olan insanlar gözümüzün önüne geliyor ve anlıyoruz, hiç değilse seziyoruz ki, Rimbaud o in-sanlara hitabediyor, kişinin noksansız olup olama-yacağını onlara soruyor. Başa kalsa bir tek şato kelimesiyle, mısraa bütün bir ortaçağ dolmaktadır. Bütün bir tarih ve insan kalabalığı. Bunu Rimbaud muhakkak duymuştur ve duyarak yazmıştır. Rimbaud'nun şato kelimesinin nasıl bir tedai ve tahattur hazinesinin anahtarı olduğunu bilmemesine imkân mı var? İkinci mısraı okuduğumuzda "faut" hecesi-nin "...teaux" hecesiyle aynı sesi çıkarması şâi-rin duyduğu nağmenin okuyucu tarafından da duyul-masını temin ediyor. Bu beyiti, kelimelerin hakkı-nı vererekten oku, göreceksin ki,

Quelle âme est sans dâfaut?

derken şatonun pencerelerinden yüzlerce baş uzanıp "evet öyledir" demektedir. Karide bu vehmi -ki bey-tin şiiriyeti ve güzelliği buradadır- uyandıran

"...teaux" ve "faut" hecelerindeki aksisada tanna-niyetidir. Hakikaten Rimbaud, bu beyitte, aksisadanın bütün uğultu, mesafe ve zaman charme'larından istifade etmesini bilmıştır.

Şimdi kabul et ki, kafiye düşmanı olan bir şâir Rimbaud'nun bu beytini, mümkün değil, senin benim kadar duyamaz, tadamaz. Demek bir karide de bazı meziyetler olmalı. Zaten siirin nadir kimseler tarafından anlaşılması -tadılması demek istiyorum-bundandır. Rakı içmeyen bir adama Kulüp rakısı ikram etsen, adamcağız o rakıdaki lezzeti şüphesiz ki tadamaz. Damağı böyle lezzete alışmamıştır. O halde şâir, kari güzel bir odada doluşturırken pencereyi işaret ederse, kari o pencerenin perdesini açmasını, dışardaki manzaranın letafetini görmesini bilmelidir. Şâir,akşam karanlığında masanın üzerindeki lâmbayı mı gösteriyor? Kari o lâmbayı yakıp duvarlardaki, tavandaki tezyinatı seçebilmelidir. İşte kari bu siir meziyetlerine sahip olmalı ki, siir, şâirle kari arasında bir el sıkışma, bir kucaklaşma, bir mesaj olabilsin." 238

Bu ifadelerle Tarancı'nın kafiye yi siirde yerine göre bir güzellik unsuru olarak gördüğü ve kafiye yi hor gören serbest vezin taraftarları gibi, vezin, kafiye vs.meyanında diğer bütün siir meziyetlerinin zevkine alışık olmayan hazırlıksız okuyucuların da siiri lâyıkiyla tadamayacaklarını söylediği açıktır.

9. Halk Siiri Uzerine Düşünceleri:

"Halk edebiyatımız da divan edebiyatı kadar hatta ondan da mühimdir. Bir Yunus Emre az şey mi?

Bir ben vardır bende benden içeru

Baudelaire'i bile kıskandıracak bir mısradır." 239

238. ZM,s.125.

239. İhsan Aygün, "Gençler Diyorlar ki", Yücel, I.Kanun 1935,s.142.

diyen Cahit Sıtkı, temiz Türkçenin en güzel örneklerine ve deruni bir hayata sahip gördüğü halk şiirini, Türk şiirini besleyecek, onun gelişmesine, zenginleşmesine yardım edecek kaynaklardan biri olarak görür. Ona göre;

"Halk şiiri, üzerine dikkatle, muhabbetle, anlayışla, hakiki şair gözü ile eğilmesini bilenler için bir hareket noktası olabilir."²⁴⁰

"Halk şiiri işlenmeye muhtaç ses madenleri ile doludur."²⁴¹

Ancak bu madenleri keşfedip işletebilmek Oktay Rifat gibi, Bedri Rahmi Eyüboğlu gibi gerçek şairler olmaya ve kendi sesinin şahsiyetini muhafaza ederek modern bir halk şairi hüviyetiyle ortaya çıkmaya bağlıdır.

"Bu, kopye değil, bilakis, temessül edilmiş eski bir güzelliğin yeni bir şairin hançeresinde yeni bir hayata kavuşması demektir."²⁴²

Oktay Rifat;

Ne ettim de badı saba ile yolladım
Gurbet ilden nazlı yâre selâmı?
Yetiş imdadıma telli telefon;
Ayağına düştüm posta katarı!

Aya bakar mektubunun gelmesi;
Kara bahtım söyler kahve telvesi;
Bir şey değil verem olup ölmesi;
Üstümden hasretliği atamıyorum.
Sensiz döşeklerde yatamıyorum.

derken, Karacaoğlan'ı taklit etmez, Oktay Rifatlığını muhafaza ederek halk şiirine yeni bir ses katar. Bedri Rahmi de halk şiirini içine sindirmiş, onun tadına varmış bir şair olarak

240. C.S.Tarancı. "Şairlerimize Halk Şairleri Örnek Gösterilebilir mi?", Cumhuriyet, 12 Ağustos 1944.

241. a.y.

242. a.y.

"Yaradana Mektuplar"ındaki vezinsiz ve kafiyesiz şiirlerin çoğunda sezgi yoluyla bizi halk şiirinin havasına götürür. Ama halk şâiri gibi konuşmağa kalkmaz. Cahit Sıtkı;

"Bir Ahmet Kudsi tıpkı halk şâiri gibi konuşmağa kalkarsa onun Kudsiliği nerede kalır?"²⁴³

derken tıpkı modern estetikçiler gibi düşünür.

Mehmet Kaplan bir yazısında;

"Şâir, konuşma dilinde ve kendi dilinden önceki şâirlerde bulunmayan yeni ifade şekilleri yaratmalı. Edebiyat ve dil böyle zenginleşir, orijinalite de buna derler sanırım. İktibasla yapılan şiirlerin büyüğü, onda bulunan muktebes ifadelerden geliyor. Biz şâirden kendisine mahsus söz şekilleri bekliyoruz. Yahya Kemal, "hulya tepeler" diyor. Türkçe burada yeni bir kristalizasyona kavuşuyor. Bu terkipler, artık ne konuşma dilinde, ne de başka bir şâirde var. Bu ifadelerde Türkçeyi yeni bir kudretle hissediyorum."²⁴⁴

demez mi? Burada ifade edilenlerle Cahit Sıtkı'nın istediği aynı şeydir. Şâir, halk şiirinden alacağı sesleri kendi ifadesiyle ortaya koymalıdır. Zira;

"Boynundaki kravatı, başındaki şapkayı unutarak Köroğlu gibi kabadayıca lâf etmekte bir güzellik yoktur. Köroğlu'nu okumak varken taklitlerini niçin okuyalım. Başkasının sesiyle konuşmak daima çirkindir."²⁴⁵

Hal böyle iken, bazı aydınlarımızın; Yunus Emre'den, Köroğlu'ndan, Karacaoğlan'dan, Dadaloğlu'dan misaller getirerek: "İste memleket şiiri böyle olur." deyip yeni Türk şiirinin halk şiirini örnek tutmasını, yalnız o kaynak üzerine eğilmesini istemelerini Cahit Sıtkı bir türlü anlayamaz.

243. Tarancı, a.g.m.

244. K.Domaniç, "Şiir Zevki ve Dil", İstanbul, 15 Nisan 1944 C.1, Nr.10, s.12.

245. Tarancı, a.g.m.

"Nasıl olur? İptidai bir cemiyetin harcıalem aşk-
larını, hasretlerini, acılarını, inanışlarını ba-
sit bir şekilde terennüm eden halk şiiri, divan
şiiri gibi mükemmel bir şiir midir ki? Hiç zan-
netmiyorum. Öyle olduğunu bir an için kabul etsek
bile, şâiri zorlamağa, onun yaratma faaliyetine
bir hudut çizmeğe, ona ille öyle değil de böyle
yazacaksın demeğe ne hakkımız var? Tazyik ve teh-
dide tahammülü olmayan bir şey varsa o da sanat-
tır."²⁴⁶

Bunu isteyenler, Tarancı'ya göre, şiiri kendilerine dert et-
memiş, şiir meziyetlerine uzak kalmış olmalıdırlar.

"Aksi takdirde halk şiirinin, Yunus Emre'den Aşık
Veysel'e gelinceye kadar tek adım atmamış olduğu-
nu bilmeleri gerekirdi. Kendi kendine sadakati, te-
kâmülü hor görmeğe kadar götüren halk şiirinin ku-
surları da buradan geliyor. Açın Kul Mehmet'i, Açın
Dadaloğlu'nu göreceksiniz ki, aralarında iki asır
olduğu halde, çağdaşmış gibi şiir söylüyorlar. Yir-
minci asır Cumhuriyet Türkiyesinde yasıyan Aşık
Veysel'i de onlara katabilirsiniz. Ancak pek nadir
ustaların elinde gerçek nağmeler çıkarabilen halk
şiirinde tahassüsler, motifler, hayaller, tesbih-
ler hep conventionnel'dir; vezin ise mahut altı
bes. Halk şâirleri birbirlerine benzemekte âdeta
yarış ederler. Hiç bir halk şâiri, kendinden evvel
gelmiş şâirlerin eserlerindeki şiir meziyetlerini
inkişaf ettirmeği aklından geçirmez; usta belledi-
ği şâir gibi konuşabilirse bunu kâfi bir mazhari-
yet addeder. Gayesi ustalarını geçmek değil, onun
dizi dibinde mütevazi bir yer işgal etmektir."²⁴⁷

Cahit Sıtkı, aynı benzerliği ve monotonluğu halk şâirle-
rinin edalarında da görür:

"Halk şâirleri aşktan, hasretten, mihnetten, ölüm-
den o kadar aynı şekilde bahsederler ki bu adamların
hakikaten âşık olduklarından, gurbete düştük-
lerinden, mihnet çektiklerinden, ölüm düşüncesiyle
zaman zaman ürperdiklerinden insanın şüphe ede-
ceği geliyor. Şüphesiz, âşık da olmuşlardır, gurbete
de düşmüşlerdir, mihnet de çekmişlerdir, ölüm
düşüncesiyle de zaman zaman ürpermişlerdir. Fakat
bunu okuyucuya duyurmasını -tek tük istisnalar ha-

246. Trancı, a.g.m.

247. a.y.

riç- bilememişlerdir. Şâirimiz son derece hassas-
mış, bütün ömrünce sevda çekmişmiş, hayatı elem ve
ıztırap içinde geçmişmiş! Bana ne. Ben, duyduklarını
bana duyurup duyurmadığına bakarım, bence mü-
him olan, ona şeref verecek olan da budur. Valéry
"Duymak kâfi değil, duyurmak lâzım." der. Halk şi-
irinin ancak pek nadir örneklerine bu sözü tatbik
etmek mümkündür."²⁴⁸

Halk şiirinin mealde, şekilde ve söyleyişte düştüğü bu
birbirini tekrarlama kusuru yanında daha başka zaafı da
vardır. Halk şiirinde ilk bakışta realist görünen memleket
manzaralarının hep aynı olduğunu, bunu da tabii karşılamak
gerektiği görülmektedir. Çünkü halk şâiri tabiata
bakmasını, farklı güzellikler keşfetmeyi bilememiştir. Kömür
gözlü yarıdan bahsetmek dururken tabiata bakmaya lüzum da gör-
memiştir. Bütün bu zaafı ile halk şiiri, Tarancı'ya ibtidai
bir şiir olarak gözükmektedir. Cumhuriyet devrinde de bazı gençle-
rin halk azgıyla şiir söylemeğe heveslenmelerini, bu ibtidai
şiir tarzını sönük kopyalar yoluyla diriltmek istemeleri tak-
litçilikten başka bir şey değildir. Marifet, masa başına ge-
cip Karacaoğlan gibi şiir söylemeğe çalışmak, pasticheur ol-
mak değil; halk şiiri kaynağına şâir susuzluğu ile eğilip
Oktay Rifat ve Bedri Rahmi'nin yaptıkları nev'inden yeni ve
güzel terkiplere ulaşmak olmalıdır."²⁴⁹

10. Divan Şiiri Hakkındaki Düşünceleri:

Cahit Sıtkı, kendisiyle yapılan bir mülâkatta "Divan şi-
iriyle bugünkü Türk şiiri arasında ne gibi benzerlikler ve

248. Tarancı, a.g.m.

249. a.y.

ayrılıklar buluyorsunuz?" şeklindeki bir soruya verdiği cevapta, Divan şiiriyle ilgili görüşlerini en net biçimde ortaya koyar:

"Divan şiirimiz harcanmakla tükenmeyecek bir hazinedir. Dünyanın hiçbir memleketi, Fransa dahil, bu kadar zengin bir şiir tarihine malik değildir. Divan şiirimiz, en modern Avrupa şiirini hayretten hayrete düşürecek, mestedecek güzelliklerle doludur. O hazineye Nurullah Ataç gibi dalmasını bilmek lâzım. Bir Fuzûlî, bir Bakî Efendi, bir Nedim'le bugünün Türk şâiri arasında benzeyiş hatta yakınlık ve beraberlik şu noktadadır: Oktay Rifat da onlar gibi Türkçeyi sâdetmeğe çalışıyor. Ama Fuzûlî'nin kullandığı dil daha zengin ve hele daha müstekardı. Olsun Oktay Rifat da Türkçenin bugünkü imkânlarıyla ne harikulâde şeyler yazıyor. İşte fark hem bundan hem de zamandan, cemiyetten ileri geliyor.

Üçüncü Ahmet devrinin şâiri Nedim'le yirminci asır Cumhuriyet Türkiyesinin şâiri Ahmet Muhip arasında bu bakımdan elbette ki fark vardır. Fakat yarın Ahmet Muhib'in mısralarının da Nedim'in mısraları kadar yayılacağına, sevileceğine eminim."²⁵⁰

Görülüyor ki Tarancı, şiirin zamana ve içinde yaşanan cemiyetin şartlarına göre değişeceği kanaatinindedir. O bu görüşünü bir yazısında daha açık olarak söyle ifade eder:

"Bugünkü Türk şiirinin çeşitli sesler çıkarmasını, her şâirin ayrı bir telden çalmasını, meselâ bir Ziya Osman sebilden, güvercinden, camiden, Allah dan, ahiretten bahsederken bir Orhan Veli'nin nasırdan, salatadan, kuşçu amcadan, vesikalı yârdan, güzel havalardan bahsetmesini şiirimizde bir zevk anarşisine alâmet sayanlar var. Bunlara göre, divan şiirinin olsun, halk şiirinin olsun bütünlüğünü ve mükemmeliyetini yapan ses birliğine bugünkü şiirde rastlanmaması esef edilecek bir hadisedir. Esef sahipleri, bana öyle geliyor ki, cemiyetine göre şiir olabileceğini ya bilmiyorlar yahut unutmuş görünüyorlar. Bir Fuzûlî ile bir Bakî E-

250. Furuzan Hüsrev Tekin, "Cahit Sıtkı Tarancı ile Bir Mülâkat". *Tasvir*, 15 Mart 1946 (Yenilik), 1 Kasım 1956, C.10, Nr. 47, ss. 7-9).

fendi arasında, şahsiyetlerini yapan nağme farkları bir yana, bariz bir ses birliği varsa, bu her ikisinin de Osmanlı İmparatorluğunun idare edenler sınıfına mensup bulunmasından, aynı tarzda yetişmiş, aynı akidelere, aynı hayat telâkkisine sahip ve dolayısıyla mahdut bir zümrenin zevkini ve anlayışını temsil eden bir politikayı müstereken benimsemiş olmalarından ileri gelir. Yeryüzüne ve insanlara hep aynı pencereden bakmış olmaları onları hep aynı şeylerden ve aynı şekilde bahsetmeğe sevketmiştir. Osmanlı İmparatorluğunun idare edilenler sınıfına mensup olan halk şiirleri arasındaki motif, vezin, cemiyete bakış ve dolayısıyla ses birliğini de bu suretle izah edebiliriz.

Halbuki bugün öyle değildir. Bugünkü Türk cemiyetinde, bilhassa onu temsil eden münevverler arasında, garp kültürüyle daha anlayışlı bir temasın neticesi olarak, hayat telâkkisi, cemiyet görüşü, memleket ve dünya meselelerini hallediş bakımından birbirlerinden pek farklı zümreler teşekkül etmiştir. Şâir de, bu cemiyetin adamı olduğuna göre, bu farklılaşmadan kurtulamaz ve kurtulamamıştır. ²⁵¹

Bütün bu düşünceler çerçevesinde, yeni şâirlerin her birinin yeni bir poetika getirmek arzu ve iddialarını Tarancı, hoş görmek icabettiğini düşünür. Aynı durum Fransız edebiyatında da görülebilir. Vigny, Lamartine, Hugo, Musset gibi romantik şâirler arasındaki ses birliği, Claudel, Supervielle, Eluard gibi son devrin şâirleri arasında görülmez. Bu şâirler arasında poetikada iştirak değil, ayrılık söz konusudur. Bu hiç bir zaman Fransız şiirinin aleyhine bir durum değildir. Değişen cemiyet şartlarının şiire kazandırdığı bir zenginliktir. Bu itibarla Tarancı "Bes tane Yahya Kemal'imiz olacağına bir Ahmet Muhib'imiz, bir Fazıl Hüsnü'müz, bir Oktay Rifat'ımız, bir Melih Cevdet'imiz, bir Sabahattin Kudret'imiz

251. C.S.Tarancı, "Cemiyete Göre Şiir". Vakit Sanat flavesi, Mart 1944; Varlık, 15 Aralık 1956. Nr. 444, s. 11.

olmasını"²⁵² Türkçe için kazanç sayar.

Divan şiiri ile yeni şiiri bu açıdan bir mukayeseye tabi tutan Cahit Sıtkı, yine bir mülâkatta "Bizim eskilerden okuyup sevdikleriniz?" şeklindeki bir soruya şu karşılığı verir.

"Eskilerden kimi kastediyorsunuz? Divan edebiyatı ise, lâyıkiyla okuyamadığımı, daha doğrusu okumağa fırsat ve imkân bulamadığımı itiraf edeceğim. Okuyabildiklerim arasında Fuzûlî ile Seyh Galip en başta gelenler. Nedim'i onlarla bir tutmamakla beraber gene severim. Muhakkak ki Divan edebiyatı yabana atılacak bir edebiyat değildir. Mallarmé'nin bütün ömrünü vakfederek yapmak istediği ve Abbe Bremond'un hararetle müdafaa ettiği saf şiiri.divan şairleri asırlarca evvel yapmışlardır.

Bakın size. ismi hâtırımında kalmamış bir divan şairinin bir mısraını söyleyeyim:

Men tâ senin yanında dahi hasretim sana"

Böyle harikulade mısraları bulunan bir edebiyatı sevmemek mümkün müdür?"²⁵³

Tarancı, burada şairini hatırlayamadığı ve bir mısraını zikrettiği beyiti, bir kaç yerde daha bahis konusu eder. Ziya Osman'a yazdığı bir mektupta şöyle der:

"Selçukîlerin Rabia Hatun nâm şairinin de en hararetili ve gerçek vuslat deminde kopardığı cıglığa bak:

Bir kâsedir alev dolu gönlüm yana yana
Men tâ senin yanında dahi hasretim sana

Vuslattan öte vuslat duyan bu bülbül sesli kadına ibadet etmeliyiz."²⁵⁴

Aynı şekilde Hasan Şimsek'e yazdığı bir mektupta da ken-

252. Tarancı, "Cemiyete Göre Şiir", a.g.y.

253. İhsan Aygün, "Gençler Diyorlar ki", Yücel I.Kanun 1935,ss.141-144.

254. ZM,s.202.

di mizacından söz ederken şöyle der:

"Alıstığımız bir şeydi yaşamak! Diyen bir şâirin her sözünü ve fiilini itiyada irca etmesine tabii şaşmazsın; mamafih sevmek ve bilhassa doymak hususunda o kadar aşırı bir mizacım var ki, masamda kadeh tokuşturdugum en yakın dostlarımla olduğu kadar koynumda kolları arasında şâd olduğum en dilber sevgiliye de, Rabia Hatun'un şu çığlıklı beyiti ile hitap ettiğimi

Bir kâsedir alev dolu gönlüm yana yana
Men tâ senin yanında dahi hasretim sana!

söylersem, vuslatın bile ötesinde bir vuslat aramakta olduğumu açıkça itiraf etmiş olurum."²⁵⁵

Cahit Sıtkı'nın, layıkıyla okumağa fırsat ve imkan bulamadığını söylediği divan şiirini sevdiği âsikârdır. Bu sevgide divan şâirlerinin de kendisi gibi, şiirde söyleyişe, mükemmeliyete, sese, güzelliğe değer vermelerinin rol oynadığı şüphesizdir. Tarancı, hiç değilse divan şiirinin bu vasıflarını farketmiş ve bu şiirde saf şiirin hususiyetlerini görmüştür. Üstelik son devrin yetistirdiği, insan ruhunun ebedî taraflarını ihmal edip bir zümrenin hasis menfaatleriyle meşgul, bütün ideali bir rejim değişmesini özlemekten ibaret olan küçük ve mahut Marksist şâirlerin yanında divan şâirlerini son derece asil ve bize çok daha yakın bulur.²⁵⁶

Tarancı'yı,

"İşte Fuzûlî, Nedim, Nailî...İşte Ziya Paşa, Akif, Fikret...ilh. Birinci grup şâirleri nağme peşindedirler, ikinci grup şâirleriye ya hikmet yumurt-larlar, ya dini müdafaa ederler, yahut istibdada

255. "CST'nin Hasan Şimşek'e Bir Mektubu". Tarancı, 15 Mayıs 1967, Nr.1, s.9.

256. İhsan Aygün, "Gençler Diyorlar ki", a.g.y.

isyan ederler. Her iki grup şairleri de aruz veznini kullanmışlardır, hepsi ustalıklı. Ama birinci grup şairleri sahiden şairdirler, ikinci gruptakilerse nazımdırlar."²⁵⁷

şeklinde bir hükme sürükleyen düşünce. divan şairlerinin ona göre "güzellik mübdi" olmalarıdır. Kendisinin şiirde ulaşmak istediği hedefleri belirlerken, "Fuzûlî'den, Nedim'den bile daha güzel söylemeğe çalışacağım."²⁵⁸ derken de dolaylı olarak divan şairlerinin güzel söylediklerini ifade etmiş olur.

Cahit Sıtkı, halk edebiyatımız gibi, divan edebiyatımızın da bugünkü ve gelecekteki şairlerimizi besleyecek tükenmez bir kaynak olduğu görüşündedir. Bir Necip Fazıl, bir Ahmet Kutsi, halk edebiyatına ne kadar borçlu iseler, Yahya Kemal de yetişmesini divan edebiyatına borçludur.²⁵⁹

11. Divan Edebiyatından Cumhuriyet Dönemine Kadar Edebiyatımızın Durumu

Divan ve halk şiirini Cumhuriyet dönemi ve sonrası için iki büyük kaynak olarak değerlendirdiğini gördüğümüz Tarancı, edebiyatımızın divan edebiyatından sonraki gelişme merhaleleri hakkındaki görüşlerini şöyle dile getirir:

"Ben Tanzimatçıların bir şey yapmış olduklarına kani değilim. Servet-i Fünûn edebiyatını da beğenmem. Servet-i Fünûncular arasında edebiyata kalacak bir Halit Ziya var bence.

Fecr-i Atî edebiyatınının Haşim'le Yakub'u olmazsa, o edebiyatı da mahkûm etmek kolaydır. Fakat işte Ahmet Haşim var. Ahmet Hamdi'nin dediği gibi: Türk

257. ZM, s.126.

258. ZM, s.157

259. İhsan Aygün, "Gençler Diyorlar ki", a.g.y., s.143.

edebiyatına beşeri mânâsında hakiki şiiri getiren Ahmet Haşim var. Nur Baba'yı, Hüküm Gecesi'ni, Sodom ve Gomore'yi, Yaban'ı, Ankara'yı yazan Yakub Kadri var.

Eserinde şarkla garbı büyük bir ustalıkla meczeden Yahya Kemal ise, şiirimizin kutuplarından biridir. Mükemmeliyetin zevkini biz Yahya Kemal'in mısralarında tattık. Yahya Kemal'in şiir yazdığı bir devirde Türk şiiri göğsünü gere gere "varım" diyebilir.²⁶⁰

Anlaşıyor ki, Cahit Sıtkı, Yahya Kemal'in şiirin nesillerden beri dağınık olarak taşıyan unsurlarını mükemmel bir terkibe kavuşturduğunun farkındadır. Yahya Kemal'in şiiri, artık tek başına fikir ve duygu olmadığı gibi dil, imaj, musiki de değildir. Bu unsurların hepsini içine alan fakat onlardan ayrı mükemmel bir bütündür. Tıpkı bir elma gibi. Sevil, tat, koku, lezzet, vücut için faydalı mineraller v.s. bunların hepsi elmada mevcuttur. Fakat elma bunların hepsinden ayrı müstakil bir şeydir.

Bizi bu kanaate götüren, Tarancı'nın;

"Sanat eserinin din, terbiye, milliyet, sınıf..ilh. gibi içtimai şartlarla münasebeti, suyun oksijen ve hidrojenle olan münasebetinden ileri gitmez; yani o, terekküp ettiği unsurlardan tamamıyla ayrı ve müstakil bir varlıktır. Bunun içindir ki sanat eserinin "ne"den bahsettiğine değil "nasıl" bahsettiğine bakılır. Meselâ bugün Yahya Kemal'in gülden bülbülden bahsedebilmesi, sanatın bu "ne" meselesinden ziyade bir "nasıl" meselesi olduğunu anlamış olmasındandır.²⁶¹

veya;

"Eğer, zannedildiği gibi, sanat eseri kıymetini bahis veya tasvir ettiği şeyden alsa ve güzelliğini ona medyun olsaydı, beşeriyetin, yeryüzüne ilk gelmiş şair, ressam, müzisyende...ilh. karar

260. İhsan Aygün, "Gençler Diyorlar ki", a.g.y., s.142.

261. CST, "Zamanımızın Hatırası". Gündüz.15.11.1936.Nr.8.

kılması icap ederdi. zira devran yine o devran, âlem yine o âlem; ve o zaman, mevzularını eski Yunan şâirlerinden almışlar diye bütün Avrupa klasiklerini taklit addederek okumamız lazım gelirdi. Halbuki her kütüphanede Sophocle ile Racine aynı rafta yer alıyor. Avrupa müzelerinde Delacroix'nın, Cezanne'in tabloları Mikel Anj'ın, Rafael'in tablolarıyla yanyana teshir ediliyor."²⁶²

sekindeki görüslendir.

12. Batı Edebiyatı Hakkındaki Düşünceleri:

Cahit Sıtkı'nın Batı edebiyatı ile teması daha çok Fransız edebiyatı yoluyla olur. Galatasaray Lisesi'nde okuması ve Fransızca'yı öğrenmiş olması sebebiyle daha öğrencilik yıllarından itibaren Fransız edebiyatına ve bilhassa Fransız şâirlerine karşı derin bir alaka duymaya başlar. O kadar ki, kendi hayatını, Baudelaire'i tanıdıktan önce ve Baudelaire'i tanıdıktan sonra olmak üzere iki devreye ayırması²⁶³ bu Fransız şâirine neler borçlu olduğunu görmemize yeter. Kendisi de "1930 yılında şâir dostum Ziya Osman Saba'nın delâletiyle Baudelaire'i keşfettim. Minnettar olduğum tek usta odur."²⁶⁴ demek suretiyle bunu açıkça ifade eder.

"Tercümenin edebî bir zaruret olduğuna inanmakla birlikte, tercüme eserler okumaktan hoşlanmayan Tarancı, lisanslarını bilmediği İngiliz, Alman, Rus, İtalyan edebiyatlarını

262. CST, "Ne ve Nasıl Meselesi", Gündüz.1 Haziran 1937. Nr.15,s.1.

263. İhsan Aygün, "Gençler Diyorlar ki", a.g.y..s.141.

264. "Bugünküler de Diyorlar ki", Yeditepe.1 Ocak 1953.Nr. 3,s.4.

pek tanımadığını söyler. Buna rağmen Fransız edebiyatı dışında da okuduğu ve sevdiği sanatkarlar vardır. Meselâ: Dostoiewski'yi Baudelaire derecesinde sevmektedir. Bütün dünya şiirinde Baudelaire nasıl kâbına erişilmez bir şahsiyetse, bütün dünya romanı için de Dostoiewski'yi öyle görür. Ayrıca "Andre Gide'e bayılırım."²⁶⁵ demektedir. Moreas, Montherlent, Suares zevkle okudukları arasındadır. Panait Starati'yi bir hikayeci olarak pek sevimli bulur. Merak ettikleri Pirandello vardır. Proust'u da henüz okumamıştır ama, zevkine itimat ettiği adamların söylediklerine göre eline aldığı bir daha bırakamayacağı cinsten bir yazar olduğuna dair kanaat sahibidir.²⁶⁶

Tarancı'nın daha sonraki dönemlerde bir vesileyle tekrar aynı konuya döndüğünde, sevdiği sanatçılar arasına Villon, Racine, Molière, Woltaire, Balzac, Stendhal, Duhamel, Supervielle, Eluard ile birlikte Proust'u da dahil ettiği görülmektedir.²⁶⁷

Bütün Fransız klasiklerini istisnasız sevdiğini söyleyen Tarancı, Fransız edebiyatının 18.yüzyılından pek hoşlanmaz. Asıl sevdikleri 19. asır sanatçılarıdır. Andre Chanie'i, Vigny'yi beğenir. Lamartine'i pek yaman bulur. Ona göre, Musset tahammülün fevkindedir. Hugo'nun bazı şiirlerini sevdiğini söyler. Bütün dünya edebiyatının en büyük sâiri ise, hiç şüphesiz Baudelaire'dir. Baudelaire için "Tanrı gibi bir şey."²⁶⁸

265. Ihsan Aygün, "Gençler Diyorlar ki", a.g.y., s.143.

266. a.y.

267. "Bugünküler de Diyorlar ki", a.g.y.

268. Ihsan Aygün, a.g.m.

der. Zaten Raimbeaux da ona "Şiir Tanrısı" dememiş miydi?

"Benim anladığım manada şiir Baudelaire'le başlar. Baudelaire'den sonra Verlaine'i, Raimbeaux'u, Mallarmé'i, Moreas'ı severim. Valéry, Baudelaire estetiğine sadık kaldığı nisbette hoşuma gider. Mafih ne yalan söyleyeyim. Cimetiere Marin gibi bir şiir yazmak, yazabilmek isterim."²⁶⁹

diyen Cahit Sıtkı, yazılarında ve mektuplarında yeri geldikçe bütün bu sevdiği sanatçılardan övgü ve gıptayla söz edecektir.

13. Türkçeciliği:

Hayatı, şiirle hülâsa etmekten daha güzel ve tatminkar bir saadet düşünemeyen Cahit Sıtkı, bir mektubunda şair dostu Ziya Osman'a şöyle seslenir:

"Haydi bakalım Ziyacığım, iş başına! Türkçenin ses vekaleti bizim uhdemizdedir. Yüklendiğimiz işin altından kalkmağa çalışalım ve şair olmanın her fanîye nasip olmayan bir avantaj olduğunu unutmayalım."²⁷⁰

Mehmet Kaplan, bu sözleri şu çarpıcı ifadelerle yorumlar:

"Ses vekaleti! Hiç bir devlette böyle bir vekalet yoktur. Fakat unutmayalım ki, bir milleti yaşatan dilidir ve dili en güzel şekilde kullananlar şairlerdir."²⁷¹

Cahit Sıtkı, görülüyor ki, içinde yaşadığı topluma karşı sorumluluğunun da, bir şair olarak sahip olduğu avantajın da farkındadır. Bunun için arkadaşı ile birlikte yüklendikleri işin altından kalkmak ister. İster ki arkadaşının söylediği

269. İhsan Aygün, a.g.m.,s.143.

270. ZM,s.127.

271. M.Kaplan, "Gün Eksilmesin Pencereden", Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar,s.316.

her mısra "Eski bir evde olmak, orda, Eyüpsultan'da!" yahut "İndir perdelerini şu biten günümüzün!" mısraları cinsinden mükemmel olsun. İster ki, her mısradaki dil tamamlığı, kelime tasarrufu, pürüzsüz söyleyiş, okuyucuyu sevincinden, hazından sarhoş etsin.

Mükemmeliyeti şâirin kullandığı dilden azamiyi koparmasında²⁷² arayan Cahit Sıtkı, şâirlerin ellerindeki malzemeyi (kelimeleri) azami dikkat, itina ve zevkiselikle kullanmalarını, onların hem vazifeleri hem de hazları olarak görür.²⁷³ Çünkü kalıcı güzelliklere ancak bu yolla ulaşılabilceği kanaatinde dir. Arkadaşını, "Unutma ki memnun etmeye mecbur olduğumuz şiir münekkidi hatta kari yüz sene sonraki şiir münekkidi ve kariidir."²⁷⁴ diye uyarması bu yüzdendir.

Cahit Sıtkı'nın arkadaşından ısrarla istediği şey, dili (Türkçeyi) hoşnut edebilmektir. "Türkçe yazdığını ve her şeyden evvel bu dili bir kadını memnun eder gibi memnun etmeye mecbur olduğunu, şâir sıfatıyla, asla unutmamalı sını."²⁷⁵ der. Türkçeyi kullanan bir şâir için bütün mesele, hayatın bütün manası, Türkçeyi hoşnut edebilmektir.

"Bu can bu tende oldukça, Türkçe diliyle daha güzel, ne yeni, ne harikulâde şiirler yazacağız! Öyle değil mi? Öyle yapalım ki Ziyacığım, Türkçe bizden hoşnut olsun. Gerisi kolaydır."²⁷⁶

Bunun da ancak söyleyişle mümkün olabileceğini, bütün istediği şeyin, içten geleni en tabii, en külfetsiz lisanla

272. ZM, s.56.

273. a.e., s.163.

274. a.y.

275. a.e., s.164.

276. a.e., s.82.

kâğıda geçirmek olduğunu söyler.²⁷⁷ Bir söz sanatı olarak gördüğü şiiri, muhtevadan çok, söyleyiş tarzında arar.

"Şevket'in "Rönesans" şiirim için söylediği sözler dostluk bakımından şüphesiz çok doğru ve güzel. Fakat ben, o şiirde ve bütün şiirlerimde, söylediğim şeyden ziyade onu söylemek, Türkçeyi hoşnut ve şâd edercesine söylemek peşindeyim; aradığım haz ve -bence şiir- bu söyleyiş tarzındadır. Bilmem dikkat edersen, Avrupa dönüşü yazdığım şiirlerde, bu söyleyiş şehveti göze çarpacak kadar âşikârdır. Daha da âşikâr olacaktır. Şiir bir kelimeler sanatı değil midir? Fuzulî'den, Nedim'den bile daha güzel söylemeye çalışacağım."²⁷⁸

sözleri Cahit'in söyleyişe verdiği ehemmiyeti açıkça gösteriyor.

Cahit Sıtkı'nın canını en çok sıkan hatta onu sinirlendiren hususlardan biri, sağlam bir dil zevkine ve söyleyiş ustalığına sahip olmayan şâirlerin Türkçeye ettikleri isken-
cedir.

"O Rıza Apak ne kadar hassas ve muhtarip bir çocuk intibasını veriyor! Fakat heyhat ki şiir yazmasını bilmiyor. "Çardak" şiirinde Türkçeye ettiği isken-
ce nedir? O canım kelimeler öyle mi kullanılır? Mısra öyle mi olur? Düpedüz nesirden, hem de ace-
mi bir nesirden başka bir şey değil, yazık!..."²⁷⁹

diye hayıflanır. Keza:

"İlhan Berk'in şiirinde hoş şeyler var, fakat canım Türkçeyi o kadar aksak, nâkıs ve nahve aykırı olarak konuşuyor ki insan âdeta sinirleniyor."²⁸⁰

der.

Milleti yaşatan ve zaman içinde toplu tutan dili en güzel kullananların şâirler olduğu, olması gerektiği bilin-

277. ZM.s.56.

278. a.e..s.157.

279. a.e..s.203.

280. a.e..s.68.

ciyle şiirler söyleyen Cahit Sıtkı'nın Türkçeyi en iyi kullanmış şairlerimizden biri olduğu hususunda edebiyat ve sanat dünyamızda tam bir görüş birliği vardır.

Yaşar Nabi'ye onu gelmiş geçmiş şairlerin en büyüğü gösteren, onun şiirlerini Türkçenin bir çeşit zaferi olarak görmesidir. O şöyle diyor:

"Cahit'i edebiyatımızın bütünlüğü içinde gelmiş geçmiş şairlerin en büyüğü saydığım olmuştur. O sıralarda (Otuz Beş Yaş'ın yayımlandığı yıllarda) ve ondan önce yazdığı şiirlerden çoğu, içimi öylesine bir coşku ile dolduruyordu. Türk dilinin kendi öz sesiyle erişebildiği en yüksek doruklar olarak görürdüm onları."²⁸¹

Oktay Rifat:

"O Türkçeyi canlı canlı kullanan ilk Türk şairidir. Ondan önceki şairlerin, meselâ hececilerin sade bir dil kullanmış olmalarına bakmayın. Onların dili sa-deydi, ama Cahit'inki gibi canlı değildi. Onlar dilin arınmasını bir lügat işi olarak ele aldılar. Yabancı dil kurallarına göre yapılan Osmanlıca tamlamaları bozmakla, ağıdalı kelimeleri değiştirmekle her şeyin olup biteceğini sandılar. Cahit gibi;

Rakıdan tütünden beter alışık
Olduğumuz korkunç güzel bir şey var
Tutmuş bırakmaz bizi
Bir sıkımlık canımız çıkana kadar.

demesini beceremediler. Cahit'in bu büyük başarılarından biridir."²⁸²

demek suretiyle bilhassa onun canlı Türkçesini över.

Mehmet Kaplan, Cahit Sıtkı'nın halk dilini nasıl bulduğunu ve kendine has ifade şekilleriyle bunları nasıl orijinal bir terkibe ulaştırdığını anlatır:

281. Yaşar Nabi, "Cahit Sıtkı'nın Siiri ve Kişiliği", Varlık Aralık 1971, NR.771, s.5.

282. Oktay Rifat, "Cahit Sıtkı İçin", Yeditepe, Nr.119, s.1.

"O, halk şiir geleneğinin dışında yaşayan fakat halk şiirinde pek kullanılmayan halk dilini bulur. Bu mühim bir keşiftir. Zira Cahit Sıtkı, hece veznini kullanmadığı şiirlerinde de bu dilden bol bol istifade eder.

Yalnız mesele bundan ibaret değildir. Cahit Sıtkı nasıl hece veznini olduğu gibi kabul etmeyerek onu yeknesak yapan durakları kaldırmışsa, halk dilini de olduğu gibi şiire aktarmaz. Konuşma dilinden aldığı ifade şekilleriyle kendi yarattığı ifade şekilleri arasında yeni bir terkip vücuda getirir."²⁸³

Ceyhun Atuf Kansu'ya göre;

"Cahit Sıtkı'nın Türkçesi, bir cemre geleneği kadar, kendi toprağına, kendi havasına, kendi suyu-na bağlıdır."²⁸⁴

Talat Tekin, Cahit Sıtkı için;

"Gerçekten bol deyimli, kestirme anlatışlı, temiz ve duru bir halk Türkçesiyle yazıyordu. Söyleyisinde teklifsizlik, cocuksu bir içtenlik ve tasralı edası vardı."²⁸⁵

demektedir.

Mustafa Özbalcı (Mithat Balcı)"nın verdiği hüküm ise:

"O, titizlikle seçtiği ve çok güzel kullandığı kelimelerle Türkçenin en canlı, tadına doyumaz misralarını kuran, hece ölçüsünü derinliğine ve genişliğine eğip bükerek her bakımdan mükemmel şiirler yazan usta bir şâirdir."²⁸⁶ seklindedir.

Bütün bu ve benzeri ifadeler, Cahit Sıtkı Tarancı'nın edebiyat tarihimizde Ziya Osman Saba'nın deyimiyle "Şiirde Türkçeyi en iyi kullanmış bir şâir"²⁸⁷ olarak yer aldığını göstermek için kâfidir.

283. M.Kaplan, Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar, ss.318-319.

284. C.A.Kansu, "Türkçeye Düşen Cemre", Tarancı, Nr.1, s.3.

285. T.tekin, "Tarancı'da Dil Devdriminin Etkileri", Türk Dili, Nr.64, s.220 vd.

286. Mithat Balcı (Mustafa Özbalcı), "CST", İlk Caba, Ekim 1968, Nr.9, s.11.

287. ZM, s.37.

B. ŞİİRLERİNDE GÖRÜLEN BAŞLICA TEMLER

1. Yalnızlık:

Cahit Sıtkı'nın mizacına da geniş ölçüde tesir etmiş görünen yalnızlık duygusu, daha ilk şiirlerinden itibaren hâkim bir tem olarak görülmeğe başlar.

Mayıs 1930 tarihli Akademi mecmuasında çıkan "Gidiyorum" adlı şiirinde;

Çölde bir yolcu gibi yalnızlığım içinde
kavrulup gidiyorum.

diyen şâire, yalnızlığını sezdiren uykusuzluk, bazan koynunda boşluğunu duyduğu bir kadın ya da içinden dışarıya akseden bir yangın olur:

İçimden dışarı akseden bir yangındır.
Bana yalnızlığımı sezdiren uykusuzluk,
Koynumda boşluğunu duyduğum bir kadındır.

(Uykusuzluk, Muhit, Ocak 1931)

Cahit Sıtkı, ilk şiir kitabına adını veren ve kitabın da ilk şiiri olan "Ömrümde Sükût" (Akademi, 15 Mart 1931)'ta;

Ve böylece bu ömür, bu ömür her dakika,
Bir buz parçası gibi kendinden eriyecek.
Semada yıldızlardan, yerde kurtlardan başka,
Yaşayıp öldüğümü kimseler bilmeyecek.

derken;

Yetti bîkesliğim ol gâyete kim çevremde
Kimse yok çizgine girdâb-ı belâdan gayrı

Ne yanar kimse bana âteş-i dilden özge
Ne acar kimse kapum bâd-ı sabâdan gayrı

diyen Fuzûlî veya;

Beni ağlan beni kim üstüme gelmez ölicecek
Bir avuç toprağ atar bâd-ı sabâdan gayrı

cıglığını atan Necatî ile aynı duyguları paylaşır.

"Şiirimizde yalnızlık temi, Ahmet Haşim'i insandan kaçmağa, Yahya Kemal'i milli hasrete, Tarancı'yı korkuya, daha doğrusu ölüme götürmüştür. Tarancı Fuzûlî'nin yalnızlığını almış, zamanımıza kadar getirmiştir. Tabii, bu alıp getiriş, bir kopya veya taklit değil, iki şâirin duyuş benzerliğinden ileri gelir."²⁸⁸

Cahit Sıtkı'nın yalnızlığı, daha anne karnından çıkıp dünyaya gözlerini açtığı zaman başlamıştır. Annesi onu dünyaya getirirken yavrusunun yalnızlıktan ne kadar korktuğunu hiç hesaba katmamıştır. Bir çocuğun büyüüp anne şefkatinden uzaklaşması da yalnızlığa düşmesidir. 2 Nisan 1931 tarihli Servet-i Fünûn'da yayımlanan "Anne Ne Yaptın? adlı şiirde, yavrusunu koynundan atan anneye sitem vardır:

Bir kere doğurdunsa, sonra niçin büyüttün?
Kundakta, beşikte de bir zahmetim mi vardı?
Koynundan niçin attın yavrunu bütün bütün?
Bilmiyor muydun ki o yalnızlıktan korkardı?

"Yalnızlık", 15 Mayıs 1931 tarihli Akademi mecmuasında neşrolunan şiirin adı olur. Bu şiirde şâir, yalnızlığı; geniş, siyah gölgesi hayatını kaplayan, tepesinde kanat germiş bir kartal olarak düşünür. Kalp çarpıntılılarıyla günleri hesaplayarak bir yalnızlık masalı yaşar.

Yıllarca gemi yüzü görmeyen bir limanın hüznünü, şâirin yalnız gönlü kadar, hiç bir gönül duymamıştır.

288. Oyhan Hasan Bildirki, "Tarancı'da Yalnızlık ve Ölüm", *Hisar*, 1.10.1972.

"Bir İtiraf"(Galatasaray,15.11.1931) şiirinde şâir yalnızlık duygusunu şu mısralarla dile getirir:

Ruhum dalga kahrından usanmış dertli kaya
Kimsesiz bir bedbahttır, eğilmiş suya bakar;
Ruhum dalga kahrından usanmış dertli kaya.

"Kuyu" (Varlık,15 Eylül 1933) adlı şiirde, şâire hayatı derin ve karanlık bir kuyu olarak gösteren de yalnızlıktır. Aydınlığa çıkmak için yalnızlığın bitmesini ister:

Bitsin, bitsin bu yalnızlık;
-Kuyuda açılmaz yelken,
Kuyunun ağzı açıkken-
Çık, tekrar aydınlığa çık!

"Aynalarda Gece" (Varlık,15 Ekim 1933)'de biten gün, şâiri yalnızlıkla yüzyüze getirir ve ağlatır:

-O biten gündür. Ne ışık
Ne de renk bıraktı bize;
Boş değil ağladığımız,
Geceler içinde kaldık
Yine kendi kendimize,
Yine öyle yapayalnız.
O biten gündür. Ne ışık
Ne de renk bıraktı bize.

"Odamda Sükût" (ÖS,s.26,1933)'ta şâir, kaldığı bekâr odasının tavanını, üzerine şefkatle eğilen annesi;dört duvarını,etrafını almış kardeşleri gibi görecektedir kadar yalnızlık içindedir. Sırlarını birbirlerine söylemek isterler fakat sesleri çıkmaz. Sadece nefes nefese bakışırlar:

Tavan bir anne gibi eğilmiş üzerime,
Duvarlar etrafımda kardeşlerim gibidir;
Sır dolu gözlerini vermişler gözlerime.

Söylemek istiyoruz, çıkmıyor ki sesimiz!
Benim mi, onların mı, atan kimin kalbidir?
Birbirine karışıp gidiyor nefesimiz?

"Bir Kapı Açıp Gitsem" (ÖS,s.32,1933) şiirinde şâiri, bir

kapı açıp bu dünyadan kaçış duygularına sürükleyen de yine yalnızlığıdır. Bu dünyaya yanlış gelmiş olduğunu düşünecek kadar kendisini insanlara uzak hisseder:

Ben bu dünyaya yanlış gelmiş olacağım ben,
Ben öyle her insandan, o kadar uzağım ben.
Yine bu gözlerimdir oksanacak şey arar,
Yoksa içimde başka bir dünya hasreti var.

"Mademki Vakit Akşam" (İz, Ocak 1935) şiirinde yalnızlık, şâiri içkiye sevkeden bir âmildir. Evsiz barksız ve tek bir âşinası bulunmayacak derecede yalnız şâir, yalnızlığını en çok hissettiği akşam saatlerinde teselliği içkide arar:

Mademki vakit akşam,
Madem ne evim barkım,
Ne de bir tek âşinam,
Açılsın gizli sofram,
Gelsin kadehte rakım,
Dostum, neşem ve şarkım!
Mademki vakit akşam!

"Havuz" (Varlık, 15 Nisan 1935) şiirinde yalnızlık yine karanlık imajıyla birliktedir. Bütün insanlarda olduğu gibi şâir de dış dünyaya ve eşyaya duygularının panceresinden bakıyor. Eskiden ne vakit baksa, ısıldadığını gördüğü havuzu şimdi karanlıklar doldurmuştur. Çünkü yalnızdır. Havuzu şâire karanlık gösteren, içindeki derin yalnızlık duygusudur:

Eskiden ne vakit baksam ısıldayan
O dünya ne oldu, nedir bu karanlık-
Bir kara kedi mi aramızda zaman-
Yalnızım; havuzu doldurdu karanlık.

İlk defa "İkinci Diriliş" (Ağaç, 4 Nisan 1936) adıyla neşrolunan ve kitaplara "Bir Uykusuzluk Gecesi" olarak geçen şiirde şâir, yalnız geçen ömrünün uykusuz bir gecesinde, kalbi titreten bir bülbül sesi duyar. Bu sesin dağ ardından do-

gan mehtap gibi suya vurduğunu hisseder. Mehtabın izinde a-
cıkta gemiler gelir. Şâir sallanan âşına mendillere koşar.
Karanlıktan, kökleri kurumuş sandığı, gür çimenler gibi öz-
lemine duyduğu güzel günler fışkırır. Şâir, bülbül sesinin
uyandırdığı intibalar içinde hayale dalar ve teselli bulur.

"İmkânsız Dostluk" (Varlık, 1 Nisan 1940) şiirinin bil-
hassa son mısraları yalnızlık duygusunu kesif bir şekilde i-
fade eder:

Aklından geçer mi dersin aklımdan geçen şeyler?
Sanmam! Yıldız ve rüzgâr payımız müsvi değil;
Sen kendi gecende gidersin, ben kendi gecemde;
Vazgeç kardeşim, ayırır bindiğimiz gemiler!

Yalnızlıktan bu kadar korktuğunu ve şikâyet ettiğini
gördüğümüz Tarancı;

Robenson, akıllı Robensonum,
Ne imreniyorum sana bilsen!
Göstersen adana giden yolu;
Başımı dinlemek istiyorum.

dörtlüğü ile başlayan "Robenson" (Yücel, Aralık 1945) şiirinde
başını dinlemek ihtiyacı ile yalnızlığa sığınır. Robenson'un
ıssız bir adada yaşadığı hayata imrenir. İster ki, Robenson
kendisini nerede olduğunu bilmediği o adaya götürsün. Orada
kendisini balıklara, çiçeklere, vahşi kuşlara tanıtsın.. Na-
sıl olsa o da ağaca çıkmayı bilir, meyvenin olmasını tanır.
Elinden taş kırmak, ateş yakmak, aş pişirmek de gelir.. Bütün
istediği adaya gidebilmektir. Bunun için Robenson'a âdeta yal-
varır:

Robenson, halden bilir Robenson,
Adan hâlâ batmadıysa eğer,
Alıp götürsen beni oraya,
Deniz yolu kapanmadan evvel!

Şair, yalnızlığın kabir boyunca devam etmek için hayatta başlayacağını "Neden Sonra" (Varlık, 1 Ocak 1942) adlı şiirde söyle anlatıyor:

Aşk, dostluk!..Hepsi,dökülür yapraklar!
Çıplak bir ağaç durgun suda aksın.
Yalnızlık dediğin hayatla başlar;
Kabir boyunca devam etmek için.

15 Kasım 1942 tarihli Varlık'ta çıkan "Can Yoldaşı" adlı şiir, şairin ancak, kartallar ve bulutlara âşina olduğu ıssız bir dağ başındaki duygularını anlatıyor:

Ne işim var benim bu dağ başında?
Kartallara ısınamadım gitti,
Bulutlara doydum desem doğrudur;
Hazret-i Musa olmak kolay değil.

Bir can yoldasının bulunmadığı, böylesine ıssız bir yer, cennet bile olsa, orda nasıl yaşanır?

Neyleyim böylesine ıssız yerde?
Can yoldaşı olmadı mı n'eylersin
En güzel tabiat manzarasını?
Cennet bile olsa orda yaşanmaz...

"Peyzaj III" (Varlık, 1 Ağustos 1943)'te mehtaplı bahar gecelerinde, bacalardaki yuvalarında gagalarını takırdatıp sevişen leyleklerin sesi, şaire yalnızlığını hatırlatır ve böyle gecelerde çift olmak gerektiğini düşünür.

Cahit Sıtkı'nın yalnızlık üzerine yazdığı en güzel şiirlerden biri "Yalnızlığa Dair" (Varlık, 1 Kasım 1943) dir. Kendisine bu dünyada bir anne şefkatiyle üstüne eğilmiş mas-mavi gökyüzü vardır. Ne öfkesi, ne durgunluğu sebepsiz olmayan deniz, üç adım ötede seni bekleyen bir dosttur. Rüzgâra yaprak verip sır vermeyen ağaçlara derdini açabilirsin. Her mevsim dallardan kuş, dağ başlarından duman eksik olmaz. Hal-

buki insan öldüğü zaman bunların hiçbirini olmayacaktır. Şâire göre asıl yalnızlık işte o zaman başlayacaktır.

Yalnızlık nedir göreceksin öldüğün zaman mısraı bu duyguyu kuvvetle ifade eder.

"Garip Kişi" (Yaratış, 23 Kasım 1944), şâirin bir bekâr odasında yalnız geçen hayatını ve mutsuzluğunu yansıtan en güzel şiirlerden biridir:

Bu akşam ilk olarak ağladım,
Bekâr odamın penceresinde.
Hani ev bark? Hani çoluk çocuk?
Ne geçti elime bu hayatın
Meyhanesinde, kerhanesinde?
Yatağım her gece böyle soğuk.
Saadet bu ömrün neresinde?

Bu mısralarda, şâirin yalnızlığı kadar bekârlıktan şikâyeti de vardır. Bu mısralarda şâirin evlilik, aile hayatı ve çocuğa karşı duyduğu özlemi kuvvetle hissediyoruz.

Ünlü "Otuz Beş Yaş" (Ülkü, 16 Aralık 1945) şiirinde;

Hayata beraber başladığımız
Dostlarla da yollar ayrıldı bir bir;
Gittikçe artıyor yalnızlığımız.

diyerek ölümün kendisinden ayırdığı dostlara yanıp yakılan Cahit, yalnızlığının günden güne arttığını hissederek.

İlk olarak "Otuz Beş Yaş"ta yer alan "Yalnızlığımız" şiirinde, yalnızlık duygusu yine kuvvetle belirtilir. Şâir, göklerin ardındaki Tanrı'dan, serviler altında yatan ölümlere kadar herkesin yalnız olduğunu söylüyor:

Koskoca Tanrı göklerin ardında,
Beyler, paşalar saltanatında
Bir çokları sefalet katında
Kim yalnız değil ki hayatında
Ya ölümler serviler altında.

19 Nisan 1947 tarihli Sanat ve Edebiyat Gazetesinde çıkan "Gariplik" şiirinde şâir, aile fertlerinden, sevdiğinden, dost bildiklerinden gördüğü kahrı anlatır. İnsanlar sandığı gibi çıkmamıştır. Bu yüzden kendini dünyada garip ve yalnız görür. Tek teselliği kuşlarda bulur:

Garibim dünyada garip nafîle
Gelse boynuma dolansa da bahar
Kendi hoş kendi masum sesinizle
Siz söyleyin garipliğimi kuşlar.

"Yalnızlık Macerası" (Sanat ve Edebiyat Gazetesi, 4 Kasım 1947) da Cahit Sıtkı'nın yalnızlık duygusunu başarıyla işlediği güzel şiirlerindendir:

Öyle yalnız kaldım ki hayatımda
Kimi gün öldüm kimi gün ilâh oldum
Çok zaman annemin dizlerine hasret
Koydum başımı kendi dizlerime
Doya doya ağladım.

mısralarıyla başlayan şiirde şâir, derdini paylaşacak dost bulamamaktan, aile çevresinde yalnız kaldığından şikâyet eder. Kendisini Mecnun, Kerem, Ferhat gibi masal kahramanlarına benzetir. Kendisi de en az onlar kadar çile çektiği halde ne Leylâ, ne Aslı, ne de Şirin kendisine yâr olmamıştır.

2. Ölüm:

Türk şiirinde ölüm temi üzerine en çok şiir yazan şâir Cahit Sıtkı olmuştur. Bunun; şâirin mizacından, ruh yapısından, içinde yaşadığı tarihi ve sosyal şartlardan ileri geldiği düşüncesine, Cahit Sıtkı'nın en çok sevdiği şâir olan Baudelaire'in tesirini de eklemelidir. Fransızcada ölüm şâiri

olarak tanınan Baudelaire, şiirleriyle Cahit Sıtkı'yı etkilemiştir.

Cahit Sıtkı'nın ölüm temini çok değişik açılardan ele aldığı, kimi zaman ölümü arzular, ölüme sığınırken çok defa ondan korktuğu ve kaçtığı görülecektir.

Daha ilk şiir denemelerinden olan ve kızkardeşi Nihal'e yazdığı 15.3.1930 tarihli mektubunda yer alan "Davet"te; "Ey sevgili ecelim, zamanıdır çık, görün!" mısraıyla ölümü davet eden şair, "Benimsin" (Servet-i Fünûn, 30 Nisan 1931) şiirinde ölümlerin böceklerin malı olduğunu söylüyor:

Gündüz kelebeklerin,
Gece yıldızlarındır,
Ölümler böceklerin,
Azap günahkârlarındır,
Sen de benimsin benim.

"Çöküyorum" (Akademi, 15 Mayıs 1931)'da doğduğu günden beri kendini korkulu bir saray gibi gören şair, içinde, etrafını dalkavuk ve riyakârların aldığı, hırsının pencesinde, şehvetinin esiri bir hükümdarın saltanat sürdüğünü söyledikten sonra şu mısralarla ölüm temine yer verir:

Ne gizli cinayetler, neler neler oluyor,
Denize her gün körpe cesetler döküyorum.
Ne baharlar soluyor, ne baharlar soluyor,
Azamet ve ihtisam içinde çöküyorum!

"Ölümden Beter" (Servet-i Fünûn, 18 Haziran 1931) şiirinde "Bülbül böyle gecede öter denilecek kadar güzel bir düğün akşamında" aradığını bulamayan şair, bu halini ölümden beter görür:

Koynumda, fakat neden, neden bu tatsız vücut?
Her büsesi bir diken, can alıcı bir "unut!"
Bu mudur bana Rabbim, bu mudur bana mev'ut?

Koynumda, fakat neden, neden bu tatsız vücut?
O ses bana: "-Vay, halin ölümden beter" dedi.

"Son Gece" (Servet-i Fünûn, 23 Temmuz 1931) şiirinde her gün bir mezarın taşını omuzlayan ve her gün biraz daha yalnız kalan şâir, bir daha kalkmamak ümidiyle toprağa kapanmak, ölüme sığınarak yalnızlığından ve ızdırabından kurtulmak ister:

Ey her gün bir mezarın taşını omuzlayan;
Kalmadı gökte bile senin için ağlayan
Kalkmamak ümidiyle haydi toprağa kapan.

"Korkulu Köprü" (Muhit, Ocak 1932)'de şâir ömrünü, beşikten mezara uzanan korkulu bir köprü olarak düşünür. Ağır varlığını bir baştan bir başa boş yere sürmektedir. Gizli bir ses ona "Haydi mezara koş!" der. Gönül ise yaşamak istegindedir. Hep böyle tereddüt içinde ve yalnız şâir, ölümle hayat arasında, beyhude olduğunu bildiği halde, kaçacak bir delik arar:

"Haydi mezara koş" der gaipten bir ses,
Gönlümse fısıldar: "Boş kalamaz beşik"
Hep böyle tereddüt içinde ben bîkes,
Beyhude ararım bir kaçacak delik.

1 Nisan 1933 tarihli bir mektubunda yer alan "Seni Çağırıyorlar" (ENM, s.58)'da;

Geniş kâinatın, bilmem neresinde,
Bir fısıltı gibi her an duyduğum ses,
Diyor: "İnsanlarla alış verişi kes;
Soyun bu hayatın dar elbisesinden.

mısralarıyla yine ölümü isteyerek hayatın dar elbisesinden soyunmak, varlığın gecesinden kurtulmak ister.

"Bir Kapı Açıp Gitsem" (ÖS, s.32) şiirinde de aynı durum vardır:

Uyanır gibi birden bir korkulu rüyadan,
 -O içimden sevdiğim, benim olan dünyadan,
 Bir ses bana: "Gel!" dese, ben o sesi işitsem;
 Kimsecikler duymadan bir kapı açıp gitsem!

Cahit Sıtkı 1935 yılına kadar yazdığı şiirlerde zaman zaman değişik perspektiflerde olmak üzere ölüm temine yer vermiş, fakat ölümü başlıbaşına bir konu olarak ele alıp işlememiştir.

Şairin bütünüyle ölüm konusunu ele aldığı ilk şiir, "Beni Kiskanın Ölüler" (Varlık, 1 Ocak 1935) dir. Şair hâtıralarını aziz bildiği ölümlerin, yaşadığı günü kıskandıklarını ve bu kıskançlığın onları bir kurt gibi için için kemirdiğini düşünür. Ölülerin bu kıskançlıkları, ardına saklandıkları esyaya sinmiş gizli bakışlarından bellidir. Fakat onların bu kıskançlıkları yersizdir. Çünkü bir gün kendisini de bulacaktır.

Gün benim olmuş ne çıkar,
 Ne çıkar kıskanç ölümler,
 Benimçin açsa da güller;
 Bana da bir gün ölmek var.

"Bir Ölünün Rüyası" (Varlık, 15 Ağustos 1935)'nda yılların ötesinden gelen bir ses, şairi gençliğine ve aşkına götürür. Gönlünde bütün hatıralar güller gibi renk ve kokularla yaprak yaprak açar. Bir zamanlar kendi sesi olmuş bu sesi bahçelerdeki kuş seslerinde arar:

Bir ses ki bir zaman benim sesim olmuş,
 Bir ses ki sevdiğim mısra-ı berceste...
 Gençliğim ve aşkım, asıl ben bu seste...
 Bilsem şimdi bu ses hangi bahçede kuş?

"Ölüm-I" (Varlık, 1 Eylül 1935) şiirinde, hayattan istediğini bulamayan ve ümitlerini yitiren şairin ölüme dört elle sarılışını görüyoruz:

Ne yapsam gün doğmuyor gönlümce;
Sudur akar kendi bildiğince,
Hangi pencereye kossam gece;
Gitmiyor bu ten bu canda ölüm.

Ne vefasız geçmişten hayır var,
Ne gelecekler imdada koşar,
Çoktandır tekneyi aldı sular;
Çoktandır ümitler sende ölüm.

"Ölüm-II" (Varlık, 1 Eylül 1935) şiirinde, yine ölümü arayış var. Şair, sükûtun kurumaz menbaı olarak gördüğü ölümün ışığını, güneşten daha zinde görür ve aynadaki zifiri gece karşısında sabır tesbihinin kopmak üzere olduğunu söyler. Ölümden, aradaki karanlık perdenin ne zaman kalkacağını sorar:

Ne gün aslına dönecek bu ten?
-Tas, toprak, çiçek, su veya maden-
Ruha ebediyeti vaadeden
Efsanevi yalan nerde ölüm?

mısraları ilk bakışta, mistiklerin ölümle ebedileşme ideallerini hatırlatıyor. Ancak, "Abdullah Cevdet gibi Cahit Sıtkı için de ruhun ebediliği inancı "efsanevi bir yalan"dır.²⁸⁹ Fakat yine de pek çok kimse bu şiirlerde Fuzulî'nin lirizmini bulmaktadır.

"Bu son kıt'a ki artık Cahit Sıtkı'yı tam manasiyle gözümde ve gönlümde büyüttü. Elimde günlerce eriyip dökülen sarı yapraklı, Fuzulî'nin o ilahî divanını artık rahatsız etmiyorum. Cahit Sıtkı'nın "ölüm" ve-yahut "Her Günkü Şarkım" adlı ezberimde olan iki şiiri beni içlendirmek, düşündürmek nihayet ağlatmak için kâfi geliyor."²⁹⁰

"Sanatkârın Ölümü" (Kültür Haftası, 15.1.1936) şiiri Ca-

289. M.Kaplan, "Cahit Sıtkı'nın Şiirlerinde Ölüm Korkusu ve Yaşama Sevinci", Türk Dili, Aralık 1985, C.50, Nr.408, s.443.

290. Baki Süha, "Cahit Sıtkı'nın Şiirleri", Çağlayan, 10 Ekim 1935, C.1, Nr.1, s.7.

hit Sıtkı'nın ölüm temini en derin surette işlediği, ölümün acılığını kuvvetle duyurduğu başarılı şiirlerinden biridir. Şaire göre insanın hayatta geçip giden şeyleri bir daha ele geçirmesi imkânsızdır. Buna ancak Tanrı'nın gücü yetebilir. Varlığın sırrı Tanrıdadır. İnsan fanidir. Her şeyi yarıda kesen hayatın ve varlığın sonu olan ölüm kaçınılmaz bir durumdur:

Gitti gelmez bahar yeli;
Sarkılar yarıda kaldı.
Bütün bahçeler kilitli;
Anahtar Tanrı'da kaldı.

Geldi çattı en son ölmek.
Ne bir yemiş, ne bir çiçek;
Yanıyor güneşte petek;
Bütün bal arıda kaldı.

"Obsession" (Gündüz, 15.5.1936)'da yine ölüm temi üzerinde duran şair; ölüm korkusunu ölümün kendisinden bin kerre beter görür. Ölüm, şairin her an omuzunda hissettiği, her gece karanlıkta karşısına çıkıp yüreğini ağzına getiren bir heykeldir. Herkes gibi bir gün kendisine de gelecek olan ölüm karşısında;

Kandırısın beni bırak bu renkler, bu kokular
Ne olsa bu bahçede bir şarkılık günüm var;
Bilmem ne aksettirir yarın benden bu sular,
Ve sanmam geri gelsin bu giden günler ölüm.

derken, sanki bu dünyadaki ömrünün bir şarkılık olacağını biliyormuşcasına, bir daha geri gelmeyeceğini bildiği günlerin renk ve kokularına aldanmak ister.

23.5.1936 tarihli Kurun gazetesinde çıkan şiirin de konusu ölüm korkusudur. Şair ölümün sinsice er geç yapacağı a-mansız baskını gündüzleri unutmuş görünse de geceleri, kâh

bir tufan kâh bir yangın dehşetiyle düşünür.

Geleceksin madem,
Ve madem ki o dem
Başlıyacak adem,
Bırak...şarkı bitsin,
Ses Olemp'e gitsin,
İlâhlar işitsin!..
Sonra beni ara,
Her şey bir hatıra.
Olasıdan sonra...
Ey açmayan gülüm,
Ötmeyen bülbülüm,
Ölüm, sinsî ölüm.

Mademki ölüm, ötesi olmayan bir yolculuktur, mademki her şey hatıra olacaktır. Öyleyse "bırak...şarkı bitsin" der.

"Korktuğum Sey" (Ağaç, 23 Mayıs 1936) şiirinde şair; günün pencerelerden çekildiği, bahçelerden seslerin gelmez olduğu, gökkubbenin siyaha döndüğü, kaybolan ışıkla beraber aynalardaki akislerin silindiği bir akşam vakti;

Ne yardan geçilir, ne serden;
Korkuyorum bu gecelerden.
Bel bağladığım tepelerden
Gün Doğmayabilir bir daha.

derken, ölüm korkusunu, nasıl iliklerine işlemişçesine duyduğunu söylüyor. Aydınlık ve karanlık imajları Tarancı'da hayatta ve ölüme tekabül eder. Karanlıklar onu korkutmaktadır. Biten günün ardından hiç olmazsa günün yeniden doğacağı, özlediği hayata kavuşacağı ümidi vardır. Oysa ölüm geldiğinde bu ümidi büsbütün yok olur.

Bel bağladığım tepelerden
Gün doğmayabilir bir daha.

endişesi onu büyük bir ızdıraba sevkeder.

"Kerbela" (Gündüz, 15.10.1936) şiiri, hayatta istediğini elde edemeyen şairin ölümü, bir haz olarak düşündüğü bir şi-

ir. Hayat, Hazreti Hüseyin'in Kerbelâ'sı gibi şâirin yıllardır uzattığı tası hep boş döndürmüştür. Şâir nereye gitse, ne yapsa boşluktan başka eline geçen bir şey yoktur. Artık yıllardır çaldığı saz (tımarhanelik olacak derecede askla bağlandığı şiir) bile kendisini avutmamaktadır. Bu durum kendisini, ölümü bir saadet olarak düşünmeğe, suda açan nilüfer olmak isteğine sürükler:

Ve sen, ey yıllardır çaldığım saz,
Sen bile oldun beni avutmaz.
Ölmek, olacak o başka bir haz!
Olmak suda açan o nilüfer!

"Ölümden Sonra" (Varlık, 1.11.1936) adlı şiirinde Cahit Sıtkı kendini ölmüş olarak düşünüyor ve öldükten sonra yaşama-ya olan özlemini dile getiriyor. Ölüm ve hayat aydınlık ve karanlık tezadı içinde kontrast temler olarak veriliyor. Şiirin birinci kıt'asında hayatı anlatan şâir, ikinci kıt'ada ölümü anlatıyor:

Öldük, ölümden bir şeyler umarak.
Bir büyük boşlukta bozuldu büyü.
Nasıl hatırlamazsın o türküyü,
Gök parçası, dal demeti, kuş tüyü,
Aldığımız bir şeydi yaşamak.

Şimdi o dünyadan hiç bir haber yok;
Yok bizi arayan, soran kimsemiz.
Öylesine karanlık ki gecemiz,
Ha olmuş ha olmamış penceremiz;
Akarsuda aksimizden eser yok.

Şâire göre yaşamak nasıl bir türkü, hayatın bütün güzelliklerini kucaklayan büyülmüş bir alışkanlık ise, ölmek de bu alışkanlığın bitmesi, büyülmüş bir büyük boşlukta bozulmasıdır. Yani hayat güzel, aydınlık, büyüleyici; ölüm ise karanlık, boşluk ve yalnızlıktır.

Münir Nureddin Selçuk'un mahur makamında ve şarkı formunda bestelediği Cahit Sıtkı'nın çok sevilen başarılı şiirlerinden olan "Gün Eksilmesin Pencereyden" (Varlık, 15.12.1936) şiirinde hakim tem faniliktir. Şiirde hayat ve ölüm yine bir arada ele alınmıştır. Bir yanda hayatın, yaşamının ifadesi olan kuş, bahçe, ışık; diğer yanda bütün bu güzelliklerin ölümlle biteceği endişesi... Şair, en küçük bir hayat görüşüne razı olacak kadar ölümden korkar... Ölmek şartıyla hayatın her elemine, her mihnetine katlanmaya razıdır.

Ne doğan güne hükmüm geçer,
Ne halden anlayan bulunur;
Ah aklımdan ölümüm geçer;
Sonra bu kuş, bu bahçe, bu nur.

Ve gönül Tanrısına der ki:
-pervam yok verdiğin elemden;
Her mihnet kabulüm, yeter ki
Gün eksilmesin pencereyden!

"Mezarlık" (Gündüz, 15.4.1937) şiirinde hayat ve ölüm arasındaki tezat şehrin gürültülü senliğine karşı mezarlığın suskun perişanlığı imajıyla verilir.

"Perişan Sofra" (Varlık, 1.5.1937)'da bir insanın sessiz sedasız ölümü ve bu ölüm hadisesiyle geride kalanların perişanlığı, dirlik ve düzenliklerinin bozulduğu anlatılır.

Öldü; ne rüzgârlar girdi içeri,
Ne bir kuş havalandı pencereden.
Öldü; kimse görmedi melekleri;
Sorma nasıl habersiz gitti giden.

Bir uzun sefere çıktı, diyorlar;
Gemiye gören var mı? Hani deniz?
Sen gittin, soframız oldu tarümar;
Doğan günü yadırgıyor halimiz.

Burada, ölümün, gemiyle uzun bir sefere çıkmak şeklinde

ifadesi, bize ister istemez Yahya Kemal'in "Sessiz Gemi" adlı şiirini hatırlatıyor.

"Geçerken" (Gündüz, Temmuz 1937) adlı şiirde, caddeden geçen cenaze anlatılır. Mahalleye yayılan sessizlik içinde, omuzlarda sallanan tabut ve pencerelerden sarkmış başlar tasvir olunur. Herkes, her günkü tasasını unutmuş, öleceği günü düşünmektedir. Göğüslerden çıkan her nefes olsa olsa Hakka şükürdür.

"Gençlik Böyledir İşte" (Varlık, 1 Temmuz 1937), Cahit Sıtkı'nın en güzel şiirlerinden biridir.

İçimi titreten bir sestir her gün,
Saat her çalışında tekrar eder:
"Ne yaptın tarlanı, nerde hasadın?
Elin boş mu gireceksin geceye?
Bir düşünsen! Yarıyı buldu ömrün.
Gençlik böyledir işte gelir gider;
Ve kırılır sonra kolun kanadın;
Koşarsın pencereden pencereye."

Ah o kadrini bilmediğim günler,
Koklamadan, attığım gül demeti,
Suyunu sebil ettiğim o çeşme,
Eserken yelken açmadığım rüzgâr!

Gel gör ki, sular batıya meyleder,
Ağaçta bülbülün sesi değişti,
Gölgeler yerleşiyor pencereme;
Çağınız başlıyor ey hatıralar.

Fanilik duygusu ve ölüm korkusu, Cahit Sıtkı'ya hayatın bütün unsurlarını harikulâde güzel gösterir. Bir gün öleceğini bilmek, onun dört elle hayata sarılmasına yol açar. Ölüm korkusunun temelinde yitirme duygusu vardır.

"Cahit Sıtkı, dünya nimetlerinin şâriydi. Günlerin kadrini bilmek isteyen, gül demetlerini koklamak, rüzgârları yelkenini açmadan bırakmamak isteyen bir şair. Yaşamayı göstermiş, yaşamak şenliğine katılmış, katılamadığı, payını alamadığı zamanla-

rı hatırladıkça gafletinden dolayı yanmış yakılmış bir şair."²⁹¹

"Ölmüştüm" (Yücel, Ekim 1937), şairin kendini ölmüş olarak düşlediği şiirlerinden biridir. Ölüm, bu şiirde, beden ve ruh açısından ele alınmıştır. Şair günü gelmiş, saati çalmış ve ölmüştür. Ruh bedenden ayrılmıştır. Kabirde unutulmuş cesedin eczasını böcekler yerken, şairin ruhu, sükûn vadilerinde bir atlı gibi dörtnala gitmektedir.

"Sevsen Beni Çocuğum" (ZM,28.3.1940) şiiri, "Gençlik Böyledir İste" şiirinde olduğu gibi, fanilik duygusu sebebiyle şairi, yaşarken sevmek, sevilme, yaşadığı günlerin kadri-ri bilmek isteğine sürükler. Şair burada kısacık ömrün boşa geçen günleri için hayıflanır:

Sevsen beni çocuğum!
Geçen güne yazıktır.
Bugün var yarın yoğum,
İşim bir sarkılıktır.

"Her Gece mi Bu Uykusuzluk" (ZM,28.3.1940) şiirinde şair sinek gibi başına üşüşen düşünceler sebebiyle yatağında cehennem azapları çekerken;

Deliksiz bir uykuya vaadin,
Günün dolmuş veya dolmamış,
Gençliğime filân bakmadan,
Derhal gelebilirsin ölüm;
Kapı açıktır, lâmba sönük.

mısralarıyla ölüm arayışına girer. Uykuyu, aradığı huzur ve sükûnu ancak ölümden bulabileceğini düşünür.

291. B.Necatigil, "Tarancı'da Yaşamak". Varlık, 1 Kasım 1956, Nr.441, s.14.

"Yanlış Bilmesinler Beni" (Varlık, 15 Haziran 1940) şiirinde evinin yapıldığı taşları, bahçesini süsleyen ağaçları ve çiçekleri, annesi, kardeşleri kadar sevdiğini söyleyen şair, bir gün sevdiği taşların mezarına kitâbe olarak dikileceğini, ağaçların servi olup kabrini serinleteceğini, çiçeklerin çelenk diye kabrine getirileceğini düşünür. Fakat bütün endişesi sevdikleri tarafından yanlış anlaşılmaktadır. Kendisine en yakın bildiği kuşların kendisini onlara anlatmasını ister:

.....
 Bu ağaç servi olmadan,
 Bu taş kitâbem yazılmadan,
 Bu çiçek kabrime çelenk diye getirilmeden,
 Söyleseniz beni onlara kuşlar.
 Yanlış bilmesinler beni.

Cahit Sıtkı'nın aşk temini işlediği güzel şiirlerinden biri olan "Desem ki (Yücel, Ağustos 1940)'nin son bölümünde şair, kendini ölmüş olarak düşünüyor. O zaman bile sevgiliye olan aşkının bitmeyeceğini, onun güzelliğini kabirde böceklerle ezberleteceğini söyler:

.....
 Günlerden sonra bir gün,
 Sayet sesimi fark edemezsen,
 Rüzgârların, nehirlerin, kuşların sesinden,
 Bil ki ölmüşüm.
 Fakat yine üzülme, müsterih ol;
 Kabirde böceklerle ezberletirim güzelliğini,
 Ve neden sonra
 Tekrar duyduğun gün sesimi gök kubbede,
 Hatırla ki mahşer günüdür
 Ortalığa düşmüşüm seni arıyorum.

"Oksamaya Vakit Kalmadı" (ZM,26.9.1940) şiirinde iki şey şairin dikkatini çeker: Arabasında gülümseyen çocuk ve cadde-
 den geçen cenaze. Bunlardan birincisi hayata, ikincisi ölüme

tekabül ediyor. Şâir çocuğu okşamak isterken, caddeden geçen cenaze, onu peşinden sürükler. O da sanki ölenle beraber ölmüş, birbuçuk metre boyunda, elli santim genişliğinde bir çukura gömülmüştür. Artık hiçbir şeyi hatırlamaz.

"ölmek istemeyen Adam" (ZM,26.9.1940) şiiri ölmek istemeyen adamın hikayesini anlatır. Ölümün hayata nasıl galebe kaldığını, hayat ne kadar güzel, insandaki yaşama isteği ne kadar sonsuz da olsa nabız bir kere durmayagörsün, ölümden kurtuluş yoktur:

Ölmek istemeyen adamdı;
 Ellerini koparamadılar
 Güneşte kızarmış elma dalından;
 Yoldan çeviremediler
 Gölgeyi asfaltta uçan ayaklarını;
 Avcı çıkmadı nişan alacak
 Mavi göklerde dolup taşan gözlerine;
 Ve altın yapraktı rüzgârda başı,
 Seyyareden seyyareye savrulan.
 Lâkin durmuştu nabızı,
 Rapor verdi belediye doktoru
 Öldüğüne dair.

1 Kasım 1940 tarihli Varlık'ta çıkan "Bir de Baktım ki Ölmüşüm" şiirinde şâir, ansızın öldüğünü, baş ucunda dünyanın söndüğünü fark ediyor. Hayata ve dünyaya karşı büyük bir özleyiş duygusuna kapılıyor. Kendini yalnız ve gurbette hissediyor. Ona göre ölüm alışık olduğu şeylerden mahrumiyettir. Böceklerle bile gücün yetmemesidir.

15 Ocak 1941 tarihli varlıkta çıkan "Ölü" adlı şiirinde ölmüş bir insan, sağlığında yatmayacağı bir yere boylu boyunca uzanmış rüzgârdan, yağmurdan habersiz, bir ağaç kütüğünden farksız olarak tasvir edilir ve şiir;

Beyhudedir seslenmek ona;
Boş bir evin kapısı çalınmaz.

mısralarıyla biter. Ruhun terkettiği beden, boş bir evden farksızdır. Ne kadar çalsanız o evin kapısı bir daha açılmaz.

"Elveda" (Yücel, Mart 1941) şiirinde; alışılmış güzel günlere "elveda" diyen şair, bahtında her dalgası bir ölüm tehdidi olan bir deniz yolculuğunun başladığını söylüyor. Etrafı seçmeğe imkan vermeyen bir sis içindeki bu yolculukta, öleceği günün uzak mı yoksa yakın mı olduğu endişesine kapılıyor.

II. Dünya Harbinin eşiğinde askere gitmiş olmasının şairi bu duygulara sevk etmiş olabileceği düşünülebilir.

1 Ocak 1942 tarihli Varlık'ta çıkan "Bir Yemiş Olacak" şiirinde Cahit Sıtkı, hayatı tatmadığımız bir yemiş olarak düşünür. Yaşamak, sonra günü gelince ölmek o yemiş kemale ersin diyerdir:

.....
Bu olup bitenler; yaşadığımız;
Bizim olan bunca haz, bunca elem;
Saat çalınca öldüğümüz bir bir;
O yemiş kemale ersin diyerdir.

"Ben Aşk Adamıyım" (1 Şubat 1942) adlı şiirinde hayır sahibi insanların omuzlarında giden tabutun bineceği son gemi olduğunu düşünen şair için, bir ağlayanının, Ramazan geceleri Yasin okuyanının, baharda kabrine menekşe getirecek birinin olduğunu düşünmek bir teselli olabilirdi. Fakat o, bunlar olmasa da tasa etmez. Çünkü aşk adamıdır, insanları karşılıksız sevmeye gelmiştir:

Gün gelip gidersem şayet,
 Öyle severekten gideceğim ki,
 Karanlık kıyılardan bile olsa,
 Candan selâmlarım,
 Civarımdan geçecek gemileri;
 Güneşli gemileri;
 Sarkılı gemileri;
 İçlerinde kendim varmış gibi!

Aynı tarihte neşrolunan "Kış Güneşi" şiiri Cahit Sıtkı'nın tabiatı ne kadar sevdiğini, gününü sıcak bir kış güneşi altında ağaçlar, çalılar, taşlar, tümsekler arasında geçirmekten duyduğu saadeti anlatıyor. "Gurbet yok benim'çin ölümden gayrı" diyor. Ne kadar istemese de er veya geç bu gurbete düşeceğini biliyor. O zaman da;

Anlarım beni yâd ettiğinizi,
 Kendiliğinden ısınınca kabrim
 Güneş çıktığı zaman kış günleri!

diyerek teselli buluyor.

"Ölüm Tehlikesi" (İnkılâpçı Gençlik, 7 Şubat 1942) adlı şiir devamlı ölüm korkusu içinde yaşayan bir insanın vehimlerini, ölümü kendisine ne kadar yakın hissettiğini anlatıyor:

Hızla geç kalabalık caddeden;
 Soför milletine güven olmaz.
 Çabucak sapıver sokağına;
 Akşam karanlığı tekin değil.
 Durma çal evinin kapısını,
 Taş düşebilir komşu duvardan.
 Ben geliyorum demez ki ölüm
 Kaza belâ adım başındadır.
 Kişi evde gerek akşamları;
 Ölürse helâlleşerek ölür.

Her türlü kazaya belâyâ karşı insanın evi bir siper, bir sığınaktır. İnsan evinde de ölebilir, ama, hiç olmazsa yakınları ile helâlleşme imkânı vardır.

15 Şubat 1942 tarihli Varlık'ta "Tanrıyla Başbaşa" adıyla

la nesredilen ve kitaplara "Şaşırdım Kaldım" şeklinde geçen güzel şiirinde, bir şaşkınlık ve buhran anının terennümlerini buluyoruz:

Şaşırdım kaldım nasıl atsam adım;
 Gün kasvet gece kasvet
 Bulutlar sisler içinde bunaldım;
 Gök mavisine hasret.
 Olmuyor seni düşünmemek tanrım,
 Ummamak senden medet.
 Suyun dibine vardı ayaklarım;
 Suyun dibinde zulmet.

Kalmadı ümidin soluk ve cılız
 Işığında bereket.
 Ve ölüm, kapımda kişner, sabırsız
 Bir at oldu nihayet.

Hayatı en üstün kıymet olarak tanıyan, nihilist bir şâir olmasına rağmen Cahit Sıtkı'nın da zaman zaman bunaldığı, kasvetlere düştüğü, ümitsiz bir şekilde ne yapacağını şaşırdığı ve hepsinin ötesinde ölüm korkusuyla ızdıraba düştüğü anlar olmuştur. Böyle anlarda şâirin Tanrıyı aradığını, ondan medet umduğunu görüyoruz.

"İhsasların verdiği dünya ve alelâde hayat ile tatmin olamayan şâir, bu şiirlerinde, ızdırıp ve arayışla hem kendi kendini aşar, hem de sembole ve imaja yükselir."²⁹²

diyen Mehmet Kaplan bir mektubunda da; "Hamdi Bey'in "Bir masal meyvası gibi paylaştık mehtabı kırılmış dal uçlarından" veya Haşim'in "Göllerde bu dem bir kamış olsam", Cahit Sıtkı'nın "Ve ölüm kapımda kişner sabırsız bir at oldu nihayet" mısraları kudretlerini âhenkten ziyade imajlarına borçludur."²⁹³ demek suretiyle imaj güzelliğinin şiiri nasıl kud-

292. M.Kaplan, *Edebiyatımızın İçinden*, D.192.

293. M.Kaplan, *Ali'ye Mektuplar*, İstanbul 1992 ,s.37.

retli kıldığına dikkat çekiyor.

"Tereke" (Varlık, 1 mart 1942) şiirinde ölüm temi, insan ve esya münasebetleri çerçevesinde ele alınmıştır. Ölüm insanı yıllardır birlikte olduğu, bütünleştiği eşyalardan da ayıran bir hadise. Şair öleceğine yanmıyor; kitaplarının, şiir defterlerinin bakkal eline düşüp ziyan olacağından, mektuplarının yabancı ellere düşeceğinden korkuyor. Döşegini, yorganını, elbisesini, pardesüsünü, şapkasını, kundurasını, kravatını kimlerin kullanacağını düşünüyor:

Ben ölürsem ölürüm, bir şey değil;
Ne olursa garip eşyama olur.
Bir hayır sahibi çıkar mı dersin.
Mektuplarımı iade edecek?
Ya kitaplarım, ya şiir defterim?
Yanarım bakkal eline düşerse.
Kimbilir bu döşekte kimler yatar,
Hangi rüyaları örter bu yorgan!
El sırtında böyle zarif duramaz,
Ismarlamadır elbisem, pardösüm;
Her ayağa göre değil kunduram;
Bu kravat ben bağladıkça güzeldir;
Bu şapkayı kimse böyle giyemez.

Yine 1 mart 1942 tarihli Varlık'ta nesrolunan "Dalgın Ölü" de şairin kendisini ölü olarak düşündüğü şiirlerinden biridir. Kabrinin yakınından geçen bir güzel kadını seyre dalar. Kadın mendilini düşürünce kalkıp verecek olur. Öldüğünü unutmamıştır. Bir ölünün dünya güzelliklerine, en çok da kadına olan özlemi anlatılır.

1 Nisan 1942 tarihli Varlık'ta çıkan "Ben Ölecek Adam Değilim" şiirinde ölümden kaçış sözkonusudur. Siire;

Kapımı çalıp durma ölüm,
Açmam;
Ben ölecek adam değilim.

mısralarıyla başlayan sâire alıstığı gökyüzünden, bunca yıllık yoldaşı olan bulutlardan ayrılmak zor gelir.

Yemişlerine doyamadığı ağaçların dallarında kuşlar cıvıldamasa canı sıkılır. Baktığı pencereden yağmur mu yağıyor, güneş mi var, farketmek ister. Balkona çıktığı zaman deniz görünsün, karlı dağlarla, sürülmüş tarlalar manzarayı tamamlasın ister. Nimet bildiği ekmekten olamayacağını, sudan vazgeçemeyeceğini söyler. Tuzlu havayı teneffüs etmek varken, öyle iki eli yanına getirilmiş, hareketsiz, sessizliğe gömülmüş, sanki devrilmiş bir heykel gibi up uzun yatmak nasıl olabilir diye düşünür. Bu durumda elleri kendisine ne diyecektir? Sogumus kalbine ne cevap verecektir? Ayaklarından utanmayacak mıdır? Oysa;

Kalkmalıyım,
 Dolasmalıyım,
 Sokaklarda parklarda.
 El sallamalıyım
 Giden trenlere,
 Kalkan vapurlara.
 Bilmeliyim,
 Gölgelelerin boyundan,
 Saatin kaç olduğunu.
 Islık çalmalıyım.
 Türkü söylemeliyim.
 Yol boyunca.
 Keyfinden ya hüznünden
 Geçmiş günlerimi hatırlamalıyım
 Dalıp dalıp akarsuya,
 Hayallar kurmalıyım.
 Güzel geleceğe dair.
 Yanımdan geçenler olmalı,
 Selâm almalıyım.
 Robenson'u düşünmeliyim,
 Garipliğini:
 Sükretmeliyim
 İnsanlar arasında olduğuma.
 Nedir ki eninde sonunda ölüm?
 Ayrı düşmek değil mi aşinalardan.

der. Ölüm onun için asinalardan ayrı düşmektir. Ölüm hareket-sizliktir, ölüm yalnızlıktır. Hareket aşığı, insan aşığı bir kimse bu duruma razı olabilir mi?

"Paydos" (Varlık, 15 Temmuz 1942) şiirinde bir gün öleceğini düşünen şâir, cenazesinin yerde kalmaması için vakit varken insanın ev bark edinmesi gerektiğini düşünür:

Yaş ilerliyor...Artık geçti bizden;
Kişi ev bark edinmeli vakitken,
Gün gelince biz değil miyiz ölen?
Cenazemiz yerde kalmasın dostlar!

"Kıt'adan Mektup" (ZM,19 Temmuz 1942)'ta sevenlerin ölmeyeceği, sevginin ölüme galebe çalacağı anlatılır:

Elbette inanmamışsındır,
Öldü diye duydunsa beni;
Sevenlere kurşun işlemez.

"Uçtu Uçtu" (İnsan, Şubat 1943) şiiri, insanın faniliğini anlatıyor. Leylek uçtu, masa uçtu, Semahat uçtu derken asıl uçup giden şâirin gençliğidir.

"Değirmen" (Varlık, 15 Şubat 1943) şiirinde, bir zamanlar Don Kişot'un kocaman kılıcını paramparça eden değirmen, burada insanın faniliğini ifade eden bir imajdır.

.....
Ah o değirmen!
Su dedi döndü,
Rüzgâr dedi döndü,
Değirmen durmadı döndü,
Değirmen öğüttü beni
Hem de gençliğim pahasına!

Değirmene akan ve şâirin uykusunu kaçırın suyun sesi o kadar güzeldir ki, şâir öldükten sonra bile bu sesi duymak ister. 1 Ekim 1943 tarihli Varlık'ta çıkan "Su sesi" işte bunu anlatıyor.

"Yalnızlığa Dair" (Varlık, 1 Kasım 1943) şiirinde;

Yalnızlık nedir göreceksin öldüğün zaman.

diyen şâir, insanın en korkunç yalnızlığa ölümle düşeceğini söyler.

"Kurban Bayramı" (Pınar, 1 Ocak 1944) adlı şiir de ölüm-temi üzerine kurulmuştur. Çalınan bayram davulu ile birlikte coluk çocuğun sevincinden zıplayıp durduğu, konu komsunun sokaklara döküldüğü bir bayram günü, kimisi kuzu olan üç beş koyunun gittiğini gören şâir sürünün boncuğundan, kurdelâsından yolculuğun mezbahaya doğru olduğunu anlar ve "Ah o siyah benekli kuzu" mısraıyla acıma duygularını dile getirir. Bu kuzunun ölümü ona fazlasıyla trajik gelir.

1-15 Nisan 1944 tarihli Varlık'ta "Uğurlanırken" adıyla neşrolunan, kitaplarda ise "Misafir Adam" olarak yer alan şiirde anlatılan yine insanın faniliğidir. İnsan bu dünyada bir misafirdir. İstese de istemese de gidecektir. Üstelik gideceği yerin ne olduğunu bilmeden... Alışık olduğu hayatı terkedip hiç bilmediği bir yere gitmek korkusu şâiri hayata daha çok bağlar;

Günün kadrini kıymetini bil;
Balını almadan salma arıyı.

demeğe götürür. İnsan, mihnetlerine rağmen hayata katlanmalı, teneffüs etmekle mestolmalıdır. Hele sevgi hele iyilik bahsinde baharda tabiat kadar cömert olmalıdır.

"Sadri Ertem'i Düşünürken" (Varlık, 1-15 Nisan 1944) adlı şiirde bir dostun ölümüne inanmak istemeyen şâirin duyguları dile gelir.

15 Temmuz 1944 tarihli İstanbul mecmuasında çıkan "Giderken" adlı şiirde Cahit Sıtkı, kâh sevinçlerle kâh hüznlerle geçen acı tatlı günlerin bizi sürüklediği mukadder sonu, ömrün faniliğini anlatır:

Sanki ne diye yola çıktık? Çocukluk!
Hayra alâmet değil hiç bir yolculuk
Farkında mısın nereye gidiyoruz;
Ne söyler arkamızdan sallanan mendil?
Yalnız aşkta, kumarda, hayalde değil
Her adımda bir şeyler kaybediyoruz.

"Teselli Tarafı" (Yaratış, 8 Aralık 1944) adlı şiirde bahis konusu edilen, ölüm bahsinde insanların teselli buldukları ümitlerdir:

Korkacak ne var bunda,
Bir parça metin olmak yeter.
Kismetimiz kalkmış diyerek buralardan,
Bir gurbet yolculuğu niyetine,
Eşe dosta veda edersin,
Beni unutmayın dersin,
Hatırdan çıkarmayın beni;
Mektup yollamak vaadinde bulunursun,
Elin deşip yazabilirsen.
Dağ dağa kavuşmaz,
İnsan insana kavuşur!
Sen de avunursun,
Biz de avunuruz.

Ölüm bahsinde ümit insanlara mahsustur.

"İnsan Hali" (Yaratış, 23 Aralık 1944) adlı şiirde ölümün verdiği acıyı analar kadar hiç kimsenin şiddetle duymayacağı anlatılır:

Bana da yolculuk görüldüğü gün,
Bulunmasına bulunur sanırım
Tabutumu taşıyacak üç beş dost;
Arkamdan ağlayacak bir kızcağız.

Fakat zamanla dostlar unutulur;
Sevgiliyi bir başkası avutur.
İstemem o dehşet gün gelip çatsın
Bana kimseler anam kadar yanmaz.

Cahit Sıtkı'nın ölüm şiirlerinin en ünlüsü olan "Otuz Beş Yas" ilk defa 16 Aralık 1945'te Ülkü dergisinde yayımlanır. Bu şiirde fanilik duygusunu ve insanın adım adım ölüme nasıl yaklaştığını anlatan şair, son sözlerini şöyle söyler:

Neylersin ölüm herkesin başında.
Uyudun uyanmadın olacak.
Kimbilir nerde, nasıl, kaç yaşında
Bir namazlık saltanatın olacak
Taht misali o musalla taşında.

"Bir Ölünün Ağzından" (OBY, Ağustos 1946, s.11)'da ölüm, ruhla beden biribirinden ayrılmasıdır. Ruhun terkettiği bedenden kabre konuluyor ve insanlar ölen kişi ile kabir arasında bir alâka buluyorlar. Bu kabri ziyaret ediyor, çiçekler götürüyorlar. Oysa aslolan ruhtur. İnsanı, ruhun terketmiş olduğu bedende ve mezarda aramak şaire göre yanlıştır. Onun ruhu kabrine getirilen o çiçeklerdedir:

Kabrime çiçek getirenlere gülerim;
Gafil kişilermiş şu insanlar vesselâm;
Bilmezler ki bu kabirle yoktur alâkam;
Ben o çiçeklerdeyim, ben bu çiçeklerim.

Bu dörtlüğün mistik bir hava taşıdığını söylemek de mümkün. Nitekim Oyhan Hasan Bildirki bir yazısında şöyle der:

"Şair ruhun ebediyetine inanır. Aslına döneceği gününü hasretle bekler." "Bir Ölünün Ardından" adlı dörtlüğünde şairin mistikleştiğini görürüz. Mistiklere göre; her şey Tanrı'dan kopmuştur ve yine aslına dönecektir. Tabiatı her sabit şey yokluğun kucağıyla sarılmak zorundadır. Ve aslına döner. Her var olan şeyin mevcudiyetinden önce de yokluk vardır. Bu yokluk, Tanrı'nın kendisidir. Sözünü ettiğimiz dörtlükte; bu gerçeği bilmeyenler veya inanmayanlarla şairin alay ettiğini görmekteyiz." 274

"Akıbet" (OBY, Ağustos 1946,s.79) şiirinde Cahit Sıtkı, doğduğu mahalledeki Cami-i Kebir minaresinden selâ verildiğini işitir. Oysa günlerden cuma değildir. Demek ki mahallede bir ölü var diye düşünür. Bu hadise onu ister istemez fanilik duygusuna götürür.

İşte!
Olup olacağımız bu cenaze;
Geçiyor caddeden vakûr ve sade,
Dalgalar misali omuzlar üzerinde.

"Davet" (OBY, Ağustos 1946,s.116) adlı şiirde rüyasında ölülerle konuşup dertleşen şâir, ölümü kendine bir dost, bir arkadaş kadar yakın hisseder:

Boş ver diyordu uykumda ölüler,
Boş ver kardeşim dünya işlerine.
Değer mi sevincine kederine;
Hatırladıkça güldüğümüz seyler.
.....
Gel diyordu uykumda ölüler gel;
Ne hayal ettinse kavuşmak mümkün
Suyun, ateşin ötesinde üstün
Bir sey var ki hayattan daha güzel.

Burada ölülerin davetini şâire güzel gösteren seyin bir uyku ve rüya hali olduğu gözden uzak tutulmamalıdır.

"Kim kime Dum Duma" (Meydan,7 Mayıs 1948) adlı şiirde tem faniliktir. Bu dünyada aldanıp düş kurmağa değmez. Her seyin sonu üç buçuk arşın Amerikan bezidir. Gerisini ummak boşunadır. Bu dünyada ölsen de kalsan da kimin umurunda?..

"Değirmenci" (Varlık, 1 Haziran 1948) adlı şiirde yine değirmen imajı ile insanın faniliği anlatılır. Şâir kendisini öğüten değirmene adeta beddualar yağdırır:

Suyun kurusun kanadın kırılısın değirmen
Yetişir beni öğüttüğün

Bırak cahilliğim saflığımı gitmesin elden
Bilmek yanmamış büsbütün.

Kendine çok acı şeyler öğretmiş olan değirmenci babaya sığınır ve yalvarır:

Allahını seversen yarıda kes bu işi
Sürmesin bu korkulu düşün
Rüzgâr dalda bırakır yarı olmuş yemişi
Tam olanı düşürürmüş.

1 Eylül 1948 tarihli Varlık'ta "Hey Gidi Dünya" adıyla yayımlanmış olan ve kitaplara "Hacıbayram Camii" olarak geçen bu şiir, fanilik duygusu ile birlikte ölümü daha munis bir sekile sokuyor:

Insanı olduran erdiren sükût
Bir gün öleceğini aklında tut
Rahat bir yer olmalı ki şu tabut
Görmedim girmem diyen yigit kimse.

"Yürek" (Edebiyat Dünyası, 15 Aralık 1949) adlı şiirde şair önce göğsünün sol tarafında gümbür gümbür atan yüreğini tasvir eder. Bu yumruk biçiminde kan kırmızı bir et parçasıdır.

Hayat, aşk, iyilik, cesaret ne varsa bu yürektedir. Bu yürek durunca her şey biter. Bu yürek şairin velinimetidir, her şeyidir. Şairin kulağı bu yüreğin atışlarındadır:

Yüregim benim bir tanem
Velinimetim efendim
Durma çarp vur ses ver aman
Açık kulağım sendedir.

Cahit Sıtkı, hayatı, tehlikelerle dolu bir deniz yolculuğu şeklinde düşündüğü "Aşk ile" (Varlık, 1 Eylül 1950) şiirinde ölüm korkusunu aşk ile aşar:

Baktım ki o musibet gün gelip çatmış
Yolcusunda tayfasında şafak atmış

Ne yelken kâr eder, ne kürek ne istim
 Dayandım aşk ile yürüttüm gemiyi
 Aşk ile koskoca dağları düz ettim
 Avladım sonunda o civan kekligi.

"Yalan Dünya" (DG,Aralık 1952,s.4) siiri, hayat tutkusunu ve insanın faniliğini anlatıyor. Şairin düşü, gerçeği ne varsa bu yeryüzündedir. O da her insan gibi başı darda kalınca umudunu göklere bağlar. Ölüm korkusu, bunca güzelliği yitirmek duygusundan gelir.

Her mevsimiyle insanı ayrı ayrı saran
 Bunca güzelliği nasıl koyup gideceğiz
 Yaman çalacak o çalmayası saat yaman
 Geçmiş ola bir kez yumuldu mu gözlerimiz.

Bayram günleri uzak yakın bütün aile fertlerinin bir araya geldiği, hasretlerin giderildiği günlerdir. İste "Bayram Yemeği" (DG,Aralık 1952,s.27) adlı şiirde, kendini ölmüş düşleyen şair, bir bayram yemeğinde annesinin, babasının,kardeşlerinin dalgınlıkla kendisini gurbette sanıp "Keşke gelseydi bu bayram" diyeceklerini ve birden ölüm gerçeğini hatırlayarak yüreklerinin acıyla yanıp hepsinin gözlerinin yaşaracağını anlatıyor.

3. Yaşama Sevinci:

Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde ve hikâyelerinde yaşama sevincini bir hayat felsefesi haline getirdiği görülür. Bu onun içinde yaşadığı devrin de benimsediği bir yaşama tarzıdır:

"Uzur asırlar dinî düşüncenin hakimiyeti altında yaşayan Türkiye'de Cumhuriyet'ten sonra büyük bir kültür değişmesi görülür. Bu değişmeyi, dünyevileşmek, dünyaya ahiretten daha çok değer vermek

seklinde özetleyebiliriz.

Asırlar boyunca savaşı ve âdeta savaşı gaye eden Türk, Cumhuriyet devrinde yeni bir sınır ve hayat felsefesi çizerek, barışı, barış içinde yaşamayı ve kalkınmayı gaye edinir. Atatürk devri yazarlarının hemen hepsi hayatı, barışı ve saadeti yüceltirler. 1926-1928 yıllarının en büyük dergisi olan ve devrin en tanınmış yazarlarını toplayan "Hayat" dergisi, Nietzsche'nin şu cümlesini düstur edinir: "Hayata, hayata, hayata! Hayata daha çok hayat katalım!"²⁹⁵

İşte Cahit Sıtkı, Galatasaray Lisesi'ne girdikten sonra karşılaştığı ve devrin bütün aydınlarına hâkim gördüğü bu yaşama tarzını mizacı ile birleştirir ve geniş ölçüde eserlerine yansıtır. Ona göre bu dünyanın bir benzeri daha yoktur. "Hakikaten Hamid'in hakkı var. "Nüsha-i saniyesi yoktur bu dünyanın" Ve öldüğümüzde muhakkak ki C'était le temp inoubliable où nous étions sur le Terre (Yeryüzünde bulduğumuz unutulmaz zamanlardaydı) diyeceğiz." der.²⁹⁶

Yaşar Nabi de Cahit Sıtkı'nın yaşama sevincini şöyle anlatır:

"Yok, mübalâğa etmeyeyim "bağlandığı şeyler üstünde" derken. Bir de yaşama sevgisi vardı, şiirlerinde buram buram tüten. Ölesiye tutulmuştu hayata. Su içinde yaşadığımız kör topal dünya, her şeyiyle başını döndürüyordu onun. Gerçi kavgaları, gürültüleri, savaşları ve onların yarattığı acılarıyla, dertleri, mutsuzlukları vardı bu dünyanın. Ama şu gökyüzü vardı ya masmavi, "kanat seslerinde ilk uçtukları günün altın sevinci ışıldayan" kuşlar vardı ya, şu pencereimizden eksilmeyen gün vardı ya, şu dere vardı ya akan şırıl şırıl, şu yelken enginde çırpınan, şu tadına doyulamayan, şu insanlar vardı ya, insanlar, evlerine bir somun ekmek götürebilmek için ko-

295. M.Kaplan, "CST'nin Şiirlerinde Ölüm Konusu ve Yaşama Sevinci", Türk Dili, Aralık 1985, C.50, Nr.408, s.445.

296. ZM, ss.53-54.

şuşan şu can insanlar ve onların arasında gencecik bir kız, sen kahkahalar atan, şu kadeh vardı ya bir bileyi taşı gibi duygularımızı keskinleştiren, yaşama sevincimizi şiir mayasıyla kabartarak hamur eden, nasıl tutkun olmazdı göz açıp kapayası bir süre içinde görülüp kaybolan bu düşe. Bu mutluluğu dile getirip insan kardeşlerine daha derinden duyurmak için nasıl çırpınmazdı ömrü boyunca."²⁹⁷

İlk defa 18 Haziran 1931 tarihli Servet-i Fünûn'da neşr olunan "Ölümden Beter" adlı şiirde gecenin ve yıldızların güzelliğinden söz eden şâir dünyayı saadet tüten neşeli bir ocağ olarak düşünür:

Bütün güzelliğiyle gece cırıl çıplaktı;
Yıldızlarıyla sema gül dolu bir kucaktı.
Dünya saadet tüten neş'eli bir ocaktı.
Bütün güzelliğiyle gece cırıl çıplaktı;
Ve bir ses: "-Bülbül böyle gecede öter!" dedi.

12 Şubat 1936 tarihli Kültür Haftası'nda çıkan "Yaşamak" adlı şiir, şâirin, dünyayı, çiçekleri, kuşları, ışığı, karanlığı, esen rüzgârı, yağan yağmuru ile bir bahçe olarak gördüğünü anlatır.

Yaşamak... bu bahçede
Her çiçek başka açar.
Değişir saniyede
Bakarsın dalda kuşlar.

"Obsession" (Gündüz, 15 Mayıs 1936) adlı şiirde, giden günlerin bir daha geri gelmeyeceği düşüncesi ve sürekli ölüm korkusu içindeki şâirin, kısacık ömrü içinde hayatın renk ve kokularına kanmak isteği dile gelir:

Kandırısın beni bu renkler, bu kokular,
Ne olsa bu bahçede bir şarkılık günüm var;

297. Y.N.Nayır, "Cahit Sıtkı'nın Şiiri ve Kişiliği", Varlık, Aralık 1971, Nr. 771, s. 5.

Bilmem ne aksettirir yarın benden bu sular,
Ve sanmam geri gelsin bu giden günler ölüm.

"Korktuğum Sey" (Ağaç, 23 Mayıs 1936)'de şâir gün ile yaşamak, karanlık ile ölüm arasında münasebet kurar. Onun korktuğu sey, günün bitmesi ve bir daha hiç doğmayabileceği ihtimâlidir:

Ne yardan geçilir, ne serden;
Korkuyorum bu gecelerden.
Bel bağladığım tepelerden
Gün doğmayabilir bir daha.

Ölüm korkusu ile yaşama sevincini birleştiren bu güzel mısralarda şâirin gecelerden korkması, bel bağladığı tepelerden gün doğmayabilir diye endişe etmesinden, çok sevdiği hayatı yitirmek korkusundandır.

İlk defa "Kendiliğinden Söylenen Şarkı" adıyla 18 Temmuz 1936 tarihli Ağaç mecmuasında yayımlanan ve kitaplara "Kulak Ver ki" adıyla geçen şiirde de Cahit Sıtkı bize, hayatın gizli türküsünü dinletir:

Kulak ver ki havasında bahçemizin,
Gök maviliğinden, dal yeşilliğinden
Bir türkü söylenmede kendiliğinden;
Nasıl dinlersen öyle, sen veya hazin.

Kulak ver, dolayan ruhumuzu tel tel;
Dallardaki tomurcukları ürperten
Bir türkü söylenmede kendiliğinden;
Dinledikçe ömrün artar, ey güzel!

Ruhumuzu tel tel dolayan, dallardaki tomurcukları ürperten bu türkü dinlendikçe ömrün artacağını söyleyen şâirin yaşama tutkusu açık değil midir?

"Ölümden Sonra" (Varlık, Kasım 1936) adlı şiirde ölüm ve hayat temleri yine iç içedir. Kendini ölmüş düşleyen şâirin

hayata duyduğu özlemi şu mısralarda bütün canlılığı ile bula-
biliyoruz:

Öldük, ölümden bir şeyler umarak.
Bir büyük boşlukta bozuldu büyü.
Nasıl hatırlamazsın o türküyü,
Gök parçası, dal demeti, kuş tüyü,
Alıştığımız bir seydi yaşamak.

Alıştığımız büyüğü güzelliklerin ardında kendini karan-
lık bir boşlukta hisseden şâir, ister istemez hayatın sen tür-
küsünü hatırlıyor ve özliyor.

Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde çoğu zaman yaşama sevinci ve
ölüm korkusu, aydınlık ve karanlık gibi kontrast temler ola-
rak bir arada ve iç içedir.

Onun bu tarz şiirlerinin en güzellerinden biri, belki de
en güzeli "Gün Eksilmesin Penceremden" (Varlık, 15 Aralık 1936)
adlı şiirdir.

Doğan güne hükmü geçmese de, halden anlayan bulunmasa da
ne çıkar? O, her eleme, her mihnete katlanmağa razıdır. Yeter
ki hayat devam etsin. Gün, penceresinden hiç eksilmesin!

Ne doğan güne hükmüm geçer,
Ne halden anlayan bulunur;
Ah aklımdan ölümüm geçer;
Sonra bu kus, bu bahçe, bu nur.
Ve gönül Tanrısına der ki:
-Pervam yok verdiğin elemden;
Her mihnet kabulüm, yeter ki
Gün eksilmesin penceremden!

"Gençlik Böyledir İste" (Varlık, 1 Temmuz 1937) adlı şi-
irin ikinci bölümü, şâirin pişmanlıklarının ardında da yaşama
tutkusunun bulunduğunu gösterir:

Ah o kadrini bilmediğim günler,
Koklamadan attığım gül demeti,
Suyunu sebîl ettiğim o çeşme.

Eserken yelken açmadığım rüzgâr!
Gel gör ki, sular batıya meyleder,
Ağaçta bülbülün sesi değişti,
Gölgeler yerleşiyor pencereme;
Çağınız başlıyor ey hâtıralar.

Şâir, gecip giden zaman içinde gönlünce yaşayamadığı güzel-
liklerin derin özleyişi içindedir.

"Evet, Cahit Sıtkı hayatın, dünya nimetlerinin şâir-
riydi. Günlerin kadrini bilmek isteyen, gül demet-
lerini koklamak, rüzgârları yelkenini açmadan bırak-
mamak isteyen bir şâir."²⁹⁸

"Memleket isterim" (Varlık, 15 Ocak 1938) adlı şiirinde
bütün insanları mesut görmek isteyen Tarancı, iki kelime üze-
rinde bilhassa durur: Yaşamak ve sevmek...

Memleket isterim
Yaşamak, sevmek gibi gönülden olsun;
Olursa bir şikâyet ölümden olsun.

Bir aşk şiiri olan "Serenad" (Varlık, 1 mart 1938)'da şâ-
ir sevgilisine: "Sen gel beni dinle, günlerimiz heba olmasın"
der. Sevgilisiyle birlikte mesud bir hayat yaşamak isteğini
dile getirir.

Aynı şekilde "Sevsen Beni Çocuğum" (ZM, 28 Mart 1940, s.58)
adlı şiir, fanilik duygusunun beslediği şiddetli bir yaşama
isteğini ifade etmektedir:

Sevsen beni çocuğum!
Geçen güne yazıktır.
Bu gün var yarın yoğum;
İşim bir sarkılıktır.

"Sulh Bir Hatıra Oldu" (Varlık, 1 Nisan 1940) adlı şiirde

298. B.Necatigil, "Tarancı'da Yaşamak", Varlık, 1 Kasım
1956, Nr. 441, s.14.

savaş ve ölüm temlerine bağlı olarak yaşamının güzelliği anlatılır:

Daha doymamıştık son yemişlerine yazın;
Kuşlardı, çiçeklerdi besleyen neşemizi.
Gün sakindi, gece yıldızlı, yaşamak güzel!
Geçen yaz mevsimiyle sulh bir hâtıra oldu.

"Bugün Hava Güzel" (Varlık,15 Haziran 1940) adlı şiirin;

Kuşlar kaçmıyor benden;
Bir güvercin kanadında oksuyorum
Göklerin maviliğini.
Serçelerin civıltısıyla sınıyor içime
Ağaçların yeşilliği.
Bulutların ipek gölgesi
Çocukların yüzünde hışırdıyor.

mısraları, Cahit Sıtkı'nın tabiatla sarmaş dolaş yaşamaktan ne kadar memnun olduğunu gösteriyor.

"Hastanede Ziyaret Günü" (Varlık,15 Kasım 1940) adlı şiirinde hastaların yüzünü aydınlatan, onları sevindiren hastalara dışarıdan müjdelere getiren ışık demeti, hayatın sembolüdür.

Hastanede ziyaret günü,
Aşına çehreler beliriyor
Koğuşun kapısında.
Anne telâşi, yâr heyecanı, dost tehâlükü;
Çiçekler ve şeker kutuları.
Hangi hastanın yüzünü aydınlatırsan aydınlat,
Selâm sana,
Dışardan müjdelere getiren ışık demeti!
Cümlemizi sevindiriyorsun.

Sâir, günlük hayatın alelâde vak'aları arasında duygularıyla yaşadığını farkeder. "Hep Yaşadığıma Dair" (İnkılapçı Gençlik,29 Kasım 1941) adlı şiir, bu idrâkin canlı bir tezahürüdür.

Bu gölge yer pazar günü,
Bu şehir, bu tren sesi,
Gök bildiğim bu mavilik.

Yeşil dallardan süzülen.
 Oturduğum rahat koltuk,
 Beyaz örtüsü masanın,
 Sigaram, kahvem, gazetem,
 Elimin çizdiği kavis,
 Kovmak için sinekleri;
 Kolumda işleyen saat
 Ve esnemem arada bir,
 Hep yaşadığıma dair.

İlk defa 1 Aralık 1941 tarihli Varlık'ta "İlân-ı Ask" adıyla çıkan ve kitaplara "Yaşım İlerledikçe" başlığı ile geçen şiirde, ölüm korkusuyla boş yere üzülme yerine, hayatın bütün günlerini dolu dolu yaşamak isteği dile gelir. Çünkü ne varsa yaşamakta vardır. Yaşama sevinci ile ölüm korkusunu yenen şair, her açan gülün kadrini bilmek, daldaki bülbülün türküsüne şükretmek gerektiğini yaşı ilerledikçe daha çok anlar:

Yaşım ilerledikçe daha çok anlıyorum
 Ne büyük nimet olduğunu ah ey güzel gün!
 Boş yere üzülmekte mana yok anlıyorum.
 Kadrini bilmek lâzım artık her açan gülün;
 Şükretmek türküsüne daldaki her bülbülün!
 Yanmak da olsa artık aşk ile yaşıyorum.

Cahit Sıtkı'nın yaşama sevincini en kesif bir şekilde terennüm ettiği şiirlerden biri olan ve 15 Aralık 1941 tarihli Varlık'ta nesrettiği "Bugün" adlı şiirde hayat ve dünya, şaire büyük bir yaşama sevinci telkin eder.

Bu şiirde o, yaşama gerçeğini masaldan daha güzel bulur. Hayat gerçek olduğu için güzeldir. Yeryüzünde olmaktan, insanlarla omuz omuza, kurtla kuşla, aynı kederde, gülden, lâleden farksız, herkes gibi dertli, herkes kadar ümitli yaşamaktan memnun ve âdeta sarhoştur. Şiir, bu haliyle dünyevi bir hayat felsefesini dile getirir:

Bugün masal değil,
 Masaldan daha güzel, gerçek;
 Bugün yeryüzünde olduğum gün!
 Ayaktayım işte;
 Asfalta amut;
 Akasyaya muvazî,
 İnsanlarla omuz omuza
 Kurtla kuşla aynı kaderde,
 Gülден lâleden farksız,
 Faniliğinde ömrün;
 Herkes gibi dertli,
 Ümitli herkes kadar;
 Ne de olsa memnun yaşamaktan.
 Bak nasıl adım atıyorum,
 Rakı içercesine,
 Yâri öpercesine,
 Sarhoş öylesine.
 Kim bana söyleyebilir,
 Bulutlar mı geçiyor başımın üstünden,
 Ben mi gidiyorum bulutlar altında?

"Hatırası Yeter" (Varlık, 15 Aralık 1941) başlıklı şiirde güzel geçecek bir ömrün hâtırasının her şeye bedel olacağı anlatılır:

Duy rüzgârı dal dal,
 Her yaprağında gün;
 Çiçek aç, yemiş ver.
 Gerçek yahut masal,
 Güzel geçsin ömrün;
 Hatırası yeter.

"İnsanoğlu" (Varlık, 10 Ocak 1942) adlı şiir, Cahit Sıtkı'nın ahirete inanmadığını, cenneti yeryüzünde aradığını gösteriyor. Mukaddes dinlerin cennet va'di ona göre bir masaldır.

Ölmek varsa günün birinde gayri,
 Göz nuru, el emeği, alın teri
 Yaşadığım iyi kötü günleri
 Değişmem hiç bir cennet masalına.

"Nedendir Yarab" (Varlık, 10 Ocak 1942)'da;

Açtığımız her bahçede baharmış; doğru.
 Hangi dala el atsak yemiş varmış; doğru.
 Doğrudur en güzel dünyada olduğumuz;
 Sanki şeytan tüyü var dağında taşında.

Fakat nedendir Yarab bu susuzluğumuz,
Suyu gürül gürül akan çeşme başında?

diyen şair, en güzel dünyada olduğu halde, arzu ettiği her seye ulaşmak mümkünken dinmeyen susuzluğunu, doymak bilmeyen yaşamak isteğini dile getirir.

"Dalgın Ölü" (Varlık, 1 Mart 1942) adlı şiirde, kendini ölmüş farzeden şairin dünyaya ait ihtirasları ve duyguları yine kendi ağzından fantezili bir üslûpla verilir.

Dün güzel bir kadın geçti
Kabrimin yakınından.
Doya doya seyrettim
Gün hazinesi bacaklarını.
Gecemi altüst eden.
Söylesem inanmazsınız,
Kalkıp verecek oldum
Düşürünce mendilini;
Öldüğümü unutmustum.

Burada öte dünyaya ait bir varlığın bu dünya ile olan yakın ilişkisi, daha doğrusu dünyaya dönüş fikri vardır. Öldükten sonra bile hayata bağlı kalmak isteği Cahit Sıtkı'nın pek çok şiirinde görülmektedir. Çünkü İkinci Dünya Harbi'nin yıkıcı tesirlerine maruz kalan pek çok sanatçı gibi o da dine, ahirete ait inançlarını yitirmiş, öte dünya yerine bütünüyle bu dünyayı koymuştur.

Bir araştırma yazısında Tarancı'nın dünyaya bu türden sarılışının kökeni, onun özellikle yalnızlık korkusu ve kendini ısrarla kalabalığın arasına atışında aranmakta ve bu durumun psikanalizin bazı varsayımlarını doğruladığı ifade olunarak "Dünyasaldan hoşnutluğu kimi zaman bir tür cinsel doymusluk haline dönüşür."²⁹⁹ denilmektedir.

299. Ahmet Oktay, "Bir Bireyin Ölüm Araştırmaları, Dost, Eylül 1967, s.7.

Zahir Güvemli de; "Ya hayata bağılılığı? Ya, yaşamak için hayata duyduğu sonsuz aşk? O nesiydi? O da, müthiş yalnızlığın bir tevellisiydi sadece..."³⁰⁰ demek suretiyle aynı duruma işaret eder.

"Ben Ölecek Adam Değilim" (Varlık, 1 Nisan 1942) şiiri ölüm temiyile birlikte kuvvetli bir yaşama isteğini de ifade eder.

Kalkmalıyım,
Dolaşmalıyım,
Sokaklarda, parklarda.
El sallamalıyım
Giden trenlere,
Kalkan vapurlara.
Bilmeliyim,
Gölgelerin boyundan,
Saatin kaç olduğunu.
Isık çalmalıyım.
Türkü söylemeliyim
Yol boyunca,
Keyfimden ya hüznümden.
Geçmiş günleri hatırlamalıyım,
Dalıp dalıp akarsuya,
Hayaller kurmalıyım.
Güzel geleceğe dair.
Yanımdan geçenler olmalı,
Selâm almalıyım;
Robenson'u düşünmeliyim
Garipliğini;
Sükretmeliyim
İnsanlar arasında olduğuma.

"Rönesans" (İnkılapçı Gençlik, 26 Eylül 1942) adlı şiirinde, şairin hayatında bir Rönesans yapıp, yeni dostlarla, yeni ve güzel bir sevgili ile her hazzın ve sevincin kaynağına koşmak istemesi, dünyadan daha çok kâm almak içindir:

Süzülüp taze bir gün ışığından,
Yepyeni dostlarla çıkmak yarına!

Ya Rab! Nasıl çılgınca koşar insan,
Daha güzel bir yârin kollarına!
Menbaina her hazzın, her sevincin!
Dünyadan daha çok kâm almak için!

Cahit Sıtkı'nın estetik anlayışında hareketin geniş yer tuttuğu görülür. Hareket halinde olan her seyde güzelliğe ya-
kın bir taraf görür. Ona göre;

Kadın raksederken güzeldir,
Bayrak dalgalandıkça,
Deniz köpürdüğü zaman,
Insan ihtirasla yaşarken.

"Tarancı'ya göre yaşamak hareketler toplamıdır, duran ö-
lüdür. Kaçış temasını işleyen şiirleri grubuna bir düğüm gibi
attığı "Hareket" şiiri, bütün bahar sarhosluklarının, güzel
havalarda sokaklara fırlayışların, aşklara açılışların sebep
ve manasını açıklıyor."³⁰¹

"Yaz Gecesi" (varlık, 1 Ekim 1943) adlı şiirde nefes a-
lıp vermeyi ibadet sayan şâir, bu dünyaya tapınırcasına bağ-
lanmış, yaşamayı kutsallaştırmıştır.

Ne çok yıldızın var, saymakla bitmiyor
Meltemi cana can katan yaz gecesi!
Olsa olsa şükran duası olacak,
Saksıda sardunyanın kokusu kadar
Dalda İshak kuşunun türküleri de.
İnanırım güzel gece inanırım,
İbadet gibi bir sey teneffüs etmek.

"Su Sesi" (Varlık, 1 Ekim 1943)'nde şâir değirmene akan
ve uykusunu kaçırın sesi, o kadar güzel bulur ki, öldükten
sonra bile duymak ister.

Nasıl kızayım
Uykumu kaçırdığına,
Değirmene akan su!

301. B.Necatigil, "Tanacı'da Yaşamak", Varlık, 1 Kasım 1956,
Nr.444, s.14.

Sesin öyle güzel ki,
Duymak isterdim
Öldükten sonra bile

Şiir kitaplarında "Misafir Adam" adıyla yer alan ve ilk defa "Uğurlanırken" adıyla 1-15 Nisan 1944 tarihli Varlık'ta çıkan şiirde fanilik duygusuna refakat eden kuvvetli bir yaşama isteği görülür. Bir gün öleceğini bilen fakat öte dünyanın meçhulü içinde kıvranan şair hayata sarılır. Gününün kadriğini bilmek, balını almadan arıyı salmamak ister:

Ötede ne var ne yok belli değil;
Kimse bilmiyor nedir karşı kıyı.
Gününün kadriğini bil;
Balını almadan salma arıyı.

"Korkunç Güzel" (Yeni Şiirler, 1954) adlı şiirde, hayat şairin rakıdan, tütünden beter alışık olduğu korkunç derecede güzel bir şey olarak anlatılır.

Şair kadeh tutarken parmaklarına bakıp, Orhan gibi vaktinde gitmenin belki daha iyi olacağını düşünür. Lâkin o alıştığı hayattan kurtulmak mümkün mü?

Bu el titremesi kadeh tutarken
Bu yaşta nasıl koyuyor insana
Orhan gibi vaktinde gitmek varken

Değer mi oyalanmaya

Rakıdan tütünden beter alışık
Olduğumuz korkunç güzel bir şey var
Tutmuş bırakmaz bizi bir sıkımlık

Canımız çıkana kadar

4. Ask:

"Yaşamının tilsimine ermek için uğrasırken aşk bu yaşama içinden bir bahar filizi gibi fışkırıyor. Yaşamının en kuvvetli kolu, onu insan eden tek çiçek odur, yani aşk. Ask, beşerî bir oluşla Cahit

Sıtkı'nın şiirlerine bir sanat olarak giriyor. Yaşama kıvancı, aşkla beraber bu şâiri sarıyor."³⁰²

O, askta yaşamanın sarhoşluğu içinde aile hayatına karşı daima derin bir imrenme ve hasret duymuştu. Devrinin bütün yıkıcı şartlarına rağmen aşk duygularını hiç bir zaman Orhan Veli'de olduğu gibi "vesikalı yâr" seviyesine düşürmemiştir. Aşk duyguları saf ve temizdir. Kısa süreli evlilik dönemine ait şiirlerin oluşturduğu "Düsten Güzel"de aşk teminin daha bir ağırlık kazandığı görülür.

Cahit Sıtkı'nın aşk temini islediği ilk şiiri 15 Nisan 1931 tarihli Muhit mecmuasında çıkan "Kar ve Ben" adlı şiirdir. Şiirde, şâirin yağan kar tanelerine karışan rûhu, hayalî bir kadını sevmenin hazzını yaşar:

Ben ne grup bilirim, ne gece bilirim ben,
Uçuyor gönlüm beyaz bir sükût seviyesinde;
Bir kadın gördüm ki ben beyaz güller içinde.

Ruhuma bağışladı bu kadın servetini.
Ne bir yara var artık, ne bir leke ruhumda;
O şimdi rüyasının denizinde bir ada.

Bir sevgili sahibi olmak saadetini
Kim bilir benim kadar.. ben et kemik yığını
Duydum beyaz bir nehrin içimde aktığını.

"Benimsin" (Servet-i Fünûn, 30 Nisan 1931) adlı şiirde, meçhul bir sevgiliye olan kuvvetli bağlılık dile gelir. Sevi- len kadın, ister şeytan, ister canavar, ister baykuş olsun şâ- ir onu sevmekte devam edecektir:

302. İ.Zeki Burdurlu, "Cahit Sıtkı'da İki Ana Tema", Ulkü, Nisan 1947, C.1, Nr.4, s.32.

.....
 Gündüz kelebeklerin,
 Gece yıldızlarıdır,
 Ölüler böceklerin,
 Azap günahkârındır.
 Sen de benimsin benim.

Ne olursan ol kadın; şeytan, canavar, baykus.
 Yok kurtuluş elimden, elimden yok kurtuluş!

"Günlerim" (Servet-i Fünûn, 4.6.1931) şiirinde, şâir, ma-
 sum bakan gözlere inanan, onların her birinden başka bir zevk
 alacağını sanan huzursuz bir âşık durumundadır. Fakat bunların
 hiç biri kendisine kısmet olmaz. Elinden kaçıp giden güzelle-
 rin ardından kendi beceriksizliğine yanar:

Elimden kaçıp gitti çeşit çeşit güzeller;
 İçlerinden hiç biri bana kısmet olmadı.
 Yenmemiş bir meyvanın nasıl bilinir tadı?
 Bir ses bana her akşam: "Çok beceriksizsin!" der.

Önce "Bizim Sonemiz" adıyla 30 Nisan 1932 tarihli Gala-
 saray mecmuasında yayımlanan ve daha sonra biraz değiştirile-
 rek ömrümde Sükût'ta "Rüyamız" başlığıyla yer alan şiirin de
 aşk temi üzerine kurulduğu görülüyor.

Şâir burada, bir havuz başında sevgilisiyle birlikte dal-
 dığı saadet anını ve kemiz rüyâ halini anlatmaktadır. Gönül-
 leri bir huzur âlemine dalmış olarak, yaşamının en güzel nok-
 tasında durmuşlar, aşk sarhoşluğu içinde âdeta zamanı unut-
 muşlardır.

Uyanabilir miyiz sanki böyle rüyadan?
 -Asırlar kadar uzun, müphem ve tatlı bir ân-
 Biz o kadar sarhoşuz, o kadar sarhoşuz biz!

İşte gözlerimizde bu suyun derinliği,
 İçimizdedir işte bu suyun serinliği;
 Biz o kadar o kadar biribirimiziniz!

Cahit Sıtkı'nın ilk şiir kitaplarında göremediğimiz "Mecnun Gibi" (Muhit, Teşrin-i Sani 1932) adlı şiir de yine, büyüleyici güzelliği ile sisler içinde kaybolmuş eski bir sevgiliye olan aşkı terennüm ediyor:

Sisler gerisinde gizlenen sihrine
Bürüyüp göynünü, sen ta pek eskiden
Susattın susattın beni iksirine.

Gündüzler yalancı ve geceler kıskanç
Olsa da, âlemde hiç böyle sevgiden
Bir saniye olsun duyulur mu usanç?

Cahit Sıtkı'nın yine ilk şiirlerinden olup ilk defa Peyami Safa'nın "Yeni Bir Şâir" başlıklı yazısında yer alan "Sarayımız" (Cumhuriyet, 5 Kasım 1932) adlı şiirde de tem yine aşktır.

Şâir, meçhul bir adada pencerelerinden sema, deniz ve güneşin girdiği, sevgilisiyle başbaşa sonu gelmeyecek bir ömür geçirmek istediği bir saray yaptırmak ister. Öyle bir saray ki, duvarları sevgilinin vücudu gibi beyaz mermerden, pencere camları sevgilisinin gözlerinin renginde olacaktır. İçinde mis kokuları duyulan bu sarayın bir eşi daha yapılmamış olacaktır. Bu sarayın içinde kendi akislerini taşıyan her şey güzel ve temizdir.

"Sen De Her Şey Gibi..." (Varlık, 1 Aralık 1933) adlı şiirde Cahit Sıtkı, her şey gibi sevdiğinden de uzak olmak istegini dile getirir. Realiteye karşı ümit ve hayalle yaşamının güzelliğini anlatır:

Sen de her şey gibi, yakınımda iken,
Sen de oluyorsun gözlerimde diken.
Git, git benden uzak; uzak bir yere git;
Ne olur, içimde her zaman bir ümit,

Her uzak şey gibi öyle yalnız hayal,
Yalnız rayiha, renk, şarkı halinde kal.

"Her Günkü Özleyiş" (İz, Haziran 1935) adlı şiir geceye ve sevgiye duyulan hasreti dile getirir:

Bir güzelliğin var, bir de gece
Alemde hüküm süren gönlümce.
Gerisi kapkara bir düşünce

Nerdesin sevgilim, nerde gece?

"Aşk Şarkısı" (Varlık, 15 Temmuz 1935) aşkın, gençlik ve güzelliğin bulunduğu her yerde, ölüm gibi mukadder olduğunu anlatır. Leylâ ile Mecnun'dan beri bu hep böyledir...

Bir sen, bir ben, sevgilim, bir de bu bahar...
N'yleyim sen güzelsin, bende gençlik var.
Ölüm gibi mukadder bir yol ki bu aşk,
Ucu tâ Leylâ ile Mecnun'a çıkar...

"Düşündüğüm Yer" (Gündüz, Aralık 1936) adlı şiir, Cahit Sıtkı'nın sevgilisiyle birlikte gitmek istediği bir yeri anlatıyor. Ahmet Haşim'in "O Belde" şiirini hatırlatan bu şiirde, şairin gitmek istediği yer, yeryüzünde fakat adı konulmamış bir yerdir.

Şiirin ilk dört kıt'ası söz konusu mekânın tasvirine ayrılmıştır. Buna göre; düşünülen yer sert ve mayhoş havası ile sevgilinin mizacına tam uygundur. Orada hiç işlenmemiş, saf ve temiz bir tabiat vardır. Mevsim sevgilinin istediği gibi daima sonbahardır. Orada gökler bakırdan ve bulutlarla kaplıdır. Sular mat bir gümüşü andırır. Şimşekli havalar sabah akşam buğuludur. Orada ağaçlar yorgun ve yaprakları solgundur. Ağaçlardaki kuşların her biri yanık bülbül sesiyle geçmişi yâd eder.

Son iki kıt'a ise, sevgili ile düşünülen yer arasındaki münasebeti ve şâirin duygularını ifadeye ayrılmıştır.

Orası izin midir,
Gölgen mi, aksin midir?
Yer, gök, su, kuş ve çiçek
O donuk güzellikler,
Orda her şey sen demek;
O kadar sana benzer.
Sevgilim, burdan uzak,
Uzaklarda yaşamak,
Sevmek ve ölmek için,
Açılıp denizlere,
Bir gün gitsek mi dersin
Sana benzeyen yere.

"Sen Yoksun ki" (Yücel, Eylül 1938)'de sevgilisiyle geçirdiği mesut ve mehtaplı bir gecenin hatıralarına dalan şâir, sevgilinin vefasızlığından ve yokluğundan şikâyetçidir.

Göge sessizce yükselen ay on dördündeydi;
Gece akasya dalında asılı gölgeydi,
Bahtiyar başlarımız aynı penceredeydi!

Hâlâ o penceredeyim, lâkin sular ölgün;
Sen yoksun ki, vefasız, sularda ay görünsün.

"Sevsen Beni Çocuğum" (ZM, s.55,28 Mart 1940) adlı şiirde fanilik duygusuna karışan kuvvetli bir sevilme arzusu var:

Sevsen beni çocuğum!
Geçen güne yazıktır.
Bu gün var yarın yoğum;
İşim bir şarkılıktır.

"Biz Nerdeyiz Sevgilim" (Varlık, 1 Temmuz 1940) başlıklı şiir de aşk temi üzerine yazılmıştır. Şâir sevgilisiyle birlikte aşk bahçelerinin sonsuzluğu içinde yeryüzünde olduğunu unutacak derecede mesuttur:

Gecesi benden, mehtabı senden
Bir bahçesi var ki aşkımızın,
Mevsimlerdir dolasırız, bitmez.
.....

Ne hikmettir bu Yarab, ne güzel!
Her halde yeryüzünde değiliz;
Sahiden biz nerdeyiz sevgilim?

İlk defa "Ayrılık Vakti" (Varlık, 1 Temmuz 1940) adıyla çıkan, kitaplara ise "Affet Bizi Lâmba" olarak geçen şiirde, bir aşk gecesinin sarhoşluğu anlatılır.

Yalnız Cahit Sıtkı'nın değil, edebiyatımızın belki de en güzel aşk şiirlerinden olan "Desem ki" (Yücel, Ağustos 1940) de şair aşk duygusunu Hâmidane diyebileceğimiz bir derinliğe kavuşturur. Dünyanın bütün güzelliklerini, bütün saadetlerini, bütün lezzetlerini sevmekte gören şairin sadece yaşarken değil, öldükten sonra bile, mahşerde dahi sevgiliyi araması, ondaki aşk duygusunun kuvvetini göstermeye kâfidir.

Desem ki vakitlerden bir Nisan akşamıdır,
Rüzgârların en ferahlatıcısı sende esiyor,
Sende seyrediyorum denizlerin en mavisini,
Ormanların en kuytusunu sende gezmekteyim,
Senden kopardım çiçeklerin en solmazını,
Toprakların en bereketlisini sende sürdürdüm,
Sende tattım yemişlerin cümlesini.

Desem ki sen benim için,
Hava kadar lâzım,
Ekmek kadar mübarek,
Su gibi aziz bir şeysin;
Nimettensin, nimettensin!
Desem ki...
İnan bana sevgilim inan,
Evimde şenliksin, bahçemde bahar;
Ve soframda en eski şarap.
Ben sende yaşıyorum,
Sen bende hüküm sürmektесin.
Bırak ben söyliyeyim güzelliğini,
Rüzgârlarla, nehirlerle, kuşlarla beraber.
Günlerden sonra bir gün.
Şayet sesimi farkedemezsen,
Rüzgârların, nehirlerin, kuşların sesinden
Bil ki ölmüşüm.
Fakat yine üzülme, müsterih ol;
Kabirde böceklere ezberletirim güzelliğini,

Ve neden sonra
Tekrar duyduğun gün sesimi gökkubbede,
Hatırla ki mahşer günüdür
Ortalığa düşmüşüm seni arıyorum.

"Nü" (Yücel, Eylül 1940) adlı şiirde hayal içinde gördüğümüz şâir, kavuşulması imkansız bir sevgili ile olan beraberliğini anlatır. Uykusuz gecelerinde şâire refakat eden bir kadın hayali daima vardır.

"Yağmur Yağıyordu" (Varlık, 1 Aralık 1940) adlı şiirde, Paris kaldırımlarına yağan yağmur, şâire İstanbul'daki sevgilisini düşündürür. Sevgiliye dair çeşitli intibalar ve hatıralar canlanır:

Yağmur yağıyordu Paris kaldırımlarına;
Seni düşünüyordum penceremde!
(Penceremiz olabilirdi!)
Yağmuru sevmediğin geldi aklıma.
Bulutlar da hatırlamış olacaklar ki
Yağmurda üzüldüğünü,
Sâgnak durdu birdenbire;
Güneş açtı.
Yüzün güldü mü bilmem,
İstanbul'daki pencerede.

"İmkânsız Vuslat" (ZM,s.77, 30 Kasım 1941)'ta vuslat imkânı olmayan ümitsiz bir aşkın ıstırabı dile getirilir:

Ben mihnet dolu bir ömrün devamında,
Çölde Mecnun gibi yanmışım ne çıkar,
Sen genç kızlığının yıllanan camında,
Leylâ sabrıyla beklesen milyon bahar,
Aşkımız çıkmaz sokak, vuslat imkânsız;
Hep müvazî gidiyor yıldızlarımız.

"Ben Aşk Adamıyım" (Varlık,1 Şubat 1942) adlı şiirde, harbin yarattığı kan tufanında insanları kurtuluş ve sükuna götüreceği yegâne vasıtanın güzellik olduğunu anlatır. Sulh kıyılarına ancak harbi unutturacak bir güzellikle ulaşılabilir.

"Aşk" (Varlık, 15 Mayıs 1942) şiiri adından da anlaşılacağı üzere doğrudan doğruya aşkı konu alan bir şiidir.

De ki:-Aşktır şâdeden gönülleri;
Perişan, berbat eden gönülleri;
Aşk söyletir en yanık türküleri,
Ay buluta girdiği gecelerde.

"Paydos" (Varlık, 15 Temmuz 1942) şiirinde şâirin, yaşadığı bohem hayatından, aşk peşinde koşmalardan memnuniyetsizliği ve aile hayatına karşı özlemi dile gelir:

Paydos, bundan böyle çılgınlıklara;
Sert konuşmaya başladı aynalar.
Yetişir, kostüm aşkın peşi sıra;
Bitirdi beni bu rakı, bu kumar.

Yaş ilerliyor..Artık geçti bizden;
Kişi ev bark edinmeli vakitken.
Gün gelince biz değil miyiz ölen?
Cenazemiz yerde kalmasın dostlar!

Şâir bir yaz akşamı Kandilli iskelesinde vapur beklerken yaşadığı bir saadet ânını "Bir Saadet"(Varlık, 15 Agus. 1942) başlıklı şiiriyle terennüm eder:

Ne bir kelime konuştuk,
Ne işaret çektik birbirimize,
Fakat gerçektir sevdiğimiziz
Vapur kalkıncaya dek,
Göz göze gelmekle sade.
Bir saadet gibi hatırlıyorum.
Yasemin kokusu ondan,
Teneffüsü benden,
Bir yaz akşamı,
Kandilli iskelesinde!

"Abbas" (İnkılâpçı Gençlik, 19 Eylül 1942) şiirinde Cahit Sıtkı, bir masal kahramanı olarak gördüğü Abbas'tan sihirli seccadesine binerek Beşiktaş'taki ilk sevgilisini getirmesini ister. Gençliğinin aşk dolu günlerini yeniden yaşamak istemektedir:

Bas kırbacı sihirli seccadeye,
Göster hükmettiğini mesafeye
Ve zamana.
Katıp tozu dumana.
Var git,
Böyle ferman etti Cahit,
Al getir ilk sevgiliyi Beşiktaş'tan;
Yaşamak istiyorum gençliğimi yeni baştan.

"Yalan" (İnsan, Şubat 1943) adlı şiirde şairin hiç değişmeyen duyguları anlatılmaktadır. Geçen zaman hayatı değiştirir. Cahit Sıtkı da eski mezarlığın zamanla park olduğunu görmüştür. Fakat kendisi hâlâ yirmibir, sevdiği ondört yaşındadır. Aradan yılların falan geçtiği sanki yalandır. Kendisinde aşk, sevdiğinde güzellik bitmediğine göre, evlendirme memuru Ubeydullah Efendi de henüz ölmediğine göre hâlâ evlenebilirler...

Ne var sanki park olduysa eski mezarlık
Yalandır yıllar falan geçmemiş aradan;
Sen bermutad ondört yaşında, ben yirmibir;
Güzelsen, âşıksam, alışmalısın artık.
Bahar geldi iste, düğünümüz ne zaman?
Ubeydullah Efendi daha ölmemiştir.

"Hepsinden Beter" (Varlık, 15 Şubat 1943) adlı şiirinde, sevda çekmenin en beter dert olduğunu kesif bir dille söylüyor:

Kimi insan derbeder,
Ömrünü heba edip gider.
Kimisi maişet derdine düşmüş,
Rahattan bihaber.
Olmayacak işler peşinde,
Kimisi taban teper.
Kimisi dul, kimisi öksüzdür;
Alın yazısı kahreder.
Aklından zoru var kiminin;
Merhamet ister.
Ben sevda çekerim,
Hepsinden beter.

Şairin ilk aşk heyecanlarını terennüm ettiği şiiri "İlk Aşk" (Varlık, 1 Haziran 1943) adını taşıyor:

Felek ne kadar kahretse kalbimize,
Zaman zaman hatırladığımız olur,
Hangi dilber ilk aşkı tattırdı bize;
Bir bahtiyarla yaşadığımız olur.

Ve tabiat güzellikleriyle aşkı birleştiren bir şiir: "Esmer Güzeli Yârim" (ZM, s.195, 18 temmuz 1943):

Bu meltemli geceler,
Su sesi ay ışığı,
Uzayan türküleri
Cırcırböceklerinin,
Bu cümbüş, bu muhabbet
Bu tatlı uykusuzluk
Hep senin şerefine
Esmer güzeli yârim

"Misafir" (Varlık, 1 Ekim 1943) adlı şiir, sevdiğinin bir gece misafiri olmasını düşleyen şâirin saadet hulyaları ile doludur.

Bir gece misafirim olsan yeter
Dolar odama lâvanta kokusu;
Soğur sevincinden sürahide su
Ay pencerede durup güler.

Tabiat ve aşk temlerinin birleştiği bir başka şiir "Ada'ya Davet" (İste, Nisan-Mayıs 1944)'tir.

Bana sor güzelim, üzme kendini,
Ben şâirim,
Elbette bilirim
Bu yağmurun ne zaman dineceğini;
Ne zaman açacağını havanın;
Ada'ya kaçta vapur var,
Çamlarda nasıl sevişir âşıklar,
Tadını, lezzetini o sevdanın.
Şöyle bir gülümseyiver,
Derhal denecek yağmur.
Haydi bizi bekliyor vapur;
Bu tramvay Köprü'ye gider.

"Bir Aşk Hatırası" (Ülkü, 1 Mayıs 1945) şiiri, genç âşıkların şeffaf yaz akşamlarında gün görmüş emektar çamlar altındaki kaçamak buluşmalarının hatıraları ile dolu. La Fonta-

ine'nin rûhuna ithaf edilmiş olup güzel hizmetçilere duyulan alâkayı anlatmaktadır:

Kapı açıldı geliyor
Elinde kahve fincanı
Saçları saç gözleri göz
Gögüs kalça hepsi tamam
Bacaklar hele bacaklar

"Sasırtmaca" (Yücel,Eylül 1945) adlı şiirde, şâirin saçları yüzüne dökülen cilveli kız Birsen olarak gördüğü kız,göz göze geldiklerinde Mübeccel, gülünce Semiha,konusunca Türkân, oturunca Nazmiye oluverir. Onda tanıdığı bütün güzellerden bir taraf vardır. Şâir, onun gerçek kimliğini tayinde şaşkınlığa düşer.

Aşkî sabit bir fikir haline getirmiş olan şâirin:

Sabahlara dek kadeh elde
Aklım fikrim o güzelde.

diyerek dünyada sevdiğimden başka her şeyle alâkasını kestiğini gösteren şiir, "Fikr-i sabit" (Ankara,Ekim 1945) adını taşır.

"Felekten Bir Gece" (Varlık, Temmuz 1946) adlı şiir, şâirin sevgilisiyle birlikte murada ermek için felekten bir gece istediğini dile getirir.

Dünya gözüyle görsek murada ermek nedir!
Sen olsan, ben olsam, felekten bir gece olsa!
Unutup ağarmayı tanyeri kırk yılda bir,
Ortalık ay ışığı, etraf bağ bahçe olsa!

"Sevdalı" (OBY,s.100, Ağustos 1946) şiiriyle "Beşiktaşlım" dediği ilk sevglisinin vefasızlığından yakınır:

Gönül sende, göz yolda kaldı;
Ne postacı semtime uğrar,
Ne turnalar selam getirir;
Vefasız çıktın Beşiktaşlım.

"Yarın Pazar Degil" (OBY,s.123,Agustos 1946)'de evli bir insanın;

Ben mi öylesine sevdalıyım
Sen mi sahiden bunca dilbersin!

dediği karısından işe gitmek için bile olsa ayrılmasından duyduğu üzüntüyü anlatır.

Aşka düsmüş bir insanın sevgiliye olan kayıtsız şartsız teslimiyetini "Ferman Sendedir" (OBY,s.124,Agustos 1946) şiiri şu güzel mısralarla canlandırıyor:

Emreyle at koşturam deryâlarda;
Gemi vapur yürütem sahralarda;
Kuş olam, kanat çırpam semâlarda;
Emreyle güzelim, ferman senindir.

Cahit Sıtkı'nın aşk duygusunu en güzel işleyen şiirlerinden biri, halk tarzıyla kaleme aldığı "Kara Sevda" (OBY, s.125, Agustos 1946) şiiridir.

Bir kere sevdaya tutulmayagör;
Ateşlere yandığının resmidir.
Aşık dediğin Mecnun misali kör;
Ne bilsin âlemde ne mevsimidir.

.....
Bir köseye mahzun çekilen için,
Yemekten içmekten kesilen için,
Sensiz uykuyu haram bilen için,
Ayrılık ölümün diğer ismidir.

İlk defa 8 Şubat 1947 tarihli Sanat ve Edebiyat gazetesinde "Yosma" adıyla çıkan, kitaplara ise "Bir Güzel" olarak geçmiş bulunan şiirin de konusu yine aşk ve sevdadır.

Bir güzel bilirim bir daha bilmem
Onda gör cilve nedir eda nedir
Öyle satar kendini dirhem dirhem
Ondan bu gönül deli divanedir.

.....
Gündüz işimde beni şaşkın eder
Gece düşümde beni çılgın eder
Ayrılığı başımdan aşkın eder
Bir sevda ki yanmaktan başka nedir.

"Mesut Cift" (Sanat ve Edebiyat Gazetesi,15 Mart 1947)

başlıklı şiirde, birbirini seven iki insanın saadeti anlatı-

lır:
Ben bir kara parçasıyım o deniz
Ne ben onsuz ederim ne o bensiz
Gökyüzüne vurmuş mesut gölgemiz
Gel fotoğrafçı gel resmimizi çek

Bahar mevsimi Cahit Sıtkı'nın hep başını döndürmüştür.

Aşklara açılışlar,sevdaya tutulmalar hep bu mevsimde olur.

"Bahar" (Sanat ve Edebiyat Gazetesi,26 Mart 1947) şiiri, bahar güzellikleri ile gelen askların verdiği kalp ağrılarından söz eder:

Gel böyle havada kendini emniyette bil
Bir bakış bir gülüşle çarpılmak içten değil
Çektiğim ağrı kalpten bermutad dışten değil
Bildim bileli bahar başımın belâsıdır.

"Nar" (Sanat ve Edebiyat Gazetesi,24 Mart 1947) şiirinde

Cahit Sıtkı'nın girdiği aşk yolundan dönmeye hiç niyeti yoktur. Çünkü her masalı gerçek etme gücü, yalnız aşkta vardır. Kendisini ayakta tutan asktır. Fakat ölümü de unutmamalı.Kendisini aşkın olgunlaştırıp çatlattığı bir nar olarak gören şair sevgiliden kendini koparmasını ister. Zira dal dayansa bile rüzgâr yaprak ve yemiş farkı gözetmez.

Benim ayrılmayan tuttuğu yoldan
Aşk ile gerçek eden her masalı
Yandıkça daha gür yeseren çalı
Budur bu aşk beni ayakta tutan.

Ben aşkın ağaçta çatlattığı nar
Koparacaksın gel kopar güzelim
Dal dayansa bile yamandır halim
Yaprak yemiş farkı gözetmez rüzgâr

"Aşk Masalı" (Sanat ve Edebiyat Gazetesi,12 Temmuz 1947)

adlı şiirde, Besiktas'taki ilk sevgilisi ile geçirdiği mesut anları bir masal güzelliği içinde hatırlıyor ve yeniden yaşa-

mak istiyor:

Nerde ne zaman bu hava çalınsa
Hoş geldi geçmişteki güzel günler
Nereye gidersen git günlük tasa
Bırak biraz da şâd olsun gönüller

Beşiktaş'ta gün görmüş bir bahçede
Nisan akşamlarının en tatlısı
Sevdiğim on dördünü sürmede
Bende gönüllerin en kanatlısı
.....

"Bir Kış Gecesi Rüyası" (Yaprak,1 Şubat 1949) adlı şiirde şâir, zamanın aynasında tekrar mektepten kaçtığı, kafasına hiç bir dersin girmediği, dünyayı toz pembe gördüğü ilk aşk günlerine döner. Lâkin ayna kırılmış ve rüya bitmiştir:

Başımın devleti demeye bırakmadılar
Düşürdüler aynayı sevdiğimin elinden
Kış sabahları esen dinsiz imansız rüzgâr
Lânet sana yirmi yaşın komşu güzelinden

"Yürek" (Edebiyat Dünyası,15 Aralık 1949) şiirinde göğsümüzdeki et parçasını, hayatın, aşkın, iyiliğin, cesaretin sembolü olarak alır.

Yüreğim benim bir tanem
Velinimetim efendim
Durma çarp vur ses ver aman
Aşık kulağım sendedir.

Yıllardır özlemine çektiği evlilik ve aile hayatına ancak ömrünün son senelerinde kavuşabilen Cahit Sıtkı, bu saadetini "Ask ile" (Varlık,1 Eylül 1950) adlı şiirinde şöyle anlatır:

Baktım ki o musibet gün gelip çatmış
Yolcusunda tayfasında şafak atmış
Ne yelken kâr eder ne kürek ne istim
Dayandım aşk ile yürüttüm gemiyi
Aşk ile koskoca dağları düz ettim
Avladım sonunda o civan kekligi

"Portre" (Yeditepe,1 Kasım 1950) adlı şiirde, Cahit Sıtkı-

kı, ideal sevgilisinin portresini çizer. Ömür boyu tertemiz bir aşkla seveceği ve bizden olacak dediği sevgilisinin bütün edası ve nazı ile yolda yordamda bitirmiş bir güzel olmasını ister.

Seveceğim hatun kişi
Saçı siyah gözü siyah
İllâ ki
esmer olacak

Edası edâ, nâzı nâz
Yolda yordamda bitirmiş
Bir güzel
bizden olacak

Cahit Sıtkı'nın temeli aşk harcı ile örülmüş, namuslu, vakur ve örnek bir yuva kurmak isteği "İyimserlik" (Varlık, 1 Nisan 1951) adlı şiirde de dile getirilir:

Örnek bir yuva kurmaktayız namuslu vakûr
Aşk var bu evin temelinde harçların sahi
Gelecek günlerin en güzeli en ferahı
Kalbi temiz olarak sevişenlerin olur.

Bütün arayışlarına rağmen evliliği ancak kırk yaşında yakalayan Cahit Sıtkı artık düsten güzel bir hayatın içindedir. Mutluluğunu "Düsten Güzel" (DG,s.3, Aralık 1952) adlı şiirinde şu güzel ifadeye kavuşturur:

İlktir baharın gönlümce geldiği
İlktir hem sarhoş hem ayık olduğum
Bir güzellik içindeyim düsten güzel
Sevdiğim gülüyor yanıbaşımda

Aşkımdan talihimin düzeldiği
Sen gökte ararken yerde bulduğum
Bir sende gördüm ince rûh ince bel
Sende murada erdim kırk yaşımda.

"Sevdiğim" (DG, s.37, Aralık 1952) adlı şiirinde, şair, havayla, ekmekle, suyla bir tuttuğu sevdiğinin gelişinden duyduğu sevinci anlatır.

"Aşkımız" (DG,s.38. Aralık 1952) adlı şiirinde aşk bütün aile saadetinin temeli olur:

Alinyazım alinyazın
Yıldızım oldu yıldızın
Temeli sağlığımızın
Her şeyin başı aşkımız

"Kırık Kalpler" (DG,s.52. Aralık 1952)'de aklın ve mantığın duyguya galebe çalması ve birbirinden uzaklaştırılan iki sevgilinin ızdırıp ve gözyaşları dile gelmektedir.

Aştı bizdeki onlardaki mantık
Onlardan yana çıktı kahpe felek
Birer kalp bıraktılar bize kırık
Ömrümüzce gözyaşı döktürecek

Günlük tasalardan, ölüm düşüncesinden uzak olmak isteyen şairin rahat ve sükun arayışları arasında aşka da yer ayırdığını "Güvenlik" (Varlık,4 Mart 1953) adlı şiirinde görüyoruz.

Sen her zaman böyle anlayışlı
Halden bilir sevdiğim olasın
Bir balayı olsun yazlı kışlı
Hızı kesilmesin aşkımızın

"Değişik" (Akşam Gazetesi Sanat Sayfası. Eylül 1953) adlı şiirde yasamanın ve evliliğin güzellik ve aşkla nasıl harikulâde olacağı anlatılır.

Sen her gün bir başka güzel olsan
Ben her gün başka bir âşık
Her göz göze gelişimizde
Yıldırımın vurulmuş gibi olsak
Yepyeni bir aşk olsa aramızdaki
Her seferinde
Ne harika olurdu yaşamak
Hele evlilik
Sen her zaman başka bir güzel olsan

"Başımı Koruyan Melek" (Akpınar,7 Ekim 1953) şiiri,Cahit Sıtkı'nın eşi hakkındaki duygularını yansıtıyor:

Aşk ile yaptım bu işi
 Elimle seçtiğim dilber
 Yârin olmuşu ermişi
 Şefkatte anneye değer
 Her sabah sağlığım neşem
 Her akşam huzurum odur
 Değme güzele değişmem
 Böyle hanım az bulunur

Karımdır o benim gerçek
 Merdivende ışık tutan
 Başımı koruyan melek
 Cümle kazadan belâdan

Cahit Sıtkı'nın aşk temi ile yazılmış şiirlerinin sonuncusu "Akrostis" adıyla 1 Şubat 1953 tarihli Varlık'ta çıkmıştır. Vedia adına yazılmış bu şiirinde, ölüm kadar mukadder olan aşkı yaşama isteği anlatılır:

Var olan bir sen, bir ben, bir de bu bahar.
 Elden ne gelir ki? Güzelsin, gençliğin var.
 Dünyada aşkımız ölüm gibi mukadder
 İnan ki bir daha geri gelmez bu günler
 Alemde bir andır bize dost esen rüzgâr.

5. Tabiat:

Cahit Sıtkı'nın tabiat unsurlarına yer vermediği şiiri hemen hemen yok gibidir. Semadan yeryüzüne değin şairin gördüğü; güneş, ay, yıldız, bulut, gökyüzü, ışık, bahçe, ağaç, kuş, çiçek, böcek, rüzgâr, su, yaprak...vs. gibi hemen her şey, geniş ölçüde, şiire girer.

Fakat Cahit Sıtkı, tabiata bir ressam gözüyle bakmaz. Gayesi güzel tabiat manzaraları resmetmek değildir. Doğrudan doğruya tabiat tasvirine dayanan şiirleri ancak bir kaç tane ile sınırlıdır. Buna mukabil tabiat unsurlarını; hayatı, yaşama-

nın tadını, ölümün acılığını, dünya nimetlerinin güzelliğini, insanın faniliğini, yalnızlığını ve aşkını bize daha kuvvetle ve derinden duyurabilmek için birer sembol ve imaj olarak kullanır. Dış dünyaya ait intibalarını kendi ruhu ile birleştirerek ve insana bağlı olarak vermekten hoşlanır. Ona göre asıl önemli olan şey, insandır. Kâinattaki her şeyi insana bağlı olarak alır. Dış dünya, onun şiirlerinde çoğu zaman ferdî duyguların ve ihsasların ifadesine yarayan bir fon ve zemin durumundadır.

Cahit Sıtkı'da tabiat üzerine derin bir tefekkür veya felsefi görüş de yoktur. Tabiat onun için seyredilen ve bize yaşadığımızı farkettilen güzellikler menbaıdır.

Cahit Sıtkı'nın tabiatla insanı birleştiren şiirlerinin ilki "Kar ve Ben" (Akademi, 15 Nisan 1931) adlı şiirdir. Burada; esen beyaz bir rüzgâr, yağın bir sükût, bir mahşer olarak vasıflandırılan kar, şâirde bir kuşun kanatlarından yolunmuş tüyler, ağaçlardan dökülmüş yapraklar intibainı uyandırır. Sonra karların şâirin ruhunda canlandırdığı duygular anlatılır.

Bir hicret sevdasıdır ruhumu sardı yine.
Ruhum gibi pervasız yoldaşlar da bulundu.
Ruhum karıştı gitti bu kar tanelerine;
Simdi yağın kar değil, ruhumdur kar yerine.

"Minareler" (Muhit, Mayıs 1931) adlı şiirde de şâir, uzun minareleri sanki günahlarını semaya yazmak için yontulmuş kalemlere benzeter. Şehre dikenli bir kirpi sırtı görünümü veren bu minareler, üstünde uçanlara düşmek korkusu vermektedir. Minareler şâire göre, ramazanda, bayramda, kandil gece-

lerinde sanki şehrin nûr içinde yükselen ruhudur. Kandilleri
sönük minarelerin azabını ise kimse onun kadar bilemez.Çünkü;

-Böyle bir minaredir, ruhum ışıklı değil,
Ah o ne bayram bilir, ne ramazan, ne kandil,
Sonu yok bir günahdır, devam edip gidiyor.

diyerek ruhundaki derin günahkârlık duygusunu açığa vurur.

"Yağmur" (Akademi,15 Mayıs 1931) şiirinin;

Sayırsız siyah telli, acayip bir kemana
Ne kadar da benziyor şimdi kuduran yağmur.
İçimizdeki şarkıyı bazan dinleten bana
Bazan da göz yaşına ayak uyduran yağmur.

mısralarında bir tabiat unsuru olan yağmurla şâirin kaçış
duyguları kuşlar ve gemilerle birleşir:

Kaçmanın zevkini içim bana söyler;
Kuşlar ve gemiler yaşıyor hulyamda,
Hulyam gemilerle, kuşlarla beraber.

"Aksam Vakti" (Varlık, 1 Ağustos 1933) şiiri, aksamın
hüzünlü sessizliği ve biten güne karşı şâirin yalvarış dolu
istegini dile getirir:

Çılgınlıklar, içinde can verdiği bu an,
N'olur, gözlerine geceler dolmadan,
Bana altın gibi bakışlarını ver...

"Bir Yaz Günü" (ÖS,s.35,1933) adlı şiirde günün sıcaklığı-

gı;

Nihayetsiz sanılır bu ateş, müthiş duruş;
Uzayan bir busedir insanın ensesinde.
Mesafeler kaynayıp kaybolmak hevesinde;
Ve sema ağaçlarda kımıldamayan bir kuş.

mısralarıyla dile getirilirken şâirin duyguları da;

Çok uzak bir âlemin rüzgârını anarız.
İçimizden yanarız, dışımızdan yanarız;
Neredeyse varlığımız duman olup uçacak.

mısralarında canlanır.

"Kar ve Hatıralar" (ÖS,s.40,1933) şiiri, kar yağışının şairin ruhunda uyandırdığı sevinçli rüya halini, gözünde canlandırdığı hatıraları ifade etmektedir:

Kar yağıyor, yine kar, yine mahser gibi kar.
Sanki güzeller içinde gülen taze kadınlar,
Bana beyaz buseler, beyaz buseler yollar;
Sanki güller içinde gülen taze kadınlar.

Bir rüya görür gibi gözümde sevinçler var.
Beyaz bir sükût iste: Kar yağıyor kar,kar,kar;
Sanırım ki uçuyor gözümde hatıralar.
Beyaz bir sükût iste: Kar yağıyor kar,kar,kar...

"Uzakta Bir İklimde" (ÖS,s.52,1933) adlı şiir,zengin ve çeşitli tabiat unsurlarını bir araya getirerek insanla tabiatı kucaklaştırıyor:

Uzak bir iklimin ılık havasında,
Güneş,yer,gök,deniz, iç içe kaynaşır;
Olgun meyvalarla kuşlar fısıldaşır,
Bahar manzarası dallar arasında.

Uzak bir iklimin ılık havasında,
Seslerle kokular el ele dolaşır;
Renklerle şekiller sevişip anlaşır,
Bir mükemmeliyet orkestrasında.

Uzak bir iklimin ılık havasında,
İnsan kâinatla her an kucaklaşır,
Sonsuz bir sevginin gamsız dünyasında.

Uzak bir iklimin ılık havasında,
Bütün sevdiklerim hulyamı paylaşır;
Bense camlar, camlar arkasında!

"Yağmur Yağadursun" (Varlık, 1 Şubat 1934) adlı şiirde, dışarda yağan yağmurla eşya, insan ve zaman arasındaki münasebetler anlatılır.

Dışarda yağmur yağadursun,
Ve içerdeyse bütün eşyan,
Esneyip senin gibi her an,
Pencerelerden bakadursun.

Dışarda yağmur yağadursun;
Ve yağmur gibi sonsuz olan
Gözyaşların ve sayıklaman,
Camlarda halka halka dursun.

Dışarda yağmur yağadursun;
Ve zaman, yavrum, zaman zaman
Da yağmur gibi, oluklardan,
Ve ellerinden akadursun.

"Sular" Ağaçlar, Kuşlar" (Varlık, 1 mart 1934) şiirinde şair, kendi kaderini suların, ağaçların, kuşların kaderiyle bir tutar. Tek şikâyeti riyasız birini bulamamaktadır:

Gam yemezdim, sular, ağaçlar, kuşlar,
Sizinle beraber ve sizin kadar
Beni de öğüten değirmen rüzgâr
lara uyarak dönerken böyle,
Alemde ister kış, isterse bahar,
İster yaz, ister bir güz olsaydı!
Yeter ki riyasız bir yüz olsaydı!
Gam yemezdim, sular, ağaçlar, kuşlar...

"Sayıklayan Ağaç" (Varlık, 15 Haziran 1934) adlı şiirde, güz mevsiminin geldiğini duyan bir ağacın bahar hulyaları anlatılır:

Göz kırparken ona yıldızlar,
Baharında sanıp kendini
çağırır eski bülbüllerini,
Ağaç pırıl pırıl sayıklar.

"Eşya" (Varlık, 15 Temmuz 1934) şiirinde, gece olunca korkunc şekiller alan ve şairin ruhuna korkular salan eşya ile insan münasebetleri üzerinde durulmuştur.

Cahit Sıtkı'ya göre yaşamak; çiçekler, kuşlar, yağan yağmur, esen rüzgârla birlikte olmak, dünya bahçelerinde ışığa kanmak demektir. "Yaşamak" (Kültür Haftası, 18 Mart 1936) adlı şiirde şöyle diyor:

Yaşamak... bu bahçede
Her çiçek başka açar.
Değişir saniyede
Bakarsın dalda kuşlar.

Havuzdaki akisler
Kâh zulmet olur, kâh nur;
Rüzgâr daima eser.
Durmada yağar yağmur.

Aynı durum "Obsession" (Gündüz, 15 Mayıs 1936) şiirinde de vardır:

Kandırısın beni bırak bu renkler, bu kokular,
Ne olsa bu bahçede bir şarkılık günüm var;

"Korktuğum Şey" (Ağac, 23 Mayıs 1936) adlı şiirde açıkça ifade edildiği üzere, Cahit Sıtkı'yı en çok korkutan şey; pencerelerden ses gelmemesi, gökkubbenin siyaha dönmesi, çeşmelerden suyun kesilmesidir.

Hayatın türküsünü dinlemekteki hazzı, tabiat unsurlarına bağlı olarak "Kendiliğinden Söylenen Şarkı (Kulak Ver Ki)" (Ağac, 18 Temmuz 1936) şiiriyle ne güzel anlatır:

Kulak ver ki havasında bahçemizin,
Gök maviliğinden, dal yeşilliğinden
Bir türkü söylenmede kendiliğinden;
Nasıl dinlersen öyle, sen veya hazin.

Kulak ver, dolayan ruhumuzu tel tel;
Dallardaki tomurcukları ürperten
Bir türkü söylenmede kendiliğinden;
Dinledikçe ömrün artar, öyle güzel!

Cahit Sıtkı da zaman zaman yeryüzünün uzak bir köşesinde, sevgilisiyle birlikte yaşamak, sevmek ve ölmek için gideceği bir yer düşünür. O yerin havası bir ayva gibi olgun, sert ve mayhoştur. Orada hiç işlenmemiş, bakir ve saf bir tabiat vardır. Orada her şey sevgilinin mizacına uygun ve onun isteği şekildedir. Mevsim daima sonbahardır. Orada gökler ba-

kırdan çadır kurmuş bir kervanı andırır. Orası, şimşekli havaları ile bir bulutlar diyarıdır. Sular orada mat bir gümüş rengindedir. Yaprakları solgun dallardaki kuşlar yanık bülbül sesiyle hep geçmişi yâdederler.

Bu tasvirin yapıldığı "Düşündüğüm Yer" (Gündüz, Aralık 1936) adlı şiirin son iki kıt'asında ise şâir, insan ve tabiat münasebetlerinden ve duygularından söz eder:

Orası izin midir,
Gölgen mi, aksin midir?
Yer, gök, su, kuş ve çiçek
O donuk güzellikler,
Orda her şey sen demek;
O kadar sana benzer.

Sevgilim, burdan uzak,
Uzarlarda yaşamak,
Sevmek ve ölmek için,
Açılıp denizlere,
Bir gün gitsek mi dersin
Sana benzeyen yere.

"Mezarlık" (Gündüz, 15 Nisan 1937) şiirinde, ölülerin çiçekler seklinde tekrar yeryüzüne dönecekleri düşüncesi vardır:

Sizindir, siz gafil, siz bihaber
İnsanlar! Bilseydiniz ne bekler
Bir gün açmak için bu çiçekler;
Ölülerin sükûnu çiçekler!

"Gençlik Böyledir İste" (Varlık, 1 Temmuz 1937) şiirinde, yasarken tabiat güzelliklerinden yeterince yararlanamamış olmanın hüznü ve pişmanlığı canlanır:

Ah o kadrini bilmediğim günler,
Koklamadan attığım gül demeti,
Suyunu sebil ettiğim o çeşme,
Eserken yelken açmadığım rüzgâr!
Gel gör ki, sular batıya meyleder,
Ağaçta bülbülün sesi değısti,

Gölgeler yerleşiyor pencereme;
Cağınız başlıyor ey hatıralar.

Şehir (Varlık,1 Ekim 1937 adlı şiirde; gürültüsü, kubbe-
leri, minareleri, göğü, bulutları, tüten bacaları, saçaklarda
kanat çırpan kuşları, evlerin önüne bakmaktan usanmış damları
ile bir şehir tasviri yapan şâir, ikinci bölümde şehir-insan
münasebeti üzerinde durur.

Şâir kimi zaman, "İmrendiğim Şey" (Gündüz,29 Ekim 1937)
şiirinde olduğu gibi, dünyanın hengâmesi içinde yarı ağlar,
yarı güler haline bakıp eşyanın sükûnuna imrenir:

Artık alışılmış hengâmesinde bu dünyanın,
Düşündükçe yarı ağlar yarı güler halimi,
Oynar gördükçe dalgalarda beser hayalimi,
Bakar bakar imrenirim sükûnuna eşyanın.

Kimi zaman, yaşamaya delâlet eden tabiat unsurları ara-
sında, yolunu kaybeden bir geyik kadar şaşkındır "Allahı Bek-
lerken" (Yücel,Kasım 1937):

Gitmekle bitmiyor umman;
Sular azgın, tekne delik.
Ah bu dağlar, ah bu duman!
Yolunu şaşırды geyik.

"Memleket isterim" (Varlık,1 Mart 1938) şiirinde şâirin
özlediği tabiat şöyle anlatılır:

Memleket isterim
Gök mavi, dal yeşil, tarla sarı olsun;
Kuşların çiçeklerin diyarı olsun.

"Serenat" (Varlık,1 mart 1938) şiirinde bir tabiat unsu-
ru olan gül sevgilinin sembolü haline gelir:

Güzelsin ya, ne olursan ol, girdin hikâyeme;
Çok değil evi barkı terkedip sana uyduğum,
Ancak sen tazelikte gül yarasır pencereme;
Uykusuz gecelerimde kokusunu duyduğum.

"Sen yoksun ki..." (Yücel, Eylül 1938) adlı şiirde olduğu gibi kimi zaman, tabiat unsurları, şairin hüznüne veya sevincine iştirak eder:

Göge sessizce yükselen ay öndördündeydi;
Gece akasya dalında asılı gölgeydi,
Bahtiyar başlarımız aynı penceredeydi!

Hâlâ o penceredeyim, lâkin sular ölgün;
Sen yoksun ki, vefasız, sularda ay görünsün.

"Subat Sabahı" (ZM,s.55. 28 Mart 1940) şiirinde adeta yağan karla bütünleşir:

Kar olmuşum yağıyorum,
Kimse farkında değil,
Dağlara, ovalara, şehirlere.

Yatağımda kardan bir adam,
Yarı bıraktığım sigarayı tamamlar.

Cahit Sıtkı'nın yaşamayı, insanın neş'esini daima tabiat unsurlarıyla birlikte düşündüğünü gösteren şiirlerden biri de "Sulh Bir Hatıra Oldu" (Varlık, 1 Nisan 1940) şiiridir. Yaşamamanın güzel bir ânında gelen savaş şöyle anlatılır:

Daha doymamıştık son yemişlerine yazın;
Kuşlardı, çiçeklerdi besleyen neşemizi.
Gün sakindi, gece yıldızlı, yaşamak güzel!
Geçen yaz mevsimiyle sulh bir hatıra oldu.

Cahit Sıtkı'nın tabiat unsurlarına olan yakınlığı "Kuşlar" (Yücel, Mayıs 1940) şiirinde kuvvetle duyulur. Kuşların kanat sesleri, şair için kâh bir müjde, kâh bir kara haber olur. Hayatı onlarla idrâk eder. Kuşlar da onun bütün duygularına vakıftırlar, hatta öleceği günü bile bilirler:

Kuşlar gelir konar pencereme;
Penceremden kuşlar uçar gider,
Bu kanat sesleri, bu hengâme,
Kâh müjde olur, kâh kara haber.

Tüyelerinin renginden bilirim
 Hangi kus hengi iklimden gelir;
 Askımı kuşlara sor sevgilim;
 Öleceğim günü kuşlar bilir.

"Bir Nehir Bilirim" (Varlık, 15 Mayıs 1940) adlı şiirde, şâir, kavs-i kuzeyden köprüler altında, gündüz güneşi, gece yıldızları aksettiren sularıyla âsude akıp giden ve her iki kıyısında bahar olan bir nehri düşünerek, bütün bu ışıklı ve renkli unsurlar vasıtasıyla hayatı çok daha güzel bulur.

"Bugün Hava Güzel" (Varlık, 15 Haziran 1940)'de şâiri içi içine sığmayacak derecede sevinçli kılan; annesinden aldığı mektup kadar, kendisinden kaçmayan kuşlar, göklerin maviliği, serçelerin civıltısı, ağaçların yeşilliği, bulutların ipek gölgesi değil midir?

Bugün hava güzel.
 Bugün içim içime sığmıyor.
 Annemden mektup aldım,
 Memlekette gibiyim.
 Allaha çok şükür karnım tok;
 Elimi uzatsam kahve fincanı dudaklarımdadır.
 Kuşlar kaçmıyor benden;
 Bir güvercin kanadında oksuyorum
 Göklerin maviliğini.
 Serçelerin civıltısıyla sınıyor içime
 Ağaçların yeşilliği, bulutların ipek gölgesi
 Çocukların yüzünde hisirdiyor.
 Çember çeviriyorum çocuklarla beraber
 Elime çember almadan.
 Düşüncelerimi nura gark eden güneşe sor,
 Bütün insanları kardeş biliyorum,
 Cümlelerin sağlığına duacıyım.

"Yanlış Bilmesinler Beni" (Varlık, 15 Haziran 1940) şiiri Cahit Sıtkı'nın annem, kardeşim gibi severim dediği; ağaç, taş, çiçek gibi tabiat unsurları tarafından yasarken yanlış anlaşılacak kaygılarını dile getirmektedir:

Bahçem ağaçlardan, çiçeklerdendir;
 Evim taştan yapılmış.
 Annem kardeşim gibi severim
 Ağaçları, taşları, çiçekleri;
 Hepsine dair hâtıralarım var,
 Kimi acı kimi tatlı hatıralar.
 Bu ağaç servi olmadan,
 Bu taşa kitâbem yazılmadan,
 Bu çiçek kabrime çelenk diye getirilmeden,
 Söyleseniz beni onlara kuşlar.
 Yanlış bilmesinler beni.

"Desem ki..." (Yücel, Ağustos 1940) şiirinde tabiat unsurları; sevgilinin güzelliğini, aşkın vazgeçilmez bir ihtiyaç olduğunu ifade için birer vasıta olur:

Desem ki vakitlerden bir Nisan akşamıdır,
 Rüzgârların en ferahlatıcısı senden esiyor,
 Sende seyrediyorum denizlerin en mavisini,
 Ormanların en kuytusunu sende gezmekteyim,
 Senden kopardım çiçeklerin en solmazını,
 Toprakların en bereketlisini sende sürdürdüm,
 Sende tattım yemişlerin cümlesini.

Desem ki sen benim için,
 Hava kadar lâzım,
 Ekmek kadar mübarek,
 Su gibi aziz bir şeysin;
 Nimettensin, nimettensin!
 Desem ki...
 İnan bana sevgilim inan,
 Evimde senliksin, bahçemde bahar;
 Ve soframda en eski sarap.
 Ben sende yaşıyorum,
 Sen bende hüküm sürmekteisin.
 Bırak ben söyliyeyim güzelliğini,
 Rüzgârlarla, nehirlerle, kuşlarla beraber.

Şâirin aşk duygusuyla tabiat güzelliklerini kucaklastığı şiirlerinden biri de "Hayal Ettiğim Sey" (Yücel, Ekim 1940) adlı şiiridir:

Gök mavi mavi gülümsüyordu,
 Yeşil yeşil dallar arasından.
 Altın sesi birden bire sordu:
 "Ne haber eski aşk yarasından!"

"Kapandı, dedim, bitti karanlık;
Vuslatla sona erdi o çile;
Bu huzur selalesi aydınlık
Yeni bir çağdır başlar seninle."

Mevsim bahar devamı bir yazdı,
Oksamak devresindeydi rüzgâr:
Yukarda bulutlar bembeyazdı,
Gelinlik elbisesi bulutlar.

İlk defa 15 Kasım 1940 tarihli Varlık'ta "Akıllı Roben-
sonum" başlığı ile yayımlanan ve şiir kitaplarına "Robenson"
adı ile geçen şiirde, şairin tabiata kaçış duygusu canlanır.
Şair, bir zamanlar Robenson'un yaşamış olduğu uzak adaya git-
mek ister. Orada kuşlarla, çiçeklerle, balıklarla başbaşa me-
sut bir hayat yaşamayı düşünür:

İsterdim tercümanım olasın,
Tanıtasın beni balıklara,
Vahşi kuşlara ve çiçeklere:
Bizdendir diyesin benim için.

"Hastanede Ziyaret Günü" (Varlık, 15 Kasım 1940) başlıklı
şiirde çiçekler ve şeker kutularıyla hastaların yüzünü aydın-
latan ışık demeti, hastalar için bir hayat müjdesi olur ve
onları sevindirir:

Hastanede ziyaret günü,
Aşına çehreler beliriyor
Koğuşun kapısında,
Anne telâsı, yâr heyecanı, dost tehalükü;
Çiçekler ve şeker kutuları.

Hangi hastanın yüzünü aydınlatırsan aydınlat,
Selâm sana,
Dışardan müjdeler getiren ışık demeti!
Cümlemizi sevindiriyorsun.

"Irmak" (Varlık, 1 Ocak 1941) başlıklı şiirde, her geç-
tiği araziyi şenlendiren, dağların selâmını denize götüren
irmak, yine hayatın sembolüdür:

Eriyen karlarla dile geldiği günlerden,
Sert kayaları zorlayıp deldiği günlerden,
Bayırda koşarak, ovada yavaşlayarak,
Her geçtiği araziyi şenlendiren ırmak,
Yol üstü uğrasaydın bir gün düşüncemize,
Dağların selâmını götürürken denize.

"Elveda" (Yücel, Mart 1941) adlı şiirde olduğu gibi, tabiat unsurları şairin sevinçlerine olduğu kadar korkularına da tercüman olur. Hayatın ifadesi olan "güzel günler" in "sakin bahçeler" in yerini bazan "fırtınalı ve sisli denizler" alır:

Elveda alışılmış güzel günler elveda;
Sakin bahçenize bizden selâm söyleyiniz.
Kara bitti demektir; başlıyor bahtımızda
Her dalgası bir ölüm tehdidi olan deniz.
Lâkin öyle sis ki her taraf seçmek ne mümkün
Yakın mı yahut uzak mı öleceğimiz gün.

"Bu Sabah Hava Berrak" (Yücel, Haziran 1941) başlıklı şiir, Cahit Sıtkı'nın yaşama sevincini bahar mevsiminin türlü güzellikleri içinde dile getirdiği en güzel şiirlerinden biridir:

Bu sabah hava berrak;
Bu sabah her şey billurdan gibi.
Gök masmavi bu sabah,
Güzel şeyler düşünelim diye.
Yemyeşil oluvermiş ağaçlar,
Bulutlara hayretinden.
İşildiyor kanat seslerinden kuşların
İlk uçtukları günün altın sevinci.
Karlı dağlardır sefere çıkmış,
Vadideki suyun şırıltısında.
Ben gülüm, ben karanfil, ben de yasemin diyor,
Renk renk kokularla çiçekler,
Sahiplerinden memnun evlerin bahçelerinde.

"Hep Yaşadığıma Dair" (İnkılapçı Gençlik, 29 Kasım 1941) adlı şiir açıkça gösteriyor ki, Cahit Sıtkı, yaşadığını duyularıyla fark etmektedir. Gördüğü tabiat güzellikleri, işitti-

gi sesler, kullandığı nesnelere ona var olduğunu hatırlatıyor:

Bu gölge yer pazar günü,
 Bu şehir, bu tren sesi,
 Gök bildiğim bu mavilik,
 Yeşil dallardan süzülen.
 Oturduğum rahat koltuk,
 Beyaz örtüsü masanın,
 Sigaram, kahvem, gazetem,
 Elimden çizdiği kavis,
 Kovmak için sinekleri;
 Kolumda işleyen saat
 Ve esnemem arada bir.
 Hep yaşadığıma dair.

İnsanın yaşadığı çevrenin, kullandığı esyanın, dostça bir bakışın, bir tatlı gülüşün insana nasıl tesir ettiğini; traşın, ayakkabı boyasının bile insanı nasıl değiştirdiğini, şair "Ben De Bir İnsanım" (Varlık, 15 Aralık 1941) başlıklı şiirde şöyle anlatıyor:

Şaşacak ne var bunda bilmem,
 Pijamayla başka adamsam,
 Elbiseyle başka birisi,
 Traş da beni değiştirir,
 Ayakkabı boyası bile.
 Ya hava, ya günün saati;
 Ya kahvesini içtiğim dost?
 Hepsinin hakkı yok mu bende,
 Geçen kadının gülüşünden
 Elimdeki mektuba kadar?
 İcap etmez mi hoş görünmek
 Üsküdar'daki akrabaya,
 Ayda yılda bir uğradığım.
 Ben de bir insanım nihayet.

"Etraf Konuşurlarken" (Varlık, 15 Aralık 1941) başlıklı şiirde Cahit Sıtkı, esyanın, hayvanların ve bütün tabiat unsurlarının kendilerine göre bir dili olduğunu anlatır:

Kulağın olsa da duyabilsen!
 Masanın da bir türküsü vardır,
 Sandalyenin de kendine göre.

"Hatırası Yeter" (Varlık, 15 Aralık 1941) başlıklı şiir-

de tabiat unsurları, pek çok şiirde olduğu gibi yine, yaşamının, hayatın güzelliğini ortaya koyabilmek maksadiyle ele alınır:

Duy rüzgârı dal dal,
Her yaprağında gün;
Çiçek aç, yemiş ver.
Gerçek yahut masal,
Güzel geçsin ömrün;
Hâtırası yeter.

Cahit Sıtkı, içinde yaşadığımız bu dünyada bütün tabiat unsurlarını hemsire bilir. Yaşamak onlarla birlikte olmak demektir. Ölümse, kendisini bütün yakın bildiklerinden ayıracağı için acı bir gurbet...

Böyle hepimiz birden bu güneşte,
Ne güzel ısınıyoruz değil mi
Ağaçlar, çalılar, taşlar, tümsekler?

İhya eden, sâd eden bu güneşte,
Gölgenizden ayırmayın gölgemi;
Birbirlerine yabancı değiller.

Yeryüzünde hemşeri bildim sizi;
Günümü aranızda geçiririm;
Gurbet yok benim'cin ölümden gayri.

Anlarım beni yâd ettiğinizi,
Kendiliğinden ısınınca kabrim,
Güneş çıktığı zaman kış günleri.

Aynı durumu "Yoldaşlar" (Varlık, 1 Şubat 1942) başlıklı şiirde de görüyoruz:

Atımla yatar kalkarım,
Müsavidir doğan gündün payımız.
Köpeğimle gülüştüğümüz olur,
Ekin tarlasından kalkınca tavşan.
Kış günü kedimle soba başında
Hulyalarımız karşılıklı açık,
Selâmlaşırız bahçeden bahçeye.
Bana kardeşlerimden daha yakındır,
Bir cami avlusunda bahar günü,
Önüme yem serptiğim güvercinler.

Hep mihnet günümün yoldaşlarıdır,
Nuh'un salındaki filler, tırtıllar.

Bu dünyada tabiat unsurlarının da en az insanlar kadar dertli olduğunu "Hepimize Dair" (Varlık, 1 Şubat 1942) başlıklı şiirde şöyle anlatır:

Yalnız kendi başın mı dertli sanırsın,
Gölgesi yeryüzünde avare insan?
Taş da istemezdi yosun tuttuğunu;
Solmakta her çiçek kokusu uçunca,
Tasadır ağaca rüzgârda yaprağı:
Her kuş yanar az çok ölen yavrusuna;
Sivrisinek de halinden memnun değil;
Vızıltısı şikâyet makamındadır.

Eşya ve insan arasındaki yakınlığın ölümle bozulduğunu anlatan şiirlerin en güzellerinden biri "Tereke" (Varlık, 1 Mart 1942) adını taşır:

Kim bilir bu döşekte kimler yatar,
Hangi rüyaları örter bu yorgan!
El sırtında böyle zarif durmaz,
Ismarlamadır elbisem, pardösüm;
Her ayağa göre değil kunduram;
Bu kravat ben bağladıkça güzeldir;
Bu şapkeyi kimse böyle giyemez.

"Ben Ölecek Adam Değilim" (Varlık, 1 Nisan 1942) şiirinde, tabiat unsurlarıyla bütün bir hayat boyunca birlikte oluştan gelen bir alışkanlık söz konusudur. Şair, bu alışkanlıklardan kolay kolay vazgeçemeyeceğini söylüyor:

Alıştım bir kere gökyüzüne;
Bunca yıllık yoldaşımdır bulutlar.
Sıkılırım,
Kuşlar cıvıldamasa dallarında,
Yemişlerine doymadığım ağaçların,
Yağmur mu yağıyor.
Günes mi var,
Farketmeliyim
Baktığım pencereden.
Deniz görünmeli çıksam balkona.
Tamamlamalı manzarayı
Karlı dağlarla sürülmüş tarlalar.

Ekmekten olamam doğrusu,
Nimet bildiğim;
Sudan geçemem,
Tuzludur teneffüs ettiğim hava.

"İlk Cemre" (Varlık, 15 Mayıs 1942) başlıklı şiir, toprağa düşen cemre ile tabiatın uyanışını, baharın gelişini tasvir ediyor. Ancak burada şairin ilk cemrenin toprağa düştüğünü söylemesi, bir yanılma eseri olmalıdır. Çünkü cemre geleceğinde ilk cemre havaya, ikincisi suya ve üçüncüsü toprağa düşer.

Kar eriyivermiş, buz kırılmış:
Kuşlar gibi azat olmuş sular,
Toprağa düşer düşmez ilk cemre.
Arzın bağrında bin yol açılmış,
Aktıkça akmış, şad olmuş sular;
Dağ başlarından tâ denizlere.

"Çocukluk" (Varlık, 15 Mayıs 1942) başlıklı şiirde Cahit Sıtkı, çocukluğunun en mesut günlerini yine tabiat unsurları ile, oyuncaklarıyla birlikte hatırlıyor:

Bu bahar havası, bu bahçe;
Havuzda su şırıl şırıldır.
Uçurtmam bulutlardan yüce,
Zıpızıplarım pırlıl pırlıldır.
Ne güzel dönüyor çemberim;
Hiç bitmese horoz sekerim!

Şair, "Böyle İste" (ZM,s.9, Ağustos 1942) başlıklı şiirde olduğu üzere, kimi zaman tabiat unsurlarını karamsarlığını ifade etmek maksadıyla da kullanır:

Hava güzel diye açsam pencereyi,
Sen misin acan? Yağmur yağmaya başlar.

Bir kadın mı gülümser karşı balkonda?
Kendime sanıp baksam kadın kaybolur.

Ne hoş kokuyor değil mi şu çiçekler-
Uçmuştur kokusu koparmak istesem!

Yemişler mi sarkıyor komşu dallardan?
Elimi uzatsam yemisten eser yok.

Herkes rakı içer, az çok neşelenir;
Bense her içişimde efkârlanırım.

Nerden, nasıl bindim Yarab bu gemiye-
Hangi denize çıksam fırtına kopar.

"Bizimkiler" (İnkılapçı Gençlik, 10 Ekim 1942) adlı şiirde, şairin "bizimkiler" dediği; kendisine bir abla, kardeş, amca kadar yakın ve aşına gördüğü tabiat unsurlarıdır. Buluttur, ağaçtır, kuştur...

Nereye böyle bulut abla?
Az bekle, beraber gideriz;
Ben de buralı değilimdir.

Mahzun durursun ağaç kardeş?
Galiba şikâyet rüzgârdan;
Anlaşıldı, dert ortağıyız.

Öyle ne daldın leylek amca?
Efkârın mı var akşam akşam?
O halde benden sayılırsın.

Mademki hep aşına çıktık,
Bir âlem yapsak mı dersiniz?
Her zaman bulunmaz bu mehtap!

Şairin aşk duyguları ile tabiat güzelliklerini birleştirdiği şiirlerinden olan "Esmer Güzeli Yârim" (ZM.s.195, 18 Temmuz 1943) başlıklı şiirde, tasvir olunan tabiat güzelliklerinin hep sevgilinin şerefine olduğu anlatılır:

Bu meltemli geceler,
Su sesi, ay ışığı,
Uzayan türküleri
Cırcır böceklerinin,
Bu cümbüş, bu muhabbet
Bu tatlı uykusuzluk,
Hep senin şerefine,
Esmer güzeli yârim.

1 Ağustos 1943 tarihli Varlık'ta neşrolunan "Peyzaj"lar,

Cahit Sıtkı'nın en çok tasvirici olmak istediği şiiirlerdir. Bunların birincisinde: gökyüzünün maviliği ile yeryüzünün yeşilliği anlatılır:

Gökyüzüne ağaç desen türkülerinde,
Ağaca gökyüzü,
Bir şey değişmiş olmaz
Pencereden baktığın zaman.
Ne kuşlar şaşırır dallarını,
Ne yıldızları koparmak mümkün olur.
Eksilmez etrafta yeşillik;
Bu kubbenin maviliği devam eder.

"Peyzaj-II"de mehtaplı bir gecede sakin ve durgun bir deniz tasviri vardır:

Cocuklar taş atmasın,
Gemiler geçmesin üzerinden,
Hiç kıpırdamasın balıklar,
Rüzgâr da esmeyiversin.
Suların durulduğu bir saat olsun;
Gör denizin güzelliğini!
Hele mehtap da varsa,
Üstünde at kosturacağın gelir.

"Peyzaj-III"te mehtaplı bahar gecelerinde, gagalarını takırdatarak sevişen leylekler anlatılır:

Çift olmak sevişmek lâzım böyle gecelerde!
Bacalara yuva kurmuş sevdalı leylekler,
Gagalarını takırdatarak perde.
Ayışığı devam ettikçe sevisecekler.

"Peyzaj-IV"te ise karanlıkta söylenen şarkının güzelliği söz konusudur:

Karanlıkta söylediğin müddetçe,
Sesinden semaya akseden bahçe,
Sakin güllerini açtıkça bir bir,
Bunalmış ruhların tesellisidir.

"Kış Mevsimi" (Demet, 16 Ekim 1943) başlıklı şiiirinin başlangıcında: vefasız güneşi, hasin rüzgârı, zararlı yağmu-ru ile bir kış mevsimi tasvir eden şâir, daha sonra, fakir

fukaraya gadr eden bu mevsime kasideler söyleyemeyeceğini belirtirerek duygularını dile getirir:

Kaside falan bekleme benden.
Ne kadar sıcak olsa koynumdaki kadın.
Öylesine şâir değilim.
Sevmedim sevmiyorum seni kış mevsimi.
Fakir fukaraya gadrediyorsun.

"Bahar Yeli" (OBY,s.68, Ağustos 1946) şiirinde şâir sevgilisiyle birlikte bahar mevsiminin, türlü güzellikleriyle hayat ve yaşama vaadeden sesine koşmak ister:

Çiçek açmış ağaçlara bak ne güzel;
Gel bizim olsun serçelerin neşesi!
Gel seninle kırlara açılalım gel!
Neler vadetmiyor akarsuyun sesi!

"Bahar Geliyor" (OBY,s.81, Ağustos 1946) başlıklı şiir, Türkçede yazılmış bahar şiirlerinin belki en güzelidir:

Damlardaki kar, saçaklardaki buz,
Kanı kaynayan suya dar geliyor.
Haberin var mı? Oluklardan sonsuz
Akan su sesinde bahar geliyor.

Duy güneyden estiğini rüzgârın;
Göreceksin neler olacak yarın.
Yuvada çirpınan yavru kuşların
Uçmak hevesinde bahar geliyor.

"Bahar Sarhosluğu" (OBY, s.96, Ağustos 1946) şiirinde; ilk sevgilinin gülüşüne benzeyen bir Nisan havasının estiği, erik ağacının gelin olduğu gün, şâir, bütün bu güzelliklerle başı dönmüş olarak yuvayı terk eden yavru kuşların sevinciyle göklere fırlar:

ilk sevgilimin gülüşüne benzer
Bir Nisan havası değil mi esen?
Zincirlere, kelepçelere inat,
Kanatlarımı açmak zamanıdır;
Allahaısmarladık kaldırımlar.

Yuvası saçakta kalan kırlangıç,
Yavrusu dallara emanet serçe.
Derken camiler üstünde güvercin,
Minareler katından geçiyorum
Gökyüzü mahallesi İstanbul'un.

Süt beyaz bir martıyı açıklarda,
Gemilere ben yol gösteriyorum,
Buğday ve ilaç yüklü gemilere.
Bir kanat vuruşta bulutlardayım;
Bir süzülüste vatanım dalgalar!

"Bahar Hikâyesi" (Varlık, 1 Nisan 1948) şairin düşlerini, sokaklara fırlayışlarını, aşklara açılışlarını ve aldanışlarını anlatır:

Alışım her yıl baharı dört gözle beklerim
Kulağım o sabahın kuş civıltılarında
Bahar geldi mi her tasaya benden elveda
Ben bütün dallarda açan bütün çiçeklerim

öyle hesapsız coştüğüm olur ki sanırım
Mektepten henüz çıkmışım yaşım tam yirmi bir
Kurduğum düşü gerçek etme gücü bendedir
Ama nerde her bahar şaşmadan aldanırım.

Bir yaşa vardım ki artık kolay kolay kanmam
Geldiğinde söyleyin haberi olsun kuşlar
Andiçtim bu yıl da beni aldatırsa bahar
Yuf olsun bana bir daha yüzüne bakarsam

"Yaz Günleri" (Varlık, 1 Ağustos 1948) başlıklı şiirde şair, yaz günlerini şöyle anlatıyor:

Gaafil ağustosböceğinin oyun ve saz günleri
Ömrün derdi mihneti çok tesellisi az günleri
Yaz günleri kilometrelerce uzun yaz günleri
Başımı dinlediğim yer öğle uykularımızda

6. İçki:

Cumhuriyet devri şairlerimizden pek çoğu gibi Cahit Sıtkı da yaşadığı bohem hayatının gereği olarak içki alışkanlığını ibtilâ derecesine vardırmıştı. Bunun bir çeşit intihar

olduğunu bildiği halde içkiye, yalnız ve muhtarip hayatına teselli aramanın, karanlık dünyasını anlık neş'e infilakları ile aydınlatmanın ötesinde, herkesten başka türlü bir ihtiyaçla gidiyordu. İçkiyi hayatı daha kesif yaşamının şartı sayıyordu.

Cahit Sıtkı'nın yasayışında böylesine vazgeçilmez bir yeri olan içki, onun şiirlerinde ve hikâyelerinde de geniş yer tutar.

İçki temi üzerine yazılmış ilk şiiri. "Mademki Vakit Akşam" (İz, Ocak 1935) başlıklı şiirdir. Bu tarihe kadar yazmış olduğu şiirlerde içki temine pek rastlanmıyor.

Şiirde: evsiz barsız ve bir tek âşinası bulunmayacak derecede yalnız şair, yalnızlığını en çok duyduğu akşam saatlerinde içki ile avunmak istiyor:

Mademki vakit akşam,
Madem ne evim barkım,
Ne de bir tek âşinam,
Açılsın gizli sofram,
Gelsin kadehte rakım,
Dostum, neşem ve şarkım!
Mademki vakit akşam!

Şair "Çilingir Sofrası" (Varlık, 15 Mayıs 1940) adlı şiirde içkinin kendisine verdiği rahatlatıcı tesiri ve ondan uzak kalamayacağını anlatır. Ona göre bütün nesnelere ancak kullanıldıkları zaman değer ve mana kazanırlar:

Otur ki sandalye hatırlasın
Sandalye olduğunu,
Masa da unuttur masalığını,
Elini komasan üstüne,
Bakışlarını ayırmaya gelmez,
Kadehim kadehim dediğin şey,
Dudağını değdirmedikçe kadeh değildir.

Mezeler de bilmez renklerini, lezzetlerini.
Catalını dokunduramazsan.

Fakat farkında mısın...?

Aslında güzel bir aşk şiiri olan "Desem ki..." (Yücel, Ağustos 1940)'ye bir köşesinden içki temi karışır. Sevgilisini evinin şenliği, bahçesinin baharı olarak gören şair, onu aynı zamanda sofrasındaki en eski sarapla bir tutar:

Desem ki...
İnan bana sevgilim inan,
Evimde şenliksin, bahçemde bahar;
Ve soframda en eski sarap.

"Paydos" (Varlık, 15 Temmuz 1942) şiiri, evlilik ve düzenli bir aile hayatına karşı dile getirdiği kuvvetli özleyiş yanında; meyhanelerde, sabahçı kahvelerinde ve bekâr odalarında geçen derbeder yaşayıştan duyulan pişmanlığı da ifade etmektedir:

Paydos bundan sonra böyle çılgınlıklara:
Sert konuşmağa başladı aynalar.
Yetişir kostum aşkın peşi sıra;
Bitirdi beni bu içki, bu kumar

Ne saklıyayım gaflet ettiğimi?
Elimle batırmışım gençliğimi;
Binip bineceğim en güzel gemi!
Aldığını geri vermez dalgalar.

Meyhaneler, sabahçı kahveleri,
Cümle eş dost, şair, ressam, serseri,
Artık cümbüste yoksam geceleri,
Sanmayın tarafımdan ihanet var.

Yaş ilerliyor... Artık geçti bizden:
Kişi ev bark edinmeli vakitken,
Gün gelince biz değil miyiz ölen?
Cenazemiz yerde kalmasın dostlar!

"Kit'adan Mektup" (ZM,s.136, 19 Temmuz 1942) başlıklı şiirde; şairin şiir tutkusu,aşkı ve içki ibtilâsı dile geli-

yor:

Şiir yazmaktayım bermutad,
Rakı içmekteyim her akşam,
Senden hatıralarla sarhoş.

İçkinin bile kâr etmediği bir karamsarlık ânını şâir,
"Böyle iste" (ZM.s.136. Ağustos 1942) başlıklı şiirde şu mıs-
ralarla ifade eder:

Herkes rakı içer, az çok neşelenir;
Bense her içişimde efkârlanırım.

"Abbas" (İnkılapçı Gençlik. 19 Eylül 1942) başlıklı şi-
irde içki ve aşk temleri yine iç içedir. Şâir, kalp ağrılarını
içkinin sarhoşluğu ile dindirmek ister:

Haydi Abbas, vakit tamam;
Akşam diyordun iste oldu akşam.
Kur bakalım çilingir soframızı;
Dinsin artık bu kalp ağrısı.
Su ağacın gölgesinde olsun;
Tam kenarında havuzun.
Aya haber sal çıksın bu gece;
Görünsün söyle gönlümce.
Bas kırbacı sihirli seccadeye,
Göster hükmettiğini mesafeye
Ve zamana.
Katıp tozu dumana,
Var git,
Böyle ferman etti Cahit,
Al getir ilk sevgiliyi Beşiktaş'tan;
Yaşamak istiyorum gençliğimi yeni baştan.

"Nedim'e Dair" (Varlık. 1 Ekim 1942) başlıklı şiir, Ne-
dim'in şiirlerinde anlata anlata bitiremediği Sâdabât eğlen-
celerinden geriye hiç bir şey kalmamış olduğunu hüznü bir
sesle söyler. Çingenerin fal baktığı şimdiki Kâğıthane'de
artık ne def-i gam eyleyen sarap, ne mest-i naz vardır. Ne-
dim'in Sâdabâd'ı şâire efsane görünür:

Mevsimin tam lâle zamanı,
Geçtim bir akşam Sâdabâd'tan,
Koltuğumda Nedim divanı.

Sorma ne kalmış o hayattan?
Ne def-i gam eyleyen şarap,
Ne mest-i naz... Sâdabât harap.

Sâdabât değil, Kâğıthane;
Çingenenin fal baktığı yer;
Lâle devri ancak efsane.
Koca Nedim? N'oldu o günler?
Dilde lezzet bunca mısraın
Söylemiyor nerde mezarın.

Cahit Sıtkı "Aksamcı" (İnsan, Şubat 1943) şiiriyle, her akşam kadehe koşmasının sebebini açıklıyor.

Hep sana kostumsa akşamları,
Bunca yıllık emektar kadehim,
Zannetme ki sevda çektiğimden;
Öyle günlük efkârdan hiç değil;
Bayramı seyranı vesiledir.
Sana başvurduğum akşamları,
Bunca yıllık emektar kadehim,
Sadece hoşnut olmadığım dan.

Şairin burada sözünü ettiği "hoşnutsuzluk" içinde yaşadıkları tarihi ve sosyal şartların bütün insanlarda uyandırdığı karamsarlık ve stres olmalıdır.

"Muhabbet Faslı" (İste, 15 Haziran 1944) başlıklı şiirde Cahit Sıtkı, ömrünün hep meyhanede geçmesini isterken, aradığı asıl şeyin dostluk olduğunu söylüyor. Meyhane ona göre; dertlerin bölüşüldüğü, dost bir eli daima omuzunda hissettiği yerdir:

Her kapı açılışında içim titrer;
Bu cadde, bu kalabalık, bu tramvaylar,
Bir şeyler götürüyor hayatımızdan!

Gülmek mutadın olmalıdır güzel kız!
İstemem kalksın omuzumdan dost eli;
Hep böyle meyhanede geçmeli ömrüm!

Bir kerre atlamak yeter bu eşikten.
Aksamları uğramadan edemezsin;
İşçisi, şâiri, sevdalısı burada.

Dertlerin bölüşüldüğü yer burası;
Teselliyi elbirliğiyle buluruz.
Derken neselenirsin, bir hoş olursun!

Kadehler daha yavaş içilmelidir:
Çok daha uzun sürmeli öpüşmeler,
Sabahlaradek muhabbet etmeliyiz!

Gün bizi ayıracak birbirimizden.

"Garip Kişi" (Yaratış. 23 Kasım 1944) adlı şiir, Cahit Sıtkı'nın sürdüğü bohem hayatından hiç de hosnut olmadığını, sıcak bir aile hayatının derin özlemini taşıdığını gösterir:

Bu akşam ilk olarak ağladım.
Bekâr odamın penceresinde.
Hani ev bark? Hani çoluk çocuk?
Ne geçti elime bu hayatın
Meyhanesinde, kerhanesinde?
Yatağım her gece böyle soğuk.
Saadet bu ömrün neresinde?

"Fikr-i Sabit" (Ankara, Ekim 1945)'te içki içmekten ve sevmekten başka hiç bir derdi olmayan avare bir insanın hali anlatılır:

Ne bileyim ben
Kimdi Amerika'yı keşfeden
Ne eder beş kere bes
Güneyden mi kuzeyden mi doğardı güneş
Kaçınıcı padişahı Yavuz
Aylardan Nisan mı yoksa Temmuz
Ne bileyim nereye gider turnalar
Şeftali ne zaman çıkar
Bahçemde gül açmış ya karanfil
Umurumda değil
Sabahlaradek kadeh elde
Aklım fikrim o güzelde.

"Gün Olur ki" (OBY,s.109, Ağustos 1946) başlıklı şiirde ne aşkın, ne şiirin, ne içkinin kâr etmediği anların terennümü vardır:

Gün olur ki ne gökyüzü para eder,
 Ne deniz kenarı, ne bağlar bahçeler.
 Gün olur ki ne kız ne rakı ne şiir,
 Hiçbir şey insanı sarsmaz, kandıramaz;
 Her çeşmeden bos döner elindeki tas.
 Gün olur ki çıldırmak içten değildir.

"Cem" (OBY,b.120, Ağustos 1946) adlı şiirde, Cem'in kadehindeki neşeyi bulmak ümidiyle içkiye koşan şâir, aradığını bulamamaktan yakınır:

Besbelli bu kadeh senden yadigâr ey Cem
 Elimizde garip garip parıldar ey Cem.
 Vermiyor amma sana verdiği neşeyi;
 Nerde senin dem sürdüğün zamanlar ey Cem?

7. Geçmişe ve Çocukluğa Duyulan Özlem:

Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde dikkatimizi çeken temlerden biri de geçmişe ve çocukluğa duyulan özlemdir. Bu tem üzerine yazdığı şiirlerin ilki "Eski Saadetinle" (Muhit, Şubat 1931) adını taşıyor. Bu şiirde o, mazisini; bir daha ele geçmez bir hazine, çılgınca çalan bir orkestra, sonsuz tüten bir baca olarak düşünür. Fakat içinde bulunulan zamanda artık o hazine kaybolmuş, orkestra susmuş, baca sönmüştür. Bu durumda, eski günlerin tatlı hatıralarına dalıp saadet hulyaları kurmaktan başka yapacak bir şeyi yoktur:

-Eski saadetinle, geçmiş günlerinle kal!
 Gözlerini yumarak o dünyayı seyre dal!
 O değil mi hayatta tutunduğun en son dal!
 Eski saadetinle, geçmiş günlerinle kal!

"Mazim" (Servet-i Fünun, 3 Aralık 1931) başlıklı şiirde de yine kuvvetli bir mazi özlemi vardır. Şâir için mazisi,

sanki; havada kokusunu duyduğu bir çiçek, nağmesi kulağında kalmış eski bir şiir, enginde kaybolmuş bir ada, ruhunda sırıltılarla akan bir yıldız, içinden sürüldüğü cennet gibi bir diyardır.

Sâir o cennetten kendi isteği ile değil âdeta sürülerek çıkarılmıştır. Üstelik sâirin bu cennet tasavvurlarına anne mi, kardeş mi, sevgili mi olduğu bilinmeyen fakat sevilen bir kadın hayali de karışır. Sevdiği kadının da bulunduğu o mazi cennetine bir daha hiç dönemeyeceğini bilen sâir, hatıralarla avunmak ister:

Havada kokusunu duyduğum bir çiçektir,
Ahengi kulağında kalmış eski bir şiir
Unuttuğum mısralar, unuttuğum mısralar.

Enginlerde kaybolmuş ufak, sirin bir ada
Bu kirli sahillerden uzakta, uzaklarda
Bir ırmak, ki ruhumda sırıltılarla akar.

Semada ağlayarak seyrettiğim bir yıldız,
Sanki yabancı bir yüz, elemsiz, ıstırapsız.
İçinden sürüldüğüm cennet gibi bir diyar.

Annem mi, kardeşim mi, sevgilim mi? Bilmedim;
Fakat bir kadındı o, ben yalnız onu sevdim.
Yalnız hâtırasıdır bana kalan yadigar.

Sâirin geçmişe duyduğu derin özlemi yansıtan şiirlerin üçüncüsü, "Maziyi Yâda Daldığım Zaman" (ÖS,s.17,1933) adlı şiirdir. Burada; renk, ses ve koku çağrışımlarıyla geçmişin hâtıralarına dalan sâir, bu hâtıraların uyandırdığı duygular sebebiyle nasıl olup da ölmediğine şaşar:

Maziyi yâda daldığım zaman,
Renkler belirir tâ uzaklardan:
Mavi, kırmızı, beyaz ve siyah;
-Her renk ayrı bir hâtıradır ah!-
Renkler renklere renkleri ekler,
Olurken içim renklere mahşer.

Maziyi yâda daldığım zaman,
 İçimde sanki sestem bir orman:
 Koşan, haykıran, çırpınan sesler;
 -Her ses ayrı bir hâtıra besler!-
 Olurken içim seslere mahşer.

Maziyi yâda daldığım zaman,
 Tüter içimde eski buhurdan.
 Gizliden gizli genzime dolar,
 Kokular gibi hep hâtıralar;
 Hâtıralarla aklımı çeler,
 Eski bahçeler, eski bahçeler!

Maziyi yâda daldığım zaman,
 Nasıl olur da ölmem ki bazan,
 Hafızam durur, kaybolur yollar,
 Ve sonra birden içime dolar,
 Daire gibi genişler sükût,
 Der: "İçimde kal, hepsini unut!"

"Hatıralar" (Varlık, 1 Mayıs 1934) başlıklı şiirde; akşam saatlerinde, şâirin başında pervaneler gibi dönüp duran hâtıraların, nasıl geçmişe uzanan bir köprü olup şâirin özlemini duyduğu eski saatleri nasıl yeniden kurdukları anlatılır:

Bu tatsız akşam saatinde,
 Görünmez kanatlarınızla,
 Cama vurmayın hâtıralar.

Sessizliğine doymadığım
 O eski saatleri, yeni
 Baştan kurmayın hâtıralar

Suda yıldızlara uyarak,
 Siz de uzaktan, bir çakıp bir
 Sönüp durmayın hâtıralar.

Bu tatsız akşam saatinde,
 Başımda pervaneler gibi
 Dönüp durmayın hâtıralar...

Cahit Sıtkı'nın 12 Şubat 1936 tarihli Kültür Haftası mecmuasında çıkan ve yine "Hâtıralar" adını taşıyan başka bir şiirinde de yine hâtıralar yoluyla geçmişe dönüş söz konusu-

dur.

Cahit Sıtkı'da geçmişe ait hatıraların canlanması daha çok, kendini yalnız hissettiği veya ölümü düşündüğü zamanlara rastlar. Bundan önceki şiirde, kendini yalnız hissettiği akşam saatlerinde, hatıralara dalan şairin, bu şiirde, sonbahar hüznüleri içinde belki de ölümü ve hayatın faniliğini düşünerek hatıralarla kucaklaştığını görürüz:

Bilmem ki hâtıralar,
Ne istersiniz benden,
Gelir gelmez sonbahar?

Bu kanat çırpış neden?
Cama vuracak ne var.
Ey eski hâtıralar?

Sanmayın güller açar.
Bülbül değildir öten;
Bu rüzgâr başka rüzgâr.

Ne istersiniz benden.
Bilmem ki hâtıralar,
Gelir gelmez sonbahar?

"Çocuk Bahçesinde Gezerken" (Varlık, 15 Mayıs 1940) başlıklı şiirde, gezmekte olduğu bir çocuk bahçesinin şairi, nasıl alıp çocukluk günlerine götürdüğü anlatılır. Cember çevirmek, oyuncaklarını kurup işletmek heveslerine kapılan şair, birden gerçeği farkeder; zaman geçmiş, çember kırılmış, oyuncakları işlemez hale gelmiştir, besliğimizde şimdi el çocuğu uyumaktadır. Çocukluğunun artık erişemeyeceği kadar uzaklarda olduğunu görmek, içindeki hasret ateşini tutuşturur:

Ah yeniden başlamak hayata;
Çocukluğa, aşka ve sanata!

Bu; çocukluğa, aşka ve sanata yeniden başlamak, hayatı yeniden yaşamak düşüncesi: Cahit Sıtkı'nın daha başka şiirle-

rinde de vardır. Söz gelisi; "Abbas"(İnkılapçı Gençlik,19 Eylül 1942) şiirinin;

Bas kırbacı sihirli seccadeye,
Göster hükmettiğini mesafeye
Ve zamana.
Var git,
Böyle ferman etti Cahit.
Al getir ilk sevgiliyi Beşiktaş'tan;
Yaşamak istiyorum gençliğimi yeni baştan.

mısralarında şâirin, bir masal kahramanı olarak gördüğü Abbas'tan sahip olduğu olağanüstü güçler vasıtasıyla aradaki zaman ve mekan engellerini aşarak Beşiktaş'taki ilk sevgilisini getirmesini istemesi, gençliğini yeniden yaşamak istediğindedir.

Cahit Sıtkı'nın çocukluk özlemini dile getiren en güzel şiirlerinden biri "Çocukluk" (Varlık, 15 Mayıs 1942) adlı şiirdir:

Affan Dede'ye para saydım,
Sattı bana çocukluğumu.
Artık ne yaşım var, ne adım.
Bilmiyorum kim olduğumu.
Hiç bir şey sorulmasın benden;
Haberim yok olan bitenden.

Bu bahar havası bu bahçe;
Havuzda su şırıl şırıldır.
Uçurtmam bulutlardan yüce,
Zıpızıplarım pırıl pırıldır.
Ne güzel dönüyor çemberim;
Hiç bitmese horoz şekerim!

Ünlü "Otuz Beş Yaş" (Ülkü, 16 Aralık 1945) şiirinde, resimlerine bakarak, zamanın kendisini ne kadar çok değiştirdiğini fark eden şâir, geçmiş günlere duyduğu hasreti gizleyemez:

Zamanla nasıl değişiyor insan!
Hangi resmime baksam ben değilim.

Nerde o günler, o sevk, o heyecan?
Bu güler yüzlü adam ben değilim;
Yalandır kaygısız olduğum yalan.

8. Gece ve Karanlık:

Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde "gün", "gündüz", "nur", "yıldız" gibi ışıklı unsurlar nasıl hayatın ve varlığın simgesi olarak çokça kullanılmışsa: "gece" ve "karanlık" ifadeleri taşıyan kelimeler de karamsarlığın, faniliğin, ölümün simgesi olarak fazlaca kullanılmıştır. Hatta bazı şiirlerinde gece ve karanlık şiirin asıl temi olarak işlenmiştir. Bu tarz şiirlerinin ilki, aynı zamanda şairin nesredilmiş ilk şiiri olan "Talihsiz" (Servet-i Fünûn, 15 Mayıs 1930) başlıklı şiirdir. Bu şiirde:

Kundaksız uzatıldın iğneli beşiğine
Ve böylece Azrail
İztırabı mihladı kücücük benliğine

mısralarıyla yaşamının ıztıraplarından şikâyet eden şair, kurtuluşu geceye sığınmakta bulur:

Lâmbanı yaktılarsa lâmbanı kendin söndür,
Söndürmekle oyalan,
Gir geceler koynuna, deme yarın gündüzdür.

Aynı tem, "Yatak" (Akademi, 15 Şubat 1931) adlı şiirde de karşımıza çıkıyor. Güne kahraman olarak başlayan şair, akşama mağlup olarak dönüyor. Hayata hep yenik düşüyor. Mutluluğu gecenin koynunda, göğsünü kendisi için rüyayla çiçekleyen yatağında arıyor:

Her gün aynı sabırla dönüşünü bekleyen
 Yatağının açılmış kollarına koş çabuk.
 Ey her sabah kahraman, her akşam mağlup çocuk
 Senin için göğsünü rüyayla çiçekleyen
 Yatağının açılmış kollarına koş çabuk.

Ne mutludur geceler hem sana hem de ona.
 Pek zâlim bir gündüzün hâtırasından irak.
 Dertleşir ve sevişir gibi fısıldaşarak,
 Uykuyu bırakınız, buse gibi en sona;
 Pek zâlim bir gündüzün hâtırasından irak!

"Uykusuzluk" (Muhit, Ocak 1931) başlıklı şiirde, uykusuzluğun geceyi nasıl bir işkence haline getirdiği anlatılıyor:

Bir canım sıkılır ki uykum kaçtığı gece,
 Sanırım ağlamakta başucumda bir çocuk.
 Saatlerin yerine hafızam işleyince,
 Yatağımda kıvranır dururum benzim uçuk.

Bu zalim uykusuzluk -yolumu kesen haydut-
 İçimde bir çığlıktır, dudaklarımda sükût.
 Dilsiz karanlıklarda beliren uykusuzluk.

Şâirin geceyi anlayışı en mükemmel ifadesini "Gece Bir Neticedir" (Muhit, Mart 1932) adlı şiirde bulur. Şâir; minare-kuyu, dev-cüce, başlamak-bitmek, gülmek-ağlamak, sebep-netice gibi tezatlarla gecenin karanlığını ve bilinmezliğini ifadeye çalışır. Şâire göre; geceleyin devle cüceyi, minare ile kuyuyu, başlamakla bitmeyi, ağlamakla gülmeyi, sebeple neticeyi birbirinden ayırmağa imkan yoktur. Gece, her şeyin aynı hizaya geldiği muammalı bir zamandır ve ölümün kardesidir.

Renkler çekildi iste simsiyah bir saraya;
 Birbirine müsavi artık her şey: Gecedir.
 Geldi minarelerle kuyular bir hizaya;
 Ya her şey dev gibidir, yahut her şey cücedir.

Bir sular hücumudur ansızın hafızaya;
 Bu, başlayan, belki de biten bir işkencedir.

Kafalar ayna gibi şimdi bir muammaya;
Bu, içinden çıkılmaz bir müthiş bilmedir.

Korku bir kokudur ki karışmış bu havaya;
Ve sükût bir çığ gibi büyüyen düşüncedir.
Şimdi her kımıldanış usulca, sessizcedir.

Bir torba tutmuş gibi boşlukta bir el gûya,
Gece bir sebep değil, belki bir neticedir.

"Kuyu" (Varlık, 15 Eylül 1933) şiirinde "güneş" ve "gece" simgeleriyle hayat ve ölüm bir arada verilmiştir. Şair geceye sarılıp kalmak yerine güneşe bakmak ister:

Doğmuşken elmas içinde,
Ne bağlandın kömür saça?
Ufukların kaçça kaçça
Kayboldu Kafkas içinde.

Güneşe bakacak yerde,
Geceye sarılıp kalmak,
Sükût içinde ufalmak
Olur yalnız ölümlerde.

"Aynalarda Gece" (Varlık, 15 Ekim 1933) şiirinde de biten günle gurbete düşmüş gibi olan aynalar, sabırla günün doğmasını beklerler:

O biten günle beraber
Aynalarda gece olmuş;
Onlar, onlar ki geceleyin,
Gurbete düşmüş gibiler,
Sabır, tuttukları yolmuş
Sabaha erişmek için!
O biten günle beraber
Aynalarda gece olmuş.

"Bilmecelerle Kal" (ÖS, s.40, 1933) başlıklı şiirde gece, yeniden özlenen ve beklenen bir şey haline geliyor:

Nihayet gün bitti; iste beklediğin
Geldi: gece, gece, için kadar engin,
İçin kadar zengin bir gece. Sahiden
Hulyanla başbaşa yaşamak istersen,
Pırıl pırıl yanan karanlıklara dal;
Ve geceler gibi bilmecelerle kal!

"Akşam Vakti" (Varlık, 1 Ağustos 1933) şiiriyle biten günün son ışıklarına kanmak isteyen şairin yalvarışları dile gelir:

Cıgıllıklar, içinde can verdiği bu an,
N'olur, gözlerine geceler dolmadan,
Bana altın gibi bakışlarını ver...

"Akşamleyin" (Varlık, 1 Ocak 1934) adlı şiirde yine güneşin ardından ölümün habercisi gecenin görünmesiyle düşüncelere dalan insanın hali anlatılır:

Akşamleyin güneş ardından geceler
Görününce en son bu yolun ucunda,
Aksimiz mi? -dersin- başı avucunda.
Düşünceye dalmış bir insan geceler.

Cahit Sıtkı'nın geceyi bir bayram sevinciyle beklediğini gösteren şiirlerden biri de "Gece Sarkısı" (Varlık, 15 Ekim 1934) adlı şiirdir:

Alemde gündüz gönlüme iskencedir;
Bence bayram ufukta gün bitince.

Günün geçit vermez karlı dağlarını
Sanki sihirbaz bir el eritince.

Bütün gün beklediğim bahar ki gece,
Gökte yıldızların da ümidince.

Yollar, yollar da nihayet içime denk,
Sonsuzlaşarak basıboş gidince.

Ben ister güleyim, ister ağlayayım.
Sesimi yalnız kendim işitince.

Alemde gündüz gönlüme iskencedir;
Bence bayram ufukta gün bitince.

Cahit Sıtkı'nın sadece zihnen değil, beden de kendini dinleyip ferahlık bulduğu zaman gecedir. "Gün Sonu" (Varlık, 1 Mart 1935) şiirinde söz konusu olan şairin geceye ve uykuya sığınışıdır:

Yalnız baş değil, kol, bacak
 Ve bütün bu gövde,
 Aksamaları ancak
 Kendini dinler de,
 Bulur ferahlığı
 Uykunun açtığı
 Geniş ve derin siperde.

Bundan önceki "Gün Sonu" şiirinde geceyi, uykunun açtığı geniş ve derin bir siper olarak gören şâir, "Her Gece mi Bu Uykusuzluk" (ZM,s.55, 18 Mart 1940) şiiriyle de uykusuzluğun geceyi nasıl cehenneme çevirdiğini söyler:

Her gece mi bu uykusuzluk!
 Hele saatin tıkırtısı!
 Ya kara sinek düşünceler!
 Çıldıracağım bu gidişle;
 Yatak değil sanki cehennem.

Şiirin devamında, deliksiz bir uyku uğruna ölümü istemeğe kadar gider:

Deliksiz bir uykuya vaadin,
 Günün dolmuş veya dolmamış,
 Gençliğime filân bakmadan,
 Derhal gelebilirsin ölüm;
 Kapı açıktır, lâmba sönük.

Cahit Sıtkı, yıldızlı ve meltemli güzel bir yaz gecesinde nefes alıp vermenin ibadet gibi bir şey olduğunu "Yaz Gecesi" (Varlık, 1 Ekim 1943) başlıklı şiirde şöyle ifade eder:

Ne çok yıldızın var, saymakla bitmiyor
 Meltemi cana can katan yaz gecesi!
 Olsa olsa şükran duası olacak,
 Saksıda sardunyanın kokusu kadar
 Dalda ishak kusunun türküleri de.
 İnanırım güzel gece inanırım,
 İbadet gibi bir şey teneffüs etmek.

"Herkesin Gecesi" (OBY,s.121, Ağustos 1946) başlıklı şiirde gece kelimesi, her insanın şahsî dertlerinin ifadesi için kullanılmıştır:

Tut kendini, belli etme kardeşim,
 Görmeyeyim gözyaşını valide,
 Ne dalarsın öyle güzel daktilo,
 Beni rahat bırak küçük satıcı,
 Ne gelir ki elimden sizin için?
 Benim de dertlerim bitmez söylesem!
 O kadar çok ki etrafta karanlık,
 Herkesin gecesi kendine yeter.

"Karanlıktaki Hazine" (DG,s.59, Aralık 1952) şiirinde hayatı bir çamur deryası ve karanlık olarak gören şair.bu karanlığın içinde cennet gibi bir dünya kuracaklarına inandığı sağlıklı nesiller yetişmesinden mutludur:

Karanlığa sevgiyle baktığım gece gördüm
 Hâlâ o güven sevinciyle uçmakta gönlüm
 Süründüğümüz bu çamur deryasından uzak
 Bu yerlere uğramamış bir bahar içinde
 Gerçekten cennet misali bir dünya kuracak
 Gürbüz nesiller büyüyor sağlıklılar içinde
 Çocuklarımız torunlarımız var içinde.

9. Ayna:

İlk şiir kitabı Ömrümde Sükût'un bir bölümüne "Aynalar" adını veren Cahit Sıtkı,pek çok şiirinde aynalardan söz eder. Bunun sebebini yakın dostu Ziya Osman, şairin fizik çirkinliğinde ve dar kalıbından memnun görünmeyesinde aramaktadır.³⁰³

Daha ilk şiirlerinden olan "Yalnızlık" (Akademi.15 Mayıs 1931)'ta kendisini yeryüzünde yapayalnız hisseden şairin tek tesellisi aynalardır. Aynalar ona yaşadığını sezdirir:

303. Saba, "Cahitle Günlerimiz". Varlık, 1 Kasım 1956,Nr. 441.

Bir ayna parçasından başka beni kim anlar,
 Bir mum gibi erirken bu bitmeyen düğünde?
 Bir kardeş tesellisi verir bana aynalar;
 Aynalar da olmasa işim ne yeryüzünde?

"Bir Lâhzam" (Muhit, Nisan 1932) başlıklı şiirde şâir, aynadaki bir akis, bir gölge veya bir hayal olmak ister. Çünkü onlar var görünseler de yokturlar. Hayatın ıztıraplarına karşı duygusuz ve dilsizdirler:

Aynadaki aksim, gölgem, bir de ben.
 Var mıdır, yok mudur onlar sahiden?
 Aşına değiller çektiklerime;
 İçlerinden biri gelse yerime.

Ben bir gölge olsam, yahut bir hayal,
 Onlar gibi hissiz, onlar gibi lâl.
 Olsa bütün ömre bedel bir lâhzam;
 Var görünsem, onlar gibi yok olsam!

"Dar Kalıp" (Muhit, Haziran 1932) başlıklı şiirde şâir ayna ile kendisi arasında bir yakınlık kurar. Kendini aynada seyretmekle insan olduğunu hatırlar, yalnızlığını unuttur:

İnsanlar içinden kurtulup, ne zaman
 Aynamla başbasa, yapayalnız kalsam,
 Akislerle susup, nihayet bir insan
 Olduğumu bana hatırlatır aynam.

Şiirin ikinci kıt'asında iç-dış, devle-cüce tezatlarıyla şâirin iç huzursuzluğu, tatminsizliği, erişememe duyguları bir haykırış haline geliyor:

Aynam bana bir devle cüce
 Halinde gösterir içimle dışımı
 Bu müthiş tezadı duyup düşündükçe,
 Nasıl zaptedeyim ben haykırışımı?

"Aynalar" (Muhit", Şubat 1933) şiirinde şâir, yine aynaları kendisini en iyi anlayan ve seven vefakâr bir dost olarak görmekte, öldükten sonra bile aynaların kendi hayalini

saklayacağına inanmaktadır:

Aynalar, aynalar, sevgili aynalar,
Yok beni anlayan, seven sizin kadar.
Öldükten sonra da, yine sizin kadar,
Kim beni düşünür, hayalimi saklar?
Aynalar, ne olur, siz yalnız aynalar

Onu koynunuza alsanız aynalar;
Rüzgârda savrulan güneş, yağmur ve kar,
Kuş tüyleri gibi renk renk hatıralar
Olan hayalimle kalsanız aynalar,
Kırılacak en son parçanıza kadar!

Aynalar, varlığı ve hayatı aksettiren unsurlardır. Günün bitmesiyle birlikte aynalardaki bütün akisler silinir. Haya-
tın yerini ölüm alır. Kapkaranlık bir dünya içinde kalan
aynalar, gurbete düşmüş gibi olurlar. "Aynalarda Gece", (Var-
lık, 15 Ekim 1933) şiiri, aynı zamanda, zamanın aynalardaki
aksidir:

O biten günle beraber
Aynalarda gece olmuş;
Onlar, onlar ki geceleyin,
Gurbete düşmüş gibiler,
Sabır, tuttukları yolmuş
Sabaha erişmek için!
O biten günle beraber
Aynalarda gece olmuş.

Sâir. "Renkler" (Varlık, 15 Eylül 1934) adlı şiirde, gün-
düz ve gece tezdâi içinde renklerle yaşar; renklerle güler,
renklerle ağlar. Gündüze alışan renklerin geceleyin düstükle-
ri perişanlık karşısında kırık aynalar gibi varlığının parça-
landığını hisseder:

Gündüze alışan renkler,
Her gece perişan renkler,
Eşyada bakış mısınız,
Zamanda akış mısınız,
Gözümde hatıralar mı?
Yekpâre varlığımı
Siz misiniz parçalayan,

Farksız kırık aynalardan?
Sizde mi yaşamaktayım,
Gülmekte, ağlamaktayım,
Gündüze alışan renkler,
Her gece perişan renkler?

"Ölüm II" (Varlık, 1 Eylül 1935) şiiriyle kurtuluşu ölümden arayan ve ölümün ışığını güneşten zinde gören şair, hayattan duyduğu memnuniyetsizliği, aynadaki zifirî karanlık imajıyla verir:

Ey kurumaz menbaı sükûtnun,
Işığı güneşten zinde ölüm,
Altında şu alçalan bulutun,
Sendedir umduğum müjde ölüm.

Aynada zifirî bir gecedir,
Bütün zulüm bu suçsuz kalbedir,
Sabır tesbihim kopmak üzredir,
Ne gün kalkacak bu perde ölüm?

Şair, yalnız ve uykusuz gecelerde teselliyi aynalarda arıyor. Aynalar ona var olduğunu ve yaşadığını söylüyor. Aynalarda yeniden dirilişin sırrına eriyor. "Bir Uykusuzluk Gecesi" (Ağaç, 4 Mart 1936) şiirinde olduğu gibi:

Yalnız geçen ömrün bir uykusuzluk gecesi,
Cekmişken aynalar beni müthiş bir sorguya,
Birdenbire kalbi titreten bir bülbül sesi;
Dağ ardından doğan mehtap gibi vurdu suya.

"Korktuğum Sey" (Ağaç, 23 Mayıs 1936) şiirinde, günün pencerelerden çekilmesi, aynalardan akislerin silinmesi, bahçelerden ses gelmeyişi, gök kubbenin siyaha dönmesi şaire varlığın sonu gibi geliyor. Ölüm düşüncesiyle gecelerden korkuyor:

Gün çekildi pencerelerden;
Aynalar baştanbaşa تنها.
Ses gelmez oldu bahçelerden;
Gök kubbe döndü siyaha.

Ne yardım geçilir, ne serden;
Korkuyorum bu gecelerden.
Bel bağladığım tepelerden
Gün doğmayabilir bir daha.

"Mezarlık" (Gündüz, 15 Mayıs 1937) şiirinde şehrin senliğine karşılık mezarlığın sessiz perişanlığı anlatılır. Hayat ve ölüm tezadı burada da vardır. Hayat aynası kırılmış ve akisler paramparça olmuştur:

Ve şehrin senliğine karşılık
Susar servileriyle mezarlık
Susar ve hatırlatır: "-Bu kırık
Aynadaki hazin perişanlık
Sizindir, siz gafil, siz bihaber
İnsanlar!

"İmrendiğim Şey" (Gündüz, 29 Ekim 1937) şiirinde, aynaların durmadan değiştiğini, insanların kâh ağlayıp kâh güldüklerini, bir günün diğerine benzemediğini gören şair, eşyanın sükûnuna imrenir:

Ben miyim bu şimdi gülen bu ağlayan saz?
Nasıl da kendiliğinden değişiyor aynalar.
Bakarsın bülbüller mahzun, bakarsın güller açar,
Kulak ver ki havada her an başka bir ihtizaz.

Artık alışılmış hengâmesinde bu dünyanın,
Düşündükçe yarı ağlar yarı güler halimi.
Oynar gördükçe dalgalarla beser hayalimi.
Bakar bakar imrenirim sükûnuna esyanın.

Aynalara bakıp yaşlandığını hisseden şair, artık birtakım gençlik çılgınlıklarına dur demek ihtiyacını duyar. "Paydos" (15 Temmuz 1942) şiiri, böyle bir duygu ile söylenmiştir:

Paydos bundan böyle çılgınlıklara;
Sert konuşmaya başladı aynalar.
Yetişir kostüm aşkın peşi sıra;
Bitirdi beni bu içki, bu kumar.

Aynaya baktıkça; sakaklarının kirlendiğini, yüzünde bir

takım çizgiler olustugunu, gözlerinin altındaki mor halkaları gören şâir, yıllarca dost bildiği aynaları da artık düşman olarak görmeye başlar:

Sakaklarıma kar mı yağdı ne var?
Benim mi Allahım bu çizgili yüz?
Ya gözler altındaki mor halkalar?
Neden böyle düşman görünüyorsunuz,
Yıllar yılı dost bildiğim aynalar?

"Otuz Beş Yaş" (Ülkü,16 Aralık 1945) şiirinde Cahit Sıtkı'yı böylesine endişelere sevkeden, şüphesiz içinde günbegün yer tutan ölüm korkusudur.

Ve nihayet "Kış Gecesi Rüyası" (Yaprak, 1 Subat 1949) başlıklı şiirde, ayna, şâirin ilk gençlik günlerinin, sevgiliden ayrılışın canlandığı bir vasıta olur:

Buldum buldum yıllardır kaybettiğim aynayı
İste en yaman çağımda ben yirminci yaşında
Çok var böyle toz pembe görmemiştim dünyayı
Yeniden kavak yelleri esiyor başımda.

Başımın devleti demeye bırakmadılar
Düşürdüler aynayı sevdiğimin elinden
Kış sabahları esen dinsiz imansız rüzgâr
Lânet sana yirmi yaşın komsu güzelinden.

10. Kaçış:

Cahit Sıtkı'nın, Necip Fazıl'a ithaf ettiği "Kar ve Ben" (Akademi, 15 Nisan 1931) başlıklı şiirde, müphem bir kaçış fikri içinde olduğu görülüyor.

Kar yağışını sanki bir mahşer ve gökten yağan bir sükût olarak gören şâirin ruhunu bir hicret sevdası sarar. Ruhu gibi pervasız uçuşan kar tanelerine karışıp onlarla yoldas ol-

mak ve bir yerlere gitmek ister:

Bir hicret sevdasıdır ruhumu sardı yine.
Ruhum gibi pervasız yoldaşlar da bulundu.
Ruhum karıştı gitti bu kar tanelerine;

Simdi yağan kar değil, ruhumdur kar yerine.

Aynı şekilde "Kuşlar ve Gemiler" (Muhit, Mart 1933) adlı şiirde, şâirin kuşlara ve gemilere karışan hulyası, bir kaçma zevkiyle yollara düşer:

Pırıl pırıl yanan denizdeki hulya,
Gemileri aldı, uzaklara kaçtı.
Bir yol -ki bir beyaz yelken onu astı-
Gider, gemilerin gittiği adaya.

Kaçmanın zevkini içim bana söyler;
Kuşlar ve gemiler yaşıyor hulyamda.
Hulyam gemilerle, kuşlarla beraber.

"Bir Kapı Açıp Gitsem" (ÖS,s.32,1933) şiiri, kaçış duygusunu çok daha bariz bir hale getirir. Baska bir dünya hasreti ile tutuşan şâir kendisini içinde yaşadığı bu dünyaya tamamen yabancı hisseder. O da tıpkı Ahmet Kutsi Tecer gibi, kendisini çağıran bir sese uyarak kimseciklere duyurmadan bir kapı açıp ait olduğu dünyaya gitmek istemektedir:

Ben bu dünyaya yanlıs gelmiş olacağım ben.
Ben öyle her insandan, o kadar uzağım ben.
Yine bu gözlerimdir oksanacak şey arar,
Yoksa içimde başka bir dünya hasreti var.

Uyanır gibi birden bir korkulu rüyadan.
-O içimden sevdiğim, benim olan dünyadan.
Bir ses bana:"Gel!" dese, ben o sesi işitsem:-
Kimsecikler duymadan bir kapı açıp gitsem!

"Uzak Bir İklimde" (ÖS,s.52,1933) adını taşıyan şiirde, insanın her an kâinatla kucaklaştığı gamsız, kedersiz, bir sevgi dünyasına duyulan özlem dile gelir:

Uzak bir iklimin ılık havasında,
Güneş, yer, gök, deniz, iç içe kaynaşır;
Olgun meyvalarla kuşlar fısıldaşır,
Bahar manzarası dallar arasında.

Uzak bir iklimin ılık havasında,
İnsan kâinatla her an kucaklaşır,
Sonsuz bir sevginin gamsız dünyasında.

"Düşündüğüm Yer" (Gündüz, Aralık 1936) adlı şiir, şairin sevgilisiyle birlikte yaşayıp ölmek istediği uzak bir yeri anlatıyor:

Yeryüzünde bir iklim.
Bir yer var ki, sevgilim,
Düşündüğüm orası.
Bir ayva gibi olgun,
Sert ve mayhoş havası,
Tam mizacına uygun.

Orda hiç işlenmemiş,
Bakışla kirlenmemiş.
Saf bir tabiat vardır;
Ve mevsim istediğin
Gibi; bir sonbahardır,
Tâ kıyamete değin.

Orada gökler bakırdan,
Çadır kurmuş bir kervan
Bir bulutlar diyarı.
Mat bir gümüstür sular,
Simsekli havaları
Sabah akşam buğular.

Yaprağı solgun duran
Dalları yorgun duran
Ağaçlarında hele.
Bir yanık bülbül olmuş
Geçmişi türkülerle
Yâdeder durur her kus.

Orası izin midir,
Gölgen mi. aksin midir?
Yer, gök, su, kuş ve çiçek;
O donuk güzellikler,
Orda her şey sen demek;
O kadar sana benzer.

Sevgilim burdan uzak,
Uzaklarda yaşamak,

Sevmek ve ölmek için,
Açılıp denizlere,
Bir gün gitsek mi dersin
Sana benzeyen yere.

Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde kaçıs temi bazan "Delilere Selâm" (ZM,s.115.30 mayıs 1942) şiirinde olduğu gibi, akıl ve düşünmeden kurtulmak şeklinde tezahür eder:

Çok daha ferah olmalıdır,
Cinnet dedikleri o cennet,
Şu akıl zindanlarımızdan.

Bazan da "Rönesans" (İnkılapçı Gençlik, 26 Eylül 1942) şiirinde olduğu gibi, artık gına gelen aşinalardan kurtulup yeni dostlara; her hazzın, her sevincin menbaı olan bir sevgilinin kollarına atılmak şeklinde tecelli eder:

Sanki tadını kaybeden bir yemis;
Bazan gına gelir aşinalardan!
Bir yol keşfedip ayagın değmemiş
Başını alıp gitmek bu diyardan!
Kalbe şifa veren rüzgâra doğru;
Geceyle başlayan bahara doğru!

Süzülüp taze bir gün ışığından,
Yepyeni dostlarla çıkmak yarına!
Ya Rab! Nasıl cılgınca koşar insan.
Daha güzel bir yarin kollarına!
Menbaina her hazzın, her sevincin!
Dünyadan daha çok kâm almak için.

11. Pişmanlık:

Cahit Sıtkı'nın bazı şiirleri pişmanlık duygularının a-kislerini taşır. Bunlardan ilki "Ölüm-I" (Varlık, 1 Eylül 1935) adlı şiirdir. Burada şairin, hayatı gönlünce yaşayamaktan doğan pişmanlıkları dile gelir:

Sözünde durmadı mavi gökler;
Gün kararıyor gitgide ölüm.
Akşam yeli nedameti söyler;
Nedamet yer etti bende ölüm.

Ne yapsam, gün doğmuyor gönlümce;
Sudur akar kendi bildiğince,
Hangi pencereye koşsam gece;
Gitmiyor bu can bu tende ölüm.

Ne vefasız geçmisten hayır var,
Ne gelecekler imdada koşar,
Çoktandır tekneyi aldı sular;
Çoktandır ümitler sende ölüm.

"Bu Akşam Vakti Deniz" (Varlık, 1 Aralık 1935) adlı şiirde yine hayatın acı ve ızdıraplarına katlanmanın pişmanlığı vardır:

Bu akşam vakti deniz.
O bütün hasretimiz.
Sanki gelmiş de dile,
Nedametın sesiyle,
Carparak kayalara,
Carparak kafalara,
Yetmez mi diyor deniz,
Karada çektiğiniz?

"Gençlik Böyledir İste" (Varlık, 1 Temmuz 1937)'de geçip giden gençlik günlerinin ardından; kadri bilinmemiş günlerin, yaşanmamış güzelliklerin pişmanlığı bir feryat halini alır:

Ah o kadrini bilmediğim günler,
Koklamadan attığım gül demeti,
Suyunu sebil ettiğim o çeşme,
Eserken yelken açmadığım rüzgâr!
Gel gör ki, sular batıya meyleder,
Ağaçta bülbülün sesi değişti,
Gölgeler yerleşiyor pencereme;
Çağınız başlıyor ey hâtıralar.

Cahit Sıtkı, "Allah'ı Beklerken" (Yücel, Kasım 1937) adlı şiirinde, derin bir günahkârlık duygusu içinde pişmanlıklarını söyler ve Allah'ı arar:

Bilirim ne yapsam hata,
Yanlıs, attığım her adım:
Ellerim elma dalında;
Adem'le Havva ecdadım.

Belli ne birdir ne iki:
Günahım başımdan aşkın.
Yarab sen de bilirsin ki
Bir Sen varsın bana yakın.

Yaşaran gözlerime bak,
Ben yalan söylemek bilmem.
Her şeyim güneste çıplak;
Nedamet bende cehennem.

Ben ne geceleyin yıldız,
Ne kelebeğim gündüzün.
Bana ben gibi riyasız
Yüzün gerek Yarab yüzün.

"Paydos" (Varlık. 15 Temmuz 1942) siiri, çılgınca yaşamış bir bohem hayatının pişmanlıkları ile doludur:

Paydos bundan böyle çılgınlıklara:
Sert konuşmaya başladı aynalar.
Yetisir kostüm aşkın peşi sıra:
Bitirdi beni bu içki, bu kumar.

Ne saklıyayım gaflet ettiğimi?
Elimle batırmışım gençliğimi:
Binip bineceğim en güzel gemi!
Aldığını geri vermez dalgalar.

İlk defa, Cahit Sıtkı'nın Ziya Osman'a yazdığı 9.8.1942 tarihli mektubunda yer alan ve Sonrasi adlı kitapta nesrolunan(s.60) "Böyle İste" adlı siir derin bir karamsarlıkla şairin dünyaya gelmiş olmaktan duyduğu pişmanlığı dile getirir:

Nerden, nasıl bindim Yarab bu gemiye?
Hangi denize çıksam fırtına kopar.

Aynı durum "Giderken" (İstanbul. 15 Temmuz 1944) başlıklı siirde de vardır:

Sanki ne diye yola çıktık? Çocukluk!
Hayra alâmet değil hiçbir yolculuk.

"Otuz Beş Yaş" (Ülkü, 16 Aralık 1945) şiiri, hayatı yeterince anlayamamış şairin pişmanlıklarını, yanıp yakılışlarını söyler:

Gökyüzünün başka rengi de varmış!
Geç farkettim taşın sert olduğunu.
Su insanı boğar, ateş yakarmış!
Her doğan günün bir dert olduğunu.
İnsan bu yaşa gelince anlarmış.

12. Günahkârlık Duygusu ve Allah'a Sığınma:

Cahit Sıtkı, içinde yaşadığı devir ve muhitin yıkıcı şartları altında ahirete ve ruhun ebediliğine olan inanclarını yitirmiştir. Bu durumu "Ölüm-II" (Varlık, 1 Eylül 1935) başlıklı şiirin son dördlüğünde açıkça görebiliyoruz:

Ne gün aslına dönecek bu ten?
-Taş, toprak, çiçek, su veya maden-
Ruha ebediyeti vaadeden
Efsanevi yalan nerde ölüm?

Buna rağmen Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde İslâmî unsurların çokça kullanılışı yanında, dinî bir günahkârlık duygusu ve Allah'a sığınma temayülü de vardır. Nitekim Mehmet Kaplan:

"İçinde yaşadığı devir ve muhitin ulvî imanın gelişmesine meydan vermeyen yıkıcı şartlarına rağmen, Cahit Sıtkı'nın, böyle bir ruh halini muhafaza edebilmesi, hayret edilecek bir şeydir. Orhan Veli ve Sait Faik.sevkitabiilerinin karışıklık ve bulanıklığını hiç bir zaman bu kadar tasfiye edememişlerdir. Diyarbakırlı Cahit Sıtkı'da şiirle işlenmiş bir Anadolu safiyeti vardır. Orhan Veli ve Sait Faik.İstanbul'un kozmopolit havası içinde fazlaca bozulmuşlardır."³⁰⁴

diyerek Cahit Sıtkı'nın dinî bir atmosfer içinde yaşasaydı. Yunus gibi mistik bir şâir olabileceğine dair dikkate değer görüşler ileri sürer.

Bu görüşlerdeki doğruluk ve isabet derecesini anlayabilmek için öncelikle onun şiirlerindeki İslamî yaşayış tarzının çeşitli unsurlarını, mahallî ve millî ölçüler içerisinde nasıl birleştirdiğine bakmak gerekir.

O da herkes gibi şükretmeyi bilir:

Hakka şükürdür. olsa olsa,
Göğüslerden çıkan her nefes.
(Geçerken, BS.s.85)

Şükür çıktığıma Nuh'un salına
(İnsanoğlu, BS.s.145)

Kadrini bilmek lâzım artık her açan gülün;
Şükretmek türküsüne daldaki her bülbülün!
(Yaşım ilerledikçe, BS.s.177)

Şükür sayabildiğime
Şehrimin bacalarını
(Sabah Duası, BS.s.199)

Allah'a şükür karnım tok.
(Bugün Hava Güzel, BS.s.150)

Hazreti Hüseyin'in Kerbelâ'sı ona göre yaşadığı acı ve mihnet dolu hayatın kendisidir:

Hazreti Hüseyin'in Kerbelâ'sı.
Kasvet günler, uykusuz geceler,
Yillardır uzattığım bu tası
Yillardır boş döndüren çeşmeler.
(Kerbelâ, BS.s.83)

Gün yoktur geçsin tasasız;
Geceler dersen Kerbelâ.
(Allahı Ararken, BS.s.138)

Camiler, kubbeler ve minareler hayatın ve coğrafyanın vazgeçilmez parçalarıdır. Cuma günleri haricinde minarelerden

verilen salâ, bir cenaze olduğunu gösterir:

Ve şehir sabah akşam bu gürültüdür,
Baksan minareler, kubbeler görünür.
(Şehir,BS,s.86)

Selâ verildiğine göre
Cami-i Kebir minaresinde,
Günlerden cuma olmadığı halde,
Muhakkak ölü var mahallede.
(Akıbet,BS,s.161)

Derken camiler üstünde güvercin,
Minareler katından geçiyorum,
Gökyüzü mahallesi İstanbul'un.
(Bahar Sarhosluğu,BS,s.170)

Namaz ve namazla ilgili seccade, namaz bezi gibi unsurların da İslamî hayat içerisinde önemli bir yeri vardır:

Bacalara takılan şu beyaz bulutlar;
Belki de rüzgârda namaz bezidir,
Yüzüne hasret kaldığım anacığımın!
(Sıla, BS,s.148)

Büyükannem namaz kılmaktadır,
Namahrem eli değmez seccadesinde;
Mekke-i Mükerrermeden getirilmiş.
(Bugün Cuma,BS,s.155)

Bir namazlık saltanatın olacak
Taht misali o musalla taşında.
(Otuz Beş Yaş,BS,s.188)

Dua bekleyenlerden duasını, şehitlerden ve ölülerden fatihayı esirgemez. Kendisi de dualarla bağışlanmayı düşünür:

Şehit bahriyeliye fatiha,
Dünyaya barış duası,
Balıklara selâm oldu,
Deniz kızlarına serenat,
Minnet ve şükran güneşe,
Bütün bir yaz,
Edremit körfezinde gölgemiz.
(Bütün Bir Yaz,BS,s.156)

Dilerim ulu Tanrıdan
Bu mübarek sabah vakti

Okula giden çocuğa
Zihin açıklığı versin
(Bugün Cuma.BŞ.s.155)

Duası anacığımın,
Her bacada duman gerek.
(Sabah Duası.BŞ.s.199)

Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde cennet ve cehennem kavramları da günlük hayatla birleşir:

Çok daha ferah olmalıdır,
Cinnet dedikleri o cennet,
Su akıl zindanlarımızdan!
(Delilere Selâm. BŞ.s.103)

Nedamet bende cehennem
(Allahı Ararken.BŞ.s.138)

Yatak değil sanki cehennem
(Her Gece mi Bu Uykusuzluk.BŞ.s.90)

Felâketlerini kendi eliyle hazırlayan insanın Tanrıdan medet umması boşunadır. İnsan geçmişten ders almayı bilmelidir:

Çukurunu kendi elinle kaz
Sonra otur medet um
Olmaz böyle kardeşliğim olmaz
Ders almalı geçen yüzyıllardan
(Dertleşme.BŞ.s.207)

Yakınları ve sevdikleriyle helâlleşmeden ölmek onu korkutur:

Kişi evde gerek akşamları;
Ölürse helâllaşarak ölür.
(Ölüm Tehlikesi.BŞ.s.152)

Şayet ölürsem,
Helâllaşmaya vakit kalmadan
(Bugün Hava Güzel.BŞ-s.150)

İster ki ardından bir ağlayanı, ramazan geceleri yasin okuyanı bulunsun:

Derdim ki: "Elbette bir ağlayanım olur benim de;
Ramazan geceleri Yâsin okuyanımlar.
Baharda kabrime menekşe getirenim de.
(Ben Aşk Adamıyım, BS, s.160)

Nuh'un salına binerek neslini devam ettirmiş her varlığı yoldaş bilir ve insanoglunun da bu sala çıktığına şükreder:

Hep mihnet günümün yoldaşlarıdır,
Nuh'un salındaki filler, tırtıllar.
(Yoldaşlar, BS, s.168)

Hâlâ aklımda o tûfan yağmuru:
Şükür çıktığıma Nuh'un salına.
(Insanoğlu, BS, s.145)

Şair bazan çocukluğunun inanc dolu günlerini özleyişle hatırlar:

Yere düşen ekmek parçasını
öpüp başıma götürdüğüm günler!
(Bugün Cuma, BS, s.155)

Karısının kişiliğinde insan ve melek birleşir. iyilik ve güzellikte karısını bir melek olarak görür:

Karımdır o benim gerçek
Merdivende ışık tutan
Başımı koruyan melek
Cümle kazadan belâdan
(Başımı Koruyan Melek, BS, s.220)

Nihayet fani insanın dünyadaki son saltanatı olarak gördüğü musalla taşını düşünmekten kendini alamaz:

Bir namazlık saltanatın olacak
Taht misali o musalla taşında
(Otuz Bes Yaş, BS-s.188)

Musalla taşında yatan cenaze
(Hacıbayram Camii, BS, s.195)

Görülüyor ki Cahit Sıtkı, dinî ve İslamî unsurları şiirlerine değişik şekillerde aksettirmiştir.

Derin bir günahkârlık duygusu içinde olan Cahit Sıtkı'ya göre, insanın günahkârlığı, Adem ve Havva'nın yasak meyveyi yemeleriyle başlar:

Bilirim ne yapsam hata,
Yanlış attığım her adım;
Ellerim elma dalında;
Adam'le Havva ecdadım.
(Allahı Ararken.BŞ.s.138)

Adem'le Havva'dan geldiğim doğru;
Vuruldu bir kere elma dalına.
(İnsanoğlu,BŞ.s.145)

Şâirin günahkârlık duygusunu açığa vurduğu ilk şiiri "Minareler" (Muhit,Mayıs 1931) adını taşımaktadır. Şâir bu şiirde minareleri günahlarını semaya yazmak için yontulmuş kalemlere benzetir:

Niçin, boyumu geçen bu minareler.niçin?
Sanki günahlarımı semaya yazmak için
Yontulmuş kalemlerdir upuzun minareler

İlk defa "Allahı Beklerken" (Yücel, Kasım 1937) adıyla nesrolunan ve kitaplara "Allahı Ararken" şeklinde geçen şiirde ise, bu duygu daha çok derinleşir:

Belli ne birdir ne iki;
Günahım başımdan aşkın.
Yarab sen de bilirsin ki
Bir sen varsın bana yakın.

"Bugün Cuma" (İnkilapçı Gençlik,20 Aralık 1941) başlıklı şiirde;

O zaman inandığım gibi,
Şahiden bir öbür dünya varsa eğer,
Orada da cumaysa bugün,
Başında bulutlardan beyaz örtüsü.
Büyükanem namaz kılmaktadır,
Na mahrem eli değmez seccadesinde;
Mekke-i Mükerrermeden getirilmiş.

Dilerim duasında unutmasın beni:
Günahkâr olduğumu hatırlayarak.

diyen şâir, günahkârlığı sebebiyle büyük annesinin kendisine dua etmesini ister. Bu ifadelerden, onun inanmak ihtiyacında olduğu da sezilmektedir.

Günahkârlık duygusu ve hayatın doğurduğu bunalımlar karşısında düştüğü şaşkınlığı:

Gitmekle bitmiyor umman;
Sular azgın, tekne delik.
Ah bu dağlar, ah bu duman!
Yolunu şaşırды geyik.

(Allahı Beklerken,BS,s.138)

sekinde ifade eden şâir kendisini kurtaracak yegâne varlık ve "Bir sen varsın bana yakın" dediği Allah'a sığınır."Allahı Ararken" adlı şiirin son dörtlüğü; bu sığınışın içten bir ifadesidir:

Bende senden gayri hasret
Değmez gözyası dökmeye.
Medet büyük Allah medet.
Kulunu saran geceye.

Aynı sığınma duygusu, ilk defa 15 Subat 1942 tarihli Varlık'ta "Tanrıyla Başbasa" adıyla nesrolunan ve kitaplarda "Şaşırдыm Kaldım" başlığı ile yer alan şiirde de vardır:

Olmuyor seni düşünmemek Tanrım,
Ummamak senden medet.
Suyun dibine vardı ayaklarım:
Suyun dibinde zulmet.

Cahit Sıtkı'nın daha başka şiirlerinde de Allah'a teslimiyetin, Allah'tan yardım ve medet ummanın ifadesi niteliğinde güzel mısralar vardır:

Ve gönül Tanrısına der ki:
-Pervam yok verdiğin elemden;

Her mihnet kabulüm, yeter ki
Gün eksilmesin pencereden!
(Gün Eksilmesin Pencereden, BS, s.125)

Bütün bahçeler kilitli;
Anahtar Tanrı'da kaldı.
(Sanatkârın Ölümü, BS-s.130)

Yarab! İnsan bahtım hangi ellerde?
(Kırkinci Oda, BS-s.163)

Biz yaşımızı başımızı aldık
Allah çocuklarımıza acısın
(Saskın Dünya, BS, s.99)

Hemen Allah cümlemizin yardımcısı olsun
(Memleket, BS, s.208)

13. Millî Muhtevalı Şiirler:

Cahit Sıtkı, şiiri, hic bir zaman sosyal bir davanın, belirli düşünce ve cereyanların propaganda vasıtası olarak görmemiş, saf şiir anlayışına sonuna kadar bağlı kalmıştır. Ama bu demek değildir ki şâir, içinde yaşadığı cemiyetin ortak heyecanlarına bütünüyle yabancı kalacak, millî ve beserî duyguları terennüm etmeyecek.

Güzel söyleyisten ayrılmamak kaydıyla bir şâir, istediği konuda şiir söyleyebilmelidir.

Cahit Sıtkı, Cumhuriyet devrinde komünizmin tesiriyle tarihî ve dinî duygularını yitiren gençlerden farklı olarak millî duygularını kaybetmemiş, milliyetçiliğe düşman kesilmemiştir. Zavallı, kimsesiz ve muhtaç insanlara duyduğu acıma hissini, bir çok Marksist gibi istismar edip tarih ve din düşmanlığı şekline sokmamıştır. Derinden duyduğu millî ve va-

tanı duyguları, sade ve ürpertici bir güzellikle şiire ve sanata mal etmeyi başarmıştır.

"Memleket isterim" (Varlık, 15 II.Kanun 1938) başlıklı şiirde: cennet kadar güzel tabiatı ve mesut insanları ile ideal bir memleket özlemi canlanır:

Memleket isterim
Gök mavi, dal yeşil, tarla sarı olsun;
Kuşların çiçeklerin diyarı olsun.

Memleket isterim
Ne basta dert ne gönülde hasret olsun;
Kardeş kavgasına bir nihayet olsun.

Memleket isterim
Ne zengin fakir, ne sen ben farkı olsun;
Kış günü herkesin evi barkı olsun.

Memleket isterim
Yaşamak, sevmek gibi gönülden olsun;
Olursa bir şikâyet ölümden olsun.

"Atatürk" (Varlık, 1 Nisan 1947) adlı şiiri, İstiklâl Harbinin kazanıldığı aydınlık zafer günlerinin ardından, Atatürk'ün ölümüyle daha da çoğalan memleket yaralarına merhem arayışını ifade eder. Şair, mezarında bile Atatürk'ten medet ummaktadır:

Git hemşerim git kardeşim toprağına yüz sür
O'dur karşı kıyıda cümlemizi düşünür
Resimlerinde bile melûl mahzun görünür
Atatürk'üm kabrinde rahat uyumak ister

Şair, memleketin perişanlığı karşısında derin bir ızdıraba düşer ve milleti adına Allah'ın yardımına sığınır. İste "Memleket" (Varlık, 1 Haziran 1947) adlı şiirin bu ızdırabı dile getiren mısraları:

Bir yanda Anadolu bir yanda Rumeli'dir
Hepsi bizden yolcusu olsun hancısı olsun

Efkâr ettiğimiz şey memleketin hâlidir
Sanmam hemşerim sanmam bundan acısı olsun

Köylümüz efendimiz tarlasında perişan
İşçimiz kardeşimiz kavgasında perişan
Anam bacımdır bahtı karasında perişan
Hemen Allah cümlemizin yardımcısı olsun

"On Kasım" (Varlık, 1 Eylül 1947) adlı şiir, Atatürk'ün ölümünde milletçe duyulan büyük acıyı ve matemi gerçek bir şiir lisanıyla söyler:

Yıl otuz sekiz On Kasım Perşembe
Hatırdan çıkmayacak bir sonbahar
Sarsılıyor İstanbul yedi tepe
Yaman esmiş Dolmabahçe'de rüzgâr

Gerçek olamaz olsa olsa bir düş.
Dokuzu beş gece Atatürk ölmüş
Böyle toptan bir yas nerde görülmüş
Beraber ağlıyoruz kurtlar kuşlar

Bu memlekete en çok hizmet eden
Bu aşk ile dağlara gücü yeten
On sekiz milyonun omuzunda giden
Atam Ankara sırtlarında yatar.

"Atatürk'ü Düşünürken" (Türk Dili, Aralık 1951) başlıklı şiirde, Atatürk'ün ölümünden sonra şairin sonbahar mevsimi ile ilgili duygularının nasıl değiştiği ve hüznü anlatılır:

Ne şairane mevsimdi eskiden sonbahar
Bahçeleri talan eden bir deli rüzgârı
Kırılan dal düşen yaprak şaşkın uçan kuşlar
Eskiden sonbaharın bir güzelliği vardı

Gel gör ki Atatürk'ün ölümünden bu yana
Son bahar dahi bir tuhaf bir başka geliyor
Vatan gerçeklerini hatırlatıp insana
Türk yüreklerimizi burka burka geliyor.

"Mehmetçik" (DG, s.12, Aralık 1952) şiiri Türk askerinin, Türk köylüsünün, vatan sevgisini, namus anlayışını, kahramanlığını, insanlığını ve fedakarlığını dile getiren güzel bir şiirdir:

Sen ben uyurken biri var uyumaz
 Bir tıkırtı olsa derhal doğrulur
 Nöbette talimde ayakta kıs yaz
 Memleket namusu ondan sorulur

Haydi Mehmet dedikleri gün müdür
 Ne çift ne çubuk ne avrat düşünür
 Mehmet'im bu toprağın düşkünüdür
 Bu aşk ile ya vurur ya vurulur

En güzel insanlık onda
 Gerekli aydınlık karanlık onda
 Tarihler boyu kahramanlık onda
 Mehmetçik ölür meçhul asker olur

Sâir, İstiklâl Marşı'nı duyunca milli tarihimizi âdeta

yeniden yaşar:

Borazancıbaşı borazancıbaşı
 Akşamları batan güne karşı
 Alışılmış bir ibadet gibi
 Caldığınız o İstiklâl Marşı
 Yıllardır her kulakta yer etmiş
 Gür nağmesiyle tutarken arşı
 Az rastlanır bir huşu içinde
 Ayakta dinleriz bütün çarşı

Hayal gibi vehim gibi bir şey
 Sanki memleketin dağı taşı
 En sadık bekçisi tarihimin
 Kesilir ansızın şehit nâşı
 Bu meçhul askerler mahşeriyle
 Hatırlatır o yaman savaşı
 Yanık türkülerinden biliriz
 Yemen çölünü Sarıkamış'ı

(İstiklâl Marşını Dinlerken.DG.s.28.Aralık 1952)

"Meçhul Asker" (DG.s.34.Aralık 1952) adlı şiirde, vatanın her karış toprağına karışan şehit kemikleri yüceltilirken yaşayanların sürüp giden nankörlüğü anlatılır:

Hangi tarlayı sürmeye kalksam
 Sapanıma takılan bu kemik
 Bir pırıl pırıl ki güneste
 Alnımızdan ak

Bir yanda yaptıkların destanlar dolusu
 Bir yanda sürüp giden nankörlüğümüz
 Doğrusu yüzüm yok çiçek getirmeye
 Dağ taş bellediğim mezarına

C. ŞİİRLERİNİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

Bizde Yahya Kemal, Ahmet Haşim, Ahmet Hamdi Tanpınar; Batıda Baudelaire, Mallarmé, Valéry gibi Cahit Sıtkı da şekli, şiirin ana maddesi olarak görür. Şekilsiz güzellik olamayacağı inancındadır. Kendi şiirini vücuda getirirken sekile nasıl tasarruf ettiğini, poetik görüşlerine ne ölçüde bağlı kaldığını görmek için şiirlerinin; nazım şekli, vezin, kafiye ve üslûp özellikleri bakımından da incelenmesi gerekmektedir.

1. Nazım Şekli ve Kafiye:

Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde kullandığı nazım şekilleri hakkında bazı hükümler vermeden önce, şairin yayımlanmış dört şiir kitabındaki şiirlerin her birinin -kitaplardaki sıraya bağlı kalarak- nazım biçimlerini ve kafiye semalarını göstermeyi lüzumlu görüyoruz:

Ömrümde Sükût'ta Yer Alan Şiirlerin Nazım Şekilleri ve

Kafiye örgüleri:

1. Ömrümde Sükût : İki dörtlük. abab/cdcd
2. Odamda Sükût : İki üçlük (Terse).aba/cbc
3. Zaman Bir Kuşak Gibi: İki üçlük (Terse).aab/cbc
4. Maziyi Yâda Daldığım Zaman.: Dört altılı.aⁿabbcc/aⁿaddcc..
5. Yatak : İki beşli abⁿbabⁿ/cdⁿdcdⁿ
6. Uykusuzluk: Sonnet.abab/abab/ccb/dbd
7. Uyku: Üç beşli.abaab/cdcd/efeef
8. Aynalar: İki beşli.aaaa/aaaa
9. Bir Lâhzam: İki dörtlük.aabb/ccdd
10. Dar Kalıp : İki dörtlük abab/cdcd
11. Bir Kapı Açıp Gitsem: İki dörtlük.aabb/ccdd
12. Bir Yaz Günü: Sonnet.abba/baab/ccd/eed
13. Rüyamız: Sonnet abab/abab/ccb/ddb
14. Yağmur ve Ben: İki dörtlük.abba/abba
15. Kar ve Hatıralar: İki dörtlük.aaⁿ⁻¹aaⁿ⁻¹/aaⁿ⁻²aaⁿ⁻²
16. Gece Bir Neticedir: Sonnet.abab/abab/abb/aab

17. Bilmecelerle Kal: Bir altılı.aabbcc
 18. Gece Bahçelerinde: Bir ondörtlü.abacacababacbc
 19. Güneşe Aşık Çocuk: Üç dörtlük.abab/cdcd/efef
 20. Kuşlar ve Gemiler: Sonnet.abba/abba/cca/ dad
 21. Uzak Bir İklimde : Sonnet.a"bba/a"bba/a"ba/a"ba

Görülüyor ki şâir, bu ilk dönem şiirlerinde, bütünüyle sekile bağlıdır. Kitapta yer alan yirmi bir şiirden yedisi dörtlükler halinde, yedisi sonnet (sone) tarzında, üçü şâirin kişisel biçimde ve düzenli olarak kafiyelendirdiği beşlilerden, ikisi aynı şekilde kafiyelendirilmiş altılılardan ve geri kalan ikisi de şâirin Avrupa nazım şekillerinden olan terza-rimayı değişik biçimde kullanarak oluşturduğu ve "terse" adını verdiği üçlülerden mütesekkildir.

Bu tabloda, Türk şiirinin klasik nazım şekillerinden olan dörtlüklerle, Fransız şiirinin klasik bir şekli olan sonnet(sone)lerin ağırlıkta olduğu görülmektedir. Ne var ki şâir, bütün bu yerli ve yabancı şekilleri şiirine tatbik ederken, nazım şekillerinin klasik yapılarını bozmuş, kendine has değişiklikler ve yenilikler yapmıştır. Bunları şöylece sıralayabiliriz:

a) Şâir, belirli bir kafiye düzeninde beşer ve altışar mısralı yeni şekiller oluşturmuştur.

b) Terza-rima nazım şeklinde, üçlülerden sonra gelen tek mısraı kullanmamıştır.

c) Dörtlük ve sone gibi klasik şekillerde bile bazı bendlerin kafiyeleniş biçimini kendine göre düzenli biçimde değiştirmiştir.

d) Klasik şekillerde görülmeyen nakaratlar kullanmıştır.

e) "Gece Bahçelerinde" başlıklı şiirde görüldüğü üzere, ondört mısralı tek bend halinde yazdığı şiirde sone tarzı bir kafiye biçimi uygulamıştır.

Otuz Beş Yaş'ta Yer Alan Şiirlerin Nazım Şekilleri ve

Kafiye örgüleri:

1. Gün Eksilmesin Pencereden: İki dördlük.abab/cdcd
2. Kulak Ver ki: İki dördlük.abba/cbbc
3. Gündüz: İki dördlük.abab/cdcd
4. Madem ki Vakit Akşam: Bir yedili.aⁿbaabbaⁿ
5. Deniz : Bir sekizli.aabbccaa
6. Perişan Sofra: İki dördlük.abab/cdcd
7. Mezarlık: İki dördlük.aaaa/bbbb
8. Sayıklayan Ağaç: İki dördlük.abba/cddc
9. Sanatkârın Ölümü: İki dördlük.abab/cccb
10. Serenad: Üç dördlük.abab/cdcd/efef
11. Korktuğum Şey: Üç dördlük.abab/aaab/aaab
12. Memleket İsterim: Dört üçlü.aⁿbb/aⁿcc/aⁿdd
13. Şaşırıldım Kaldım: Üç dördlük.abab/abab/cbcb
14. Ölüm-I: Üç dördlük.abab/cccb/dddb
15. Ölüm-II: Üç dördlük.abab/cccb/dddb
16. Şubat Günü: Dört beyit.aa/bb/cc/dd
17. Her Günü Sarkım: İki Sekizli.aⁿ⁻¹aⁿ⁻²aⁿ⁻³bⁿ/bcbc/cddd/
aⁿ⁻¹aⁿ⁻²aⁿ⁻³bⁿ
18. Hâtıralar: Dört üçlü.aba/baa/aba/baa
19. Gençlik Böyledir İşte: İki sekizli.abcdabcd/bxdbbxdb
20. Ölümden Sonra: İki beşli.abbba/cdddc
21. Gece Sarkısı: Altı beyit.aa/ba/aa/ca/da/aa
22. Allahı Ararken: Dokuz dördlük.abab/cdcd/efef/...
23. Bir Uykusuzluk Gecesi: İki dördlük.abab/cdcd
24. Desem ki: Serbest.
25. Sulh Bir Hatıra Oldu: İki dördlük.abcd/abcd
26. Cilingir Sofrası: Serbest.
27. Bir Haritam Vardı Benim: İki beşli.aⁿxxxaⁿ/bⁿxxxbⁿ
28. İmkânsız Dostluk: Bir altılı.abcabc
29. Kuşlar: İki dördlük.abab/cdcd
30. Bu Sabah Hava Berrak: Serbest.
31. Bir de baktım ki ölmüşüm: Üç üçlü.abc/abc/abc/
32. Biz Nerdeyiz Sevgilim: Üç üçlü,kafiyesiz.
33. İnsanoglu: İki dördlük.abab/cccb
34. Nü: İki dördlük.abba/cddc
35. Robenson: Beş dördlük,kafiyesiz.
36. Hastanede Ziyaret Günü: Serbest.
37. Yanlış Bilmesinler Beni: Serbest.
38. Sıla: Serbest.
39. Çocuk Bahçesinde Gezerken: Bir dördlük-bir beyit.abba/cc

40. öyle Dalmışım ki: Üç beyit. aa/bb/cc
41. Bir Ölünün Ağzından: Bir dörtlük.abba
42. Bugün Hava Güzel: Serbest.
43. Ajans Dinlerken: Bir altılı.abbacc
44. İlk Cemre: Bir altılı.abcabc
45. Yalan: Bir altılı.abcabc
46. Gündüz Olsun: Onaltılı.aabccbddeeffgfh
47. Ölüm tehlikesi: Serbest.
48. Bugün: Serbest.
49. Affet Bizi Lâmba: Serbest.
50. Bugün Cuma: Bir onüçlü ve bir beyit,kafiyesiz.
51. Bütün Bir Yaz: Serbest.
52. Bahar Yeli: Dört dörtlük.abab/cdcd/efef/ghgh
53. Uçtu Uçtu: Serbest.
54. Paydos: Dört dörtlük.abab/cccb/cccb/dddb
55. Abbas: Düzenli kafiyeli,serbest.aabbccddddeeffgg
56. Aşk: İki dörtlük.abab/aaab
57. Dalgın ölü: Serbest.
58. Ben Aşk Adamıyım: Bir yedili ve bir onaltılı,kafiyesiz.
59. Su sesi: İki üçlü,kafiyesiz.
60. Akıbet: İki dörtlük.aaaa/aaaa
61. İlk Aşk: Üç dörtlük.abab/cdcd/cdcd
62. Bahar Geliyor: Üç dörtlük.abab/cccb/dddb
63. Anacığım: Bir altılı.aacdcd
64. Kırkıncı Oda: İki dörtlük.abab/cccb
65. Hareket: Dört dörtlük,kafiyesiz.
66. Çaresiz: İki dörtlük.abab/cccb
67. Nedendir Yarab: Bir altılı.aabcbc
68. Çocukluk: İki altılı.ababcc/dedeff
69. İnsan Hıçkırıkları: Beş beyit.aa/bb/cc/dd/ee
70. Hepimize Dair: Serbest.
71. Yaz Gecesi: Serbest.
72. Misafir: Üç dörtlük.abba/cddc/effe
73. Yoldaşlar: Serbest.
74. Bir Saadet: Serbest.
75. Ben de Bir İnsanım: Serbest.
76. Bahar Sarhoşluğu: Beş beşli,kafiyesiz.
77. Hepsinden Beter: Onikili.aaxaxaxaxa
78. Nedime Dair: Dört üçlü.aba/bcc/ded/eff
79. Sevdalı: Bir dörtlük ve beyit düzeninde üç bend,kafiyesiz
80. Peyzaj-I: Serbest.
81. Peyzaj-II: Serbest.
82. Peyzaj-III: İki dörtlük.abab/cdcd
83. Peyzaj-IV: İki dörtlük.aabb/ccdd
84. Can Yoldaşı: Üç dörtlük,kafiyesiz.
85. Teselli Tarafı: Bir onüçlü ve bir mısra,kafiyesiz.
86. Yaşım İlerledikçe: Bir altılı.ababba
87. Gün Olur ki: Bir altılı.aabccb
88. Bir Aşk Hatırası: Üç dörtlük.abab/cdcd/efef
89. Misafir Adam: Üç dörtlük.abab/cdcd/efef
90. Tereke: İki yedili,kafiyesiz.
91. Postacı: Serbest.

92. Tren: Bir dokuzlu.ababccdc
 93. Şasırtmaca: Bir sekizli ve bir mısra,kafiyesiz.
 94. Davet: Üç dörtlük.abab/cddc/effe
 95. Hep Yaşadığıma Dair: Serbest.
 96. İnsan Hali: İki dörtlük,kafiyesiz.
 97. Garip Kişi: Bir yedili.abcabcb
 98. Cem: Dörtlük.aaba
 99. Herkesin Gecesi: Serbest.
 100. Ada'ya Davet: Serbest.
 101. Yarın Pazar Değil: İki dörtlük,kafiyesiz.
 102. Ferman Senindir: Üç dörtlük.abab/cccb/dddb
 103. Kara Sevda: Üç dörtlük.abab/cccb/dddb
 104. Yalnızlığa Dair: Bir onbirli ve bir mısra.aabbccddeef/f
 105. Hayal Ettiğim Sey: Beş dörtlük.abab/cdcd/efef...
 106. Yalnızlığımız: Bir altılı.aaaaaa
 107. Şiir: İki dörtlük.abab/cdcd
 108. Otuz Beş Yaş: Yedi beşli.ababa/cdcdc..

Otuz Beş Yaş'ta yer alan bütün bu şiirlerin nazım şekilleri ve kafiyelenişleri itibariyle şu altı grupta toplanabileceği görülmektedir:

- a) Kafiyeli dörtlükler: 38 adet
 b) Düzenli ve kafiyeli şekiller (beyit,üçlü,beşli,altılı,yedili v.s. gibi): 30 adet
 c) Düzenli kafiyesiz şekiller(Üçlü,dörtlü..): 9 adet.
 c) Kafiyesiz serbest şekiller: 24 adet
 d) Karışık düzenli-kafiyeli şekiller: 2 adet
 e) Karışık düzenli-kafiyesiz şekiller: 5 adet

Bu tablo bize açıkça gösteriyor ki; şair bu ikinci dönem (olgunluk dönemi)şiirlerinde de en çok dörtlükleri kullanmış, ayrıca serbest şekillere geniş ölçüde yer vermiştir.Üçlü,beşli, altılı, yedili gibi orijinal sayılabilecek değişik kullanımlara yönelmiştir. Şairin serbest olan şekiller içinde bile nizam ve ölçü arayışı dikkat çekicidir. Kimi zaman, beyit ve dörtlükler gibi klasik şekilleri kullanırken kafiye yapma-

dığı halde, serbest şekillerde vezin ve kafiye kullanır. Bütün bu değişik oluşlarla, muhtevaya uygun bir şekil arayışı içinde, sağlam bir mısra ve bütün yapısı kurma gayretindedir. Sekille muhtevayı bütünleştirmek hususunda büyük başarı sağladığı söylenebilir.

Düsten Güzel'deki Şiirlerin Nazım Şekilleri ve Kafiye örgüleri:

1. Düsten Güzel: İki dördlük.abcd/abcd
2. Yalan Dünya: Üç dördlük.abab/cdcd/efef
3. Bahar Hikayesi: Üç dördlük.abba/cddc/effe
4. Atatürk: Üç dördlük.abab/cccb/dddb
5. Kış Gecesi Rüyası: Beş dördlük.abab/cdcd/efef/...
6. Mehmetçik: Üç dördlük.abab/cccb/dddb
7. Hacıbayram Camii: İki dördlük.abab/cccb
8. Gönül Hoşluğu: Bir yedili.aⁿbcabcaⁿ
9. Müjde: İki dördlük.abab/ccb
10. Dilekçe: Bir sekizli.ababcdcd
11. Yürek: Üç dördlük,kafiyesiz.
12. Yalnızlık Macerası: Dört beşli,kafiyesiz.
13. Bayram Yemeği: Bir onlu.abbacdcdee
14. Şaşkın Dünya: İki dördlük.abab/cdcd
15. Sabah Duası: Sekiz dördlük ve bir mısra,kafiyesiz.
16. On Kasım: Üç dördlük. abab/cccb/dddb
17. İstiklal Marsını Dinlerken: Üç sekizli-bir mısra aaxaxaxa/
xaxaxaxa/xaxaxaxa/a
18. Bir Güzel: Üç dördlük.abab/cccb/dddb
19. Sağ El: İki sekizli.aⁿbabcdcd/aⁿeaefgfg
20. Meçhul Asker: Üç dördlük,kafiyesiz.
21. Utanç: Bir sekizli ve bir üçlü,kafiyesiz.
22. Sevdığım: Serbest.
23. Aşkımız: Üç dördlük.abab/cccb/dddb
24. Değirmen: Üç dördlük.abab/cdcd/efef
25. Dertleşme: Dört dördlük.abab/cdcdefef/ghgh
26. Gariplik: Üç dördlük.abab/cdcd/efef
27. Memleket: İki dördlük.abab/cccb
28. Yaz Günleri: İki dördlük.abab/cccb
29. Portre: Dört dördlük.abxc/abxc/dexf/dexf
30. Eda: Üç dördlük.abab/cccb/dddb
31. Kırık Kalpler: Üç dördlük.abab/cdcd/efef
32. Kim kime Dum Duma: Üç dördlük.abab//cdcd/efef
33. Aşk ile: İki altılı.aabcabc/ddefef
34. İyimsizlik: İki dördlük.abba/bccb
35. Karanlıktaki Hazine: Bir altılı ve bir mısra.aabcabc/c

Cahit Sıtkı'nın üçüncü devre şiirlerini bir araya geti-

ren Düşten Güzel'de de kafiyeli dörtlüklerin sayısı yirmi iki, düzenli-kafiyeli şekiller bes, düzenli-kafiyesiz şekiller üç, karışık düzenli-kafiyeli şekiller iki, karışık düzenli-kafiyesiz şekiller iki ve kafiyesiz serbest şekiller bir şiirde kullanılmıştır.

Sâir, bu son devre şiirlerinde de yine tartışılmayacak derecede şekle bağlıdır. Fakat o, yukarıdaki şemalarda da açıkça görüleceği üzere, şekilci olacağını diye, bilinen, belli şekil veya kalıpların içini doldurmak cihetine gitmemiş, muhtevayı şekle değil, şekli muhtevaya uydurmak istemiştir. Sâirin kendi zevkine göre teşkil ettiği kimi zaman düzenli kafiyeli, kimi zaman düzenli fakat kafiyesiz şekiller yanında dörtlük gibi klasik şekillerin kafiyeleniş biçimleriyle de oynayarak şiirin bütünlüğünü esas alan bir şekil ustalığı göstermiştir.

Sonrası'da Yer Alan Şiirlerin Nazım Şekilleri ve Kafiye Örgüleri:

1. Kuyu: Üç dörtlük. abba/cddc/effe
2. Akşam Vakti: İki üçlü (terse). aab/ccb
3. Aynalarda Gece: İki sekizli. a¹b²c³abca¹b²/d¹e²f³def¹d²
4. Son Dertler Şey Gibi: Bir altılı. aabbcc
5. Akşamleyin: Bir dörtlük. abba
6. Yağmur Yağadursun: Üç dörtlük. a¹bba/a¹bba/a¹bba
7. Sular, Ağaçlar, Kuşlar: Bir sekizli. a¹aaxa¹abba¹
8. Hatıralar: Dört üçlü. a¹xb/xxb/a¹xb
9. Eşya: Sekiz beyit. xa/xa/xa/xa/xb/xb/xb/xb
10. Renkler: Bir onikili. a¹a²a³bbccddeea¹a²a³
11. Beni kıskanan Ölüler: Üç dörtlük. abba/cddc/effe
12. Gün Sonu: Bir yedili. ababccb
13. Havuz: Bir dörtlük. abab
14. Ölüm, Sinsi Ölüm: serbest. a¹a²a³a⁴bbccc...a¹a²a³..
15. Obsession: İki dörtlük. abab/cccb
16. Yaşamak: İki dörtlük. abab/cdcd
17. Kerbelâ: Üç dörtlük. abab/cccb/eeeb
18. Düşündüğüm Yer: Altı altılı. aaabcbc/ddefef/...

19. Ölmüştüm: İki üçlü. aab/cbc
20. Yıldızlar: Bir sekizli. aabccbaa
21. Sen Yoksun Ki...: Bir dördürlük, bir üçlü, bir ikili. abab/
ddd/ee
22. Sevsen Beni Çocuğum: Bir dördürlük. abab
23. Her Gece mi Uykusuzluk: İki beşli. Kafiyesiz
24. Harb Baharı: Bir dördürlük. abab
25. Anarşi: Bir sekizli. aabbcdcd
26. Bir Nehir Bilirim: Serbest. Kafiyesiz
27. Hey Gidi Güneşli Uykular: Serbest. Kafiyesiz
28. Oksamaya Vakit Kalmadı: İki Beşli. kafiyesiz
29. Ölmek İstemeyen Adam: Serbest. kafiyesiz
30. Yağmur Yağıyordu: Serbest. Kafiyesiz
31. Irmak: Bir altılı. aabbcc
32. Ölü: Bir yedili. Kafiyesiz
33. Elveda: Bir altılı. ababcc
34. Kadın Göğsü: Bir yedili ve bir mısra: Kafiyesiz
35. İmkânsız Vuslat: Bir altılı. ababcc
36. Etraf Konuşurken: Beş Üçlü. Kafiyesiz
37. Hâtırası Yeter: İki altılı. axbaxb/cdecde
38. Neden Sonra: İki dördürlük. abab/cdcd
39. Bir Yemiş Olacak: Bir yedili. abcabcc
40. Kış Güneşi: Dört üçlü. abc/abc/bdb/bdb
41. Kur'a: İki sekizli. xaxaxaxa/xbxbxbxb
42. Uyku: İki dördürlük. xaxa/xbxb
43. Madem ki Güzelsin: Bir dokuzlu. xaxxxxxxa
44. Ben Ölecek Adam değilim: Serbest. Kafiyesiz
45. Delilere selâm: Beş üçlü. Kafiyesiz
46. Kıtadan Mektup: Beş üçlü. Kafiyesiz
47. Böyle işte: Altı beyit. Kafiyesiz
48. Kıtacık: Bir dördürlük. aaax
49. Rönesans: İki altılı. ababcc/dedeff
50. bizimkiler: Dört üçlü. Kafiyesiz
51. Kavs-i Kuzeh: Bir sekizli. ababcdcd
52. Akşamcı: bir sekizli. Kafiyesiz
53. Değirmen: Serbest. Kafiyesiz
54. Mangal Başında: Serbest. Kafiyesiz
55. Esmer Güzeli Yarım: Bir Sekizli. kafiyesiz
56. Kış mevsimi: Üç beşli. Kafiyesiz
57. Kurban Bayramı: Bir dokuzlu ve bir mısra. aaaaaaaaa/a
58. Sadri Ertem'i Düşünürken: İki altılı. Kafiyesiz
59. Muhabbet Faslı: Terzarima. Kafiyesiz
60. Giderken: İki altılı. aabccb/ddeffe
61. Yadiğâr: İki dördürlük. abab/cccb
62. Fikr-i Sabit: Bir onikili. aabbccddeeff
63. Felekten Bir Gece: İki dördürlük. abab/cccb
64. Mesut Çift: Üç dördürlük. abab/cccb/dddb
65. Bahar: Üç dördürlük. abab/cccb/dddb
66. Nar: Üç dördürlük. abba/acca/deed
67. Aşk Masalı: yedi dördürlük. abab/cdcd/efef...
68. Bir Sel: İki dördürlük. abab/cccb
69. Güvenlik: Üç dördürlük. abab/xcx/xcd

70. Değişik: Bir dokuzlu. Kafiyesiz
 71. Güven: İki-beşli. Kafiyesiz
 72. Başımı Koruyan Melek: Üç dördlük. abab/cdcd/efef
 73. Korkunc Güzel: İki dördlük. abab/cdcd

Şairin, 1933'ten ölümüne kadar geçen süre içerisinde yazdığı ve hayatta iken yayınladığı üç şiir kitabına girmeyen şiirlerini bir araya getiren bu kitabında da aynı şekil özelliklerini bulabiliyoruz.

Mısra yapıları oldukça değişik şiir kuruluşları, alışılmamış kafiyelenişler, düzenli fakat kafiyesiz şekiller, serbest şekiller içinde kafiye arayışları, hece vezninin alışılmamış kullanılışları ile bu kitapta da karşı karşıyayız.

Bütün bunlar bize, Cahit Sıtkı'nın "Şiir kelimelerle güzel şekiller kurma sanatıdır." anlayışına bağlı kalarak, tıpkı çocuklarına değişik renk ve biçimde elbiseler giydirmekten ve onları memnun etmekten zevk alan anne-babalar gibi, şiirlerinin dış görünüşüne ne kadar çok dikkat ve itina ettiğini göstermektedir.

2. Vezin:

Cahit Sıtkı şiirlerinde en çok hece veznini, ikinci sırada da serbest vezni kullanmıştır. Şiirinin en önemli ve dikkat çekici şekil özellikleri arasında, hece veznini kullanışta gösterdiği değişiklikler gösterilebilir.

İlk dönem şiirlerini içine alan "Ömrümde Sükût"ta yer alan şiirlerin;

10 adedi 7+7 = 14'lü

5 " 6+6 = 12'li

2 " 6+5 = 11'li

- 1 adedi $5+5 = 10$ 'lu
 1 " $\left. \begin{array}{l} 5+2 \\ 4+3 \end{array} \right\} = 7$ 'li
 1 " 7'li duraksız
 1 " 8'li duraksız olarak yazılmıştır.

Sâirin bu ilk devrede en çok kullandığı $7+7=14$ 'lü hece ölçüsü olmuştur. Bazı ölçülerde bilinen durakları kaldırmış olması ve bir örnekle de olsa aynı şiirin mısralarında durakları değiştirmesi, şâirin ileriki dönemlerde hece ölçüsüne yeni imkânlar kazandırmak yolunda attığı cesurca adımlar olarak değerlendirilebilir.

Nitekim "Otuz Beş Yas" dönemi şiirlerine gelindiğinde hecenin kullanılışı, tamamiyle şâirin kendine has bir yapıya kavuşur. Şâir mısradan mısraa değişik duraklar kullanarak ve bazan durakları büsbütün kaldırarak şiiri vezne hakim kılar. Şiirlerinde altılı hece kalıplarından onbeşli hece kalıplarına kadar her kalıbı deneyerek muhtevaya en uygun düşecek söyleyişi bulmağa çalışır.

Hecenin bu değişik usta yapıcısı, serbest şiirlerinde de kelimeleri seçerken ve bir araya getirirken son derece titiz ve dikkatlidir. Kelimelerin manalarından, çağrışım imkanlarından ses hususiyetlerine kadar her şeyi inceden inceye düşünür. Tekrarlar yapar, asonans ve aliterasyonlara başvurur ve şiirin dış ve iç yapısıyla mükemmel bir bütün olmasına çalışır.

3. Dil ve Üslûp:

Cahit Sıtkı'nın Yunus Emre kadar, Karacaoglan kadar sade ve yalın Türkçesi, herhangi bir zorlama intibai uyandırmayan tabii söyleyişi, az kelimeyle çok şey ifade etmeye dayanan teksifi ifadesi, süs ve sanattan uzak anlatımı, üslûbunun en bariz çizgilerini oluşturmaktadır.

Mehmet Kaplan Cahit Sıtkı'nın bu sade üslûbunu duyuş tarzına bağlamaktadır:

"Duyu ve yalın duyguya ön plânda yer veren bir şâir, uzak çağrışımlara, hayal oyunlarına ve derin düşüncelere gitmez. Serbest çağrışım, karışık hayal ve kompleks ifade tarzı daha ziyade iç âlemle ilgilidir. Ölümden korkan, varlık ötesine gitmekten çekinen, duyularına ve yaşadığı âna sınıksız bağlı olan Cahit Sıtkı'nın açık ve sade bir üslûp kullanması duyuş tarzına uygundur. O. bu bakımdan kendinden sonra gelen, hayat karşısında bedbin, var olanla yetinmeyen, gerçek üstü bir şeyler arayan karışık, anlaşılması güç, hatta bazan mânâsız bir üslûp kullanan nesilden ayrılır."³⁰⁵

D. HİKAYECİLİĞİ

1. Yapı Bakımından Hikâyeler:

a) Anlatıcı ve Bakış Açısı:

Cahit Sıtkı'nın hikâyelerinde vak'a ve ona bağlı şahıs kadrosu, mekân, zaman unsurları ile bütün hayat tezahürleri çoğu zaman hikâye kahramanlarından birinin dikkati ve diliy-

305. Mehmet Kaplan, Cumhuriyet Devri Türk Şiiri, s.96.

le anlatılır. Hikâye kahramanlarından biriyle aynıleşen anlatıcı; mizacı, kültür seviyesi, dikkati ve içinde bulunduğu sosyolojik ve psikolojik şartlar itibariyle hikâyenin yapısı ve üslubu üzerinde etkili olur. Hikâyelerin çoğu anlatma ve gösterme tarzı ifade şekilleri esas alınarak, kahraman anlatıcının bakış açısıyla yazılmıştır.

"Otobiyografik karakterli bu bakış açısından yazılmış metinlerde "kahraman-anlatıcı" hem vak'anın yaşadığı devirdeki halini, hem ferdi geçmişini, hem de anlatma zamanına ait dikkatlerini nakledebilir. Böylece üç ayrı zaman dilimine ait husûsîlikler sosyal şartları ile birlikte, bir vak'a çevresinde ifade edilebilir. "Kahraman-anlatıcı", çocukluk ve gençlik yıllarındaki halini ayrı bir insana aitmişçesine ele alabilir. Zira eserin vücut bulduğu anda, hayat tecrübesinin kendisini zenginleştirdiğini bilmektedir. Kahraman anlatıcı, yerine göre, sevgi ve istihza ile kendi çocukluk, gençlik dünyalarını nakleder, hatalarını, saflıklarını anlatır, pişmanlıklarını gözler önüne serer. Böylece hem kendi mizacına ait husûsîlikleri sezdirir, hem de itibarî âlemi çeşitli devirlere has görünüşleriyle dikkatlere sunar. Söz konusu bakış açısından hareketle vücut verilen anlatıcı, yer yer de olsa, vak'a zamanındaki haliyle okuyucu karşısına çıkmak imkânına sahiptir. Bunun için de hâtıra defterlerinden, mektuplardan ve çeşitli vesilelerle kahraman-anlatıcı tarafından kaleme alınmış yazılardan yararlanır."³⁰⁶

Burada sözü edilen hususların pek çoğu, Cahit Sıtkı'nın hikâyelerindeki kahraman-anlatıcılar için de aynen söylenebilir. Fazla olarak, hikâyelerdeki kahraman-anlatıcıların, yazara ait husûsîliklerle donatılmış kişilerden seçilmesi dikkat çekicidir. Yazar ile hikâyelerdeki kahraman-anlatıcıların zevk, mizaç, kültür, duygu, yaşama tarzı ve dünya görüşleri

306. Şerif Aktas, Roman Sanatı ve roman incelemesine Giriş, Ankara, 1984, s.88.

itibariyle birleştikleri görülür. O kadar ki bazan "Telefonda Bir Konuşma" hikâyesinde olduğu gibi, kahraman anlatıcının adı bile "Cahit Sıtkı" olur.

Yazarın hayatına tesir etmiş görünen hadiseler, kahraman-anlatıcılara da aynen tesir eder. Söz gelisi Cahit Sıtkı'nın mizac çizgilerinden birini oluşturan ve eserine de genel ölçüde aksetmiş bulunan ölüm korkusu ve yaşama sevincinin kaynaklarını ararken, pencereleri Abbasğa Mezarlığı'na bakan bir pansiyonda uzun süre kalmış olduğundan söz etmiştik. Aynı durum "Mezarlığın iyiliği" adlı hikâyede de görülür. Kahraman-anlatıcı durumundaki Fuad da sevdiği kızın oturduğu eve yakın bir yerde, pencereleri mezarlığa bakan bir pansiyonda oturmaktadır. O da tıpkı yazar gibi bedbindir. Kendini çirkin bulmaktadır. En ufak bir şeyden alınacak kadar hassastır. Hiç bir şeyden zevk alamaz olmuştur. İçinde yuvarlandığı bu zulmet dünyasından kurtulmak, sonunun bir avuç toprak olduğunu unutmak için her çareye başvurur. Mektepten kaçar, gece sabahlara kadar içer, kumar oynar, âşık olur... Fakat hepsi boşa çıkar.

Birgün vapurda eski sevgilisi ile karşılaşır. Onu hâlâ unutamamış olduğunu anlar ve ertesi gün oturduğu mahallede bir pansiyon aramaya başlar. Sonrasını ise şöyle anlatır:

"Bula bula, şimdi içinde böyle keyif çattığımız bu odayı buldum. Su karşiki servileri görüyorsun ya, onlar beni tedavi ettiler. İlk tanıştığım günlerde, sabah kalkarken, akşam yatarken gördüğüm bu mezarlık sinirime dokundu, fakat sonradan sonra alıştım. Serviler bana her şeyi ahbapça anlattılar: Hayat fanidir, insan bir defa doğar, bu nimetten istifade etmeli, insanları sevmeli, güzel yaşamalı ve ölümü mümkün merteye düşünmemeli. Artık ölüm fikrine alışmıştım, beni korkutmuyordu. Her şeyi tabii bulmağa

başladım. Bedbinliğim bir buhar gibi uçup gitti. Ben büsbütün başka bir adam oldum. Artık gülüyor, eğleniyor, her şeye müsamaha ve muhabbetle bakıyordum. Bir gece yatağıma girerken, karşı mezarlıktan bir ses duydum, yahut bana öyle geldi. O ses diyordu ki: "Biz öldük, sen yaşıyorsun. Saadetinin kadrini bil. Biraz da bizim yerimize yaşa." Şimdi ben, inanmazsın, öyle kesafetle yaşıyorum ki! Yalnız kendimi değil, ölüleri de, ölülerin yaşamak hasretlerini de düşünerek yaşıyorum."

Yazarın gerçek hayatında gördüğümüz hususiyetlerin pek çoğunu, burada olduğu gibi, hikâye kahramanlarının pek çoğunda görebiliyoruz. (Hikayelerdeki kişileri incelerken bu konuya tekrar dönülecektir.)

Cahit Sıtkı'nın bazı hikâyelerinde ise anlatıcı; içinde bulunduğu âleme ait mekanı, şahıs kadrosunu ve hayat tezahürlerini dikkatlere sunarken yazarın dilini kullanır. Hakim bakış açısının kullanıldığı bu tür hikâyelere bir örnek olmak üzere "Bir Adam" adlı hikâyeden alınmış şu parçaya bakalım:

"Kapıdan çıkınca sihirli bir odaya ayak basmış gibi, içinde tatlı bir gıcıklanma duydu. Güneşli ve ılık hava, masmavi uzanan gökler, çiçek açmağa başlayan ağaçlar, saksılar ile, uykudan henüz uyanmış genç kızların mahmur gözleriyle gülümseyen pencereler, karşı çeşmenin önünde sıra bekleyen Anadolu uşağı sakalar, güle konuşa mekteplerine giden talebeler, daireye geç kaldım sanarak koşuşan koskoca adamlar, güneşin yer yer alışmadığı, parıldattığı her taşının altında bir hatıra hazinesi gömülü duran bu alışılmış sokak, bütün bunlar beynini bir afyon gibi sararak kalbini yaşamak aşkile çarptırdı. Adımlarına bir kanat sürati verdi. Caddede, evvelâ postahaneye uğradı, gece annesine yazdığı mektubu yollayıp kutuya attı, içinden annesine hasretli öpücükler gönderdi ve hergünkü kahvesinin yolunu tuttu. Her adımını, bir kadeh rakı yuvarlar gibi istek ve keyifle atıyordu. Kahveye girdi, köşedeki masasına oturdu, okkalı kahvesini tazelediği sigarası ile içti, ocakçı ile havanın güzelliğinden, harp çıkıp çıkmayacağından konuştu, gazetesini okuduktan sonra dışarının davetine dayanamayarak kalk-

tı, zaten saat dokuza geliyordu, bankaya ancak yeti-
 şebilirdi. Tramvaya bindi, boş yer olduğu halde,
 önden ikinci sırada oturan siyahlı bir kadının iri
 gözlerine olanca hızı ile dalabilmek için ayakta
 durması tercih etti. Bu kadın! Ona sahip olabilmek
 için neler yapmazdı! Karaköy'de inmek mecburiyeti-
 ne bayağı canı sıkıldı. Bankaya gitmediği takdirde
 kıştelyevm yaparlardı. Kadını tramvayda bırakarak
 indi, hapishaneye kendi ayağı ile giden bir hırsız
 gibi bankaya girdi, deftere imza attı ve yerine ot-
 turdu. Hep aynı kağıtlar, aynı hesaplar, aynı tat-
 sız meşgale! Fakat, yaşamak için bu fedakârlığa kat-
 lanmak zarurîydi. Öğleye kadar çalıştı, öğle düdüğü
 çalar çalmaz, ilk fırlayan kendisi oldu. Hava sabah-
 ki güzellikte devam ediyordu. Bankanın yakınındaki
 lokantasına girdi; dönerkebabını, az pilavını, reva-
 nisini yedi, birinci nevi sigarasını yaktı, oh! Bu
 sigaranın keyfi için bankanın kasvetine pek-âlâ kat-
 lanabilirdi. Köprüye doğru yürüdü, güneşli, güzel
 günlerde caddeler, meydanlar ve kalabalık ne kadar
 da sevimli oluyor! Kadıköy iskelesinde tanıdık bir
 genç kızla karşılaştı, ufak tefek, esmer, şiirin
 bir kız. Arasına vapurda beraber otururlar, tatlı
 tatlı konuşurlardı. Aralarında belki aşk denen o
 dehşetli bağ yoktu, fakat arkadaşlıklar, birbirle-
 rinden hoşlanıyorlardı."

İlk bakışta müşahit bakış açısı ile yazıldığı intibahını
 uyandıran bu ve benzeri metinlerde anlatıcı, gördüklerinin ö-
 tesinde; kahramanın kalbinden ve kafasından geçenleri, mazide
 olup bitenleri de bilmektedir.

b) Vak'a:

Cahit Sıtkı'nın hikâyelerinde vak'a genellikle çevre ve-
 ya şahıs tasvirleriyle başlar, duygusal yaklaşımlar içinde
 olayın anlatılmasına geçilir.

Vak'a çok kere gündelik hayatın akışı içinde küçük ve
 sıradan olaylarla ve bir takım tesadüflerle kurulur. Gündelik
 hayatın kesitleri içinde küçük memur, işçi, öğrenci, esnaf,
 meyhaneci, hizmetçi gibi herhangi bir fevkalâdeliği olmayan

insanların duygu ve hayalleri, bedbinlikleri, saadetleri, aşk-
ları, hayal kırıklıkları, hayat mücadeleleri, yaşama sevinç-
leri anlatılır. Basit ve küçük olayların insanlar üzerinde
uyandırdığı tesirlerden ve trajik duygularından söz edilir.
Hayatın bin bir teferruatı içinde insanın nasıl mesut ya da
bedbaht olduğu, mihnetlerine rağmen yaşamının güzelliği sez-
dirilmeye çalışılır.

Serim, düğüm, çözüm şeklinde bir vak'a planına sahip gö-
rünmeyen ve sürprizlere pek az yer veren bu hikâyeler, bizde
Çehov tarzı hikâyeye örnek olarak gösterilebilir.

c) Zaman:

Anlatma esasına bağlı (narratif) eserlerde, eserin meydana
getirildiği bir (yazma zamanı) ve eserin okuyucu tarafın-
dan idrak edildiği bir (okuma zamanı) olduğu muhakkaktır. An-
cak kronolojik karakterli, takvim ve saatle ölçülebilir nite-
likte olan bu iki zamanın itibarî bir metin olan eserle ala-
kası yoktur. Meselâ; "Cahit Sıtkı hikâyelerini 1937-1945 yıl-
ları arasında yazmıştır." dersek, eserin yazma zamanına işa-
ret etmiş oluruz. Keza, hikâyelerin yarım saatte okunacak ni-
telikte olduğunu söylersek, okuma zamanını göstermiş oluruz.

İtibarî metinde nakledilen vak'anın cereyan ettiği bir
"vak'a zamanı" ile anlatıcının bu vak'ayı öğrenip naklettiği
bir "anlatma zamanı" vardır ki, itibarî eserle ilgili olarak
asıl üzerinde durulması gereken işte bu iki zamandır.

Cahit Sıtkı'nın hikâyelerinde vak'a zamanı çok defa; "Va-

kit akşamı.", "Besleme olarak bize geldiği zaman henüz okula başlamamıştım.", "Mevsim yazdı.", "Serin bir ağustos akşamıydı.", "Onu sabahları işime giderken penceresinde görürdüm." "Ağaçların bile soguktan titrediği bir kış günü.", "Bu güneşli bahar gününde.", "Bundan dört sene evveldi." vs. şeklinde ifadelerle belirtilir.

Vak'a zamanı ile anlatma zamanı arasındaki mesafe; saatlerle, mevsimlerle, senelerle ölçülecek derecede değişiktir. "İnsanlar Böyledir İşte" adlı hikâyeden aldığımız şu parçada yer alan iki metin halkasından birincisinde anlatma zamanı, ikincisinde de vak'a zamanı söz konusudur. Anlatma zamanı ile vak'a zamanı arasında da otuz yıllık uzun bir süre vardır.

"Niçin mi İstanbul'un bu تنها semtinde, bu kulübecikte oturuyorum? Basittir; çünkü insanları sevmiyorum, çünkü bugünkü cemiyet, sigara dumanile dolmuş, penceresi kapalı küçük bir oda gibi kasvet kokuyor. İnsanlara ve cemiyete karşı çok zalim olduğumu söyleyeceksiniz. Benim başıma gelenler sizin başınıza gelmediği için bir dereceye kadar haklı olabilirsiniz. Fakat unutmayın ki kanaatlerimiz daima değilse de ekseriya tecrübelerimizin muhassalasıdır. Anlatayım da bakın: Bugün, bu kır kahvesinde, kendisini lütfen dinlediğiniz bu saçı sakalı birbirine karışmış, kıyafeti pejmürde, vaktinden evvel çökmüş adam, bundan otuz sene evvel böyle değildi: Hey gidi günler hey! O zaman ben de dünyayı gülistan görürdüm, insanları melek sanırdım. Sultanahmet'te konağı, Yeniköy'de yalısı, Erenköy'ünde köşkü, Bahçekapı'da büyük bir mağazası olan zengin ve muteber bir tüccarın biricik oğluydum. Mektebimi yeni bitirmiştim. Gençliğim, güzelliğim, servetim, ümitlerim, hayallerim vardı. Hayatta muvaffak ve mesut olmak için bütün imkanlara sahip sayılırdım, değil mi? Bana da öyle geliyordu. Fakat inanın bana, ilahlar çok talihli insanları çekemezler ve onları yere vurmak için kocakarıların kötü nazarını vasıta olarak kullanırlar. Bizim aileye de nazar mı değdi ne oldu, babam bir gün kalb sektesinden ölüverdi, aradan onbeş gün geçmeden mağazada -geceleyin- bir yangın çıktı, o zaman itfaiye teş-

kilatı olmadığı için vaktinde söndürülemedi, amansız alevler bir gecede mağazayı hâk ile yeksan ettiler. Derken annem tifoya yakalandı ve o da babamdan üç ay sonra beni yapayalnız bırakarak kocasının yanına gitti. Teessür ve bedbinlik beni harab etmişti, kendimi avutmak için rakıya kumara başvurdum. Erenköyü'ndeki köşkle Bağazıcı'ndeki yalıyı satmıştım, onların parasile iki sene har vurup harman savurdum. Sonra bu işin böyle yürümeyeceğini anlayarak kendimi toparlamağa çalıştım ve bunun için hemen bir iş tedarikine baktım...."

Görülüyor ki bu parçada anlatma zamanı, çoğu hikâyelerde olduğu gibi, içinde bulunulan zamanı, Vak'a zamanı ise, otuz yıllık geçmişe uzanan uzun bir süreyi içine almaktadır.

Hikâyelerde vak'a zamanı ile anlatma zamanı arasındaki mesafe, yazarın farklı fiil şekilleri kullanmasına yol açar. Fiillerin bu değişik kullanışları, anlatımı monotonluktan çıkarır, daha canlı kılar.

Cahit Sıtkı'nın hikâyelerinde vak'a zamanı ve anlatma zamanına bağlı olarak fiillerin nasıl değiştiğini göstermek için "Papatye" adlı hikâyeden aldığımız şu parçaya bakalım:

"Annem papatyeleri çok sever. Ve ben annemi çok sevdiğim için, papatye mevsiminde kırlara doğru açıldığım günler dönüştü ona bir demet papatye getirmegi hiç ihmâl etmem. Yağmurlu bir gecenin sabahına mümkün mertebe geç ulaşayım diye derin bir uykuya dalmış olan şehir, uyandığı zaman başucunda güneşin sıcak tebessümünü bulunca evvelâ şaşırılmış, fakat çok geçmeden bu şaşkınlık bir sevinç selâlesine inkılâp ederek taşmıştı. Bahçeler, evler, caddeler, insanlar ve hayvanlar aynı insiyaki arzularla gıcıklanıyorlardı. İhtiyarlara yaşlarını, fakirlere sefaletlerini unuttururan, zenginlerin servetini lüzumsuz kılan, sadece yaşamının başlıbaşına bir mazhariyet teşkil ettiği böyle güzel bir günde daireye gidip bir sürü tozlu evrak arasına gömülmeğe gönlüm razı olmadı. Mektepten kaçan bir liseli sevinci ile başımı alarak kırlara doğru açıldım. Şehirli hüviyetimin lâzımı gayri müfarıkı olan hesaplarımı, yalanlarımı, menfaat kaygılarımı, riyakârlıklarımı

paltomla beraber odamda bırakmış, rüzgârın şişirdiği beyaz bir yelken safiyetiyle şehirden tabiata koşuyordum. Etrafımda evler ve insanlar seyrekleşiyor, sokaklar patıkaya dönüyor, alabildiğine mavi gökleri, alabildiğine yeşil kırları ve bu bulutlara doğru sarhoş uçan kuşlarla mücehhez ve muzaffer bir tabiat karşısında şehir ve içimde şehre ait ne varsa perişan olmuş bir ordu gibi ricat ediyordu. Ben de insan kalıbımdan ayrılmış, kırlarda ot, ağaçlarda yaprak, dallarda kuş, göklerde bulut olmuştum. Tabiat beni kendine o kadar geniş bir nisbette kalb etmişti ki ayağım bir taşa çarparak hafifçe incinmeseydi bu uyanık rüyadan uyanmıyacak, insan olduğumu hatırlamayacaktım."

Parçada "sever", "olmadı", "olmustum", "koşuyordum", "hatırlamayacaktım" şeklinde değişik zaman ifadesi taşıyan fiiller bir arada kullanılmıştır. Bu özellikleri Cahit Sıtkı'nın hemen bütün hikâyelerinde görebiliyoruz.

Vak'alar çok kere kısa zaman dilimleri içinde yaşanır. Hatırlama yoluyla sık sık geçmişe dönüşler yapıldığı görülür.

d) Mekan:

Cahit Sıtkı'nın hikâyelerinde vak'a çok kere gündelik hayatın kesitleri içinde küçük küçük hadiselerle bağlı olduğundan, vak'anın ayrılmaz bir parçası olan mekân unsurları da hayatın içinden seçilmiştir. Vak'ayı oluşturan hadiseler pek az istisna ile İstanbul'da cereyan eder. İstanbul'un bu hikâyelere girmeyen hiç bir semti yok gibidir. Beyoğlu, İstiklâl Caddesi, Harbiye, Taksim, Sultanahmet, Eminönü, Bebek, Sütlüce, Kadıköy, Fatih, Beşiktaş vs. gibi.. Nadir olarak "Otel Hizmetçisi" adlı hikâyede olduğu gibi, mekânın Paris'e kadar uzandığı görülür. Zaman zaman vak'a kahramanlarının Anadolu'ya gittiginden veya oradan geldiğinden söz edilir.

Hadiseler İstanbul'un değişik semtlerindeki cadde ve sokaklarda en çok da pansiyon odası, otel, meyhane, tramvay, pastahane, sinema, kahve, okul, daire, kitapçı, manav, balıkçı, terzi dükkânı gibi dar ve kapalı mekânlarda yaşanır.

e) Sahıs Kadrosu:

Cahit Sıtkı'nın hikâyelerinde şahıs kadrosunun zengin ve kalabalık olduğu söylenemez. Yazar bazan tek bir kişiye bağlı kalarak kalabalıklar içerisinde yalnız ve muzdarip insanın, sıradan bir memurun iç sıkıntılarını, mutsuzluklarını, arayışlarını yansıtmaya çalışır. "Kolalı Yaka", "Yalan Söyleyen Mektup" hikâyeleri bu tarza örnek olarak verilebilir.

Çeşitli hayat tezahürleri içinde iki kişinin karşılıklı münasebetleri üzerinde duran hikâyeler ise çoğunluktadır. "Mavromatis Efendi" adlı hikâyede, içkiye düşkün vak'a kahramanı ile işinin ehli bir meyhaneci olan Mavromatis Efendi'nin münasebeti; "Çirkin Kız" adlı hikâyede, merhametli bir insanın cirkinliğin azabı içinde bir kadına tattırdığı mutluluk; "Abbas" adlı hikâyedeki subay ve emireri münasebeti; "Yaşamak Lâzım" adlı hikâyede vak'a kahramanı ile Ömer'in arkadaşlıkları bu kabildendir. Benzer durumlar daha pek çok hikâyede görülebilir.

Bazı hikâyelerde ise şahıs kadrosunun sekiz-on kişiye kadar çıktığı görülmektedir. "Otel Hizmetçisi", "İkinci Öldürüşü", "Bir Kış Gecesi" adlı hikâyelerde olduğu gibi.

Hikâyelerde vak'a kahramanı olarak seçilen ve ekseriya

anlatıcı durumunda bulunan kişinin yazara ait hususiliklerle donatılmış olduğunu bir kere daha hatırlayalım. Sözünü ettiğimiz vak'a kahramanları ile yazar arasındaki dünya görüşü, mizaç, zevk ve kültür benzerliklerini şöylece sıralayabiliriz:

- * Kahramanların çoğu tıpkı yazar gibi içki ve sigaradan hoşlanmaktadırlar.
- * Çoğu bir pansiyon odasında oturur.
- * Karşılarına çıkan hanımlar çok genctirler.
- * Karamsarlıklarına rağmen yaşama sevinci duyarlar.
- * Yoğun bir hayat ve insan sevgisi taşırlar.
- * Derin bir yalnızlık duygusu içindedirler.
- * Dairede çalışmaktan pek hoşlanmazlar. Yaptıkları işten memnun değildirler.
- * Realitede yaşayamadıklarını tasavvur eder, hayâlen yaşar ve mutlu olurlar.
- * Çevrelerindeki kadınlara karşı ilgi duyarlar.
- * Evlenip mutlu bir yuva kurma özlemi içindedirler.
- * Çok kere yeni evli durumdadırlar ve eşlerine düşkünlüdürler.
- * Küçük mutluluklar peşindedirler. Büyük ihtirasları ve idealleri yoktur.

2. Muhteva Bakımından Hikâyeler:

Cahit Sıtkı'nın şiirlerini ve hikâyelerini okuyanlar, muhteva bakımından bu iki nev'in tam bir paralellik içinde

olduğunu göreceklardır. Şiirlerindeki muhteva özelliklerinin çoğu hikâyelerinde de vardır. Nitekim İnci Enginün konuyla ilgili bir değerlendirmesinde;

"Şâir şahsî yaşantısının ve kültürünün kendisine kazandırdığı birikimi, hem hikâyelerinde, hem de şiirlerinde işlemiştir. Bazan önce hikâyelerinde işlediklerini, kelimelerin istifinden doğan şiir sesine ulaştıkları zaman şiirine geçirmiş, bazan da şiirini yazdıktan sonra onu bir de hikâyede işleyerek açıklamıştır. Böylece hikâye ve şiirleri birbirini tamamlamıştır."³⁰⁷

der ve "Abbas" adlı hikâyesi ile "Abbas", "Mehmetçik ve "Mec-hûl Asker" şiirlerinin; "Mavromatis Efendi" hikâyesi ile "Çilingir Sofrası" adlı şiirin; "Taşbebek" adlı hikâyesi ile "Biz Nerdeyiz Sevgilim" ve "Nü" adlı şiirlerin; "Yaşamak Lâzım" hikâyesi ile "Ölüm Tehlikesi" adlı şiirin; "Arkadaş İnceligi" adlı hikâye ile "Bir Ölünün Ağzından" ve "Yanlış Bilmesinler Beni" adlı şiirlerin; "Bir Kış Gecesi" adlı hikâyesi ile "Herkesin Gecesi" adlı şiirin; "Tramvaydaki Adamlar" hikâyesi ile "Dalgın Ölü" şiirinin; "Balayı Seyahati" adlı hikâyesi ile "Başımı Koruyan Melek" şiirinin; "Azrail'in Vicdan Azabı" adlı hikâye ile "Delilere Selâm" şiirinin; "Bir Uykusuzluk Gecesi" adlı hikâyesi ile "İmkansız Dostluk" şiirinin; "Sıkıntılı Adam" adlı hikâyesi ile "Yalnızlığımız" şiirinin muhteva yakınlığına dikkat çeker.

İnsanı, üzerinde durulması ve işlenmesi gereken zengin bir maden olarak gören Cahit Sıtkı'nın hikâyeleri ve şiirle-

307. İ.Enginün, "Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şiir Ve Hikâyeleri Arasındaki Paralellik", Türk Dili, Aralık 1985,Nr.408,ss. 449-459.

ri arasında burada belirtilenlerden başka daha pek çok benzerlikler bulunabilir. Meselâ üstüste gelen talihsizlik sebebiyle bir türlü aradığı saadeti bulamayan bir insanın macerasını anlatan "İnsanlar Böyledir İste" adlı hikâye ile "Böyle İste" adlı şiir arasında da büyük yakınlık vardır.

Cahit Sıtkı, şiirlerinde olduğu gibi hikâyelerinde de insanların duyguları üzerinde çok durmuştur. İnsanın yalnızlığı, korkuları, sevgileri, dostluk ve arkadaşlık duyguları, özlemleri, hayalleri, yaşanan hayatın gözle görülen ve tadılan güzellikleri, yaşama sevinci, zevkleri ve alışkanlıkları, saadet hülyaları üzerinde durulur.

Basit gündelik vak'aların insanlar üzerindeki tesirleri, hayat-ölüm tezdı içinde insanın trajik durumu, insan tecrübelerinin ulaştığı beseri boyutlar, metafizik ve felsefi derinliğe erismeksizin zaman zaman masal unsurları ve fantazilerle de beslenerek güzel bir Türkçeyle ifadeye çalışılır.

Cahit Sıtkı'nın hikâyelerini muhtevaları itibariyle belli başlıklar altında toplamak da mümkündür:

1. Gündelik basit olayların insanlarda uyandırdığı duyguları anlatan hikâyeler,
2. Bir ölüm vak'ası etrafında oluşan hikâyeler.
3. Yalnızlık duygusuna bağlı hikâyeler.
4. Evlilik hikâyeleri,
5. Gündelik hayattan seçilmiş insan tipleri üzerine yazılmış hikâyeler,
6. Fanteziler.

I. Gündelik Basit Olayların İnsanlarda Uyandırdığı Duyguları Anlatan Hikâyeler:

1. Kolalı Yaka
2. Telefonda Bir Konuşma
3. Taşbebek
4. Tramvaydaki Adamlar
5. Papatye
6. Rüyada Gezdiğim Ev
7. Hayatını Yaşadığım Adam
8. Mezarlığın İyiliği
9. Bir Yaralama Hadisesi
10. İnsanlar Böyledir İste
11. Bir Adam
12. Bu Anda
13. Acaba Aşkından mı Öldü
14. Kötülük Yapayım Derken
15. Yedigâr
16. Eldiven
17. Kartopu
18. Ben Üvey Ana Olmayacağım
19. Hayat Bildiğini Okur

II. Bir Ölüm Vak'ası Etrafında Oluşan Hikâyeler:

1. Hakikatten Sonra Hayal
2. Yaşamak Lâzım
3. Hayat Bu
4. Hayat Hasreti
5. Hayat

III. Yalnızlık Duygusuna Bağlı Hikâyeler:

1. Yalan Söyleyen Mektup
2. Aşk Adamı
3. Bir Kış Gecesi
4. Bir Uykusuzluk Gecesi
5. Akşamcı
6. Bir Kadın

IV. Evlilik Hikâyeleri:

1. Bir Aşk Masalı
2. Damat Bey
3. Balayı Seyahati
4. Sapka
5. Bir Ayrılık Masalı
6. Yağmurdan Sonra Güneş
7. Kadın Bu

V. Gündelik Hayattan Seçilmiş İnsan Tipleri:

1. Ramazan
2. Pencerelerden Korkan Adam
3. Randevu
4. Vicdan Ablanın Kedileri
5. Leblebici
6. Küçüklerin Dostu
7. Çirkin Kız
8. Sıkıntılı Adam
9. Benden öğrenmenizi istemezdim
10. Bir Adamın İki Görünüşü
11. Gönül Eğlencesi
12. Güzellik Belası
13. Abbas
14. Otel Hizmetçisi
15. Mavromatis Efendi
16. Hacı Fettah Efendi

VI. Fanteziler:

1. Azrail'in Vicdan Azabı
2. İkinci Öldürüşü
3. Tablodaki Kadın
4. Neden Sonra
5. Birinci Hayatı
6. Dördüncü Sevgiliyi Ararken
7. Arkadaş İnceliği
8. Teselli Bürosu

S O N U Ç

Şiir aşkını, şiiri ne kadar ciddiye aldığını, siire dair görüş ve düşüncelerini daha önceki bölümlerde tespitte çalıştığımız Cahit Sıtkı Tarancı, daha lise öğrencisi olduğu yıllarda şiirler yazmağa başlar. 1930'dan itibaren de "Servet-i Fünûn", "Muhit", "Akademi" adlı mecmualarda ilk şiirleri yayımlanır.

Bunlar, Ziya Osman Saba'nın "Muhit kolleksiyonlarını karıştıracak olanlar, o ilk şiirleri, uçmak için çırpınan bir yavru kuşun kanatları gibi duyabilirler."¹ ifadesinden de anlaşılabilceği üzere, heceyle yapılmış, karamsar ve acemice denemelerdi. Bunları Ahmet Muhib ve Necip Fazıl havasında şiirler takip edecektir.

Cahit Sıtkı'nın şiir yazmağa başladığı yıllarda, hece şâirlerinin devam eden faaliyetleri yanında, Yedi Meş'aleciler topluluğu sanat adına yeni bir hareketi başlatmış bulunuyordu. Ayrıca Ahmet Haşim, Yahya Kemal gibi Cumhuriyet öncesi kuşağına mensup şâirler, en güzel eserlerini verdikleri bir çağda idiler. Öte yandan Ahmet Hamdi Tanpınar ve Necip Fazıl Kısakürek şiirdeki hüviyetlerini, sanatçı kişiliklerini bulmak üzereydiler.

Cahit Sıtkı Türkçenin hemen her konuyu, her duyguyu ifa-

1. Saba, "Cahit'le Günlerimiz", Varlık, 1 Kasım 1956, C. 24, Nr. 441, s. 19.

de edebilecek bir güce eriştiği, hecenin kıvrak bir vasıta haline geldiği bir dönemde, zengin bir mirasa sahip olarak işe başlar. Ayrıca Galatasaray Lisesi'ndeki sıra arkadaşı Ziya Osman'ın delâletiyle başta Baudelaire olmak üzere Verlaine, Rimbaud, Mallarmé gibi şairleri tanınması, kendi ifadesiyle Cahit Sıtkı'nın hayatında bir dönüm noktası olur."Les Fleurs du Mal"i okuduktan sonra içi ile dışı arasındaki farkı idrak eder. Türk şiir geleneği yanında Fransız şiirinden de büyük ölçüde istifade eder. Böylece, çok sevdiği şairlerden Ahmet Haşim ve Yahya Kemal'i de beslemiş olan asıl kaynağa yönelerek kendi benliğini bulmağa çalışır.

Peyami Safa'nın, şâiri, edebiyat dünyası ile tanıştıran ken yaptığı;

"Cahit Sıtkı Bey'de yükseklere doğru kendini fırlatmak için hız almanın gerginliği var. Kanatlarının kuvvetini de bize hissettiriyor. Bu tarafından bakılınca zamanımızın en büyük kabiliyeti olduğuna şüphe kalmaz. Çünkü hiç bir şairimizin gözlerinin alabildiği nokta, onunki kadar uzaklarda ve yükseklerde değildir. Fakat bugün bulunduğu nokta ile hedefi arasındaki mesafeye bakıyoruz ve kendimizi biraz daha beklemeye mahkûm görüyoruz. Çok bekletmemesini dilemekten başka bugün söyleyeceğimiz bir şey yoktur."²

şeklindeki değerlendirmesinden sonra, Cahit Sıtkı imzasına ilk defa "Muhit" mecmuasında rastladığını söyleyen Baki Süha;

"Baudelaire'in melânkolik edasını taşıyan bazı şiirlerin altındaki bu imza gün geçtikçe gerçek bir olgunluğa doğru yürüyor, muvazenet maktaini bulan mağnum fakat kuvvetli sularıyla akan bir nehir gibi geliyordu. Meğer şairin pitoresk mısralar dokuyan hayali (Ömrümde Sükût) adlı olgun bir esere

2. P.Safa, "Yeni Bir Şair II", Cumhuriyet, 10 kasım 1932, Nr.3058.

gebeymiş."³

diyerek bu ilk dönem şiirlerindeki Fransız şiiri tesirini ifade eder.

1933 yılında yayınlanan ilk kitabı "Ömrümde Sükût"ta yer alan şiirlerde Tarancı'nın henüz şahsiyetini tam olarak bulamadığı, şekil ve söyleyiş kusurları içinde bocaladığı görülür. Yapmacık ve romantik duyguların ağır bastığı bu şiirlerde Cahit Sıtkı, estetik görüşünün aksine olarak duygulara, düşüncelere, buluşlara öncelik verir. Ama yine de henüz belirgin temleri yoktur.

"Şiirlerinin çoğunda bir lastik gibi uzanıp kısalan ve alelade bir hareket noktasından başlayarak namütenahiye doğru genişleyip büyüyen bir kıvranış, bir araştırma, hatta bazan da nisbetsizlik ve ahenksizlik var. Kaskatı bir kelime, bambaşka bir mısra, adı bir başlangıç, yahut bitiş, güzel bir şiirin ipekli dokuması üstünde birer yırtık veya leke gibi sırtıyor. Fakat kendimizi tekniğin taassubundan kurtararak, neticeden ziyade sebeplere ve âmillere doğru bütün dikkatimizi uzatırsak, şairin içinde, edebiyatımızda eşi bulunmayan yeni bir âlemin doğmaya hazırlandığını fark ediyoruz."⁴

diyen Peyami Safa'nın bu sözlerinde de aynı kusurlara işaret olunmakta ve şairin gelecek için taşıdığı vaatler dile getirilmektedir.

Zamanın Peyami Safa'yı nasıl haklı çıkardığını görmek için Baki Süha'nın daha 1935 yılında verdiği hükme bakmak yeterlidir:

3. Baki Süha, "Cahit Sıtkı'nın Şiirleri", Çağlayan, 10 İlk kanun 1935, C.1, Nr.1, s.7.

4. P.Safa, "Yeni Bir Şair I", Cumhuriyet, 5.11.1932, Nr. 3053.

"Hiç kuşkuya düşmeden derhal notumu verdim. Cahit Sıtkı bir Türk baudelaire'i yok hayır bir Türk Fuzulî'sidir."⁵

Baki Süha'yı böyle bir kanaate ulaştıran sebebi de yine kendisinden öğreniyoruz:

"Şiirin kıvraklığından bilhassa öz şiirin yokluğundan bahsedip duran edebiyat kâhinleri ve yine her gün vazifeleri söylenmiş lâfları tekrar etmekten ibaret olan bazı şairler lütfen Cahit Sıtkı'yı okusunlar. Onda bulunmamış ve erişilmemiş derin imajların tadına varacaklar, sairin ikinci kitabının çıkmasını benim gibi hasretle bekleyeceklerdir."⁶

Daha ilk şiirlerinden itibaren onun kendi içine kapanacak lirik bir şair olacağı bellidir. Nitekim 1945'e kadar yazdığı şiirlerde de daha sonra da ondaki zengin duyarlık ve intimisme sürüp gidecektir.

Beklenen ikinci kitap "Otuz Beş Yaş" adıyla 1946'da çıkar. Aslında onun kitabı için düşündüğü isim "İnsan Sesi=Voix Humaine"dir. İlica'da askerlik yaparken arkadaşı Ziya Osman'a yazdığı 12 Şubat 1943 tarihli mektubunda şöyle der:

"Terhisten sonra kitap çıkarmak niyetindeyim. Simdilik üstünde durduğum ve hoşuma giden isim şudur: İnsan sesi. Bilmem bu isim senin de hoşuna gidecek mi? Fransızcası daha güzel oluyor:Voix Humaine."⁷

Bu tasarıya rağmen kitabın "Otuz Beş Yaş" adıyla çıkması herhalde, kitaba adını veren şiirin yarışmada birincilik ödülüne layık görülmesi ve şöhreti dolayısıyla olmuştur. Oysa;

"İnsan Sesi, Cahit Sıtkı'nın eserine uygun isimdir. Bu seste Tanrı duygusu, ölüm, mihnet dolu ömrün devamı, alıştığımız yaşamak, her mevsimi ile insanı ayrı ayrı saran güzelliklerle dolu dünya, düştün de

5. Baki Süha, a.y.

6. a.y.

7. ZM,s.184.

güzel, gerçek olan aşk ile hepsini kapsayan fanilik var. Bu bakımdan ses beşeridir, herkesindir. Gine bu seste İstiklâl Marşı var, Mehmetçik var; ezan, namaz, fatiha, şükür var; insanın insan olmak hasebiyle bağlandığı millî ve mahallî unsurlar var. Beşiktaş var. Hacıbayram Camii var. Bu bakımdan da ses bizimdir, bizdendir."⁸

diyen yazarın;

"Cahit Sıtkı'nın bütün şiirlerini "İnsan Sesi" ismi altında ve toplu şekilde yayınlamakta fayda ve isabet olacaktır. Çıkmış dört kitabı kendi isimleriyle "İnsan Sesi"nin bölümleri olabilir."⁹

görüşünü paylaşmamak mümkün değildir.

Cahit Sıtkı'ya şiirdeki gerçek şahsiyetini kazandıran, ona asıl şöhretini sağlayan şiirler "Otuz Beş Yaş" adlı kitabındaki şiirlerdir. Bu şiirlerde onun kendini bulduğu, Cahitçe söyleyişin sırlarına erdiği görülür. Bu bakımdan "Otuz Beş Yaş" onun olgunluk eseridir de denilebilir.

O artık bütün iç zenginliğiyle, ölüm-hayat kaygıları ile, yalnızlığı, aşkı, mihnetleri, saskınlıkları ile; çaresizlik içinde Tanrıyı arayışı ile; uçup giden zamanın kadrini bilememekten doğan pişmanlıkları ile bu şiirlerde dir.

Yeni şeyler söylemez belki ama, hiç kimsenin düşünmeden edemeyeceği konuları, yepyeni, duyulmamış, işitilmemiş terkiplere kavuşturarak onları daha kolay duyulur ve sezilir hale getirir. Yaşamının güzel olduğunu öğrenmeye elbette ki ihtiyacımız yok, ama bir şair bize;

Her mihnet kabulüm yeter ki
Gün eksilmesin penceremden

8. A. Müfehhar Hatusil, "Cahit Sıtkı Tarancı", Meydan, 18 Temmuz 1967, Nr. 131, s. 20.

9. a.y.

derse yaşamanın tadını daha derinden, başka kimsenin erişememiş olduğu bir kuvvetle duyurmuş olur.¹⁰

Üçüncü şiir kitabı "Düsten Güzel"de ferdi muhtevanın yerine sosyal muhtevanın ağırlık kazandığı görülür.

Sairin söz konusu üç kitabına almadığı şiirlerini bir araya getiren "Sonrası" adlı kitapta yer alan şiirler arasında başarılı ve tanınmış olanların azlığı, Cahit Sıtkı'nın seçme hususundaki dikkat ve titizliğini gösterir.

Umumi bir nazarla bakıldığı zaman Cahit Sıtkı, kendi neslinin olduğu kadar Türk Edebiyatının da iyi şairlerinden biridir. Bir yazarımızın da dediği gibi;

"Kitaplarında nükteyi şiir saymak, tekerlemeyi şiir addetmek; manzumeyi, hesap oyununu şiir diye göstermek yoktur. Keza şiirleri "rastgele" ve "tesadüf" değildir. "Tesadüfen söylenmiş üç beş güzel mısra ile şair olmaya hiç birimizin ne ihtiyacımız, ne hevesimiz var." Her şeyden evvel ve her şeyden sonra sahici bir şairdir. San'atında her şeyin sahicisi ve sanatın kendisi vardır."¹¹

Sanatı kendisine en büyük gaye edinmişti. Gerektiğinde bütün yazdıklarını feda edebileceğini söyler. Çünkü daha iyilerini yazabileceğine inancı tam olan şairlerdendir.

Bütün şiirleri, titiz ve dikkatli bir çalışmanın, dil üzerinde inceden inceye sabırlı bir işleyişin mahsulüdür. Şiirlerinde, okuyucuyu saran, büyüleyen sırrı, her şeyden önce elindeki "Türkçe gibi güzel bir silâhı" yerinde ve başarıyla kullanmasında aramalıdır. Dil, her usta şair gibi Ta-

10. Y.Nabi Nayır, "Örnek Şair", Varlık, 15 Kasım 1956, Nr. 442, s.3.

11. A.Müfehhar Hatusil, a.g.m., s.18.

rancı için de bir vasıta olmaktan çok daha fazla bir şeydi. Çünkü o, şiirin kelimelerle doğacağını, kelimelerle yaşayacağını ve kelimelerle öleceğini bilir. Bunun içindir ki, kelimelere bir anne sefkati ve hassasiyeti ile yaklaşır.

Yaşar nabi'nin de dediği gibi;

"Her mısraın her kelimesiyle uğraşan, bir tek virgül için uykularını kaçıran bu büyük şâir, şiir yazmanın kişide Tanrı vergisi olsa bile, kolay iş olmadığını nasıl da derinden kavramıştı."¹²

Yeni Türk şiirinin gelişip şekillenmesinde en büyük pay onundur.

"Zevki ve sanat anlayışı yönünden eskiye bağlı bir çevrede yepyeni bir görüşle ortaya çıkmak, onu kabul ettirmek, yalnız kabul ettirmek değil, sevdirmek kolay iş değildir. Tarancı işte bu bahtiyarlığa eren ve bu başarıya ulaşan sanat eridir. Yeni Türk şiirinin kurulup gelişmesinde oynadığı rol büyüktür. Başkaları ile kıyaslanamaz."¹³

sözleri bir hakikatin ifadesidir.

Fransa'dan yeni soluklarla dönen şâirin birkaç şiirini örnek göstererek şiirimizdeki isyan hareketi sırasında modern şiir anlayışına girmek çabası gösterdiğini söyleyenler olmakla birlikte, o, şiire sosyal görevler yüklemeyi sanat açısından hep mahzurlu görmüş ve kendi şiir gelenegini yine kendisi kurmuştur.

"Cahit Sıtkı'nın şiiri, batıdan -onu takliden- memleketimizde doğup gelişen çeşitli fikir ve sanat cereyanlarının tesiri altında, çeşitli hüviyetler göstermiş, zikzaklar çizmiştir. Cahit Sıtkı, bu kısa ömrü içinde-tamamiyle kendisi olarak kalabilseydi- edebiyatımız muhakkak

12. Y.Nabi Nayır, a.g.m.

13. Hikmet Dizdaroglu, "Cahit Sıtkı İçin", Hissar.5 Kasım 1956,Nr.73,s.5.

ki bir çok şeyler kazanacaktı."¹⁴

sözleri bunlardan biridir.

"Lirizm şiirin ruhudur" ve "Tarancı'ya gelinceye kadar Türk şiirinde gerçek anlamda lirizm söz konusu değildir."¹⁵

diyen Cahit Tanyol'a göre;

"Sanatçı kendisini soyut kavramlara iten her şeyden kaçır, somut ve yalın insanı yakalamaya çalışır. Somut ve yalın insan sanatçının kendisidir. Çünkü ancak kendisini açık ve seçik olarak kavrayabilir. İşte bu kavrayış içinde lirik temayı elde eder."¹⁶

Ona göre;

"Her şey, her konu, ancak şairde yaşantı haline geldiği ölçüde şiir olur. Şiirde lirizm ve içtenlik dediğimiz nesne de budur. İnsan kendisini kelimelerde gerçekleştirdiği ölçüde büyük şairdir. Şiir için bundan başka yol yoktur. Bu bize, aynı zamanda "soyut" şiirin gülünç bir iddia olduğunu da ispatlar.

Türk şiirinde, gözden kaçırılmaması gerekli olan gerçek budur: İnsan ne ölçüde şiire sinmiştir. Bunu da biz ancak şiirdeki lirizmle anlarız. Elbette bu lirizm, Türk şiirinde bol bol bulunan santimantalizmden başka bir şeydir.

Santimantalizm, şairin kendi dışındakilerle ortak duyguya sahip olmasıdır. Bir çeşit duygudaşlıktır.

Cahit Sıtkı Tarancı'yı böyle bir şiir açısından ele aldığımız zaman -ki bu gerçek şiirin kendisidir.- onun Türkçeye ve Türk şiirine nasıl bir sesleniş getirdiğini daha iyi anlarız. O, ne herhangi bir yenilik arkasında koştu, ne de şiir ve sanat kavgaralarına karıştı. Türk şiirinin belli bir gelişme zinciri var. Bu zincirde o, son halka oldu. Zaten hiç bir gerçek şair, mecbur olmadıkça, şiir polemiklerine karışmaz. Şiirde nazım, kafiye kav-

14. Mehmet Cınarlı, "Cahit Sıtkı İçin Ne Diyorlar", Hisar, Kasım 1956, C.4, Nr.73, s.6.

15. Cahit Tanyol, "Cahit Sıtkı Tarancı", Yeni İnsan, Kasım 1964, s.6.

16. a.y., s.8.

gası yapmaz. Şiirin su veya bu biçimde olacağını, su veya bu konuda olması gerektiğini savunmaz. Şairin görevi şiir söylemektir. Kendisini gerçekleştirmek- tir. Gerçek şâir için bir takım akımlar, okullar, iddialar hiç bir anlam ifade etmez. Bunların hepsi sanat dışı şeylerdir, şiir sanatının özünüyle ilgili değildir."¹⁷

"İstiyorum ki şiirde bütün hayat tecelli etsin; his- solunsun ki şâir onu yazarken, göğsünden bir şeyler koparmış ve o şiirin içine koymuş olsun."¹⁸

diyen Cahit Sıtkı, şiirimize tatlı ve serin bir su gibi girer. Gürültü ve yaygara koparmaz, inkârlara kaçmaz. Sadece kendi kaygılarını, korkularını, aşklarını, bohem hayatını terennüm eder. Ferdî duygularını duygulu, içli, hüznü, tesirli bir sesle söylemekte essiz bir hüner gösterir. Manasız görünen- den manalı bir şiir havası yaratır. Hayatın ufak ve tabii un- surlarını duyguyla örür, tabiatı insanla birleştirir. Bunun için de "Gerçek şâirdir, bizim şâirimizdir, Türkçenin şâiri- dir."¹⁹ Tabiatıyla çok beğenilir ve sevilir. "Otuz Beş Yaş" bugüne kadar on dört defa basılmıştır. Bir şiir kitabının gördüğü bu rağbet sosyolojik bir hadisedir.

Cahit Tanyol'a;

"Yahya Kemal'in şiirleri ve fikirleri benim hayatı- mı çok zenginleştirdi. Onun şiiri ve kişiliği bir büyücü tuzacı gibiydi. Ama bugün gerek Yahya Kemal'i ve gerekse Cahit Sıtkı'yı iki dost, iki şâir olarak düşündüğüm zaman, Yahya Kemal'in sesi Cahit Sıtkı'ya nazaran biraz uzak, biraz ağır, biraz tuzlu ve göl- geli geliyor bana. Cahit Sıtkı içimde, yankılar bı- rakarak genişliyor."²⁰

dedirten tesir gücü de Cahit Sıtkı'nın şiirlerini yaşaya ya-

17. Tanyol, a.g.m., s.8.

18. ZM, s.46.

19. Hatusil, a.g.m.

20. Tanyol, a.g.m.

saya yazmasından ileri gelen bir durumdur.

Cumhuriyet devri şiiri ile ilgili bir araştırmada şöyle denilmektedir:

"Bugünkü Türk şiiri, şimdiye kadar hiç bir zaman olmadığı kadar dünya olayları ile ilgili ve bu olaylardan izler taşımaktadır. Yani Stephan Spender'in dediği gibi bizim genç şairlerimiz içinde "Hayatın gerçekleri ile şiiri birbirinden ayıran bir çizgi yoktur." Halbuki böyle bir çizgi yalnız Cumhuriyetten önceki Türk şiirinde değil, hatta Cumhuriyetin ilk yıllarındaki şiirimizde bile oldukça keskin surette mevcuttur. Yeni nesil, hayatla sanat arasında herhangi bir ayrılışa tahammül edememiş ve her türlü hayali yıkmıştır. Bu cesurlük onun sanatı için en büyük zenginlik ve sağlamlık kaynağı olmuştur."²¹

Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere, hayatın şiirini yazmak, yalnız Tarancı'ya mahsus bir durum değildir. Bu neslin bir hususiyetidir. Nitekim Mehmet Kaplan'ın yaptığı değerlendirmeye göre;

"Cumhuriyet devri edebiyatının şiirde ve nesirde en kuvvetli cereyanı ferdî ve içtimai realizmdir. Gözle görülen, elle tutulan varlık, başlıbaşına bir değer ifade eder. Gerçek, bu nesle, rüyadan ve hülyadan güzel gelir. Bundan dolayı onlar, eskilerin fazla ehemmiyet verdikleri teşbih ve istiareye pek başvuramazlar, ihsasları kaydetmekle yetinirler. Teşbih ve istiare eşyayı değiştirir, bir başka şekle sokar. Bütün düşünce sistemi ile "varlığı aşma" felsefesine dayanan Divan edebiyatında teşbih, istiare ve mecaz edebiyatın temelini teşkil eder. Gerçekçi yeni edebiyat hayatı ve dünyayı olduğu gibi kabul eder."²²

"Düşünmeye, hayal kurmaya, derinleştirmeye ve değiştirmeye lüzum yoktur. Görülen, işitilen, koklanan, tadılan, ellenen şeyleri olduğu gibi anlatmak ve sıralamak kâfidir.

21. Seyfettin Pınar, "Bugünkü Türk Şiiri", Yücel, Aralık 1945, C.19, Nr.110, s.116.

22. Mehmet Kaplan, Edebiyatımızın İçinden, ss.190-191.

Bununla beraber, hayat ve gerçek bazan Cahit Sıtkı'yı tamamıyla tatmin etmez. İçinde yaşanan dünya ona dar gelir. Yolunu şasırdığı olur. Apaçık görülen varlık, aydınlığını kaybeder. Bilhassa ölüm düşüncesi, en lezzetli anların içine bir zehir katar. İztırab ve karışıklık içine düşen şair, böyle zamanlarda Tanrıyı arar ve ondan derdi için çare diler."²³

Yine Kaplan'a göre;

"Sait Faik ile Cahit Sıtkı, esas temayülleri bakımından dinî inançlarını kaybetmiş bir mistiğe benzerler. Sait Faik'te bütün varlıklarla kaynaşmak isteyen bir ruh vardır. Cahit Sıtkı, düşüncelerine hakim olan ölüm temi dolayısıyla daha ziyade kendi ızdırabı içine kapalı, metafizik seviyeye yükselemeyen, dünya ile boşluk arasına sıkışmış, hayata koşmak isteyen fakat ondan tam istediğini bulamayan bir insandır."²⁴

Bu yüzden;

"Cahit Sıtkı da diğer şairler gibi gerçek dünyadan kaçış halindedir. Yahya Kemal'in tarihe ve sonsuzluğa, Ahmet Haşım'in geceye ve hayali bir ülkeye, Tevfik Fikret'in istikbale sığınmasına mukabil, Cahit Sıtkı kendi iç dünyasına ve suurlarına kaçıyor. Fakat diğerlerinden farklı olarak o, kaçtığı yeri tam olarak belirtmiyor... Aslında Cahit Sıtkı, varlığın kendisinden değil, geçiciliğinden memnun değildir. Bunun için realitelerden kaçmak istemektedir."²⁵

Cahit Sıtkı, bir ses, söyleyiş ve âhenk şairidir.

"Şairin mesuliyeti ve şerefi sesle başlar, sesle biter. Yoksa kelimenin tek başına manasından beklenen güzellik, nesir hudutları içine girer. Var mı yok mu ses! Şiir madeni, güzellik hazinesi, şairin panthéonu sestir."²⁶

Sekilsiz güzellik olmayacağı düşüncesinden hareketle, söylemek istediklerini, olabildiğince az kelimeyle, kısa mıs-

23. Kaplan, a.g.e.,s.191.

24. a.e.,ss.187-188.

25. Bilge Ercilasun, "C.S.T.'nin Şiiri Üzerine Bir Araştırma", Türk Dili, Aralık 1985, Nr.408, s.462.

26. ZM, s.133.

ralarla, yalın, sade bir dil, yapmacıksız bir Türkçe ile bir nağme demeti halinde vermek ister. Çünkü "Şiir, kelimelerle güzel şekiller kurma sanatıdır."²⁷

"Cahit şiirde biçimin ne kadar ağır çektiğini pek iyi anlamıştı. Bununla beraber Mallarmé gibi, Haşim gibi salt biçimci bir şâir olmadı. Valéry gibi şiirin yalnız bir kelime oyunu, kelimelerin yanyana dizilmesinin de bir çeşit matematik işi olduğu düşüncesine kendini kaptırmadı. Gözleri açıldığı günden beri dünyasına görerek bakmasını bilmisti. Yaşamak ve ölmek, tabiat ve insanlar, iyilikler ve kötülükler üzerine söylenecek sözleri vardı. İnsanlara yeni bir mesaj getiren bahtlılardandı. Bütün söylemek istediklerini bize şiirlerinde verdi. Özle biçimi öylesine bir ustalıkla bağdaştıran bir şâir daha tarihimizde gelmemiştir bence."²⁸

diyen Yaşar Nabi, ne kadar haklıdır. Çünkü o, şiirde biçimle özü ayrı ayrı düşünmeyi, suyun terkipteki oksijen ve hidrojeni ayrı ayrı düşünmekle bir tutuyordu. Bu yüzden de daha "ilk şiirlerinde bile gerek şekil, gerek öz bakımından yasıyle tezat teşkil eden bir olgunluk sezilirdi."²⁹

Bütün bu sebeplerle Cahit Sıtkı'nın şiirleri, dış ve iç yapısıyla öyle bir bütünlüğe sahiptir ki, onlardan mısralar, kıt'alar, parçalar çıkarmak hemen hemen imkânsızdır.

Şiirlerinde, vezin ve kafiyede olduğu gibi, klasik ve serbest şekilleri kullanırken de peşin hükümlere, taassuba düşmemiştir. Onun istediği, muhtevaya en uygun düşecek şekli ve söyleyiş tarzını bulabilmek ve şiir seyyalesini elde ede-

27. Tarancı, "Şiir Üzerine Düşünceler". Varlık, 15 Kasım 1956, Nr. 442, s. 7.

28. Yaşar Nabi, a.g.m.

29. M. Faik Ozansoy, "Cahit Sıtkı Tarancı'yı Ugurlarken", Hisar, Kasım 1956, Nr. 73, s. 3.

bilmektir. Ona göre siir, vezinli ve vezinsiz de olabilir. Heceyle de, aruzla da, serbest vezinle de yazılabilir. Önemli olan, neyi nerede ve nasıl söyleyeceğini bilmektir.

İlk sanat ustasını Necip Fazıl'da bulan hece veznine, Ahmet Muhib'in renk ve ışık getirdiği, Cahit Sıtkı'nın ise, derinlik ve genişlik boyutlarını kazandırdığı söylenir. Gerçekten de hecenin kalıplaşmış, herkes tarafından aynen tekrarlanan duraklarını atarak kullanması dikkat çekicidir.

Halk dilinden gelme deyim ve tabirlerle zenginleştirdiği Türkçesi konuşma diline yakın, sade ve canlıdır. "Otuz Beş Yaş" dönemi şiirlerinde, ilk dönemin gereksiz tekrarları da ortadan kalkmıştır. Tamlamasız, benzetmesiz, yalın bir üslubu vardır. Mehmet Kaplan, Cahit Sıtkı'nın üslubunu duyus tarzına bağlamakta ve şöyle demektedir:

"Duyu ve yalın duyguya ön planda yer veren bir şair, uzak çağrışımlara, hayal oyunlarına ve derin düşüncelere gitmez. Serbest çağrışım, karışık hayal ve kompleks ifade tarzı daha ziyade iç âlemle ilgilidir. Ölümünden korkan, varlık ötesine gitmekten çekinen, duygularına ve yaşadığı ana sınımsız bağlı olan Cahit Sıtkı'nın açık ve sade bir üslup kullanması, duyus tarzına uygundur. O, bu bakımdan, kendinden sonra gelen, hayat karşısında bedbin, var olanla yetinmeyen, gerçeküstü bir şeyler arayan karışık, anlaşılması güç, hatta bazan manasız bir üslup kullanan nesilden ayrılır."³⁰

Cumhuriyet devrinin bu usta şairi, kimi zaman isteyerek, kimi zaman da hayatın zaruretlerine tabi olarak kalemini nesir alanında da denemiştir.

30. M.Kaplan, Cumhuriyet Devri Türk Siiri, Kültür Bakanlığı Yay. Ankara 1990, s.96.

Nev'inin en güzel örnekleri olarak bilinen mektuplarından başka; makaleler, telif ve tercüme olmak üzere çok sayıda hikâyeler yazmış, hatta bir küçük roman tecrübesi bile yapmıştır.

Mektupları ve Selahattin Önerli'nin 1976 yılında neşrettiği 24 hikâyesi dışında kalan diğer nesir yazıları henüz kitap haline getirilmediği ve bunlar üzerinde yeterli araştırma ve incelemeler yapılmadığı için, Cahit Sıtkı bu yönüyle okuyucuya yabancı kalmıştır. Bir başka ifadeyle "Cahit Sıtkı Tarancı'nın şairliği onun bir başka sahada, hikâyedeki başarısını örtmüştür."³¹ de denilebilir.

Oysa, bu nesir yazılarının öyle, bir köşede unutulmaya terk edilebilecek sıradan şeyler olmadıkları kesindir.

Tanpınar "Bu halis şair, şirden gayri ifade vasıtası tanımıyordu. halbuki ne güzel ve ne kadar zevkli bir nesri vardı."³² derken onun şiiri kadar nesrini de övmektedir.

"O, bu hikâyeleri belki para için yazıyor, ama bu yüzden sanatından hiç bir fedakarlık etmiyor, bir araya getirilmesini o kadar dilediğim o hikâyelerin hepsi, Cahit'in sevimliliğinden bir şey taşıdıkları gibi çoğu o yıllarda yaşadığı hür, kayıttan azade, bohem hayatını da en güzel aksettiren -Cahit'in sevdiği bir kelimeyle- aynalar oluyordu."³³

diyen Ziya Osman da bu hikâyelerin değerine işaret ediyor.

31. İ. Enginün, "Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şiir ve Hikâyeleri Arasındaki Paralellik", Türk Dili, Aralık 1985, C.50, Nr.408, s.449.

32. Tanpınar, "Cahit Sıtkı'ya Dair Hatıralar", Varlık, 1 Mayıs 1958, Nr.477, s.5.

33. Saba, "Cahit'le Günlerimiz", Varlık, 15 Kasım 1956, C.24, Nr.442, s.6.

Cahit Sıtkı'nın "Mavromatis Efendi" adlı hikâyesini okuyan ünlü romancımız Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın da çok beğendiği bu hikâyenin yazarı ile tanışmağa nasıl can attığını hatırlatmak da Cahit Sıtkı'nın hikâyeleriyle uyandırdığı tesir hakkında bir kanaat verebilir.

Inci Enginün "Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şiir ve Hikâyeleri Arasındaki Paralellik" adlı incelemesinde, Cahit Sıtkı'nın şâir ve hikâyeci olarak aynı hususiyetlere sahip olduğunu anlatır ve şunları söyler:

"Şâir şahsî yaşantısının ve kültürünün kendisine kazandırdığı birikimi, hem hikâyelerinde hem de şiirlerinde işlemiştir. Bazan önce hikâyelerinde işlediklerini, kelimelerin istifinden doğan şiir sesine ulaştıkları zaman şiirine geçirmiş, bazan da şiirini yazdıktan sonra onu bir de hikâyede işleyerek açıklamıştır. Böylece hikâye ve şiirleri birbirini tamamlamıştır."³⁴

Gerçek şu ki, Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde Türkçeyi bir lezzet olarak tadanlar, hikâyelerini de aynı zevkle okuyacaklardır.

Cahit Sıtkı'nın bilhassa mektuplarında görünen tenkitçi yönü ise başlıbaşına bir araştırma konusu olacak niteliktedir. Ziya'ya Mektuplar'da dostu Ziya Osman'ın şiirleri üzerine yaptığı tenkitleri okuyacak şiir heveslileri ve genç şâirler, ondan çok şey öğreneceklerdir.

SUMMARY

Cahit Sıtkı Tarancı is one of the leading poets in Turkish literature of Contemporary Turkish Literature (Diyarbakır 1910- Vienn 1956). He comes from the "Prinççizadeler" family in Diyarbakır. He is the first child of Arife Hanım and Bekir Sıtkı Bey coming from the same family. He started his primary education in Diyarbakır Nümune-i Terakki-i Hamidî Mekteb-i İbtidâî'si and finished his primary education in the first part of Mekteb-i Sultanî. For his secondary education, he went to Istanbul (1924). After studying at Kadıköy St. Joseph High School, he transferred to Galatasaray Lisesi and finished it in 1931. After Mülkiye Mektebi where he studied for four years, he enrolled in Yüksek Ticaret Mektebi (High Trade School) but he couldn't finish it. In the same year when he started Ticaret Mektebi, he began to work for Sümerbank(1936). In late 1938, he went to Paris and began to study in Ecole De Sciences Politiques. During the same time he was also a speaker in Turkish Broadcasts section of radio Paris. When the World War II broke out in 1940, he returned home and joined the army in 1941. When his military service was over, he started to work in his father's shop in Istanbul as an accountant. Then, he went to Ankara and worked for Anadolu Ajansı (A news agency), Toprak Mahsulleri Ofisi and Ministry of Labour as a translator. He got married there on the 4th of April, 1951. In 1954 he got seriously ill and as he couldn't get better in Türkiye, he was sent to Vienn Austria on the 6th

of September 1956. He died in the hospital in Vienna on the 12th of October, 1956. On the 26th of October, 1956, he was taken to Ankara and buried there in Cebeci Graveyard.

His first involvement in poetry started during his school years in Saint Joseph and became more interested in it due to the encouragement of Ziya Osman Saba, who was his classmate in Galatasaray Lisesi, and especially after he had met Baudelaire, poetry became an inevitable part of his life.

His first poems were published in the magazines of "Servet-i Fünun", "Akademi" and "Muhit" when he was a student Galatasaray. In the following years, he published his works mainly in the magazines of "Varlık", "Insan", "Yücel", "Kültür Haftası" and in "Cumhuriyet" which was a newspaper.

Being open to previous poets, perfection and beauty were his only criteria. He didn't belong to any school of poetry and believing that Art is for Art, he created his own poems.

His expertise at creating suitable form and content, artistic ability in choosing and using the words, and his considering poetry the most important of all, his lyricism, his sincerity his live language, and his clear and artistic style of writing have made him one of the most acceptable poets. In 1946, his popularity was highly increased after his poem, "O-tuz Beş Yaş", was chosen the best in the contest organized by C.H.P. (Republican Populist Party).

He was also a poet passionate about the world with his

feelings and way of life. He considered life to be as important as worship. It was the main principle of the society he belonged to to consider everythings as something valuable. He also didn't want to change beings by using "tesbih" (a likening) and "istiare" (metaphor) and to adorn the poem with the artistic game of words like his contemporaries but he was satisfied with accepting the objects as how he perceived them. He's got a clear expression free from arts. The main features of his poems are his transferring the idioms coming from spoken language to the poems by modifying them, and changing the pauses in ordinary places in the poem to give it a freer way of expression.

In his poems, besides the national and moral values, he dealt with the joy of living, death, love, nature, loneliness, drinking and longing for the past.

Although he wrote letters, articles and short stories, he is very well known for his poems. His great success in poetry replaced his fame in prose.

His Works:

- Poems:
1. Ömrümde Sükût (1933)
 2. Otuz Beş Yaş (1946)
 3. Düştün Güzel (1952)
 4. Sonrası (1957)

Letters:

1. Ziya'ya Mektuplar (Published by Ziya Osman Saba, 1957).
2. Evime ve Nihal'e Mektuplar (Published by İnci Enginün, 1989)

Stories:

1. Cahit Sıtkı Tarancı'nın Hikâyeciliği ve Hikâyeleri published by Selahattin Önerli,1976)

Biographies:

1. Peyami Safa (His life and works,1940).

Translations:

1. Fransa'da Müstakil Resim (from Adolphe Basler and Charles Kunstler) with the help of Ahmet Muhip Dranas, 1938.

2. Venedik'te ölüm, (novel from Thomas Mann)

BİBLİYOGRAFYA

A. CAHİT SITKI TARANCI HAKKINDA YAZILMIŞ ESERLER

- ALPAY, Ayfer; Ahmet Haşim, Yahya Kemal ve Cahit Sıtkı Tarancı' da Geçmiş Zaman Teması, A.Ü. DTCF Kitaplığı (Basılmamış Tez).
- BEYSANOĞLU, Sevkett; Cahit Sıtkı Tarancı (Hayatı, Sanatı, Seçme Şiirleri, Hikâyeleri ve Diğer Yazıları), İş Matbaacılık ve ticaret, Ankara 1969.
- DEDEOĞLU, Behçet; Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şiirlerinde Baude- laire'in Etkisi, Atatürk Ü. Kitaplığı (Basılmamış tez).
- EZBER, Cetin; Cahit Sıtkı Tarancı'nın Hikâyeleri, İstanbul 1979, İ.Ü. Genel Kitaplığı, No: THT 1474 (Basılmamış Tez).
- GEÇER, İlhan; Cahit Sıtkı Tarancı, Toker Yay., İstanbul 1977.
- GENCAY, Güngör, Cahit Sıtkı Tarancı (Hikâye-Şiir-Makale), Gün Matbaası, Ankara 1956.
- GÖNENÇ, Bekir; Cahit Sıtkı, Orhan Veli ve Ziya Osman'da Aşk, A.Ü.DTCF Kitaplığı (Basılmamış Tez).
- GÜVERCİN Kitap, Cahit Sıtkı Tarancı, Ankara 1956.
- İKİZOĞLU, Arif; Cahit Sıtkı Tarancı, A.Ü. DTCF Kitaplığı (Basılmamış Tez).
- KOVAN Yayınları, Cahit Sıtkı Tarancı, İzmir 1964.
- KÖKSAL, Yaşar; Cahit Sıtkı Tarancı, İstanbul 1962.
- KULGUZ, Olcay; Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şiirlerinde Tabiat Un- surları ve Eşya, İ.Ü. Türk Dili ve Edb. Böl. Me- zuniyet Tezi (İ.Ü. Kütüphanesi, Basılmamış).
- MİLLİ Kütüphane, Cahit Sıtkı Tarancı Bibliyografyası, Ankara 1971.
- ÖNERLİ, Selâhattin; Cahit Sıtkı Tarancı'nın Hikâyeciliği ve Hikâyeleri, Ankara 1976.

SAMANOGLU, Gültekin; Cahit Sıtkı Tarancı, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1988.

UYGUNER, Muzaffer; Cahit Sıtkı Tarancı Hayatı-Sanatı-Eseri, 2.Baskı., Varlık Yayınevi, Haziran 1974.

———— Tarancı'nın Siir Üzerine Düşünceleri, Ankara 1960.

B. DİĞER KAYNAKLAR

AKBAL, Oktay; "Sanatçıyı Yaşarken Sevmeli", Vatan, 11 Eylül 1955.

———— "Cahit Sıtkı Artık Yok", Yenilik, 1 Kasım 1956, s.25-27;
Vatan, 14 Ekim 1956, s.1-3;
Vakit, 18 Ekim 1956;
Yeditepe, 15 Ekim 1956, s.1-2.

———— "Sâir Mektupları", Vatan 30 Nisan 1957.

AKİS; "Kapaktaki Sâir, Cahit Sıtkı Tarancı", 22 Ekim 1955.

AKSAL, Sabahattin Kudret, "Cahit Sıtkı Tarancı İçin", Varlık, 1 Kasım 1956, Nr.441, s.11.

AKTAŞ, Serif; Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş, Ankara 1984, s.88.

ALANGU, Tahir; "Ziya'ya Mektuplar", Vatan, 25 Mayıs 1957.

ALKAN, Erdoğan; "Cahit Sıtkı, İlhan Berk ve Ece Ayhan Siirinde Yabancı Esintiler", Varlık, Şubat 1993, Nr.1025, s.27-31.

ANDAK, Selmi; "Cahit Sıtkı'yı Kurtaralım", Tercüman, 2 Eylül 1955.

ANDAY, Melih Cevdet; "Ölümünden Sonra", Yeditepe, 15 Kasım 1956, Nr.116, s.1.

APAYDIN, Talip; "Siir Sevgisi ve Sonrası", Tarancı, 15.4.1967, Nr.2.

ARISOY, M.Sunullah, "18 Yılda Türk Edebiyatı", Yeni Türk Mec. II.Tesrin 1941, Nr.168, s.750-758.

———— "Düsten Güzel'i Okurken", Varlık, 1 Nisan 1953, Nr. 393, s.9.

———— "Bir Avuç Anı", Varlık, 15 Kasım 1956, C.24, Nr.442, s.14-16.

- "C.S.T., Dört Yıl sonra", *Türk Dili*, 1 Ekim 1960, s. 17-20.
- ARPAD, Burhan; "Doğum Günü Yazısı", *Vatan*, 19 Mayıs 1960.
- ARTAM, Nurettin; "Cahit Sıtkı Tarancı", *Ulus*, 8 Eylül 1955.
- ASYA, Arif Nihat; "Konuşma", *Başkent Ankara*, Ocak 1965.
- ATAÇ, Nurullah; "Cahit Sıtkı Tarancı (Söylesi)", *Ulus*, 25 Ekim 1956.
- "Cahit Sıtkı Tarancı", *Yenilik*, 1 Kasım 1956, Nr.47, s.39-42.
- ATOK, Oguz Kâzım; "Cahit Sıtkı'nın Konu Görüşü", *İlgaz*, 1.5.1968, s.7.
- AYGÜN, İhsan; "Gençler Diyorlar ki", *Yücel*, I.Kanun 1935, Nr. 10, s.141-144.
- BABAN, Cihat; "Cahit Sıtkı Tarancı", *Cumhuriyet*, 15.11.1969.
- BALCI, Mithat; "Cahit Sıtkı Tarancı", *İlk Çaba* (Tokat), Ekim 1968, Nr.9, s.10-11.
- BASARAN, "Anılar; Cahit Sıtkı Tarancı", *Yeni Ufuklar*, 5 Kasım 1956, C.5, Nr.38(54), s.690-691.
- BASCILLAR, Seyfettin; "Otuz Beş Yaş", *Demokrat Kilis*, 23 Eylül 1955.
- BATU, Selâhattin; "Cahit Sıtkı'dan Yahya Kemal'e", *Varlık*, 15 Subat 1967, C.34, Nr.688, s.5.
- "Cahit Sıtkı'dan Yahya Kemal'e II", *Varlık*, 1 Mart 1967, C.34, Nr.689, s.4.
- BAYDAR, Mustafa; "Kız Kardeşi Yıldız Köksal Cahit Sıtkı'yı Anlatıyor", *Varlık*, 15 Ocak 1957, Nr.446, s.10.
- BAYRAM, Semsettin; "Doğayla Ölümsüzleşen Şair: Cahit Sıtkı Tarancı", *Lisemizden Damlalar* (Akcaabat), Ekim 1992, NR.1, s.8.
- BILDIRKİ, Oyhan Hasan; "Tarancı'da Yalnızlık ve Ölüm", *Hisar*, 1.10.1972.
- BİLGİNER, Recep; "Bir Şair Öldü", *Şehir*, 16 Ekim 1956.
- BURDURLU, İbrahim Zeki; "Cahit Sıtkı Tarancı'da İki Ana Tema" *Ulku*, Nisan 1947, C.1, Nr.4, s.32-34.

- BURIAN, Orhan; "Şiir Hakkında Düşünceler", Yücel, Aralık 1945, C.XIX, Nr.110, s.111-112.
- "Şairlerimiz Üzerine", Yücel, Mart 1946, C.XX, Nr.113, s.5-7.
- BURUN, Vecdi; "Hasta Tarancı", Son Saat (İstanbul), 14 Eylül 1955.
- "Tarancı ve Hükümetimizin Delaleti", Son Saat, 7 Eylül 1956.
- "Cahit Sıtkı Tarancı", Yenilik, 1 Kasım 1956, s.32-33; Son Saat, 7 Ekim 1956.
- "Cahit Sıtkı Tarancı", Türk Düşüncesi, 1 Aralık 1956, C.6, Nr.34, s.7-9.
- CAN, Mustafa; "Cahit Sıtkı Tarancı'da Kültür Motifleri ve Yaklaşım Tarzı", Selçuk Ü.Fen-Edb.Fak.Dergisi, Konya 1987, Nr.4, s.249.
- CEYHAN, Ahmet-TUZUNER, Sevim; Türk ve Dünya Edebiyatından Şairler, Yazarlar, İstanbul 1981, s.119.
- COSKUN, Erdoğan; "Ölümünün Yıldönümü Münasebetiyle Cahit Sıtkı Tarancı", Şehir, 14 Ekim 1959, s.2.
- CAGLAR, Behçet Kemal; "Cahit Sıtkı Tarancı İçin", 20.Asır, 17 Şubat 1955, s.24-28.
- "Cahit Sıtkı ile Ziya Osman'dan Şiirler", 20.Asır, 26 Mayıs 1955, s.24.
- "Benim Gözümle 23 Yıllın Şiirine Bir Bakış", Yücel, Aralık 1945, C.XIX, Nr.110, s.132.
- CALIŞLAR, Aziz; Türk ve Dünya Edebiyatçıları, İstanbul 1988.
- DEDEOĞLU, Behçet; "Cahit Sıtkı ve Baudelaire'de Ölüm Temennisi", Çağrı, 15 Kasım 1968, C.12, Nr.130, s.4-6.
- DEMİRBAĞ, A.- DEMİRİZ, T.; Genç Nesil Konuşuyor: Seçme Şiir ve Hikâyeler, İstanbul 1944.
- DIZDAROĞLU, Hikmet; "Cahit Sıtkı İçin", Hisar, Kasım 1956, Nr.73, s.5.
- DOĞAN, Ayhan; "Cahit Sıtkı'nın Şiir Görüşü", İstanbul, Şubat-Nisan 1956, C.3, Nr.2-4, s.21-24.
- "Cahit Sıtkı'nın Şiirinde Temalar", İstanbul, Mart

1956, C.3,Nr.3,s.21-24.

- "Cahit Sıtkı Tarancı'nın Üslubu", İstanbul, Nisan 1956,C.3,Nr.4,s.15-18.
- DOMANIC, K.; "Şekil", İstanbul, 13 mart 1944,C.1,Nr.8,s.13.
- EBCIOGLU, Hikmet Münir; "Cahit Sıtkı için Program", Zafer,16 Ekim 1956.
- ECEVİT, Bülent; "Bir Msafirin Ardından", Ulus, 15 Ekim 1956.
- EDGÜ, Ferit; "Cahit Sıtkı'ya Ağıt",Yeni Ufuklar,5 Kasım 1956, C.5,Nr.38(54),s.692.
- EDİBOGLU, Baki Süha; "Cahit sıtkı'nın Şiirleri", Çağlayan(An-talya), 10 ilkanun 1935,C.1,Nr.1,s.7.
- "Cahit Sıtkı Tarancı", Cumhuriyet, 18 Ocak 1968.
- "Cahit Sıtkı Tarancı", Bizim Kuşak ve Ötekiler, Ekim 1968,s.106.
- ENGİNÜN, İnci; "Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri", Türk Dili Der-gisi Şiir Özel Sayısı IV(Cağdas Türk Şiiri),Ocak-Şubat 1992,Nr.481-482,s.592-294.
- "Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şiirlerinde Halk Kültürün-den Yararlanma", Tebliğler II. Türk Edebiyatı,İs-tanbul 1985.
- "Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şiir ve Hikâyeleri Arasın-daki Paralellik", Türk Dili, Aralık 1985,C.50,Nr.408,s.449-459.
- ERGUN, Melih; Şairler ve Yazarlar, Ankara 1980,s.152.
- ERCİLASUN, Bilge; "C.S.T.'nin Şiirleri Üzerine Bir Araştırma" Türk Dili, Aralık 1985,C.50,Nr.408,s.460-469.
- ERDOST, Muzaffer; "Cahit Sıtkı", Pazar Postası, 21 Ekim 1956.
- ERKMENOGLU, Nihal Kâmrân; "Ağabeyim için", Varlık, 15 Aralık 1956,C.24,Nr.444,s.8.
- ERKUN, Sefa Ş.; "Cahit Sıtkı Tarancı'nın Vezin ve Kafiye Üs-tüne Düşündükleri", Yeni İnsan, Kasım 1964,Nr.23, s.9-10.
- EVREN, Ergun; "Tarancı'yı Kaybettik", Zafer, 16 Ekim 1956.
- EVRİMER, R.Necdet; "Büyük Bir Şairi Daha Kaybettik", Son Pos-ta, 18 Ekim 1956.

- EYUBOĞLU, Bedri Rahmi, "Cahit Sıtkı için", Cumhuriyet, 15 Ekim 1956.
- "Cahit Sıtkı Tarancı için", Varlık, 1 Kasım 1956, Nr.441,s.11.
- "Cahit Sıtkı için", Yenilik, Kasım 1956,s.27-32.
- GEÇER, İlhan; "Cahit Sıtkı Tarancı Üzerine I", Milli Kültür, Haziran 1977,C.1,Nr.6,s.55.
- "Cahit sıtkı Tarancı Üzerine-II", Milli Kültür, Temmuz 1977, C.1,Nr.7,s.53.
- GİRGİNSOY, Naci; "Tarancı öldü". Bizim Şehir(İzmit), 16 Ekim 1956,s.1-2.
- GÖÇGÜN, Önder; "Hayatının Tek Emeli Şiir Olan Cahit Sıtkı Tarancı", Milli Kültür, Ekim 1990,Nr.77,s.25-27.
- "Cahit Sıtkı'nın Bazı Şiirleri ve Mektupları", Türk Edebiyatı Araştırmaları II,Konya 1991,s.637 vd.
- "Cahit Sıtkı ve Şiir Sanatı",Türk Edebiyatı Araştırmaları II, Konya 1991,s.624-636.
- GÖKTURK, İbrahim; "Cahit Sıtkı Tarancı'yı Hasta Yatağında Ziyaret", Dünya, 20 Eylül 1955.
- GÖZLER, H.Fethi; Yunus'tan Bugüne Türk Şiiri, İstanbul 1970, s.385.
- GÜLMEN, Hakkı; "Cahit Sıtkı", Tercüman, 11 Eylül 1956.
- GÜNAY, Sedat; "Tarancı için", Tarancı, 15 Mart 1967,Nr.1,s.8.
- GURCAN, Nedret; "Cahit Sıtkı'dan Bende Kalan", Sonrası, İstanbul 1962,ss.187-188.
- GURKAS, Necdet; "Cahit sıtkı Tarancı", Dünya Sanat ilavesi, 1 Şubat 1955,Nr.33,s.1-4.
- GÜVEMLİ, Zahir; "Otuz Beş Yas", Varlık, Kasım 1946,Nr.316,s.11-12.
- "Cahit Sıtkı Tarancı", Varlık, 1 Kasım 1956,C.24,Nr.441,s.11.
- "Cahit'in İstirabı Yalnızlıktı", Varlık, 1 Aralık 1956,Nr.443,s.10.

- HALICI, Mehdi; "Tarancı'nın Şiir Üzerine Düşünceleri", *Çağrı*, Nisan 1961, Nr.39, s.27.
- HALMAN, Talat S.; "Tarancı'ya Saygı", *Varlık*, Aralık 1971, Nr. 771, s.4.
- HAMİT, Kemal; *Türk ve Batılı Şairler ve Yazarlar*, Ankara 1985, s.49.
- HATUSIL, Ali Müfehhar; "Cahit Sıtkı Tarancı", *Meydan*, 18 Temmuz 1967, Nr.131, s.13-20.
- "Mehmet Akif ve Cahit Sıtkı", *Türk Edebiyatı*, Şubat 1993, Nr.232, s.59-60.
- HAYAT Ansiklopedisi, İstanbul, C.6, s.3007.
- HIZLAN, Doğan; "Tarancı'ya Saygı", *Yeni Gazete*, 7 Temmuz 1970.
- "Tarancı'yı Anarken", *Türk Sanatı*, Kasım 1956, C.3, Nr.51, s.7.
- HİSAR, Abdülhak Şinasi; "Cahit Sıtkı Tarancı İçin", *Varlık*, 1 Kasım 1956, Nr.441, s.10.
- HİSAR; "Konuşma" 1.1.1951.
- "Cahit Sıtkı İçin Ne Diyorlar?", Kasım 1956, C.4, Nr. 73, s.3.
- HOROZCU, Oktay Rifat, "Cahit Sıtkı İçin", *Yeditepe*, 15 Kasım, 1956, Nr.119, s.1.
- HÜNALP, Ayhan; "İyi ve Hüzünlü Günlerin Şairi Tarancı Öldü", *Yenilik*, 1 Kasım 1956, s.36-38.
- İLHAN, Atilla; "Cahit Sıtkı'nın Son Kitabına Dair Yahut İflasın Şiiri", *Kaynak*, 1 Ekim 1953, C.7, Nr.84, s.80.
- "Düsten Güzel", *Kaynak*, 1.10.1953, C.7, Nr.84.
- İLTER, Sahap Sıtkı; "Cahit Sıtkı'nın Ardından", *Zafer*, 20-23 Ekim 1956.
- "Cahit Sıtkı'nın Ardından", *Zafer*, 31 Ekim 1956.
- "Cahit'in Çocukluğu", *Yenilik*, 1 Kasım 1956, s.44-46.
- "Tanıdığım Cahit Sıtkı I-II", *Büyük Doğu*, 20 Mart 1959-27 Mart 1959.
- "Cahit Sıtkı İçin", *Tarancı*, Mart 1967, C.1, NR.1, s.6.

- "Cahit Sıtkı Tarancı", Tarancı, 15 Mart 1967, Nr.1, s.6.
- "Cahit Sıtkı", Tarancı, 15 Nisan 1967, Nr.2, s.4.
- İNANÇ, Remzi; "Cahit Sıtkı Deyince", Tarancı, 15 Mart 1967, Nr.1, s.11.
- "Cahit Sıtkı Tarancı", Yeni Gün, 17 Ekim 1958.
- İNKILAPÇI GENÇLİK; "Konuşma", 20.9.1941.
- KABAKLI, Ahmet; Türk Edebiyatı C.3, İstanbul 1985, s.285.
- KANIK, Orhan Veli; "Siir Mükâfatı", Ulkü, 16 Mart 1946, C.9, Nr. 108, s.23.
- KANSU, Ceyhun Atuf, "Ateş Üzerinde Çiçekler", Varlık, 1 Aralık 1956, Nr.443, s.6-7.
- "Türkçeye Düşen Cemre", Tarancı, C.1, Nr.1, Mart 1967, s.3.
- "İnsan ve İnsancı", Varlık, 1.12.1971, Nr.771, s.3.
- KAPLAN, Mehmet; Cumhuriyet Devri Türk Şiiri, Dergah Yay., İstanbul 1973.
- "Şiir Zevki ve Ana Dil", İstanbul, 15 Nisan 1944, C.1, Nr.10, s.12.
- "Şiirde Şekil ve Sesin Önemi", İstanbul, 1 Mayıs 1945, C.3, Nr.35, s.5.
- "Cahit Sıtkı Tarancı", Türk Yurdu, Kasım 1956, Nr.262, s.325 vd.
- "Cahit Sıtkı Tarancı", Edebiyatımızın İçinden, Dergah Yay., İstanbul 1978, s.187-195.
- "Cumhuriyet Devri Türk Şiirine Kısa Bir Bakış", Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar II, Dergah Yay., İstanbul 1987, s.307-312.
- "Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şiir Estetiği", Ölçü, 1 Haziran 1957, C.1, Nr.4, s.24-27.
- "Gün Eksilmesin Pencereden", Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar II, Dergah Yay., İstanbul 1987, s.313-329.
- "Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şiirlerinde Ölüm Korkusu ve Yaşama Sevinci", Türk Dili, Aralık 1985, C.50, Nr.

408,s.442-448.

- KAPLAN, Sefa; "Alıstığımız Bir Seydi Yaşamak", *Nokta*, 7 Ekim 1990, Yıl 8,Nr.40,s.78.
- KARAALIOGLU, Seyit Kemal; *Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü*, İstanbul 1974,s.391.
- KARAOŞMANOGLU, Yakup Kadri; "Şâirin Ölümü", *Tercüman*, 16 Ekim 1956; *Yenilik*, 1 Kasım 1956, s.34.
- "Cahit Sıtkı Tarancı için", *Varlık*, 1 Kasım 1956,Nr. 441,s.10.
- KARATAS, Turan; "Şaşırıp Kalan Adam: Cahit Sıtkı Tarancı", *Kızılırmak(Sivas)*,Mayıs 1992,Nr.5,s.6.
- KAYNAK; "Konuşma", 1.2.1949.
- "Konuşma", 1.6.1951.
- KÖKSAL, Ahmet; "Cahit Sıtkı da Ölmüş", *Yenilik*, 1 Kasım 1956, C.10,Nr.47.
- KÖKSAL, Yıldız; "Ağabeyimin Ardından", *Varlık*, 15 Kasım 1956, C.24,Nr.442,s.10.
- KÖRÜKÇÜ, Muhtar; "Cahit Sıtkı Tarancı için", *Varlık*, 1 Kasım 1956, Nr.441,s.10.
- KURBANOGLU, Şefik Hulusi; "Niçin Örnek Şâir", *Seçilmiş Hikâyeler*, Şubat 1957,C.12,Nr.61,s.26-34.
- KURSUNLUOGLU, Mehmet Kemal; "Türkçenin En İyi Şâiri Öldü", *Yeni İstanbul Gzt.*, 17 Ekim 1956.
- "Cahit Sıtkı Tarancı'yı Ziyaret", *Yeni İstanbul*, Aralık 1955.
- "Bisikletle Kaçan Şâir", *Dost*, Temmuz 1967,C.19, Nr. 33,s.25.
- KURTUL, Necmi Güven; "Tarancı'nın Ardından",*Tan*,18 Ekim 1956.
- KUŞLU, Nihat; "Tarancı'nın Özellikleri", *Yeditepe*, 1 Aralık 1956, C.7,Nr.120,s.7.
- KUTLU, Semsettin; "Ölümünün Yedinci Yıldönümünde Cahit Sıtkı Tarancı", *Cumhuriyet*, 13 Ekim 1963.
- MAKAL, Mahmut; "Düsten Beter", *Varlık*, 1 Kasım 1956,Nr.441, s.22.

MARDİN, Yusuf; "Kırkbeş yaş Yolun Sonu...", *Eğitim*, Ekim 1956, Nr.68, s.2-3.

MAVİ; "Konuşma", 1.1.1953.

MEHTEROĞLU, Yurdakul; "Ziya'ya mektuplar", *Ulus*, 17.7.1957.

———— "Ağıt", *Ulus*, 24 Ekim 1956.

MENEMENCİOĞLU, Nermin, "Tarancı'nın Mektupları", *Papirus*, 1 Temmuz 1967, s.4-7.

MEYDAN LAROUSSE, C.11, İstanbul 1971, s.895.

MINNETOĞLU, Muallâ; "Otuz Beş yaş", *Ekspres*, 12 Kasım 1967.

MUTLUAY, Rauf; *50 Yılın Türk Edebiyatı*, İş Bankası Yay. 1973, s.251.

NAYIR, Yaşar Nabi; *Dünkü ve Bugünkü Edebiyatçılarımız Konuşuyor*, Varlık Yay., İstanbul 1976, s.74-78.

———— "Cahit Sıtkı Tarancı", *Varlık*, 15.3.1947.

———— "Cahit Sıtkı Tarancı İçin", *Varlık*, 1 Kasım 1956, Nr.441, s.11.

———— "Örnek Şair", *Varlık*, 15 Kasım 1956, Nr.442, s.3.

———— "Cahit Sıtkı'nın Şiiri ve Kişiliği", *Varlık*, Aralık 1971, Nr.771, s.5-6.

NECATİGİL, Behçet; *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, İstanbul 1985, s.316.

———— "Tarancı'da Yaşamak", *Varlık*, 1 Kasım 1956, Nr.441, s.14-16.

OGUZCAN, Ümit Yaşar; "Cahit Sıtkı Tarancı", *Yelpaze*, 1 Temmuz 1964.

OKTAY, Ahmet; "Bir Bireyin Ölüm Araştırmaları", *Dost*, Eylül 1967, s.6-9.

ONAT, Muvaffak Sami; "Cahit Sıtkı İçin"; S.Beysanoğlu, *Cahit Sıtkı Tarancı*, Ankara 1969, s.154-156.

OZANKAN, Cenab; "Cahit Sıtkı Tarancı", *Bayram Gazetesi*, 10 Temmuz 1967.

OZANSOY, Munis Faik, "Cahit Sıtkı Tarancı'yı Ugurlarken", *Hisar*, Kasım 1956, C.4, Nr.73, s.3.

- "Cahit Sıtkı Tarancı". *Hisar*, Kasım 1964,C.5,Nr.86, s.10-11.
- ÖNEN, Yekta Ragıp; "Dostlar Neredesiniz", *Dünya*,30 Eylül 1955, s.2.
- ÖYMEN, Unsal; "Cahit Sıtkı Tarancı'yı Nasıl Toprağa Verdik", *Zafer*, 27 Ekim 1956.
- ÖZBALCI, Mustafa; "Ölümünün 14.Yılında Cahit Sıtkı Tarancı", *Sanat*(Tokat), 1.10.1970.
- "Cahit Sıtkı ve Siir", *Yılların İçinden*, Samsun 1991, s.53.
- "Cahit Sıtkı'yı Hatırlayış", *Yılların İçinden*, Samsun 1991,s.49.
- ÖZÇELİK, O.Fehmi; "Cahit Sıtkı'nın Ardından",*Hisar*,Kasım 1956 C.4,Nr.73,s.10.
- ÖZDENOĞLU, Sinasi; "Cahit Sıtkı İçin",*Hisar*,Kasım 1956,Nr.73, s.5.
- ÖZEL, Siyami; "Cahit Sıtkı Tarancı 12 Yıl Önce Göçmüştü", *Vatan*, 16 Ekim 1968,s.4.
- ÖZGÜ, Melahat; "Küçük Şeyler ve Şâir", *Sanat ve Edebiyat*, 17 Şubat 1947,s.7.
- ÖZKIRIMLI, Atilla; *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, C.4-5.Istanbul 1987,s.1100-1102.
- PAMIRLI, O. Turgut;"Cahit Sıtkı Tarancı",*Vakit*,19 Ocak 1957.
- PARLATIR, İsmail; "Cahit Sıtkı'nın Sanat Hayatı", *Türk Dili*, Aralık 1985,C.50,Nr.408,s.438-441.
- PARMAKSIZOĞLU, Abbas; "Otuz Beş Yaş", *Hergün*, 29 Kasım 1967.
- "Nabi ve Cahit Sıtkı", *Hergün*, 10 Mayıs 1967.
- PAZARKAYA, Yüksel; *Moderne Türkische Lyrik*, Erdmann Verlag, München, 1972.
- PINAR, Seyfettin; "Bugünkü Türk Şiiri I", *Yücel*, Aralık 1945, C.XIX,Nr.110,s.114.
- "Bugünkü Türk Şiiri-II", *Yücel*, Ocak 1946,C.XIX.Nr. 111,s.159.
- RADO, Sevket; *Cahit Sıtkı'nın Arkasından*,*Aksam*,29 Ekim 1956.

- "Yine Cahit Sıtkı Hakkında", **Aksam**, 14 Subat 1955.
- SABA, Z.Osman; "Ömrümde Sükût, Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şiirleri", **Varlık**, 1 Ağustos 1933,Nr.2,s.31.
- "Cahid'in Şiirleri", **Varlık**,1.10.1946,Nr.315,s.8.
- "O Sınıf", **Varlık**, 1 Nisan 1953,Nr.393,s.14.
- "Cahit'le Günlerimiz", **Varlık**,1 Kasım 1956,C.24.Nr.441,s.18-20.
- "Cahit'le Günlerimiz II", **Varlık**, 15 Kasım 1956.C.24, Nr.442,s.5-7.
- "Cahit'le Günlerimiz III", **Varlık**,1 Aralık 1956,C.24, Nr.443,s.8-9.
- "Cahit'le Günlerimiz IV", **Varlık**,15 Aralık 1956,C.24, Nr.444,s.6-8.
- SAFA, Peyami; "Bugünkü Türk Şiiri", **Cumhuriyet**, 27.10.1932, Nr.3045.
- "Yeni Bir Şâir I", **Cumhuriyet**, 5.11.1932,Nr.3053.
- "Yeni Bir Şâir II", **Cumhuriyet**,10.11.1932,Nr.3058.
- "Cahit Sıtkı İçin", S.Beysanoğlu,Cahit Sıtkı Tarancı, Ankara 1969,s.144-145.
- SARIKAYA, Mehmet; "Cahit Sıtkı'da Ölüm-Hayat Kaygıları",**Yedi-tepe**, 15 Kasım 1956,Nr.119,s.7;(Tan.16 Ekim 1956)
- SAYZEK, Hakan; "Kızkardeşine Yazdığı Mektuplarda Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şâir Kişiliği" **Hürriyet Gösteri**,Mart 1992,Nr.136,s.58-61.
- "Cahit Sıtkı Tarancı'nın Edebî Makalelerine Dair", **Yedi İklim**, Subat 1993,Nr.35,s.93-94.
- SEL, Ahmet Selâmi; "Tarancı Günü",**Yeni Memleket**,1 Nisan 1955.
- "Tarancı İçin", **Yeni Memleket**, Eylül 1955.
- SERVET-İ FUNUN; "Cahit Sıtkı Diyor ki: Yaşadığımın Farkına Varmak İçin Yazıyorum",13 Mayıs 1937,Nr.2125-440, s.396.
- SEYDA, Mehmet; "Cahit Sıtkı Tarancı", **Aksam**, 21 Ekim 1956.
- SEYFETTİNOĞLU, Muzaffer Budak; "Cahit Sıtkı Tarancı'nın Ar-

dından". **Sanat Dünyası**, Kasım 1965.

SIYAVUŞGİL, Sabri Esat; "Cahit Sıtkı Tarancı İçin", **Varlık**, 1 Kasım 1956, Nr.441, s.10.

———— "Tükenen Nesil", **Yenilik**, 1 Kasım 1956, s.47-49.

SOLOK, Cevdet Kudret; "Bir Neslin Muhasebesi", **Varlık**, 15 Nisan 1936, C.3, Nr.67, s.190-191.

SON BASKI; "Cahit Sıtkı Tarancı", 16 Mart 1963.

SOYSAL, İlhami; "Neylersin Ölüm Herkesin Başında", **Pazar Postası**, 21 Ekim 1956.

SOYSAL, Muzaffer; "Cahit Sıtkı Tarancı". **Yenilik**, 1 Kasım 1956, s.42-43.

SOYUER, Halil; "Cahit Sıtkı Tarancı", **Defne**, 1.10.1968.

———— "Arkadaşım Cahit Sıtkı", **Caba**, Ekim 1968, C.2, Nr.24, s.2.

SU, Mükerrerem Kâmil; "Üç Kayıp", **Yenilik**, 1 Kasım 1956, s.33-34.

SEHSUVAROĞLU, Y.Halûk; "Siirimizde Ölüm Konusu", **Yücel**, Aralık 1945, C.XIX, Nr.110, s.119.

TANER, Haldun; "Viyana Mektubu", **Varlık**, 1 Aralık 1956, Nr.443, s.15.

TANPINAR, Ahmet Hamdi; "Cahit Sıtkı'ya Dair Hatıralar", **Varlık** 1 Mayıs 1958, Nr.477, s.4-5.

———— "Cahit Sıtkı", **Ulku**, 1.5.1958.

———— "Türk Edebiyatında Cereyanlar", **Edebiyat Üzerine Makaleler**, İstanbul 1969, s.102-131.

TANYOL, Cahit; "Cahit Sıtkı'ya Dair", **Yeni Sabah**, 19 Haziran 1953.

———— "Cahit Sıtkı İçin", **Havadis**, 30 Ekim 1956.

———— "Cahit Sıtkı İçin", **Yeditepe**, 15 Kasım 1956, Nr.119, s.6.

———— "Cahit Sıtkı Tarancı", **Yeni İnsan**, Kasım 1964, C.2, Nr.11, s.6.

TASER, Suat; "Düsten Güzel", **Kaynak**, 15.3.1953.

———— "Ölüm Cahit Sıtkı'yı da Aldı", **Ulus**, 14.10.1956.

- "Siirleriyle Cahit Sıtkı Tarancı", *Ulus*, 21 Ekim 1956.
- TEKİN, Talât; "Tarancı'da Dil Devriminin Etkileri", *Türk Dili*, 1 Ocak 1957, C.6, Nr.64, s.220-223.
- TERCUMAN TÜRK EDEBİYATI ANSIKLOPEDİSİ, İstanbul 1985, s.111.
- TERCUMAN, "Cahit Sıtkı Tarancı", 3 Ekim 1958.
- "Cahit Sıtkı Tarancı", 7 Ekim 1958.
- TEVFİKOĞLU, Muhtar, "Son Hastalığında Cahit Sıtkı Tarancı", *Tıp Dünyası*, Temmuz 1972, s.362-368.
- TOKMAKÇIOĞLU, Erdoğan; "(Cahit'i Tanıyanlarla) Ropörtaj", *Yeditepe*, 15 Kasım 1956, Nr.119, s.6.
- TONT, Sümer; "Ne Haber", *Türk Sesi*, 21 Ekim 1955.
- TOPRAK, Ömer Faruk; "Tarancı'nın Şiiri", *Yeni Ufuklar*, 1.11.1956, C.5, Nr.38, s.687-688.
- "Ayva Sarı Nar Kırmızı Sonbahar", *Yön*, 14 Ekim 1966.
- TOKİN, Füzûzan Hüsrev; "Cahit Sıtkı Tarancı", *Ekspres*, 16 Ekim 1956, s.2.
- "Cahit Sıtkı Tarancı ile Mülakat", *Yenilik*, 1 Kasım 1956, C.10, Nr.37, s.7-9.
- "Öldü... Ölümünden Bir Seyler Umarak", *Yeditepe*, 15 Kasım 1956, Nr.119, s.1.
- TUMBAS, Oğuz; "Şiirine Sığınan Ozan Cahit Sıtkı Tarancı", *Meltem*, Ekim 1968, Nr.12, s.3-4.
- TURKKAN, Vedat N.; "Bir Şâir Öldü", *Son Saat*, 18 Ekim 1956.
- TUTENGİL, Cavit Orhan; "Edebiyat Tarihçisine Yardım: Tarancı, Abasıyanık ile İlgili Bazı Notlar", *Dünya*, 21 Ekim 1961.
- TUZCET, Önder; "Hikâyeci Cahit Sıtkı", *Cahit Sıtkı Tarancı (Hikâye-Şiir-Makale)*, Hazırlayan: Güngör Gençay, Ankara 1956.
- UC, Himmet; "Cahit Sıtkı'da Kacıs", *Milli Kültür*, Eylül 1987, Nr.58, s.41.
- UÇAROL, Tuncer; "Şiir Başlıkları", *Soyut*, 1.8.1970, s.20-21.
- "Tarancı'dan Bir Şiir", *Papirus*, Ekim 1969, Nr.40, s.27.

UYANIS; "Konuşma", 1.1.1956.

UYAR, Turgut; "Korktuğum Şey", *Papirus*, 1.1.1968,s.28-31.

UYGUNER, Muzaffer; "Ziya Osman'ın Şiirleri ve Tarancı I-II",
Varlık,15 Şubat 1959-1 Mart 1959,C.26,Nr.496-497,
s.8-9,6-7.

———— "Cahit Sıtkı Tarancı: Ömründe Sükût", *Varlık*,Haziran
1969, C.36,Nr.741,s.17.

———— "Tarancı'nın Mektupları", *Başkent*, Aralık 1957,Nr.18,
s.5-8.

UZER, Suat; "Cahit Sıtkı İçin", *Türk Sanatı*, Kasım 1956,C.3,
Nr. 51,s.8-9.

USTEK, İsmet; "Unutulan Cahit Sıtkı". *Başkent Ankara*, Ekim
1956,Nr.5,s.7.

UÇÖZ, Osman; "Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şiirlerinde Ölüm ve Ölüm
ötesi Duygular", *Türk Edebiyatı*, Kasım 1992,Nr.
229,s.60-61.

VARLIK; "İkinci Yas", 1 Kasım 1956.

———— "Konuşma", 1.3.1951,NR.368,s.6.

———— "Konuşma", 1.3.1953.

VATAN, "Ölümünün 7.Yılında Cahit Sıtkı Tarancı'ya Saygı", 12
Ekim 1963.

YAGCIOGLU, Halim; "Cahit Sıtkı Tarancı", *Çağrı*, Nisan 1965,
C.9,Nr.87,s.3-5.

YALÇIN, İrfan, "Cahit Sıtkı ve Ölüm", *Yansıma*,1.5.1972,s.189-
191.

YARATIS; "Sanatkârlarımızı Tanıtıyoruz", 1.3.1946,C.1,Nr.9,
s.7.

YAZAR, M.Behçet; *Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı*,1938.

YAZICIOGLU, Tahir; "Cahit Sıtkı Tarancı ile Nasıl Tanıştım",
Sanat Dünyası, 15 Mart 1968,s.16.

YEDİTEPE; "Cahit Sıtkı Tarancı ile Konuşma", 1 Ocak 1953,Nr.
3,s.4.

YENİ Türk Ansiklopedisi, C.10, Ötüken yay.,İstanbul 1985,s.
3965.

- YENİLİK; "Cahit Sıtkı Tarancı", 1 Kasım 1956, C.10, Nr.47, s.1-2.
- YERDES, Güngör; "Cahit Sıtkı iyileşiyor", Dünya, 15 Ekim 1955.
- YINAL, Fazıl; "Muasır Öz Türk Siiri Hakkında", Yücel, İktisatın 1938, s.59.
- YUCEL, Tahsin; "Misafir", Varlık, 1 Kasım 1956, Nr.441, s.16.
- ZİYALAN, Nihat; "Cahit Sıtkı Tarancı", Pazar Postası, 28.10.1956.
- ZORLUTUNA, Emine İşınsu; "Cahit Sıtkı Tarancı İçin", Eğitim, Ekim 1956, Nr.68, s.10.